

ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย
ในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

นางสาวพรเพ็ญ พุดติ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-2248-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

OPINIONS OF INSTRUCTORS AND STUDENTS TOWARDS THAI FOLK TEXTILE CONSERVATION
IN THE INSTRUCTION OF ART EDUCATION PROGRAM AT UNDERGRADUATE LEVEL,
RAJABHAT INSTITUTE

Miss Pornpen Putti

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Art Education

Department of Art Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-2248-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง
ของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา
ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

โดย

นางสาวพรเพ็ญ พุดติ

สาขาวิชา

ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ปิยะชาติ แสงอรุณ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาามหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สินลารัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ คุณประเสริฐ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ปิยะชาติ แสงอรุณ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พรเพ็ญ พุดติ : ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ (OPINIONS OF INSTRUCTORS AND STUDENTS TOWARDS THAI FOLK TEXTILE CONSERVATION IN THE INSTRUCTION OF ART EDUCATION PROGRAM AT UNDERGRADUATE LEVEL, RAJABHAT INSTITUTE)
อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ปิยะชาติ แสงอรุณ, 286 หน้า. ISBN 974-17-2248-6

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน 7 คน และนักศึกษาระดับปีที่ 3 และระดับปีที่ 4 จำนวน 145 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามความคิดเห็นด้านผู้สอนและผู้เรียนด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย เป็นแบบตรวจสอบรายการ แบบประเมินค่าและแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าความถี่

ผลการวิจัยพบว่า

อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนทุกด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

กลุ่มอาจารย์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากคือ ด้านผู้สอนและผู้เรียน คุณลักษณะของผู้สอนในเรื่องมีความสนใจและความชื่นชอบในเรื่องผ้าพื้นเมือง, เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองที่มีต่อวิถีชีวิต, เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชนควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ และมีความสามารถในการชี้ประเด็นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชน คุณลักษณะของผู้เรียนในเรื่องมีการเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานศิลปะท้องถิ่น ด้านการจัดการเรียนการสอนในเรื่องการนำสื่อของจริงมาใช้ประกอบการสอน อันได้แก่ตัวอย่างผ้าพื้นเมืองประเภทต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบและลักษณะของผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภท ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในเรื่องเกิดความร่วมมือกันระหว่างสถาบันการศึกษา ประชาชน และปราชญ์ท้องถิ่นในการที่จะช่วยกันอนุรักษ์มรดกผ้าพื้นเมืองของไทย

กลุ่มนักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากคือ ด้านผู้สอนและผู้เรียน คุณลักษณะของผู้สอนในเรื่องการเห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชนควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ คุณลักษณะของผู้เรียนในเรื่องความรู้ความเข้าใจในคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน ด้านการจัดการเรียนการสอนในเรื่องการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดจิตสำนึกรัก ห่วงแหน และร่วมมือกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบต่อไป ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในเรื่องเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์งานมรดกของชุมชนให้มีชีวิตโดยการเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชนอันจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์แบบยั่งยืน

ภาควิชา ศิลปศึกษา

สาขาวิชา ศิลปศึกษา

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อผู้สอน.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4383721927: MAJOR ART EDUCATION

KEYWORD: CONSERVATION / THAI FOLK TEXTILE / THE INSTRUCTION / RAJABHAT INSTITUTE

PORNPEN PUTTI : OPINIONS OF INSTRUCTORS AND STUDENTS TOWARDS THAI FOLK TEXTILE CONSERVATION IN THE INSTRUCTION OF ART EDUCATION PROGRAM AT UNDERGRADUATE LEVEL, RAJABHAT INSTITUTE. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. PIYACHAT SANGARUN, 286 pp. ISBN 974-17-2248-6

This is a survey research which intends to survey the opinions of the instructors and students towards Thai folk textile conservation in the instruction of Art Education Program at undergraduate level, Rajabhat Institute.

The population in this research consists of 7 instructors who taught Thai Folk Art course and 145 junior and senior students. The tool for data collecting is the questionnaire to ask the opinions of the instructors and students about the teaching and learning management and the expected result from the educational management which emphasizes on Thai folk textile conservation. The questionnaire is in the form of checklist, evaluation and open end. The data analysis is done by percentage, mean (X), standard deviation (S.D.) and frequency.

The result of the research were found that

The instructors and students mostly agreed with Thai folk textile conservation in every aspect of the instruction.

The instructors had opinion mostly agreed about the instructors and learners as the following. In case of the characteristic of the instructors, it seemed that the instructors in this field had interest and satisfaction with folk textiles, realized its value contributed to the way of life, realized its value as the heritage of the community which should be preserved and had ability to point out the importance and value of folk textiles as the heritage of community to the learners. In case of the learner, it was evident that the learners themselves tried to look for additional information and knowledge about folk art. With reference to the teaching and learning management, the real samples have been illustrated in the class such as the sample of various types of folk textiles in order to make the learners understand the design and attribute of each type. The expected result from the research to place importance on Thai folk textile conservation and to bring cooperation between educational institutes, people and local scholars to preserve the heritage of Thai folk textiles .

The students had opinion mostly agreed about the instructors and learners as the following. In case of the characteristic of the instructors, the instructors should realize the value of the folk textiles as the heritage of the community which should be preserved. In case of the learner, they should have understanding in the value of the folk art. About the learning and teaching management, it should establish the purpose to build the sense of possession, love and cooperation to preserve the folk textiles, which was considered as a cultural heritage of the community to last long. The expected result from the educational management to place importance on the folk textile conservation to enhance the conservation of the heritage of community to be a part of way of life of people in the community which will bring a steady conservation .

Department.....Art Education.....

Student's signature.....

Field of study.....Art Education.....

Advisor's signature.....

Academic year.....2002.....

Co-Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ปิยะชาติ แสงอรุณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งกรุณาใช้เวลาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่างๆ ส่งผลให้ศิษย์ได้เรียนรู้อะไรหลายๆอย่างมากขึ้น ทั้งในแง่ของวิชาการ ระบบการคิดอย่างมีเหตุมีผล และการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน มีระเบียบแบบแผน ผู้วิจัยจึงขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สันติ คุณประเสริฐ ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้กำลังใจ และ ความเมตตาในระหว่างการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้ข้อคิด คำแนะนำ และตรวจแก้ไข ปรับปรุง ข้อบกพร่องต่างๆ อันส่งผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่านอันได้แก่ อาจารย์อุดม สมพร, รองศาสตราจารย์วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, อาจารย์เผ่าทอง ทองเจือ, รองศาสตราจารย์โกสุม สายใจ และ อาจารย์ณัฐฐภัทร จันทวิช ที่ได้กรุณาใช้เวลาอันมีค่าในการตรวจแบบสอบถามและให้ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านคณาจารย์และนักศึกษาในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏ ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามทุกฉบับ อันส่งผลให้งานวิจัยฉบับนี้ประสบความสำเร็จ

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆ ชาวครุศิลป์ทุกท่านสำหรับความสนุกสนาน เฮฮาและ กำลังใจที่มีให้ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งคุณอมรทิพย์ สันตวิริยะพันธุ์ พี่อินทรา พรหมพันธุ์ และสน วัฒนสิน ที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำห้องวิทยานิพนธ์ ศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณ อาจารย์อารีย์ ราตรี คุณน้ำที่เคารพ และน้องณัฐพล พุดติ น้องชายร่วมอุทร ที่คอยห่วงใยและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยอย่างสม่ำเสมอ

ท้ายสุดนี้ด้วยความสำนึกในพระคุณ ขอกราบเท้าคุณพ่อและคุณแม่ ที่ได้ให้การสนับสนุนใน เรื่องการศึกษาของลูกตลอดมา ทั้งทางด้านกำลังทรัพย์และกำลังใจ ทำให้ลูกผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆในทุก เรื่องระหว่างการทำวิทยานิพนธ์มาได้ อันเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ส่งผลให้ลูกเติบโตและยืนหยัดจนกระทั่ง สามารถประสบความสำเร็จในการเรียนครั้งนี้

พรเพ็ญ พุดติ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ

บทที่

1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
วิธีดำเนินการวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
1. ความหมายและความสำคัญของศิลปะท้องถิ่น.....	12
2. ความหมายและความสำคัญของผ้าพื้นเมืองของไทย.....	24
3. การอนุรักษ์ศิลปะท้องถิ่น.....	36
4. การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย.....	44
5. การศึกษากับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม.....	54
6. บทบาทของสถาบันราชภัฏต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย.....	66
7. การเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ.....	71
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	107
8.1 งานวิจัยในประเทศ.....	107
8.2 งานวิจัยต่างประเทศ.....	124

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....133
	การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....134
	กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....134
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....135
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....138
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....139
	การนำเสนอผลการวิจัย.....141
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....142
	1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของอาจารย์ผู้สอนวิชา ศิลปะพื้นบ้าน.....143
	1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถาม.....143
	1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ.....147
	1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอน โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ.....162
	2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของนักศึกษา.....165
	2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถาม.....165
	2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ.....167
	2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชา ศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันราชภัฏ.....182

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5	
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	186
สรุปผลการวิจัย.....	189
อภิปรายผลการวิจัย.....	202
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	245
รายการอ้างอิง.....	247
ภาคผนวก.....	261
ภาคผนวก ก หนังสือขอความร่วมมือ.....	262
ภาคผนวก ข กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	266
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	268
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	286

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1. จำนวนนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 จำแนกตามสถาบันราชภัฏแต่ละแห่ง.....	135
2. จำนวนและค่าร้อยละของแบบสอบถามอาจารย์ที่จัดส่งไปและได้รับกลับคืนมา จำแนกตามสถาบันราชภัฏแต่ละแห่ง.....	139
3. จำนวนและค่าร้อยละของแบบสอบถามนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ที่จัดส่งไป และได้รับกลับคืนมา จำแนกตามสถาบันราชภัฏแต่ละแห่ง.....	139
4. จำนวนและค่าร้อยละของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน จำแนกตามเพศ.....	143
5. จำนวนและค่าร้อยละของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน จำแนกตามอายุ.....	144
6. จำนวนและค่าร้อยละของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน จำแนกตาม ประสบการณ์ในการสอน.....	144
7. จำนวนและค่าร้อยละของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน จำแนกตามวุฒิ การศึกษา.....	145
8. จำนวนและค่าร้อยละของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน จำแนกตามความ สนใจในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย.....	145
9. จำนวนและค่าร้อยละของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน จำแนกตามอาจารย์ ที่เคยและไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย.....	145
10. จำนวนและค่าร้อยละของแหล่งความรู้ที่อาจารย์ได้รับเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ผ้าพื้นเมืองของไทย.....	146
11. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของ อาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชา ศิลปศึกษา ด้านผู้สอนและผู้เรียน (ข้อที่ 1).....	147
12. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของ อาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชา ศิลปศึกษา ด้านผู้สอนและผู้เรียน (ข้อที่ 2).....	150
13. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของ อาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชา ศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน (ข้อที่ 1).....	152

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
14. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของ อาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชา ศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน (ข้อที่ 2).....	154
15. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของ อาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชา ศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน (ข้อที่ 3).....	158
16. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของ อาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชา ศิลปศึกษาด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับ การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย.....	159
17. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของ อาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชา ศิลปศึกษา จำแนกตามรายด้าน.....	161
18. จำนวนและค่าร้อยละของความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของอาจารย์ต่อ การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนแต่ละด้าน.....	162
19. จำนวนและค่าร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามเพศ.....	165
20. จำนวนและค่าร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามอายุ.....	165
21. จำนวนและค่าร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามนักศึกษาที่เคยและไม่เคยได้รับ ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย.....	165
22. จำนวนและค่าร้อยละของแหล่งความรู้ที่นักศึกษาได้รับเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ผ้าพื้นเมืองของไทย.....	166
23. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของ นักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชา ศิลปศึกษา ด้านผู้สอนและผู้เรียน (ข้อที่ 1).....	167
24. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของ นักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชา ศิลปศึกษา ด้านผู้สอนและผู้เรียน (ข้อที่ 2).....	170

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
25. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน (ข้อที่ 1).....	172
26. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน (ข้อที่ 2).....	174
27. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน (ข้อที่ 3).....	178
28. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย.....	179
29. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา จำแนกตามรายด้าน.....	181
30. จำนวนและค่าร้อยละของความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนแต่ละด้าน.....	182

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผ้า เป็นวัสดุสำหรับทำเครื่องนุ่งห่ม นับว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ควบคู่ไปกับอาหาร ยารักษาโรคและที่อยู่อาศัย (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่ม 21, 2540) การผลิตผ้าเป็นวัฒนธรรมโบราณที่สตรีมีบทบาทอย่างยิ่งเพราะถือเป็นภาระหน้าที่โดยตรง เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มถือเป็นสิ่งบ่งบอกสถานภาพทางฐานะของผู้สวมใส่ได้อย่างเด่นชัด อีกทั้งยังเป็นเครื่องหมายบอกสถานภาพที่ต่างกันโดยเฉพาะสตรีโสดและสตรีที่แต่งงานแล้ว เป็นสัญลักษณ์ของชนเผ่าต่างๆ ลวดลายบนผ้าสามารถสะท้อนให้เห็นความคิดต่อการเป็นไปของสภาพสังคมในแต่ละท้องถิ่น (ศูนย์ข้อมูลเมืองโบราณ, 2534) นอกจากนี้ผ้ายังมีความผูกพันและเกี่ยวโยงกับพิธีทางศาสนาและวิถีชีวิตมานับศตวรรษจนอาจเรียกได้ว่าเป็นมรดกทางสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเป็นมาในอดีต การย้ายถิ่น โครงสร้างสังคม ระบบการค้า ตลอดจนแนวความคิดทางนามธรรมซึ่งกรุ่นกรองมาจากการสังเกตปรากฏการณ์รอบตัวเปรียบเสมือนเป็นบันทึกเรื่องราวของสังคมโดยสะท้อนความคิดความอ่านของคนทอ (ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล และ แพทรีเซีย ซีสมแมน แน่นหนา, 2536)

ผ้าพื้นเมืองของไทย เป็นผ้าประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชนต่างๆที่กระจายอยู่หลายท้องถิ่นในทุกภาคของประเทศ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2530) จึงจัดเป็นงานศิลปะท้องถิ่นที่สามารถบ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมประจำชาติ และความคิดสร้างสรรค์ของคนในชาติ ในการรู้จักทำเครื่องนุ่งห่มและผลิตภัณฑ์ใช้สอยในชีวิตประจำวันของคนไทย (กระทรวงอุตสาหกรรมไทย, 2538) ซึ่งมโน พิสุทธิรัตนานนท์ (2539) ได้สรุปว่า ศิลปะท้องถิ่นหรือศิลปกรรมท้องถิ่น มีลักษณะเป็นงานช่างฝีมือหรือช่างศิลป์ โดยใช้วัสดุพื้นถิ่นในการประดิษฐ์สร้าง ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ ความคิด ฝีมือ ความเรียบง่าย ประโยชน์ใช้สอยและความงามบนพื้นฐานของธรรมชาติแวดล้อม สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ ศิลปะท้องถิ่นจึงมีความหมายต่อการดำรงชีวิต และมีคุณค่าต่อการบำรุงขวัญของประชาชน มีลักษณะเช่นเดียวกับงานศิลปะพื้นบ้าน (Folk Art) ดังที่ ศิลป์ พีระศรี (อ้างถึงใน พระยาอนุมานราชธน, 2515) ได้อธิบายความหมายของศิลปะชาวบ้านหรือศิลปะพื้นบ้าน (Folk Art) ว่าเป็นศิลปะชนิดหนึ่งที่อุดมด้วยลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกอย่างง่ายๆ ถือเป็นปริมปราศติสืบต่อกันมาโดย

ประชาชนในประเทศหรือในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นเครื่องส่องให้เห็นลักษณะพิเศษเกี่ยวกับพฤติกรรมปัญหา และจิตใจของประชาชนเหล่านั้น

ลักษณะที่สำคัญของผ้าพื้นเมืองคือ เป็นผ้าที่ทอด้วยมือ และผลิตขึ้นโดยการใช้กี่ทอมือ หรือกี่พื้นบ้าน ส่วนวัสดุที่ใช้ในการทอต้องเป็นเส้นใยจากธรรมชาติเท่านั้น (เผ่าทอง ทองเจือ, **สัมภาษณ์**, 20 พฤศจิกายน 2545) สามารถบ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ของคนในชาติ เป็นงานที่มีคุณค่าและมีความหมายสามารถสะท้อนเอกลักษณ์ของกลุ่มเชื้อชาติ และเผ่าพันธุ์ได้เป็นอย่างดี (กระทรวงอุตสาหกรรมไทย, 2538) อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำรงชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนต่างๆ ที่กระจายตัวอยู่หลายท้องถิ่นในทุกภาคของประเทศ โดยมีความประสานสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของชาติ ตลอดจนไปจนถึงระบบความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาและวัฒนธรรม อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของแต่ละกลุ่มชน (กรรณา เดชาติวงศ์ ณ ออยุธยา, ม.ป.ป.) เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นองค์ประกอบและข้อกำหนดในการเลือกใช้วัสดุ การออกแบบลวดลาย และสีสันทของผ้าทอไปจนถึงการกำหนดชนิดของผ้าเพื่อให้ใช้ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับอุดมการณ์พื้นฐานของการดำรงชีวิตในกลุ่มชนแต่ละกลุ่ม (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2530) โดยมีหลักการใหญ่ของการทอผ้าก็คือ การนำเส้นฝ้ายหรือเส้นไหมมาสานขัดกันให้เกิดลวดลายต่างๆ ผู้ทอต้องสามารถจดจำลวดลายที่ตนคิดประดิษฐ์ได้ ถึงแม้แต่ละลวดลายจะมีความซับซ้อนและหลากหลาย แต่ก็สามารถนำมาประสานกันได้อย่างเหมาะสมงดงาม แสดงถึงภูมิปัญญาและความสามารถของช่างทอได้เป็นอย่างดี (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่ม 21, 2540) ผ้าพื้นเมืองของไทยจึงนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาเป็นรูปธรรมอย่างมีกระบวนการโดยมีนัยสัมพันธ์กับการรวมกลุ่มทางสังคม ความผูกพันในครอบครัว และกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยการแบ่งหน้าที่ร่วมกันทำระหว่างเพศชายกับหญิง เพื่อสนองความต้องการทางด้านเครื่องนุ่งห่ม กิจกรรมดังกล่าวเป็นการแสดงออกร่วมกันที่สร้างสรรค์สัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในครอบครัวอันเป็นการรักษาโครงสร้างทางสังคมให้คงอยู่ เนื่องจากเครื่องนุ่งห่มจัดเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตซึ่งดำเนินสืบต่อกันมาอย่างมีขั้นตอน มีเทคนิควิธีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนเกิดขึ้นอย่างช้าๆ ภายใต้เงื่อนไขของจารีตประเพณีที่เคร่งครัดจนกลายเป็นผลงานศิลปกรรมที่มีรูปลักษณะโดดเด่นและมีลวดลายปราณีตสวยงาม (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537)

จุดกำเนิดของการทอผ้าในประเทศไทยนั้นแม้เราจะไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดมาใช้อธิบายก็ตาม (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่ม 21, 2540) แต่พอจะสันนิษฐานได้ว่า ผ้าพื้นเมืองของไทย

นั้นมีมาแต่โบราณกาล ดังปรากฏในจดหมายเหตุและพงศาวดารว่ามีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537) ซึ่งแต่เดิมผ้าพื้นเมืองมีลักษณะการผลิตเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน (Cottage Industry) และใช้ในครอบครัว คือ เป็นแบบ Home spun ซึ่งหมายถึงการปลูกฝ้ายปั่นด้ายเองและทอเพื่อประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือนโดยมีพื้นฐานในการทอคือ ทอขึ้นเพื่อใช้ในชีวิตรประจำวัน อาทิเช่น หมอน มุ้ง ผ้าห่ม ฯลฯ และสำหรับใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มเท่านั้น (สุมาลย์ โทมัส, 2525) ต่อมาเมื่อเหลือใช้แล้วจึงนำไปซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในหมู่บ้านหรือชุมชนใกล้เคียง ไปจนถึงการส่งออกไปขายยังต่างบ้านต่างเมือง การผลิตผ้าในลักษณะนี้จึงมิได้มีระบบที่แน่นอน เป็นการทำกันตามความสามารถและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เท่านั้น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2530)

แต่ในปัจจุบันนี้วัฒนธรรมการแต่งกายของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับความเปลี่ยนแปลงในอุดมการณ์พื้นฐานชีวิตของแต่ละกลุ่มชนที่เป็นไปตามอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรมที่รับมาจากภายนอก ส่งผลกระทบทำให้รูปแบบของผ้าพื้นเมืองเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เช่นเดียวกับการปรับตัวผสมผสานกันทางเชื้อชาติของกลุ่มชนผู้เป็นผู้ผลิต ซึ่งเป็นแนวโน้มสำคัญที่ทำให้ผ้าพื้นเมืองเปลี่ยนลักษณะเฉพาะตัวไปเป็นอันมาก (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2530) และมีความเสื่อมสลายของเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นค่อนข้างสูง จากความต้องการของตลาดที่ต้องการสินค้ามาตรฐานเหมือนกันเป็นจำนวนมาก (แพทริเซีย ซีสมาน แน่นหนา และวิณี พานิชพันธ์, 2536) ทำให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคหลายประการทำให้การทอผ้าพื้นเมืองประสบปัญหาในการผลิต เช่น ก็แบบโบราณซึ่งหาได้ยาก รวมทั้งเทคนิควิธีการทอที่ซับซ้อน ทอได้ช้า เมื่อจำหน่ายได้ผลตอบแทนไม่คุ้มค่าเวลา ทำให้ช่างทอรุ่นใหม่ๆหันไปประกอบอาชีพอื่นที่ได้ผลตอบแทนดีกว่า การทอผ้าพื้นเมืองจึงขาดการสืบทอดจนเกือบจะสูญหายไปจากชนบทบางแห่ง (วรรณวฑูระกุล และ ยุรารัตน์ พันธุ์ยุวรา, ม.ป.ป.) อีกทั้งผ้าพื้นเมืองของไทยได้เกิดการทอด้วยเครื่องจักรมากขึ้น มีการมดลยขายส่ง ทำให้ขาดความคิดสร้างสรรค์ของช่างทอและทำให้ลายดั้งเดิมของแต่ละท้องถิ่นลดความสำคัญลง เกิดการนำลายต่างถิ่นมาทอผสมผสานขาดความเป็นเอกลักษณ์ที่มีมาแต่เดิม (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2530) นอกจากนี้จากผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยศิลปากร (2544) ที่ได้ทำการสำรวจผู้ผลิตผ้าพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศ ยังพบว่า การทอผ้าพื้นเมืองในปัจจุบันมีสภาพปัญหาโดยรวมคือ ชาวบ้านส่วนหนึ่งขาดความตื่นตัวในอาชีพการทอผ้า ไม่มีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง อีกทั้งขาดการอนุรักษ์หรือสืบทอดกรรมวิธีโบราณ เช่น การย้อม การสาวไหม และการทอผ้าลวดลายดั้งเดิม ประกอบกับการขาดศักยภาพในการพัฒนาหรือคิดค้นลวดลายใหม่ หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปที่หลากหลายเพื่อสนองความต้องการของตลาด ขาดการ

ตลาดที่ดีเพื่อรองรับผลผลิต ตลอดจนขนาดการสนับสนุนหรือส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อย่างเพียงพอในแนวทางแก้ไขปัญห

จากสภาพที่เกิดขึ้นดังกล่าวถือเป็นปัญหาสำคัญที่เราควรจะศึกษากันอย่างจริงจัง และร่วมกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยไว้ก่อนที่จะลึบปะท้องถิ่นประเภทนี้จะสูญหายไป เนื่องจากประเทศชาติคงจะยืนยงต่อไปได้ยากหากคนในชาติขาดความสำนึกในความเป็นไทย ขาดความตระหนักในคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมอันดีของชาติ การพัฒนาและการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีของชาติให้ยืนยงต่อไปย่อมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของสังคมไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541) สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “วัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นของชาติใด สังคมใด แม้มีได้อนุรักษ์และสืบทอดต่อกันไว้ทุกรุ่นอายุคนแล้ว วัฒนธรรมนั้นก็มิอาจดำรงอยู่ได้” (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2523)

สำหรับวิธีการในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ้าพื้นเมืองของไทยวิธีหนึ่งก็คือ การให้การศึกษาเพื่อให้เยาวชนเกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของผ้าพื้นเมือง เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมกระบวนการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอย่างยิ่ง โดยสามารถถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในด้านที่เกี่ยวกับทัศนคติ กฎเกณฑ์ของสังคม ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ รวมทั้งพฤติกรรมรูปแบบของมนุษย์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2524) ดังที่สุลักษณ์ ศรีบุรี (2536) ได้กล่าวถึงบทบาทของการศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมว่า การศึกษาเป็นการสร้างพื้นฐานที่ดีแก่ชีวิตของตนเองและสังคม ผลสะท้อนที่ตามมาคือ การรู้ในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างสมไว้อย่างต่อเนื่องให้สืบทอดต่อไปแก่เยาวชนรุ่นลูก รุ่นหลานอย่างไม่รู้จักจบสิ้น ดังนั้นการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ซึ่งโดยพื้นฐานแล้วการจัดการศึกษาจะต้องจัดให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์และความต้องการของสังคมและท้องถิ่นนั้นๆ การศึกษากับวัฒนธรรมจึงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก (ชนิตา รัชพลเมือง, 2525) สังคมจึงจำเป็นต้องมีสถาบันหรือองค์กรที่ทำหน้าที่จัดการ และดำเนินการจัดกิจกรรมที่สนองความต้องการทางด้านนี้ซึ่งสถาบันดังกล่าวก็คือ สถาบันการศึกษานั้นเอง (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2540)

สถาบันการศึกษาหนึ่งที่มีหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ส่งเสริม และเผยแพร่การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก็คือ สถาบันราชภัฏ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541) โดยมีลักษณะเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่น ซึ่งอุดมการณ์ของการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่นของสถาบันราชภัฏนั้น ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ

พ.ศ. 2538 มาตรา 7 หมวด 1(บททั่วไป) ว่า “ให้สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาระดับปริญญาตรีและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้การบริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู” (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2541) ดังที่ ถนอม อินทรกำเนิด เลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ ได้กล่าวถึงกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันราชภัฏว่า “สถาบันราชภัฏต้องมีทั้งกระบวนทัศน์และวิสัยทัศน์ใหม่ในการจัดการอุดมศึกษาไทยเพื่อสืบสานเอกลักษณ์อันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ สถาบันราชภัฏต้องสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาของท้องถิ่นและของชาติเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าไปในอนาคตอย่างมั่นคงและยั่งยืน” (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2544)

สถาบันราชภัฏนั้นแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วไปก็คือ การเป็นสถาบันเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ส่วนสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไปจะเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ การจัดการศึกษาในวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้าวิจัย (พนม พงษ์ไพบูลย์, 2543) ขณะที่สถาบันราชภัฏนั้นมีจุดเน้นที่การสนองต่อการแก้ปัญหาของท้องถิ่น หรือเอาท้องถิ่นเป็นฐาน และการบูรณาการภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาต่างชาตินำมาใช้อย่างเหมาะสม มีการเชื่อมโยงกระบวนกรเรียนการสอนและการวิจัยเข้าด้วยกัน เพราะแท้จริงแล้วการเรียนรู้คือการพัฒนาปัญญา และการพัฒนาปัญญาที่ได้ผลดีคือการใช้กระบวนกรวิจัย (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2544) เช่นเดียวกับที่ วิจิตร จันทรากุล (อ้างถึงใน ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2540) ได้อธิบายแนวทางของการพัฒนาสถาบันราชภัฏให้สามารถทำหน้าที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นว่า จะต้องทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตตามความต้องการของท้องถิ่น ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนเพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่น ดังนั้นบัณฑิตจากสถาบันราชภัฏจึงเป็นเสมือนบุคลากรในท้องถิ่น ศึกษาและนำความรู้สู่ภูมิภาคของตน เป็นเสมือนผู้นำความรู้ พินิจและชี้ให้เห็นคุณค่ากับบุคคลในท้องถิ่น (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2534) สอดคล้องกับเนื้อหอน ขรัวทองเขียว (2538) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ” โดยพบว่า สถาบันราชภัฏมีบทบาทในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งได้แก่ การจัดหลักสูตรและกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์ และผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจการอนุรักษ์รวมทั้งเป็นหน่วยงานที่ทำการศึกษาค้นคว้า ให้บริการแก่สังคมในการทำเอกสารเผยแพร่ และรวบรวมทำเนียบบุคคลและแหล่งผลิตรวมทั้งเปิดอบรมวิชาช่างให้แก่คนทั่วไป เช่นเดียวกับที่ แมคโดเวล (Macdowell, 1982) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “Folk Art Study in Higher Education in North America” โดยพบว่า สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทและอิทธิพลที่สำคัญอย่างมากในด้านการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะพื้นบ้าน และความรู้ด้านประวัติศาสตร์พื้นบ้าน ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจในด้านวิชาการ

คณะครุศาสตร์ โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา เป็นคณะวิชาหนึ่งในสังกัดสถาบันราชภัฏที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาด้านดังกล่าว ซึ่งระบุไว้อย่างชัดเจนในจุดประสงค์เฉพาะของหลักสูตรโปแกรมวิชาศิลปศึกษาพุทธศักราช 2543 ในข้อที่ 6 ว่า “เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ” (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, สำนักมาตรฐาน การศึกษา, 2543) ในการจัดการเรียนการสอนจึงมีรายวิชาที่เปิดสอนหลายวิชาที่สามารถ เอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ดังเช่น ในรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน นักศึกษาทุกคน ต้องผ่านการเรียนวิชานี้ซึ่งเป็นรายวิชาบังคับพื้นฐานในแขนงวิชาศิลปะพื้นบ้าน หมวดวิชาเฉพาะ ด้านกลุ่มวิชาเนื้อหาวิชาเอกศิลปศึกษา (ฐิระ ประवालพฤษ, **สัมภาษณ์**, 7 สิงหาคม 2544) โดยมีเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนโดยสรุปคือ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน เน้นลักษณะ วัสดุ วิธีการ ประโยชน์ใช้สอย ความเชื่อหรือเหตุผลที่ทำให้ ปรากฏในรูปแบบของงานศิลปะพื้นบ้าน รวมทั้งวิธีการอนุรักษ์ และวิธีการเผยแพร่ศิลปะพื้นบ้าน ในสาขาต่างๆของแต่ละท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าโปแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ เป็น สาขาวิชาหนึ่งที่มีหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่สามารถเอื้อต่อการปลูกจิตสำนึกให้เกิด ความรัก ความหวงแหน และศรัทธาในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นในแขนงต่างๆได้เป็นอย่างดี อัน จะสามารถส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และสืบทอดผ้าพื้นเมืองของไทยต่อไปในอนาคต อาจารย์และ นักศึกษาซึ่งทำหน้าที่ในการศึกษาและถ่ายทอดจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมาก เนื่องจากผู้สอนนั้นเป็น ผู้ที่ต้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาและทำให้การ เรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ส่วนผู้เรียนนั้นเป็นผู้ที่จะมีบทบาทในการเผยแพร่และให้ความรู้แก่ เยาวชนและคนในท้องถิ่นได้ในอนาคต ดังนั้นอาจารย์และนักศึกษาซึ่งเปรียบเสมือนบุคลากรของ ท้องถิ่นจึงควรตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยอันเป็นมรดก ทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษที่สร้างสมไว้ สอดคล้องกับกมล รอดคล้าย (2525) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง “การทดลองถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดจันทบุรี” โดยพบว่า ในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยควรควรมีบทบาทในการจัดอบรมความรู้ด้านวัฒนธรรม ไทยและด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่นักเรียน โดยรวบรวมความรู้ด้านวัฒนธรรมจากแหล่งความรู้ ในชุมชนและควรเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้ในชุมชนในรูปแบบต่างๆ และงานวิจัยของ เนื้ออ่อน ขรรค์ทองเขียว (2538) ที่พบว่า นักศึกษาควรมีความรู้และความสามารถในการถ่ายทอด วิธีการอนุรักษ์ และมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ในโรงเรียน รวมทั้งเป็นผู้ศึกษารวบรวม ผลงานและเป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในชุมชนและรณรงค์ให้คนทั่วไปเห็นความ สำคัญของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในชีวิตประจำวัน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้นนี้จึงสรุปได้ว่า ฝ่าพื้นเมืองของไทยนั้นเป็นงานศิลปะท้องถิ่นที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของประชาชนในประเทศ สะท้อนวิถีการดำรงชีวิตของคนในแต่ละกลุ่มชน ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญประเภทหนึ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างสมไว้ จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะร่วมกันอนุรักษ์และสืบทอดศิลปะท้องถิ่นประเภทนี้ไว้ก่อนที่จะสูญหายไปทีละเล็กละน้อย ซึ่งการศึกษานั้นถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปกรรมประเภทต่างๆได้ และเนื่องจากสถาบันราชภัฏนั้นเป็นสถานการศึกษาที่มีปรัชญาและนโยบายสอดคล้องกับลักษณะดังกล่าว โดยเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ทำหน้าที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งโปรแกรมศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์นั้นเป็นสาขาวิชาหนึ่งที่มีหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่สามารถเอื้อต่อการปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรัก ความหวงแหน และศรัทธาในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นในแขนงต่างๆได้เป็นอย่างดี อันจะส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และสืบทอดต่อไปในอนาคตได้ อาจารย์และนักศึกษาในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษานี้เปรียบเสมือนบุคลากรของท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ศึกษา พัฒนา ส่งเสริมและถ่ายทอดศิลปะของท้องถิ่นโดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญดังกล่าวของการอนุรักษ์ฝ่าพื้นเมืองของไทยในด้านการเรียนการสอน โดยทำการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลพื้นฐานจากความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ฝ่าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ ซึ่งได้จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน
3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์
ฝ่าพื้นเมืองของไทย

โดยคาดหวังว่าข้อมูลดังกล่าวน่าจะเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน รวมถึงเป็นการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถาบันราชภัฏและหลักสูตรศิลปศึกษา เพื่อขยายผลไปสู่การเสริมกระแสนอนุรักษ์ฝ่าพื้นเมือง ตลอดจนเป็นแนวทางแก่อาจารย์และนักศึกษาในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในแขนงอื่นๆต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ ซึ่งประกอบด้วย

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน
 - 1.1 คุณลักษณะของผู้สอน
 - 1.2 คุณลักษณะของผู้เรียน
 2. ด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์
 - 2.2 การดำเนินการสอน
 - 2.2.1 การคัดเลือกเนื้อหา
 - 2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.2.3 สื่อการเรียนการสอน
 - 2.3 การวัดและประเมินผล
 3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย
2. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ
- 2.1 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน ในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ โดยกำหนดจำนวนแห่งละ 1 ท่าน
 - 2.2 นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในคณะครุศาสตร์ โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 170 คน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษาเพื่อให้คงคุณค่าไว้และให้หมายรวมถึงการสงวนรักษา ตลอดจนส่งเสริมและเผยแพร่ให้คนทั่วไปรู้จักและเห็นคุณค่า

2. ผ้าพื้นเมืองของไทย หมายถึง ผ้าที่ทอขึ้นในแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทย ซึ่งเป็นผ้าที่ทอขึ้นจากเส้นใยธรรมชาติ และผลิตขึ้นจากที่ทอมือหรือที่พื้นบ้านเท่านั้น โดยมีรูปแบบที่สะท้อนให้เห็นวิถีการดำรงชีวิตและมีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนต่างๆ

3. การเรียนการสอน หมายถึง การจัดให้ผู้เรียนในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์เพื่อสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้เหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

4. สถาบันราชภัฏ หมายถึง สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีการเปิดการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี อันได้แก่ สถาบันราชภัฏ เชียงใหม่ เพชรบูรณ์ เลย บุรีรัมย์ สุรินทร์ รำไพพรรณี และสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากร คือ อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน จำนวน 7 คน และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏ จำนวน 170 คน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

1.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผ้าพื้นเมืองและการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองจากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

1.2 ศึกษาการจัดการเรียนการสอนตลอดจนคำอธิบายรายวิชาศิลปะพื้นบ้านและรายวิชาอื่นที่มีเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏ

1.3 ศึกษาข้อมูลจากการสอบถาม การสัมภาษณ์ อาจารย์ผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมือง

2. กลุ่มตัวอย่างประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง กำหนดคุณสมบัติเป็นอาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน และนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏ ซึ่งเป็นผู้ที่ผ่านการเรียนในรายวิชาวิชาศิลปะพื้นบ้านมาแล้ว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จากสถาบันราชภัฏ 7 แห่ง ซึ่งผู้วิจัยกำหนดจำนวนแห่งละ 1 ท่าน รวมทั้งสิ้น 7 คน

2. นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในคณะครุศาสตร์ โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 170 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถามสำหรับอาจารย์ และแบบสอบถามสำหรับนักศึกษา ซึ่งเป็นแบบสอบถามชุดเดียวกัน โดยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามลำดับขั้นตอนดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมเนื้อหาเพื่อสร้างแบบสอบถามอันเป็นเครื่องมือในการวิจัย
2. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องของเนื้อหาและความถูกต้องชัดเจนของภาษาที่ใช้
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา และการใช้ภาษาในแต่ละข้อคำถาม
4. จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) เพื่อหาข้อบกพร่องของแบบสอบถาม และเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS / PC+) หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (α - Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยยื่นคำร้องต่อบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้ออกหนังสือขอความร่วมมือไปยังคณบดีของสถาบันราชภัฏทั้ง 7 แห่ง
2. ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยนำแบบสอบถามพร้อมจดหมายขอความร่วมมือไปแจกและรับคืนมาด้วยตนเอง และจัดส่งทางไปรษณีย์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) และเติมคำ (Questionnaire) มาแจกแจงความถี่ของคำตอบ และวิเคราะห์โดยคิดค่าเป็นร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

2. นำแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มาแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละข้อ แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นจึงนำผลที่ได้มานำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

3. นำแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) เกี่ยวกับข้อเสนอนี้และความคิดเห็นอื่นๆ มาแจกแจงความถี่ แล้วจึงนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบความคิดเห็นเบื้องต้นเกี่ยวกับความเข้าใจในรูปแบบวิธีการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และสืบทอดผ้าพื้นเมืองของไทยในด้านการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษา โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ อันจะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและนโยบายของสถาบันราชภัฏ

2. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันราชภัฏและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมปลูกฝังค่านิยม ทักษะคิดได้อย่างถูกต้องให้กับเยาวชนมีจิตสำนึกตระหนักถึงคุณค่าของผ้าพื้นเมืองของไทยในอันที่จะสงวนอนุรักษ์และสืบทอดมรดกของชาติสืบต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความและเอกสารในการประกอบสัมมนา ตลอดจนงานวิจัยต่างๆโดยมีสาระของเรื่องที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ความหมายและความสำคัญของศิลปปะท้อถิ่น
2. ความหมายและความสำคัญของผ้าพื้นเมืองของไทย
3. การอนุรักษ์ศิลปปะท้อถิ่น
4. การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย
5. การศึกษากับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
6. บทบาทของสถาบันราชภัฏต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย
7. การเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายและความสำคัญของศิลปปะท้อถิ่น

1.1 ความหมายของศิลปปะท้อถิ่น

คำว่าศิลปปะท้อถิ่นนี้ยังไม่ปรากฏในพจนานุกรมแต่เราสามารถที่จะแยกออกในการพิจารณาได้เป็น 2 คำ คือ ศิลปะและท้องถิ่น

ศิลปะ ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับพุทธศักราช 2525 กล่าวว่า เป็นคำนาม หมายถึง ฝีมือ, ฝีมือทางการช่าง, การแสดงออกซึ่งอารมณ์สะท้อนใจให้ประจักษ์เห็น โดยเฉพาะหมายถึงวิจิตรศิลป์

ส่วนคำว่า ท้องถิ่น นั้นในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับพุทธศักราช 2525 กล่าวว่า เป็นคำนาม โดยให้ความหมายของท้องถิ่นไว้ 2 แห่ง คือ

- หมายถึง ท้องที่ใดท้องที่หนึ่งโดยเฉพาะ
- หมายถึง พื้นที่ภายในเขตการปกครองของราชการบริหารส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล, สุขาภิบาล

อาจพอสรุปได้ว่า ท้องถิ่นใดๆ ก็คือ อาณาเขตหนึ่งที่มีเขตแดนและมีกลุ่มประชากรหนึ่งๆ อาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งพื้นที่นั้นอาจจะเล็กหรือใหญ่แตกต่างกันไป

ดังนั้นจากคำนิยามที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น คำว่า ศิลปะท้องถิ่น จึงน่าจะมีความหมาย อยู่ในตัวเองอย่างสมบูรณ์ว่า ผลงานจากฝีมือทางการช่างของประชาชนที่อาศัยอยู่ในแต่ละท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง

งานศิลปะท้องถิ่นนั้นเป็นผลงานที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น หรือลักษณะเฉพาะ ของแต่ละท้องถิ่น โดยสร้างขึ้นจากภูมิปัญญาของประชาชนที่อาศัยอยู่ในแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ และมี รูปแบบทำนองเดียวกันกับศิลปะพื้นบ้าน ซึ่งนักวิชาการบางท่านอาจเรียกให้แตกต่างกันไป เช่น ศิลปะชาวบ้าน ศิลปะพื้นบ้าน ศิลปะพื้นถิ่น หรือศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น แต่แท้จริงแล้ว ล้วนเป็นงานศิลปะประเภทเดียวกันนั่นเอง

1.2 ลักษณะของศิลปะท้องถิ่น

จากที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่า ศิลปะท้องถิ่นนั้นเป็นงานศิลปะประเภทเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เพราะมีลักษณะเฉพาะที่คล้ายคลึงกันกับศิลปะชาวบ้าน ศิลปะพื้นบ้าน ศิลปะพื้นถิ่น และศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน ดังนั้นเราจึงควรที่จะทำความเข้าใจกับศิลปะดังกล่าวว่ามีลักษณะอย่างไร ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามไว้คล้ายคลึงกัน ดังนี้

เสฐียรโกเศศหรือพระยาอนุมานราชธน (2515) นั้นได้เรียบเรียงคำอธิบายของ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ซึ่งกล่าวไว้ว่า “ศิลปะชาวบ้าน (Folk Art) มีแปลกๆ ต่างๆกันมากมาย เพราะประเทศหนึ่งๆมีแตกต่างกันออกไป แม้ในประเทศเดียวกัน ต่างถิ่นต่างท้องถิ่นก็มีแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นศิลปินนี้จึงอุดมด้วยลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกนึกเห็นอย่างง่ายๆ และถือเป็นปรัมปราคติสืบต่อกันมาของประชาชนในประเทศหรือในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นเครื่องส่งให้เห็น ลักษณะพิเศษเกี่ยวกับพุทธปัญญาและจิตใจของประชาชนเหล่านั้นไม่ว่าของชาติใดได้เป็นอย่างดี” สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่ม 13 (2532) ได้กล่าวไว้ว่า งานช่าง งานฝีมือของชาวบ้านที่ ประดิษฐ์ขึ้นใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีศิลปะนี้เอง เรียกว่า หัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นประยุกต์ ศิลป์หรือศิลปะที่มีประโยชน์ใช้สอยประเภทหนึ่งที่ชาวบ้านธรรมดาเป็นผู้สร้างขึ้น เพื่อตอบสนอง ความต้องการของตนเองหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นผู้สร้างเครื่องมือ ภาชนะ สำหรับใช้เองในชีวิต ประจำวัน นอกจากนี้ยังมีหัตถกรรมพื้นบ้านอยู่อีกสองลักษณะคือ งานหัตถกรรมที่ชาวบ้านสร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของคนในอีกระดับหนึ่งหรืออีกสังคมหนึ่ง คือ ขุนนาง

ข้าราชการ และพระมหากษัตริย์ และลักษณะสุดท้ายคือ งานหัตถกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อสนองความเชื่อของตนในพิธีกรรมต่างๆและในพระศาสนา

ฉันทนา จรุงวิทย์ (2520) กล่าวว่า ศิลปะพื้นบ้านเป็นผลงานที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ มีผลโดยตรงกับผู้พบเห็นถึงความบริสุทธิ์สะอาด ตรงต่อความตั้งใจของผู้ผลิตที่แก้ปัญหาทางด้านการใช้วัสดุอย่างคุ้มค่าเพื่อสนองประโยชน์ใช้สอยโดยตรง ทำขึ้นโดยชาวบ้านเพื่อชาวบ้าน ใช้ไม่ใช่งานพิเศษของกลุ่มชนอันประกอบด้วยหลักเกณฑ์ต่างๆ วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นและทำขึ้นด้วยวิธีการที่สอดคล้องไปกับธรรมเนียมของท้องถิ่น และทำด้วยแรงคนเป็นส่วนใหญ่

สมหวัง คงประยูร (2524) กล่าวว่า ศิลปะพื้นบ้าน คือ งานของชาวบ้านทั่วไปที่ใช้ความคิดความพยายามด้วยมือสร้างผลงานที่เรียบง่ายมีประโยชน์ใช้สอยตามลักษณะท้องถิ่น

เอกชัย สุนทรพงศ์ และเสาวนิตย์ แสงวิเชียร (2529) กล่าวว่า ศิลปะพื้นบ้าน ได้แก่ ศิลปะชาวบ้านหรืองานของชาวบ้านที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อการใช้สอยประจำวัน แสดงความงามด้วยฝีมือ แสดงออกซึ่งความมีปัญญาของผู้ประดิษฐ์ คุณค่าทางความงามของศิลปะพื้นบ้านนี้เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจอย่างหนึ่งของสังคมยุคนี้ งานศิลปะพื้นบ้านจะบ่งให้เห็นสภาพจิตใจของคนที่อยู่ตามชนบท การใช้ทฤษฎีของความเรียบง่ายโดยไม่รู้ตัว และความตรงไปตรงมาตามต้องการ สะท้อนให้เห็นความงามและความบริสุทธิ์แห่งจิตใจของเขาเหล่านั้น

Herbert Read (กิติมา อมรทัต, ผู้แปล, 2530) ได้กล่าวถึง ศิลปะชาวบ้านว่า เป็นศิลปะของบุคคลจำพวกที่มีความเป็นอยู่เรียบง่าย ไม่สลับซับซ้อน และถ้าจะพูดให้ถูกต้องแล้วควรจำกัดอยู่เฉพาะสิ่งของที่สร้างขึ้นโดยกลุ่มชนที่ยังไม่เจริญทางวัฒนธรรมบวกกับชนบทรวมนิยมท้องถิ่นพื้นบ้านของตน ซึ่งมีได้มีอิทธิพลภายนอกมาแทรกแซง

Ralph Mayer (อ้างถึงใน วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2535) กล่าวว่า ศิลปะพื้นบ้าน (Folk Art) เป็นศิลปะและหัตถกรรมที่สร้างขึ้นโดยประชาชนซึ่งไม่ได้รับการฝึกฝนด้านศิลปะอย่างเป็นระบบ แต่สามารถสร้างผลงานตามประเพณีนิยมด้วยความชำนาญ และมีลักษณะเฉพาะถิ่นของประเทศได้

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2535) กล่าวว่า ศิลปะชาวบ้านหรือศิลปะพื้นบ้าน จะต้องสร้างขึ้นโดยประชาชนหรือศิลปินผู้ได้รับความบันดาลใจมาจากชีวิตความเป็นอยู่ ชนบประเพณีของท้องถิ่นแล้วถ่ายทอดแสดงออกมาในผลงาน ศิลปะประเภทนี้จึงมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเฉพาะประเทศ เป็นสิ่งสะท้อนชีวิตจิตใจและภูมิปัญญาของประชาชนของท้องถิ่นและของประเทศ

จากคำอธิบายอย่างกว้างๆที่กล่าวถึงลักษณะของศิลปะชาวบ้าน ศิลปะพื้นบ้านหรือศิลปะพื้นถิ่นนั้น จึงทำให้พอประมวลได้ว่า ศิลปะท้องถิ่น มีลักษณะเป็นศิลปะของกลุ่มชนในแต่ละท้องที่ โดยมีเอกลักษณ์ร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งศิลปะของกลุ่มชนเหล่านี้จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของชีวิต ชนบประเพณี ความเชื่อและวัฒนธรรมที่มาจากชีวิตจิตใจของเขาเหล่านั้น

อาจจะสนองความเชื่อ เพื่อความสุขทางจิตใจหรือเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน หรือแม้กระทั่งเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มชนของตน สิ่งเหล่านี้เป็นความสามารถที่ถ่ายทอดมาแต่บรรพบุรุษจนถึงเป็นมรดกตกทอดที่ส่งสมกันมา และที่สำคัญก็คือ เป็นศิลปะที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น เฉพาะท้องถิ่น มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะเช่นเดียวกันกับศิลปะชาวบ้าน ศิลปะพื้นบ้าน หรือศิลปะพื้นถิ่นนั่นเอง ดังที่ มโน พิสุทธิรัตนานนท์ (2539) ได้สรุปว่า ศิลปะท้องถิ่น หรือ ศิลปกรรมท้องถิ่น มีลักษณะเป็นงานช่างฝีมือหรือช่างศิลป์ โดยใช้วัสดุพื้นถิ่นในการประดิษฐ์สร้าง ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ ความคิด ฝีมือ ความเรียบง่าย ประโยชน์ใช้สอยและความงามบนพื้นฐานของธรรมชาติแวดล้อม สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ ศิลปะท้องถิ่นจึงมีความหมายต่อการดำรงชีวิต และมีคุณค่าต่อการบำรุงขวัญของประชาชน

1.3 ความสำคัญและคุณค่าของศิลปะท้องถิ่น

สำหรับในด้านความสำคัญ ตลอดจนคุณค่าของศิลปะท้องถิ่น หรือ ศิลปะพื้นบ้านนั้น นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดไว้มากมายแตกต่างกันไป ดังนี้

ฉันทนา จรุงวิทย์ (2520) ได้กล่าวถึงความสำคัญของศิลปะพื้นบ้านกับสังคมว่า ศิลปะพื้นบ้านแต่ละประเภท แต่ละแขนงมีผลอย่างมากต่อสภาพสังคมทั้งในเรื่องของความเชื่ออันผูกพันกับค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณีและความประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมนั้น ศิลปะพื้นบ้านของไทยจึงเป็นงานศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่เราควรจะศึกษา มิใช่เพียงเห็นว่างามและราคาถูกเท่านั้น ทั้งยังสมควรอย่างยิ่งที่จะได้มีการอนุรักษ์ เพราะนับว่าคุณค่าแห่งความงามในรูปแบบของศิลปะพื้นบ้านก็จะลดลงน้อยลงไป เพราะมีวิทยาการใหม่ๆเข้ามา ผู้ผลิตมักจะติดใจในรูปแบบของใหม่ เพราะง่ายและสะดวกกว่ากัน อีกทั้งงานศิลปะพื้นบ้านยังช่วยให้เราได้สามารถศึกษาค้นคว้าถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆของกลุ่มชนหลายๆกลุ่มถึงความ เป็นมาในอดีต ความเชื่อและการแก้ปัญหาในการเลือกใช้วัสดุอย่างคุ้มค่า

วัฒนะ จุฑะวิภาต (2537) กล่าวว่า ศิลปะพื้นบ้านเป็นศิลปกรรมที่มีความสำคัญและเป็นศิลปะที่รู้จักกันแพร่หลายมากที่สุดสาขาหนึ่งของโลก เนื่องจากเป็นศิลปะที่เจริญแพร่หลายก่อนศิลปะสาขาอื่นๆ มีจำนวนมากและมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เล็กจนโต ดังจะเห็นได้ว่าศิลปะพื้นบ้านจะมีเอกลักษณ์ ลักษณะเด่นเฉพาะตัว มีแบบอย่างของตนเอง จึงสร้างขึ้นมาอย่างสวยงามตามประเพณีนิยมและตามยุคสมัย อาจกล่าวได้ว่า ศิลปะพื้นบ้านช่วยบอกประวัติศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม และบอกลักษณะวัฒนธรรมของกลุ่มชนในภูมิภาคต่างๆให้เราทราบเป็นอย่างดี

สำหรับวิบูลย์ ลีสุวรรณ (2544) ได้กล่าวถึงความสำคัญของศิลปะพื้นบ้านไว้ว่า ศิลปะชาวบ้านหรือศิลปะพื้นบ้านมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญคือ สร้างโดยชาวบ้านหรือประชาชนหรือศิลปินผู้สร้าง โดยได้รับความบันดาลใจมาจากชนบประเพณี ความเชื่อของชาวบ้านที่สืบทอดกันมาแต่โบราณจนมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ช่างหรือศิลปินชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดเหล่านั้นให้ปรากฏออกมาอย่างเรียบง่ายและแสดงให้เห็นภูมิปัญญาของกลุ่มชนนั้นๆ ดังนั้นลักษณะเฉพาะซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของศิลปะพื้นบ้านคือ ความเรียบง่าย เพราะสร้างขึ้นโดยชาวบ้านหรือช่างพื้นบ้านที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้สอยหรือสนองความต้องการตามสภาพท้องถิ่นชนบประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มชน ความงาม ความไพเราะของศิลปะพื้นบ้านเกิดจากความชำนาญและการขัดเกลาสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ต่างจากงานศิลปะที่สร้างโดยช่างหลวงหรือช่างที่ได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบในสถาบันการศึกษา ที่มักให้ความสำคัญกับความวิจิตรงดงามเป็นพิเศษควบคู่กับการใช้สอย

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะพื้นบ้านไว้ดังนี้

1. เป็นศิลปะที่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมาตามความคิดความรู้สึกของผู้สร้าง มีเนื้อหาและรูปแบบที่เรียบง่าย จึงเป็นศิลปะที่ประชาชนทั่วไปสามารถรับรู้ได้ไม่ยาก
2. มีคุณค่าของลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นหรือเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ชนบประเพณี และความเชื่อของคนในถิ่นนั้นๆ รวมทั้งสะท้อนให้เห็นค่านิยมและการแสดงออกทางสุนทรียภาพของท้องถิ่น
3. มีคุณค่าทางปัญญา แสดงให้เห็นความชาญฉลาดของช่างชาวบ้านที่สามารถนำวัตถุดิบพื้นบ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแยบยล

จากแนวคิดต่างๆที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จึงทำให้สามารถกล่าวได้ว่า ศิลปะท้องถิ่นนั้นเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากสามารถแสดงให้เห็นภูมิปัญญาของกลุ่มชนเหล่านั้นได้ นอกจากนี้ยังบ่งบอกให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะถิ่น ไม่ว่าจะเป็วิถีการดำรงชีวิต คติความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ซึ่งรวมทั้งสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้นๆด้วย และสำหรับคุณค่าของศิลปะท้องถิ่นนั้นเราสามารถแยกพิจารณาโดยการสรุปจากแนวคิดของนักการศึกษาท่านต่างๆ ได้เป็น 2 ด้าน คือ ด้านที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของบุคคล และด้านที่เกี่ยวกับชุมชนและสังคมส่วนรวม

ด้านที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของบุคคล

1. ช่วยทำให้เกิดความสะดวกสบาย งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านส่วนใหญ่ย่อมมีหน้าที่ทางประโยชน์ใช้สอย ช่วยอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันและในอิริยาบถต่างๆของมนุษย์ได้

แก่ การนั่ง นอน ยืน เดินและการกินอยู่หลับนอน ทุกอิริยาบถเหล่านี้ย่อมต้องการวิ้งช่วยให้ง่ายเร็วและสะดวกยิ่งขึ้น สิ่งใช้สอยเหล่านี้จึงจำเป็นทุกเวลาและทุกสถานที่ เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของมนุษย์และแม้ว่าความเป็นจริงภาชนะใช้สอย หม้อหุงต้ม หรือจานใส่อาหารนั้นกินเข้าไปไม่ได้เหมือนอาหารแต่ก็เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การกินอาหารสะดวกขึ้น ถ้าปราศจากหม้อหุงข้าวและจานใส่อาหารแล้วเราก็จะกินอาหารอย่างสะดวกและเป็นปกติไม่ได้เลย เป็นต้น ในชีวิตประจำวันของเรานั้นอาจขาดศิลปะอันเป็นสิ่งสนองความต้องการทางใจได้ แต่จะขาดเครื่องใช้ไม้สอยอันเป็นสิ่งสนองความต้องการทางกายไม่ได้เป็นอันขาด งานหัตถกรรมสร้างสรรค์สิ่งใช้สอยจึงเกิดขึ้นก่อนศิลปะและมีการคลี่คลายมาตลอดควบคู่กับวิวัฒนาการด้านอื่นๆของมนุษย์ (อภิย นาคคง, 2526)

2. ช่วยเป็นสิ่งแวดล้อมให้เกิดความประณีต คุณลักษณะสำคัญของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน คือ ความงดงามอันเกิดจากการสร้างสรรค์ด้วยมือและการบังคับอินทรีย์ต่างๆ งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านจึงเป็นสิ่งที่กลั่นกรองออกมาจากจิตใจ เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดความคิดและรสนิยมทางความงามของผู้สร้างสรรค์ออกมาให้เห็น คุณลักษณะเช่นนี้จะช่วยให้เกิดความชื่นชมและสุนทรีย์รสแก่ผู้พบเห็น เพราะเมื่อจิตใจได้สัมผัสกับความประณีตงดงามย่อมจะทำให้เกิดความพึงพอใจและความสุขใจ ในเวลาเดียวกันนั้นความงดงามประณีตนั้นเองจะเพิ่มความละเอียดอ่อนแก่ผู้พบเห็นเป็นลำดับ ความปรารถนาทางจิตใจนี้จะส่งผลไปถึงการคิดคำนึงอย่างมีเหตุผลและสำรวมระวัง ซึ่งย่อมต่อเนื่องไปถึงการควบคุมกายวาจาให้ประณีตตามไปด้วย (วิษณะ จูฑะวิภาต, 2537)

3. ช่วยแสดงให้เห็นคุณค่าอันเกิดจากลักษณะเฉพาะถิ่น (Local Characteristic) การสร้างศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในท้องถิ่นต่างๆย่อมมีวิธีการในการเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสมกับการใช้สอย คตินิยมในท้องถิ่น ซึ่งต้องใช้เวลาในการสะสมประสบการณ์เพื่อพัฒนาให้เกิดประโยชน์ใช้สอยและความงามที่สมบูรณ์ที่สุดจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคนจนเป็นที่ยอมรับและสืบต่อกันมา โดยแต่ละถิ่นก็จะมีคตินิยมในเรื่องความงามต่างกันจนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2527)

4. มีคุณค่าทางภูมิปัญญา อาจะแสดงให้เห็นปรากฏออกมาในเนื้อร้องของเพลงชาวบ้าน การแสดง หรืองานหัตถกรรม เฉพาะงานหัตถกรรมหลายชนิดแสดงให้เห็นความชาญฉลาดของช่างชาวบ้านที่สามารถนำวัตถุดิบพื้นบ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแยบยล เช่น ชาวบ้านในภาคใต้นำใบอ่อนมาเรียงสอดเข้าด้วยกันเพื่อทำเป็น"หมากจาก"เพื่อใช้ต้กน้ำเช่นเดียวกับครุ หรือชาวบ้านเรียนรู้คุณสมบัติของพืชบางชนิดจนสามารถนำเปลือก ใบ ดอก มาทำเป็นสีย้อมเส้นไหม และด้ายสำหรับทอผ้าได้สวยงาม เป็นต้น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2544)

ด้านที่เกี่ยวข้องกับสังคมส่วนรวม

1. เกี่ยวกับเศรษฐกิจ งานศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านโดยทั่วไป คือ การนำเอาวัสดุหรือวัตถุดิบที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาดัดแปลงสร้างสรรค์ หรือแปรรูปให้เกิดประโยชน์ใช้สอยโดยเริ่มต้นจากการสร้างสิ่งใช้สอยสนองความต้องการในครัวเรือนของตนเอง ก่อนแล้วจึงขยายวงกว้างออกไปสนองความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น ในภูมิภาคและสนองความต้องการของคนในชาติ เป็นระบบการผลิตเบื้องต้น ใช้วัสดุและแรงงานในท้องถิ่นนั่นเอง การที่ครอบครัวชุมชนหรือท้องถิ่นสามารถสร้างสิ่งใช้สอยสนองความต้องการของตนเองได้เป็นเหตุให้ไม่ต้องซื้อหาหรือแลกเปลี่ยนสิ่งใช้สอยจากครอบครัวอื่นหรือท้องถิ่นอื่น และถ้าสามารถนำไปขายที่อื่นได้ด้วยก็จะเป็นทางที่ทำให้เกิดรายได้ งานศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านจึงเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจเบื้องต้นเช่นเดียวกับงานเกษตรกรรม เคยปรากฏเป็นตัวอย่างในประเทศที่มั่งคั่งทางเศรษฐกิจปัจจุบัน เช่น ญี่ปุ่น และจีน รากฐานทางเศรษฐกิจทั้งสองประเทศนี้เริ่มต้นจากงานหัตถกรรมแล้วแปรรูปมาเป็นอุตสาหกรรมในระยะหลัง แม้ในประเทศเราเองสมัยก่อนเคยมีอิสรภาพทางเศรษฐกิจมากกว่าในปัจจุบัน เพราะคนไทยในอดีตนั้นเป็นทั้งนักเกษตรกรรมและนักหัตถกรรม โดยประกอบอาชีพทำไร่ไถนา พืชอาหารไว้ได้เป็นหลักและว่างจากการเก็บเกี่ยวและไถหว่านก็จะทำงานหัตถกรรมสร้างสิ่งของไว้ใช้เองดังคำกล่าวที่ว่า “พอว่างจากการทำนา หญิงทอผ้า ชายตีเหล็ก” เป็นต้น แม้กระทั่งเด็กเล็กก็ออกไปเลี้ยงควายตามชายทุ่งก็จักตอกขี้วันเชือกหรือสานกระบุงตะกร้าไปด้วย ทำให้คนไทยรุ่นก่อนไม่ต้องซื้อหาสิ่งใดจากต่างชาติ มีอิสระและความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากกว่าคนไทยในปัจจุบัน (อภัย นาคคง, 2526)

2. เกี่ยวกับวัฒนธรรม งานศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นการสร้างสรรค์ทางวัตถุ ซึ่งเป็นไปตามรสนิยมทางจิตใจของมนุษย์แต่ละเผ่าพันธุ์ที่ต่างมีความพึงพอใจในเรื่องรูปร่าง ทรวดทรง สี หรือลวดลายที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ย่อมเป็นไปตามรสนิยมตกทอดที่ถ่ายทอดสะสมกันมาในสายวัฒนธรรมของมนุษย์แต่ละชาติพันธุ์ การที่ผู้คนได้ใช้สอยสิ่งของเครื่องใช้ที่มีลักษณะของตนหรือได้พบเห็นสิ่งแวดล้อมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติตนเป็นประจำก็จะมีลักษณะเดียวกับการที่ได้พูดได้เขียนภาษาของตน ได้ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของตนอยู่เป็นประจำก็จะมีลักษณะเช่นเดียวกับที่ได้พูดได้เขียนภาษาของตน ได้ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของตนอยู่เป็นประจำย่อมจะเป็นหลักประกันว่าชาติของตนย่อมจะไม่สูญหาย งานศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านจึงเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวโยงต่อวัฒนธรรมโดยตรง ซึ่งในปัจจุบันนี้องค์การสหประชาชาติได้มีความมุ่งมั่นที่จะรักษาและผดุงส่งเสริมให้วัฒนธรรมของแต่ละชาติได้ก้าวหน้าขึ้นตามวิถีทางแห่งตนเพราะมีหลายชาติที่ได้สูญเสียเอกลักษณ์แห่งชาติของตนไปอย่างน่าเสียดาย เพราะประชาชนส่วนมากนิยมวัฒนธรรมของชาติอื่น จึงได้กลายเป็นเมืองขึ้นทางวัฒนธรรมของชาตินั้นๆไปโดยปริยาย (วัฒนธรรม จุฑะวิภาต, 2537)

3. เกี่ยวกับอาชีพ การประกอบอาชีพช่างศิลปหัตถกรรมจัดว่าเป็นงานสัมมาชีพอย่างแท้จริง เพราะเป็นการสร้างความสะดวกสบายและสร้างสิ่งแวดล้อมที่สุนทรีย์ให้กับเพื่อนมนุษย์ ในกระบวนการทำงานก็ได้สร้างมลภาวะหรือความทุกข์ยากเดือดร้อนให้กับผู้ใด ทั้งเป็นงานอิสระ สามารถประกอบกิจการได้ด้วยตัวคนเดียว เพราะเป็นงานที่อาศัยความคิดอ่าน สร้างสรรค์ และมีมือการทำงานเป็นหลัก ต้องการเครื่องมือและเครื่องทุนแรงแต่น้อย จึงเป็นอาชีพที่ไม่ต้องลงทุนลงแรงมากเหมือนงานเกษตรกรรมหรืองานอุตสาหกรรม อนึ่งงานศิลปหัตถกรรมนั้นทำได้ทุกฤดูกาลและใช้เวลาต่อเนื่องกัน จึงเป็นทางให้ประชาชนใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ไม่หมกมุ่นอยู่ในอบายมุข งานศิลปหัตถกรรมนี้หากจะยึดเป็นอาชีพอย่างจริงจัง ก็สามารถจะมั่นคงและก้าวหน้าได้เช่นเดียวกับสัมมาอาชีพอื่นๆ เพราะโดยธรรมชาติการทำงานช่างนั้นยิ่งทำก็ยิ่งชำนาญ จะสามารถสะสมความคิดอ่าน และเทคนิควิธีการเพื่อทำงานให้ก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ (วิเศษวิภาต, 2537)

4. เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ คือ การปรับปรุงชาติบ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง ซึ่งต้องปรับปรุงทั้งทางวัตถุและทางจิตใจให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อมกัน ในทางวัตถุได้แก่การปรับปรุงสร้างสรรค์ หรือใช้สอยสิ่งที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า เป็นต้นว่าการใช้ทรัพยากรหรือพลังงานต่างๆที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ทางการผลิตเพื่อแสวงหารายได้เข้าประเทศ งานหัตถกรรมนั้นสามารถปรับปรุงการผลิตให้ได้ผลเท่าเทียมกับเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เพราะงานหัตถกรรมเป็นการผลิตเบื้องต้นไม่ต้องอาศัยทุนหรือเครื่องมือมากมายเหมือนงานอื่น เนื่องด้วยเป็นงานที่ต้องการเพียงบุคคลที่มีกิจนิสัยทางการงานเท่านั้น ทั้งยังสามารถทำได้ทุกสภาพอากาศทั้งกลางวันและกลางคืน อนึ่งการนำเอาวัตถุดิบในท้องถิ่นมาแปรรูปในท้องถิ่นโดยกำลังแรงงานคนในท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นด้วยย่อมมีคุณค่าทางเศรษฐกิจรอบด้าน นับเป็นเป้าหมายที่สำคัญยิ่งของการพัฒนา

ส่วนการพัฒนาด้านจิตใจซึ่งต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านวัตถุนั้น งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านก็จะมีส่วนช่วยอยู่มากในเรื่องการให้เกิดความปราณีตเรียบร้อย เพราะเมื่อมีสิ่งใช้สอยที่มีหน้าที่คอยสนองความต้องการเฉพาะทางมีจำนวนเพียงพอ ย่อมจะเกิดระเบียบขึ้นในชีวิตประจำวันอีกทั้งสิ่งใช้สอยมีความงดงามปราณีตด้วยก็จะเป็นสิ่งแวดล้อมให้เกิดการพัฒนาด้านจิตใจอยู่ตลอดเวลา แม้ผู้คนส่วนหนึ่งในสังคมมีอาชีพช่างศิลปหัตถกรรมได้สัมผัสความงามความปราณีตอยู่เป็นนิจ จิตใจของคนเหล่านี้ย่อมปราณีตอ่อนโยน ในที่สุดก็จะเป็นพวกสร้างสันติสุขให้แก่ชุมชนและสังคม (อภัย นาคคง, 2526)

5. เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ ความมั่นคงของชาติย่อมเกิดขึ้นได้เพราะความเป็นปกติสุขของผู้คนที่เป็นพลเมืองของชาติและความปกติสุขของพลเมืองย่อมเป็นผลสืบเนื่องมาจากพลเมืองมีอาชีพการงาน แสวงหารายได้เลี้ยงตนโดยสุจริต ชุมชนมีความมั่นคงในทางเศรษฐกิจมี

ความมั่นคงในทางวัฒนธรรมทั้งทางวัตถุและทางใจ สังคมมีความเจริญก้าวหน้าตามขั้นตอนที่ถูก
 ที่ควรและอยู่บนรากฐานทางประวัติศาสตร์ของตนเอง ในสังคมที่ประชาชนอยู่เป็นปกติสุข
 ประเทศชาติมีความมั่นคงทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ประชาชนย่อมมีงาน
 ศิลปะที่งดงามเป็นเสมือนอารมณ์ส่วนหนึ่งของชีวิต ด้วยเหตุนี้ประวัติศาสตร์มนุษยชาติจึงได้ถือ
 เอาประติมากรรมสิ่งใช้สอยและการสร้างสรรค์สิ่งงดงามเป็นสิ่งวัดระดับความเจริญของมนุษย์
 ตลอดมา จึงปรากฏว่าในอารยประเทศที่มั่งคั่งทางเศรษฐกิจและมีความมั่นคงทางวัฒนธรรมทั้ง
 ทางตะวันตกและตะวันออก ต่างสนับสนุนการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้าน สนับสนุนการพัฒนา
 ศิลปะที่งดงามพื้นบ้านให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับการพัฒนาทางด้านอื่น เพราะความก้าวหน้าไป
 ร่วมกันทุกด้านนั้นคือความมั่นคงของชาติ (วิวัฒน์ จูฑะวิภาต, 2537)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า งานศิลปะท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างมาก สำหรับการ
 การตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการอำนวยความสะดวก
 สะดวกสบายให้กับชีวิต ซึ่งก็คือความต้องการทางกาย และความต้องการทางจิตใจซึ่งก็คือ ใน
 เรื่องของความงาม นอกจากนี้ยังสามารถบอกได้ถึงภูมิปัญญาของประชาชนที่อาศัยอยู่ในแต่ละ
 ท้องถิ่น แสดงออกได้ถึงความเจริญทางวัฒนธรรม คติความเชื่อทางศาสนา และขนบธรรมเนียม
 ประเพณีต่างๆ อีกทั้งยังสามารถถือเป็นเครื่องมือที่ทำให้ทราบถึงเรื่องราวความเป็นมาทาง
 ประวัติศาสตร์ของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆได้ ซึ่งก็แปลกแยกกันไปตามลักษณะทางภูมิศาสตร์และ
 ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชนเหล่านั้น

1.4 ประเภทของศิลปะท้องถิ่น

งานศิลปะท้องถิ่นหรือศิลปะพื้นบ้านของไทยนั้นมีมากมายหลายประเภท ซึ่งแตกต่างกัน
 ไปตามรูปแบบ ลักษณะหน้าที่ใช้สอย ตลอดจนเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องที่ในทุกภูมิภาค
 ของประเทศ ซึ่งนักการศึกษาท่านต่างๆได้จัดแบ่งประเภทของศิลปะท้องถิ่นไว้ดังต่อไปนี้

กรมศิลปากร (2532) กล่าวว่า เมื่องานศิลปะที่งดงามพื้นบ้านหมายถึง ผลงานที่เกิดจาก
 ฝีมือมนุษย์หรือสิ่งที่ต้องใช้ฝีมือในการประดิษฐ์ โดยได้รับการถ่ายทอดฝีมือบรรมกันในครอบครัว
 และเป็นผลงานที่ทำขึ้นเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน และสนองความต้องการของคนทั่วไปโดยมี
 ความงามทางด้านศิลปะแฝงอยู่ ดังนั้นเราจึงอาจแบ่งงานศิลปะที่งดงามพื้นบ้านตามลักษณะ
 การใช้สอยได้อย่างคร่าวๆดังนี้

1. เครื่องใช้ในครัวเรือน ได้แก่ แอบ เขียนหมาก ฯ
2. เครื่องใช้ในการทำกิน เช่น เกวียน กะพ้อมใส่ข้าว ฯ

3. เครื่องประดับ เช่น คันช่อง เข็มขัด กำไล ฯ
4. เครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรมและความเชื่อ เช่น ตุ๊กตาเสียบบาล โกฎ ฯ
5. เครื่องให้ความบันเทิง เช่น ว่าว ฆ้อง ซอ ฯ

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่ม 13 (2532) กล่าวว่า หัตถกรรมพื้นบ้านมีหลายชนิด แยกตามลักษณะของวัสดุ เทคนิคการทำและวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ อันมีอยู่ทั้งสิ้น 9 ชนิดด้วยกัน คือ

1. เครื่องไม้ เช่น หีบใส่ของ กระจ่ายชุดมะพร้าว ฯ
2. เครื่องจักสาน เช่น กระบุง ไช สุ่มจับปลา ฯ
3. เครื่องดิน เช่น หม้อ โอ่ง ไห ฯ
4. เครื่องทอ (เครื่องผ้า) เช่น ผ้ายก ผ้าไหม ผ้าขึ้นตีนจก ฯ
5. เครื่องรัก เช่น พาน ชันน้ำ เขียนหมาก ฯ
6. เครื่องโลหะ เช่น มีด ขวาน เคียว ฯ
7. เครื่องหนัง เช่น หนังตะลุง ฯ
8. เครื่องกระดาษ เช่น สมุดไทย ร่ม ว่าว ฉัตร หัวโขน ฯ
9. เครื่องหิน เช่น ครกหิน สากหิน ฯ

วัฒนธรรม จุฬาราชมนตรี (2537) แบ่งประเภทของศิลปะพื้นบ้านไทยออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การแบ่งตามลักษณะของงานศิลปะพื้นบ้าน และการแบ่งตามภูมิภาค

1. การแบ่งตามลักษณะของงานศิลปะพื้นบ้าน

เป็นการตามลักษณะของการสร้างสรรค์งานศิลปะ ดังนี้

- 1.1 การจักสาน เช่น เข่ง สุ่ม ตะกร้า กระด้ง หมวก กระจ่าง เป็นต้น
- 1.2 การทอและการเย็บปักถักร้อย เช่น ผ้าขิด ผ้ามัดหมี่ ผ้าตีนจก พรมถัก เป็นต้น
- 1.3 การแกะสลักและฉลุ เช่น กล้องไม้แกะสลัก ตู้ โต๊ะ หนังใหญ่ หนังตะลุง เป็นต้น
- 1.4 การปั้นและการเคลือบดินเผา เช่น เตาหุงต้ม หม้อ ถ้วยโอชาม เป็นต้น
- 1.5 การหล่อและทำเครื่องโลหะ เช่น ดาบ มีด จอบ พาน เครื่องเงิน เครื่องทอง เป็นต้น
- 1.6 การทำเครื่องกระดาษและหนัง เครื่องกระดาษ เช่น ว่าว ร่ม สมุดข่อย ตุ๊ก เป็นต้น
- 1.7 การปั้นรูปและลายปั้น เช่น พระพุทธรูป การปั้นรูปคน สัตว์และลวดลายต่างๆ เป็นต้น
- 1.8 การวาดเขียน เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ภาพลายรดน้ำ เป็นต้น

- 1.9 การก่อสร้าง เช่น บ้านเรือน โรง ร้าน โบสถ์ วิหาร ศาลา เป็นต้น
- 1.10 การประพันธ์ เช่น นิทาน สุภาพสิต เพลงกล่อมเด็ก บทสวด บทเพลง เป็นต้น
- 1.11 การดนตรีและนาฏศิลป์ เช่น การแสดงละคร การเชิดหนัง กระจับปี่ กระจับปี่ เป็นต้น
- 1.12 ประเภทเบ็ดเตล็ด หมายถึงศิลปะพื้นบ้านที่มีลักษณะคลุมเครือ ไม่สามารถจัดเข้าประเภทใดได้ เช่น การแกะสลักผลไม้ ยานพาหนะ การละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น

2. การแบ่งตามภูมิภาค

เป็นการแบ่งประเภทของงานศิลปะพื้นบ้านตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันของแต่ละภูมิภาค ดังนี้

- 2.1 ภาคกลาง ได้แก่ เครื่องจักสาน เสื้อ เครื่องปั้นดินเผา อัญมณี ผ้าทอพื้นเมือง เครื่องดนตรีไทย เครื่องทองลงหิน ปูนปั้น ฯลฯ
- 2.2 ภาคเหนือ ได้แก่ เครื่องไม้แกะสลัก เครื่องเงิน ผ้าขึ้นพื้นเมือง ผลิตภัณฑ์ชาวเขา ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ฯลฯ
- 2.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ผ้ามัดหมี่ ผ้าฝ้าย ผ้าไหม งานจากการตีเหล็ก เครื่องดนตรีพื้นเมือง เครื่องจักสาน ฯลฯ
- 2.4 ภาคใต้ ได้แก่ ผ้ายก หนังสือตาล ผ้าไหม เครื่องประดับ เครื่องถม ฯลฯ
- 2.5 ภาคตะวันออก ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากหนัง เครื่องประดับพลอย ผ้าฝ้าย ฯลฯ
- 2.6 ภาคตะวันตก ได้แก่ เครื่องจักสาน เครื่องทอง ผ้าทอของวางไซ่ง ฯลฯ

สำหรับวิบูลย์ ลีสุวรรณ (2527) ได้กล่าวถึงงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในชีวิตมนุษย์ว่า ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยที่มีอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ นั้นมีมากมายหลายชนิดซึ่งส่วนใหญ่เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการดำรงชีพ และทำขึ้นตามความเชื่อของคนในท้องถิ่น ซึ่งพอจำแนกประเภทได้ ดังนี้

1. เครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ ภาชนะเครื่องปั้นดินเผาทั้งเคลือบและไม่เคลือบที่มีอยู่ในทุกภาคของไทย
2. การทอผ้าและเย็บปักถักร้อย ได้แก่ การทอผ้าพื้นบ้านแบบต่างๆที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
3. หัตถกรรมโลหะ ได้แก่ งานโลหะประเภทต่างๆตั้งแต่การตีเหล็กเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ การทำเครื่องประดับ

4. เครื่องจักสาน ได้แก่ การสานและการถัก ซึ่งส่วนใหญ่ทำจากวัสดุธรรมชาติ
5. การก่อสร้าง ได้แก่ งานสถาปัตยกรรมทั่วไปที่ต้องใช้ฝีมือมากในการปฏิบัติและแตกต่างกันไปตามลักษณะท้องถิ่นและความเชื่อ
6. ภาพเขียน ได้แก่ ลายเส้นและงานจิตรกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวกับพุทธศาสนา
7. งานปั้นและสลัก ได้แก่ งานประติมากรรมทั้งหลายตั้งแต่ตุ๊กตาจนถึงพระพุทธรูปและงานตกแต่งสถาปัตยกรรม อาคารสถานที่
8. การทำเครื่องกระดาศ ได้แก่การทำเครื่องกระดาศพื้นบ้าน เช่น การทำกระดาศสาวาว
9. ประเภทเบ็ดเตล็ด เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ไม่อาจจัดเป็นประโยชน์ได้แน่นอนและไม่ค่อยมีการทำแพร่หลาย ไม่เป็นที่รู้จักมากนักซึ่งมีอยู่หลายชนิด เช่น การจัดดอกไม้ เครื่องเงิน การทำเครื่องดนตรี เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดในข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า งานศิลปะท้องถิ่นนั้นไม่ว่าเราจะแบ่งประเภทของงานออกเป็นกี่ชนิด และจะใช้คุณสมบัติใดในการจำแนกก็ตาม งานศิลปะท้องถิ่นก็ยังคงเป็นงานที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในการอำนวยความสะดวกให้กับชีวิตประจำวัน และตั้งอยู่บนฐานของคติความเชื่อทางศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละท้องถิ่นในประเทศนั่นเอง ซึ่งเราสามารถแบ่งแยกเป็นประเภทได้มากมายตามลักษณะต่างๆที่ใช้ในการจำแนก เช่น การใช้คุณลักษณะของงานในการจำแนก ซึ่งอาจยึดเอาลักษณะรวมๆของการสร้างสรรค์งาน หรือจำแนกตามหน้าที่ในการใช้สอย หรือวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะนั้นๆว่าทำขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการในด้านใด หรือจำแนกตามกรรมวิธีในการสร้างสรรค์ ตลอดจนการจำแนกโดยยึดเอาวัสดุที่ใช้ในการสร้างสรรค์งาน อีกทั้งยังสามารถใช้การแบ่งตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ซึ่งก็คือ การแบ่งตามภูมิภาคและแต่ละท้องถิ่นของประเทศ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า งานศิลปะท้องถิ่นประเภทหนึ่งที่มีอยู่เกือบทุกภาคของประเทศก็คือ ผ้าพื้นเมือง ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากเนื่องจากเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มนั้นถือเป็นมรดกทางรูปธรรมของสังคม (กฤษณา วงษาสันต์, 2542) และเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของชีวิตมนุษย์ โดยผ้าพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่นที่ถูกผลิตขึ้นนั้นจะมีเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างกันไปตามคติความเชื่อ ขนบธรรมเนียมและประเพณีต่างๆ ซึ่งเปรียบเสมือนมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ สามารถแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆได้

2. ความหมายและความสำคัญของผ้าพื้นเมืองของไทย

2.1 ความหมายของผ้าพื้นเมืองของไทย

ผ้า ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้อธิบายไว้ว่า ผ้า น. คือ สิ่งที่ทำด้วยเยื่อใย เช่น ฝ้าย ไหม ขนสัตว์ โดยวิธีการทอหรืออัดให้เป็นผืน

ส่วนคำว่า พื้นเมือง นั้น ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้อธิบายไว้ว่า พื้นเมือง ว. คือ เฉพาะเมือง, เฉพาะท้องที่ เช่น ของพื้นเมือง คนพื้นเมือง นิทานพื้นเมือง เป็นต้น

ดังนั้น หากเราพิจารณากันตามรูปศัพท์แล้ว ผ้าพื้นเมือง ก็หมายถึง ผ้าที่ทำขึ้นในแต่ละเมืองหรือในแต่ละท้องที่

2.2 ความสำคัญของผ้าพื้นเมืองของไทย

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของผ้าพื้นเมืองไว้ ดังนี้

สุมาลย์ โทมัส (2525) กล่าวว่า การทอผ้าพื้นเมืองของไทยมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน Concept พื้นฐานของการทอผ้าพื้นเมืองก็คือ ทอเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน อาทิเช่น หมอน มุ้ง ผ้าห่ม ฯลฯ และสำหรับเครื่องนุ่งห่มนั้น คนสมัยก่อนจะแยกประเภทชัดเจนโดยจะทอเนื้อผ้าที่ต่างกันและเขาจะไม่ปะปนกันระหว่างผ้าสำหรับนุ่งและผ้าห่ม คือจะไม่นำผ้านุ่งไปห่มหรือนำผ้าห่มไปนุ่งเป็นอันขาด นอกจากนี้ก็จะมีผ้าที่ใช้ในงานพิธีอีกประเภทหนึ่ง ผ้าประเภทนี้จะทอต่างไปจากผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมุ้งจะให้ความแข็งแรงทนทานจึงนิยมใช้ผ้าฝ้ายและไม่นิยมทำลวดลายประดับมากนัก ส่วนผ้าที่ใช้ในพิธีต่างๆจะต้องทำด้วยความประณีต มีลวดลายตกแต่งประดับประดาดงามเป็นพิเศษในสังคมชนบทไทยสมัยก่อนถือว่างานทอผ้าเป็นงานของผู้หญิง ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของผ้าพื้นเมืองของไทย ก็คือ ระยะเวลาในการผลิตผ้านั้นใช้เวลาเป็นปี คือชาวบ้านจะทอผ้าในเวลาที่เขาว่างเว้นจากงานประจำในไร่นา

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2530) กล่าวว่า ผ้าพื้นบ้านพื้นเมือง เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตที่สำคัญปัจจัยหนึ่งและมีลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนต่างๆที่กระจายอยู่หลายท้องถิ่นในทุกภาคของประเทศ การทอผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองเหล่านี้เป็นศิลปหัตถกรรมที่มีความประสานสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของเชื้อชาติ ตลอดจนไปถึงระบบความเชื่อ ขนบประเพณี ศาสนาและวัฒนธรรม อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของแต่ละกลุ่มชน เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบและเป็นข้อกำหนดในการเลือกใช้วัสดุการออกแบบลวดลายและสีสันทนของผ้าทอ

ไปจนถึงการกำหนดชนิดของผ้าเพื่อให้ใช้ได้ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับอุดมการณ์พื้นฐานของการดำรงชีวิตในแต่ละกลุ่มชนนั่นเอง ถ้าจะมองในแง่ศิลปวัฒนธรรมแล้วผ้าทอพื้นบ้านพื้นเมืองเป็นสิ่งมีค่า เป็นหลักฐานที่สะท้อนให้เห็นชนบทรบประเพณีความเชื่อถือ และวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนแสดงให้เห็นความสามารถในการสร้างสรรค์ของชุมชนที่สืบทอดกันมาจนกลายเป็นเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะถิ่นของชุมชน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2536) นอกจากนี้ยังได้กล่าวเพิ่มเติมไว้ว่า ลักษณะที่สำคัญที่สุดของผ้าพื้นเมืองก็คือ ต้องเป็นผ้าที่ทอด้วยมือ และทอขึ้นด้วยกี่พื้นบ้านเท่านั้น โดยมีรูปแบบที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและมีลักษณะวิธีการทอที่พิเศษตามความเชื่อและความนิยมของแต่ละท้องถิ่น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, **สัมภาษณ์**, 25 กันยายน 2545) ซึ่งสอดคล้องกับที่ ผ่าทอ ทองเจือ (**สัมภาษณ์**, 20 พฤศจิกายน 2545) ได้กล่าวว่า ผ้าพื้นเมืองนั้นเป็นผ้าที่ต้องทอขึ้นจากเส้นใยธรรมชาติ และต้องผลิตขึ้นจากที่ทอมือเท่านั้น

สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์ (2537) กล่าวว่า งานหัตถกรรมการทอผ้าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาเป็นรูปธรรมอย่างมีกระบวนการโดยมีนัยสัมพันธ์กับการรวมกลุ่มทางสังคม ความผูกพันในครอบครัวและกลุ่มชาติพันธุ์ ด้วยการแบ่งหน้าที่ร่วมกันทำงานระหว่างเพศชายกับเพศหญิงเพื่อสนองความต้องการทางด้านเครื่องนุ่งห่ม

วรรณภา วุฒะกุล (2538) กล่าวว่า การทอผ้าเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มนุษย์ได้ทำขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ตามวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น เครื่องนุ่งห่ม เครื่องประกอบพิธีกรรม ฯลฯ ศิลปะการทอผ้าที่แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม เช่น ภาคเหนือ มีผ้าของกลุ่มไทลื้อ ภาคอีสาน มีผ้าของกลุ่มไท-ลาว ไท-เขมร เป็นต้น ผ้าทอมีความสำคัญเพื่อสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิต เพราะผ้าทอเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่เพื่อแสดงถึงฐานะของผู้สวมใส่ เป็นการแบ่งหน้าที่ระหว่างชายและหญิง อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงความเป็นหญิงอย่างเด่นชัด เพราะการทอผ้าต้องใช้ความขยัน ความอดทน ความพยายาม ความประณีตละเอียดอ่อน ซึ่งเป็นอุปนิสัยของผู้หญิง การทอผ้าเป็นเครื่องแสดงความพร้อมในวัยที่จะมีครอบครัว (วรรณภา วุฒะกุล และยุพารัตน์ พันธุ์ยุรา, ม.ป.ป.)

ณัฐฐภัทร จันทวิช (2540) กล่าวว่า การทอผ้าเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่ถือเป็นหน้าที่ของสตรีที่จะใช้เวลาว่างหลังการเก็บเกี่ยวมาทอผ้าใช้ในครอบครัวหรือประเพณีต่างๆ เทคนิคและกรรมวิธีการผลิตเป็นขั้นตอนที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ทางเทคโนโลยีพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ผ้าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งประเภทหนึ่งซึ่งเป็นผลมาจากวัฒนธรรม ประเพณี สภาพแวดล้อมและรูปแบบทางสังคมที่แตกต่างกัน การใช้ผ้าในชีวิตประจำวันหรือในพิธีกรรมต่างๆล้วนแสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ประเพณีในแง่มุมต่างๆ และสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในการใช้ผ้าที่มีพัฒนาการผันแปรไปตามกระแสของวัฒนธรรมต่างถิ่นในแต่ละช่วงเวลา รวมทั้งการเคลื่อนย้ายอพยพและการตั้ง

ถิ่นฐานของกลุ่มชนเชื้อสายต่างๆ ผ้าจึงเป็นสื่อทำให้เกิดการเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้ควบคู่ไปกับข้อมูลประวัติศาสตร์ด้านอื่นๆ

กรุณา เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา (ม.ป.ป.) กล่าวว่า ผ้าพื้นเมือง เป็นศิลปะพื้นฐานที่สะท้อนให้เห็นวิถีการดำรงชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนต่างๆ ที่กระจายตัวอยู่หลายท้องถิ่นในทุกภาคของประเทศ การทอผ้าพื้นเมืองเป็นศิลปะหัตถกรรมที่มีความประสานสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของชาติ ตลอดจนความเชื่อ ขนบประเพณี ศาสนา และวัฒนธรรมอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของแต่ละกลุ่มชน รูปแบบของผ้าแต่ละกลุ่มชนจะมีความแตกต่างกันไป แต่หากว่าเชื้อชาติของกลุ่มชนนั้นมีเชื้อสายเดียวกัน ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีจุดกำเนิดเดียวกันนั้น จะเป็นตัวกำหนดให้ผ้าที่ทอขึ้นใช้ในกลุ่มชนที่ต่างก็มีลักษณะเฉพาะของตนนั้นสอดคล้องและคล้ายคลึงกันได้ ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะกำหนดเอกลักษณ์ของผ้าทอพื้นบ้านพื้นเมืองของแต่ละกลุ่มชนให้ชัดเจนลงไปโดยใช้ภูมิภาคที่แตกต่างกันเป็นตัวกำหนด

นอกจากนี้กระทรวงอุตสาหกรรม (2538) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของผ้าไว้ว่า เป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยที่บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของวัฒนธรรมประจำชาติและความคิดสร้างสรรค์ของคนในชาติ ในการรู้จักทำเครื่องนุ่งห่มและผลิตภัณฑ์ใช้สอยในชีวิตประจำวันของคนไทย พัฒนาการการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ทั้งลวดลายและสีสันทอมาเป็นเวลานานตามจินตนาการของช่างทอและอิทธิพลของปัจจัยอื่นๆ โดยการทอผ้าพื้นเมืองของไทยมีกระจายไปทั่วเกือบทุกภาค รูปแบบของผ้าจะแตกต่างกันไปตามคตินิยม ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของเชื้อชาติแต่ละกลุ่มชน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ พอจะประมวลได้ว่า ผ้าพื้นเมืองของไทยนั้น หมายถึง ผ้าที่ทอขึ้นในแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทย และที่สำคัญคือต้องเป็นผ้าที่ทอขึ้นจากเส้นใยธรรมชาติ และผลิตขึ้นจากที่ทอมือหรือที่พื้นบ้านเท่านั้น ซึ่งถือเป็นงานศิลปะท้องถิ่นประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากสามารถแสดงถึงลักษณะเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชนต่างๆ ในทุกภาค โดยมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปและสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรม ขนบประเพณี คติความเชื่อและวิถีการดำรงชีวิตของแต่ละกลุ่มชน นอกจากนี้ยังสามารถบ่งบอกถึงความคิดสร้างสรรค์ตลอดจนแสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชาติได้เป็นอย่างดี ซึ่งสำหรับคำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) นั้น กฤษณา วงษาสันต์ (2542) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันยังไม่มีผู้ใดให้ความหมายไว้อย่างชัดเจน แต่พอทำความเข้าใจได้ดังนี้ว่า หมายถึง ความรู้หรือประสบการณ์ดั้งเดิมของประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ หรือถ่ายทอดต่อกันจาก

สถาบันต่างๆในชุมชน เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันความเชื่อและศาสนา สถาบันการเมือง การปกครอง สถาบันเศรษฐกิจและสถาบันทางสังคมอื่นๆ

2.3 ลักษณะของผ้าพื้นเมืองประเภทต่างๆ

ผ้าพื้นเมืองของไทยมีมากมายหลายชนิดและกระจายอยู่ทุกภูมิภาคต่างๆของประเทศ โดยแตกต่างกันทั้งกรรมวิธีการผลิต วัสดุที่ใช้ เทคนิคขั้นตอน ตลอดจนลักษณะของลวดลายและ สีที่ใช้ ซึ่งมีสาเหตุมาจากเชื้อชาติ คติความเชื่อ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ต่างกัน ของแต่ละกลุ่มชน ดังนั้นการจัดแบ่งกลุ่มผ้าพื้นเมืองของไทยนั้นจึงสามารถใช้ลักษณะเอกลักษณ์ เหล่านี้เป็นตัวกำหนดได้ ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

สุมาลย์ โทมัส (2525) ได้แยกประเภทของผ้าพื้นเมืองตามกรรมวิธีการผลิตและตาม เชื้อสายของผู้ผลิต ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

เชื้อสาย	กรรมวิธี
ล้านนาไทย	ทอ ยก
ลาวพวน	ทอ ยก จก
ลาวคั่ง ลาวกา	ทอ ยก จก มัดหมี่
ลาวโซ่ง	ทอ ปัก
ลาวอีสาน	ทอ (ขิต) มัดหมี่
ไทยภาคกลาง	ทอ ยก
ไทยภาคใต้	ทอ ยก มัดหมี่

1. เชื้อสายล้านนาไทย

ตั้งถิ่นฐานอยู่แถบเหนือของประเทศไทย โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่เชียงใหม่ ลำพูนและน่าน ในจังหวัดเชียงใหม่นิยมทำผ้าฝ้าย ผ้าไหมนั้นมีไม่มากนัก เทคนิคในการทอผ้าของ เชียงใหม่มักเป็นผ้าพื้นยกดอก ที่อำเภอแม่แจ่มมีการทอผ้าจกเรียกว่า “จกแม่แจ่ม” นิยมทอด้วย ฝ้ายสีล้วนๆ ทำลายขวางลำตัวโดยทอเป็นแถบสีขั้วรอบตัว และที่น่าสังเกตคือ จะไม่พบผ้า ลายตั้งในผ้าพื้นเมืองล้านนาเลย สีที่นิยมใช้คือ สีดำสลับขาวและเทา โดยจะให้สีดำอยู่ตอนบน ส่วนล่างขาวและให้ตรงกลางเป็นสีดำ

ในจังหวัดน่าน นิยมทอผ้าฝ้ายแต่ักสอดด้นเงินด้นทอง ลายที่เห็นชัดเป็นลายขวางลำตัว และยังมีลักษณะการทอผ้าอีกลักษณะหนึ่งที่พิเศษก็คือ การทอด้วยวิธีกลับด้ายหรือย้อนเส้นด้าย

เรียกว่า “ลายน้ำไหล” และผ้าลายล้วงซึ่งคล้ายคลึงกันมาก คือ มีสีฉูดฉาด สลับลายสวยงาม ต่างกันที่ลายน้ำไหลนั้นใช้ทั้งผ้าฝ้าย, ไหมและดิน ส่วนลายล้วงนั้นใช้ผ้าฝ้ายล้วนๆ

2. เชื้อสายลาวพวน

ลาวพวนที่ทอผ้าพื้นเมืองมีอยู่ 3 แห่งคือ ที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่หมู่บ้านหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และที่อำเภอคูบัว จังหวัดราชบุรี นิยมใช้ผ้าฝ้ายเป็นพื้น เทคนิคในการทอนิยมทอผ้าแบบยก

ที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ผ้าทอมีลวดลายและวิธีการวางโครงสีที่ประณีต ประสานกลมกลืนกัน โดยมีโครงสีทั่วไปเป็นสีเอกรงค์ของสีเขียว ส่วนดินจกที่ทำนั้นลวดลายละเอียดประณีต เป็นลายแบบเรขาคณิต ลายเครือเถา ลายดอกไม้และลายรูปสัตว์คล้ายหงส์

ที่หมู่บ้านหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย นิยมใช้ผ้าฝ้ายมากกว่าไหม การใช้ไหมจะใช้เฉพาะที่เป็นลวดลายบนเชิงผ้า เทคนิคที่นิยมใช้คือ ยกและจก และมีวิธีการทอขึ้นชนิดหนึ่งที่ทอโดยใช้ด้ายหลายสีตีเกลียวเข้าด้วยกันแล้วทอเป็นผ้า เรียกว่า “ชินชิน” ใช้สีตัดกันจัดกว่าผ้าของอำเภอลับแลรับอิทธิพลของผ้าล้านนาไทยคือ มีลายขวางลำตัวเป็นส่วนมาก และทำลวดลายที่เชิงผ้าเรียกว่า “ตีนจก” ซึ่งนิยมทำด้วยผ้าฝ้ายพื้น จกด้วยไหมย้อมสี

ที่อำเภอคูบัว จังหวัดราชบุรี พบผ้าฝ้ายและไหมที่มีลักษณะคล้ายผ้าขึ้นตีนจกของอำเภอลับแลและหาดเสี้ยว คือ ตัวผ้าพุ่งเป็นฝ้ายกดอกในตัว ลักษณะลายเป็นลายขวางลำตัวแบบล้านนา ลายตีนจกทำด้วยฝีมือละเอียดประณีตเป็นลายเรขาคณิตล้วนๆ และใช้สีเอกรงค์ของสีแดง

3. เชื้อสายลาวคั่งและลาวกา

พวกลาวคั่งอยู่แถบจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ทุ่งนาตาปิ่น อำเภอเดิมบางนางบวชและหมู่บ้านใกล้เคียงคือ บ้านกกเต็น บ้านกกตาด บ้านวังยาง บ้านวังกุ่ม บ้านวังคันและบ้านหนองอีเปาะ และที่บ้านโคกหม้อ จังหวัดอุทัยธานี ส่วนพวกลาวกาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานีและตำบลใกล้เคียง เช่น ตำบลทัพหลวง ตำบลเกนมะกรูด ตำบลคอกควาย ตำบลห้วยกุด ตำบลวังหินและตำบลผาทั่ง

ผ้าของลาวคั่งและลาวกามีลักษณะที่แปลกคือ การทอผ้าตีนจกที่ไม่มีแบบแผนตายตัว นิยมใช้สีจัดตัดกันรุนแรง ผสมระหว่างมัดหมี่และยก เชิงผ้าใช้วิธีจกเช่นเดียวกับพวกลาวพวน ใช้วิธีนับเส้นไหมและสอดด้วยมือ ใช้ไหมเส้นโตทำให้ลายหยาบ การขึ้น Huck ทอว่าเอาหลังขึ้นข้างบนและใช้มือสอด ไม่ใช่ชนเม่น ซึ่งเป็นเทคนิคแบบเดียวกับการทอพรม ส่วนในการทอผ้ามัดหมี่บางครั้งใช้เส้นไหมเส้นสั้นๆ มาทำมัดหมี่แล้วทอต่อๆกันเป็นพื้น ลักษณะลายจะเป็นลายขวางทางยาวขนานลงมาทางตั้งอย่างที่เรียกว่า “หมี่ตา”

4. เชื้อสายลาวโซ่ง

ลาวโซ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์หนาแน่นที่สุด และในแถบภาคกลางหลายจังหวัด เช่น ราชบุรี สุพรรณบุรีและนครปฐม

ผ้าของลาวโซ่งส่วนใหญ่จะเป็นฝ้าย เสื้อของชายเรียกว่า “เสื้อไท” มักสวมกับกางเกงขาก๊วยสีดำหรือสีครามแก่คล้ายกับกางเกงของจีน เสื้อผู้หญิงเรียกว่า “เสื้อก้อม” และชุดที่ใช้ในโอกาสพิเศษที่เรียกว่า “เสื้อฮี” เป็นเสื้อที่ทอด้วยฝ้ายย้อมคราม แล้วนำมาตัดเย็บตกแต่ง มี 2 แบบ คือ แบบของชายและหญิง

ผ้าชิ้นของผู้หญิงโซ่งทอจากฝ้ายแกมไหม ย้อมสีครามแก่ มีลายสีขาวสลับเป็นทางเล็กๆ คล้ายลายบนผลแตงโม เรียกว่า “ลายชะโด” ลวดลายที่ใช้เป็นลายที่ประดิษฐ์ด้วยผ้าสีต่างๆพบให้เกิดมุมและเย็บติดกับผ้าเป็นลายเรขาคณิตล้นๆ ที่เชิงชิ้นจะติดตีนขึ้นทอลวดลายเป็นลายขวาง

5. เชื้อสายลาวภาคอีสาน

กระจายอยู่ตั้งแต่เขตจังหวัดหนองคาย อุตรดิตถ์ สกลนคร เพชรบูรณ์ ขอนแก่น จนถึง สุรินทร์และนครราชสีมา การใช้ผ้าและวัตถุดิบที่นิยมคือ ฝ้ายและไหม กรรมวิธีการผลิตที่นิยมกันมากคือ มัดหมี่และขิด นิยมทอลายทางลงขนานกับลำตัวและผ่านุงมัดหมี่ของอีสานไม่นิยมต่อเชิง ผ้ามัดหมี่นั้นมีแต่มัดเส้นพุ่งเท่านั้น

ผ้ามัดหมี่ที่บ้านเข้ว่า เป็นผ้าไหมมัดหมี่ที่งดงามประณีตที่สุดในจังหวัดชัยภูมิ ลักษณะเป็นเนื้อแน่นสวย ลวดลายละเอียดประณีตและสม่ำเสมอตลอดผืน

ผ้าไหมร้อยเอ็ด บางชิ้นทอยกดอก สอดคันทอง และทอลวดลายละเอียดมาก นอกจากนี้ยังมีผ้ามัดหมี่จากอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นซึ่งมีทั้งฝ้ายและไหม

6. ไทยภาคกลาง

เป็นผ้าที่คนไทยทอขึ้นทางแถบจังหวัดสระบุรี กรุงเทพฯ ชลบุรี อ่างศิลาและราชบุรี ส่วนใหญ่เป็นการทอผ้าพื้นสลับสี การยกลายปรากฏว่ามีน้อย ผ้าทางภาคกลางมักเป็นผ้าฝ้ายที่คุณภาพดี คงทน มากกว่าจะสนใจในความงามในแง่ศิลปกรรม เช่น ผ้าทอมือที่อ่างศิลา เป็นผ้าฝ้ายที่คัดเส้นด้ายอย่างประณีต ใช้กี่ทอมือ สีไม่ตก จึงอยู่ในความนิยมเสมอ

7. ไทยภาคใต้

ที่มีชื่อเสียงก็มี ผ้ายกที่พุมเรียงและที่นครศรีธรรมราช และผ้าฝ้ายที่เกาะยอ ส่วนทางแถบยะลา ปัตตานี หาดใหญ่ นิยมผ้าปาเต๊ะ ซึ่งเป็นอิทธิพลจากมาเลเซีย

วรรณภา วุฒะกุล (2538) กล่าวว่า การจัดประเภทของผ้าทอนิยมจัดแบ่งตามกรรมวิธีการผลิตมากกว่าตามประโยชน์ เพราะวิธีการผลิตทำให้เกิดลวดลายผ้าในรูปแบบต่างๆ

เช่น ผ้ามัดหมี่ ผ้ายกดอก ผ้าแพรวา ผ้าจก ฯลฯ ซึ่งลวดลายผ้าในแต่ละท้องถิ่นนั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชนในแต่ละวัฒนธรรม

สำหรับวิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2530) นั้นได้จัดกลุ่มผ้าพื้นเมืองของไทยตามกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในแต่ละภาคของประเทศ ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้

4. ผ้าพื้นเมืองภาคเหนือ

ได้แก่ จังหวัดเชียงราย พะเยา ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน โดยสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มได้สองกลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1) บริเวณภาคเหนือด้านตะวันตก มีจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง ประกอบด้วยจังหวัด ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน ช่างทอผ้าเป็นคนเมืองและชนกลุ่มน้อยบางกลุ่ม เช่น ไทยใหญ่ กระเหรี่ยงและชาวเขาในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง จะทอผ้าที่ถือว่ามีเอกลักษณ์เด่น เช่น การทอขึ้น ทั้งขึ้นธรรมดาที่ผู้หญิงชาวบ้านใช้นุ่งทั่วไปเป็นขึ้นทอลายขวางกับลำตัวเชิงไม่มีลวดลาย และชนิดที่ตีนขึ้นมีลวดลายเป็นลายจกหรือขิต ขึ้นชนิดนี้จะแต่งในโอกาสพิเศษ เชิงขึ้นจะทอแยกจากตัวขึ้น ทอด้วยวิธีจกเป็นลวดลายเรขาคณิต มีวรรณะของสีออกไปทางสีแดงการทอผ้า จะมีวิธีการทอต่างไปคือ ขึ้นตีนจกของอำเภอแม่แจ่มมักทอกลับ ลวดลายไว้ด้านล่างของก็แทนที่จะจกลวดลายขึ้นด้านหน้าของช่างทอ และลักษณะที่พิเศษอีกประการหนึ่ง คือ การต่อขึ้นจะประกอบด้วยหัวขึ้น ซึ่งเป็นผ้าอีกชนิดหนึ่งนำมาต่อด้านบนของถุงขึ้น ถัดมาเป็นตัวขึ้น ทอลายขวาง เมื่อนำมาทำขึ้นจึงต้องมีตะเข็บเป็นรอยเย็บ ขึ้นของคนเมืองโดยทั่วไปประกอบด้วยผ้าสามชั้นคือ ขึ้นตัวขึ้น และเชิงขึ้น ถ้าเป็นขึ้นสำหรับชาวบ้านมักทอด้วยฝ้าย สีเส้นและลวดลายต่างกันไปตามความนิยมของกลุ่มชน

ผ้าทอของชาวกระเหรี่ยงและไทยใหญ่ และผ้าทอของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น แม้ว เย้า มูเซอ จะมีรูปแบบและกรรมวิธีในการทอที่แตกต่างกันไป ตามคตินิยมและชนบประเพณี เช่น ชาวกระเหรี่ยง นิยมทอลายขวางเป็นชั้นเล็ก ๆ ออกไปทางสีแดงและดำ เย็บต่อกันเป็นชั้น ๆ จนมีขนาดตามต้องการ ส่วนชาวเขานั้นมักใช้สีผูกติดกับตัวด้านหนึ่ง ปลายอีกข้างหนึ่งผูกไว้กับเสาบ้าน ทำให้ผ้าที่ทอมีหน้าแคบ นิยมตกแต่งผ้าด้วยการย้อม และเขียนลายด้วยยางไม้ คล้ายการย้อมผ้าบาติกและใช้ผ้าต่างสีมาเย็บ ปะและปัก เพิ่มสีสันให้งดงาม

2) บริเวณด้านตะวันออกของภาคเหนือ ได้แก่ บริเวณจังหวัดแพร่ และน่าน โดยจังหวัดแพร่ นั้น มีชื่อเสียงในการทำผ้าที่เป็นสีกรมท่า ที่ย้อมจากต้นครามหรือต้นฮ่อม เรียกว่า ชุดม่อฮ่อม ซึ่งในปัจจุบันการทอผ้าในจังหวัดแพร่มีอยู่ทั่วไป เช่น อำเภอเมือง อำเภอสูงเม่น อำเภอ

สอง อำเภอร่องขาว อำเภอลอง เป็นต้น ส่วนจังหวัดน่านผลิตผ้าที่สามารถแบ่งออกตามกรรมวิธีและรูปแบบของลวดลายได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ลายล้วง เป็นผ้าที่สร้างลายขึ้นด้วยวิธีล้วงด้วยมือ คือ ใช้เส้นด้ายสีต่างๆ ที่จะใช้ทำลายสอดลงไป在线ยืน ตามจังหวัดที่กำหนดให้เป็นลาย จากนั้นจะใช้ฟืมกระแทกให้เป็นเนื้อเดียวกัน ผ้าลายล้วงที่มีชื่อเสียงของเมืองน่าน คือ ลายน้ำไหล หรือ ผ้าน้ำไหล

2. ลายเก็บมุก คล้ายกับการเก็บขิดของอีสาน ไม่ได้ล้วงด้วยมือแต่จะเก็บลายด้วยไม้ไผ่ เหลากลมคล้ายไม้ตักนิตตั้งเมื่อเก็บลายเสร็จจะสอดเส้นด้วยไม้เก็บลายชนิดต่าง ๆ ตามแต่ลายที่จะเก็บ

3. ลายคาดก่าน ใช้กรรมวิธีเช่นเดียวกับลายมัดหมี่ การคาดก่อนย้อมจะเป็นตัวกำหนดขนาดของลาย มักประดิษฐ์เป็นลวดลายเล็กๆ

2. ผ้าพื้นเมืองภาคกลาง

1) กลุ่มชนชาวไทยยวน เช่น จังหวัดอุทัยธานี ชัยนาท สุพรรณบุรี สระบุรี ลพบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี

ผ้าทอที่ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสังขาลย์ จังหวัดสุโขทัย มีลักษณะเด่น คือ ขึ้นตีนจก มักเป็นผ้าฝ้ายมีสองชนิด คือ ชนิดขึ้นธรรมดาใช้อยู่บ้านมักเป็นขึ้นพื้นลายขวางลำตัว มีเชิงเป็นแถบสีดำและสีแดงอมส้ม กับขึ้นตีนจกที่ใช้ในโอกาสพิเศษจะมีลายตีนจกต่อเป็นเชิงขึ้น ทอว่าหน้าลายลง สีที่ใช้หนักไปทางสีแดงอมส้ม ส้ม และน้ำตาลปนเหลือง ส่วนลายเล็ก ๆ สอดใส่จะเป็นสีเหลือง เขียว ชมพู และคราม ซึ่งคล้ายคลึงกับผ้าตีนจกที่ตำบลคูบัวและตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี

ผ้าทอในอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นผ้าทอของชาวไทยยวน ต่างไปจาก ผ้าทอในจังหวัดสุโขทัยและจังหวัดใกล้เคียงคือ ขึ้นตีนจกทอกว้าง ใช้วรรณะสีเดียวกันสลับอ่อนแก่ให้เกิดน้ำหนักสีประสานกลมกลืนกัน

2) กลุ่มชนเชื้อสายลาวที่มีการทอผ้ากัน เช่น บ้านทุ่งสงบ ตำบลไผ่เขียว อำเภอสว่างอารมณ์ บ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน และบ้านทัพคล้าย ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี กลุ่มทอผ้าตำบลเนินขามอำเภอหันคา กลุ่มทอผ้าตำบลกุดจอก อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท และบางอำเภอในจังหวัดสิงห์บุรี และเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นต้น การทอผ้าของคนไทยเชื้อสายลาวเหล่านี้มีเอกลักษณ์ที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะผ้าขึ้น ซึ่งตัวขึ้นมักเป็นไหมมัดหมี่ ลวดลายเป็นลายหมี่คั่นทางลงขนานกับลำตัว และลายซ้ำกันทั้งผืน นิยมใช้สีแดงคลุมทั้งผืน ใช้สีเขียวเข้มขอบของแม่ลาย ส่วนตัวลายมักเป็นสีเหลือง เขียว และม่วง มักทอด้วยไหมเส้นหยาบ เส้นไม่เสมอกันตามลักษณะของเส้นไหมที่สาวด้วยมือ ส่วนในบริเวณจังหวัดชัยนาทนั้น มักเป็นสีแดงอมส้มปนม่วง สีพื้นมักมีความแรงมากกว่าสีของลวดลาย และนิยม

ลายเป็นริ้วเล็ก ๆ ขนานกันในแนวตั้งขนาดลำตัว ต่างกับชิ้นมัดหมี่ของอุทัยธานีซึ่งนิยมลายหมี่ขอใหญ่ และลายหมี่รวง ซึ่งมีลักษณะของพื้นที่ว่างระหว่างลายมากกว่า เน้นตัวลายสีคราม สีม่วงเข้ม แต่ผ้าชิ้นมัดหมี่ของอุทัยธานีมักมีสีสดใส ลวดลายชัดเจน

3) การทอผ้าในบริเวณภาคตะวันตกของภาคกลางในเขตจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี และนครปฐมนั้น มีกลุ่มลวดลายซึ่งนิยมแต่งกายด้วยชุดสีดำทั้งหญิงชาย ผู้ชายนุ่งกางเกงขาใหญ่คล้ายกางเกงจีน เป็นผ้าย้อมมะเกลือหรือย้อมคราม สวมเสื้อแขนยาวสีดำ คอกลม ไม่มีปก ซึ่งเรียกว่า เสื้อฮี สำหรับเสื้อฮีของผู้หญิงส่วนข้างคอจะมีแถบผ้าไหมหลายสีประดับเป็นแถบเล็ก ๆ อยู่ ด้านในประดับด้วยเศษผ้าไหมทำเป็นริ้ว และแถบเป็นลายเรขาคณิต รูปสามเหลี่ยม สีเหลี่ยม คล้ายปกและสวมเสื้อ ชายเสื้อด้านล่างประดับด้วยเศษผ้าไหมเป็นลายเรขาคณิตโดยรอบ ลวดลายเหล่านี้จะอยู่ด้านในของเสื้อ จะสวมกลับเอาด้านในออกเฉพาะไปงานพิธีสำคัญ ซึ่งทำให้เห็นสีสันของลายที่ติดอยู่ด้านใน ชิ้นที่นุ่งกันทั่วไปเป็นชิ้นสีครามเข้ม มีริ้วขาวห่าง ๆ กัน ขนานกับลำตัว เรียก ลายชะโด หรือแดงโม

4) บริเวณด้านตะวันออกของภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และจันทบุรี มีผ้าทอบ้านอ่างหินซึ่งเป็นผ้าฝ้ายที่ทอจากเส้นด้ายสำเร็จ ฝ้ายกดอกไหมของอ่างหินได้รับความนิยมแพร่หลาย ที่ทออยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นผ้าด้ายสำหรับใช้ทำชิ้น และผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้า

3. ผ้าพื้นเมืองอีสาน

สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ได้ดังนี้ กลุ่มชนที่อยู่ในเขตจังหวัดเลย นครราชสีมา และชัยภูมิ เป็นกลุ่มเชื้อสายลาวที่มีความใกล้ชิดกับหลวงพระบาง กลุ่มชนในเขตจังหวัดหนองคาย อุดรธานี ขอนแก่น มีความใกล้ชิดกับเวียงจันทน์ กลุ่มชนที่อยู่ในเขตจังหวัดนครพนม สกลนคร และกาฬสินธุ์ เป็นกลุ่มชนที่มีเชื้อสายผู้ไทยหรือภูไท กลุ่มที่อยู่ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร ร้อยเอ็ด มุกดาหาร และมหาสารคาม เป็นกลุ่มชนที่มีแนวโน้มไปทางจำปาศักดิ์ และยังมีกลุ่มชนเผ่าอื่น ๆ อีก เช่น ข่า กระไล้ กระเลิง ส่วย และเขมร ที่มีกระจายกันอยู่ในบริเวณจังหวัดศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์ ผ้าทอพื้นเมืองอีสานที่เป็นที่รู้จักกันดีมีสองชนิด คือ ผ้าที่ทอจากเส้นใยฝ้ายและไหม เรียกตามกรรมวิธีในการทอคือ ผ้ามัดหมี่ ผ้าขิด ผ้าจก และผ้าพื้น

ผ้ามัดหมี่ เป็นกรรมวิธีในการย้อมสีอย่างหนึ่งซึ่งเรียกว่า มัดย้อม เพื่อให้ผ้าที่ทอเกิดเป็นลวดลายสีสันต่าง ๆ ซึ่งจะคล้ายคลึงกับการทำผ้าปาเต๊ะ จะต่างกันก็ที่ปาเต๊ะใช้วิธีการกันสีย้อมด้วยขี้ผึ้ง แต่การมัดหมี่ใช้วิธีการกันสีย้อมด้วยการใช้เชือกกล้วย ถ้าทำลวดลายสลับซับซ้อนก็ต้องมัดถี่ และถ้าต้องการสีสันซับซ้อนก็ต้องมัดแล้วย้อมหลายครั้ง มีทอกันมากในเขตจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ

ผ้าขิด ใช้เรียกผ้าทอที่เป็นลวดลายชนิดหนึ่ง เดิมจะใช้ไม้แผ่นแบนบางปาดโค้งให้ปลายแหลมด้านหนึ่ง เป็นเครื่องมือสำหรับสะกิดเส้นยืนเพื่อเก็บยกขึ้นตามลักษณะลวดลายที่ต้องการใน

แต่ละแถว เมื่อเก็บยกได้ตลอดเส้นเครื่องแล้วก็จะยกไม้เก็บตั้งขึ้นเพื่อฟุ้งกระสวยเส้นฟุ้งเส้นหนึ่ง การทอผ้าขิดจะใช้เขา (ตะกอก) เพียงสองเขา นิยมทอกันมากในเขตจังหวัดมหาสารคาม ขอนแก่น อุดรธานี อุบลราชธานี ชัยภูมิ เป็นต้น

ผ้าจก เป็นผ้าที่ใช้วิธีการเก็บแล้วทอเช่นเดียวกับผ้าขิดแต่ยุ่งยากกว่าทั้งด้านลักษณะรูปแบบของลวดลายและสีสันทัน มีทั้งชนิดที่ทอด้วยไหมและฝ้าย แต่จะนิยมทอผ้าจกด้วยไหมมากที่สุด กลุ่มชนที่ทอผ้าจกคือกลุ่มผู้ไท เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปในนาม ผ้าแพรวา

4. ผ้าพื้นเมืองภาคใต้

ลักษณะทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ความเป็นมาของภาคใต้มีลักษณะที่เป็นตัวเองค่อนข้างสูงกว่าบริเวณอื่นของประเทศ เกิดศิลปวัฒนธรรมผสมผสานขึ้นระหว่างจีนและอินเดียที่ผสมกับศิลปวัฒนธรรมของชนพื้นเมือง ซึ่งผ้าที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ ได้แก่

1) ผ้ายกเมืองนคร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นผ้าที่รู้จักกันดีในหมู่เจ้านาย เพราะเป็นผ้าที่เจ้าพระยานครส่งเข้ามาถวายเจ้านายในกรุงเทพฯ ปัจจุบันมีเพียงไม่กี่ลาย เช่น ลายราชวัตร ลายสมุก นอกจากนี้ก็มี ผ้าม่วง ผ้าหางกระรอก และผ้ายกดอกชนิดต่าง ๆ

2) ผ้าทอพุมเรียง ที่ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่เดิมนั้นชาวบ้านจะซื้อไหมมาจากอีสานแล้วนำมาย้อมด้วยสีธรรมชาติ เช่น สีดำจากมะเกลือ สีแดงจากครั่ง เป็นต้น ทำให้ได้สีที่ประสานกลมกลืนกัน ส่วนลวดลายที่นิยมทอกันมากในอดีต คือ ลายยกเบ็ด

3) ผ้าทอบ้านนาหมื่นศรี อำเภอเมือง จังหวัดตรัง เป็นลักษณะของการผลิตปัจจัยการดำรงชีวิตของกลุ่มชนที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้สอยในครอบครัวและสนองความเชื่อ

- ผ้าพานช้าง เป็นผ้าที่ทอเป็นตัวหนังสือ เจ้าภาพจะต้องทอขึ้นเพื่อใช้พาดหีบศพ ในการตั้งศพก่อนเผา ลวดลายที่ทอเป็นตัวหนังสือจะเป็นเสมือนป้ายประวัติของผู้ตาย
- ผ้าเบี่ยง เป็นผ้าสำหรับห้อยไหล่ที่ใช้ได้ทั้งหญิงชาย เป็นผ้าที่เจ้าสาวมักจะเตรียมไว้ให้เจ้าบ่าวห้อยไหล่ในพิธีแต่งงาน คล้ายกับผ้าสไบ มีชายเป็นเชิงสี่เหลี่ยม กลางผ้ามักทอยกเป็นลายลูกแก้ว ซึ่งถือว่าเป็นลายประจำถิ่น
- ผ้าขาวม้า ใช้เป็นผ้าห่ม ผ้าห้อยไหล่ ของคนเฒ่าคนแก่ขณะไปงานพิธีต่าง ๆ จึงมีความประณีตเป็นพิเศษ คือ ส่วนกลางผืนจะทอสลับลีเป็นลายราชวัตร และมีลายยกสลับลีเป็นเส้นคั่นก่อนจะถึงชาย
- ผ้าหางกระรอก เป็นผ้าที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นเด่นชัดโดยเฉพาะผ้าหางกระรอกที่ทอด้วยฝ้ายนั้นจะใช้เป็นชิ้นนุ่งกันอยู่ทั่วไป

4) ผ้าทอเกาะยอ จังหวัดสงขลา เป็นแหล่งทอผ้าพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานชื่อผ้ายกนั้นว่า ผ้าลายราชวัตร ซึ่งเป็นลายผ้าที่ได้รับความนิยมแพร่หลายต่อมาจนปัจจุบัน

นอกจากนี้จากโครงการพัฒนาผ้าพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศของมหาวิทยาลัยศิลปากรซึ่งเป็นโครงการที่ได้ทำการสำรวจผู้ผลิตผ้าทอพื้นเมืองทั่วประเทศในปี 2542 (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544) นั้นได้พบว่า ในปัจจุบันมีการใช้เส้นใยในการทอมากขึ้น สีที่ใช้ย้อมจะประกอบด้วยสีธรรมชาติและสีวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงกว่ามาก ทั้งนี้เนื่องจากความหลากหลายและง่ายในการจัดหา ส่วนกรรมวิธีการทอจะจำแนกออกเป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะที่เด่นชัดตามประเภทต่างๆคือ

1) การทอแบบมัดหมี่ เป็นวิธีในการทำให้สีผ้ามีลวดลายขึ้นมาด้วยการใช้เชือกมัดบางส่วนของวัตถุดิบที่ใช้ทอ เพื่อกันมิให้สีย้อมซึมติดส่วนที่มัดไว้ เมื่อแกะเชือกที่มัดออกจะได้ลายผ้าตามที่ต้องการ

2) การทอแบบขีด เป็นการทำให้ผ้าเกิดลวดลายขึ้นโดยการใช้นิ้วแฉ่งบางๆปาดโค้งให้ปลายแหลมด้านหนึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับสะกิดหรือช้อนเส้นไหมเครื่องขึ้น หรือขมเส้นไหมลงด้วยวิธีการนับเส้นไหมทีละเส้นๆเพื่อให้เกิดลวดลายตามที่ต้องการ

3) การทอแบบจก เป็นการทอที่ใช้วิธีการเก็บลายเช่นเดียวกับการทอแบบขีด โดยเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษหลายเส้นและการเก็บลายนิยมใช้ขนเม่นแทนไม้ เนื่องจากมีขนาดเล็กและเบากว่า การทอบางครั้งอาจมีการใช้มือสอด (จก) เส้นพุ่งสลับสีเพื่อเพิ่มสีหลายๆสีไว้ในเนื้อผ้า

4) การทอแบบยก เป็นการทอเพื่อให้เกิดลวดลายโดยการใช้นิ้วสอดนับเส้นไหมยื่นช้อนขึ้นหรือขมลง เพื่อให้เกิดลวดลายที่ต้องการ แต่ในการทอแบบยกลวดลายจะสลับซับซ้อนกว่าการทอแบบขีดเนื่องจากจะเก็บลายหลายๆลายเข้าไว้ในผ้าผืนเดียวและผ้าแต่ละผืนนั้นจะต้องทอด้วยฝีมขนาดใหญ่

5) การทอแบบแพรวา เป็นลักษณะการทอแบบขีดทั้งผืน หากแต่แต่ละผืนจะรวบรวมลายผ้าไว้หลายๆลาย แต่ละลายจะทอสลับเป็นชั้นๆ สอดสีสลับกันหลายๆสี ซึ่งถือว่าจะต้องมีตัวอย่างเสมอ มิฉะนั้นผู้ทอจะทอไม่ได้

ส่วนการทอแบบอื่นๆและผ้าทอประเภทอื่นๆ คือ ผ้าทอที่มีวิธีการทอแตกต่างจากผ้าทั้ง 5 ประเภทข้างต้น เช่น ผ้าหางกระรอก ผ้าขาวม้า นั้นมีการทอกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ ซึ่งจากการสำรวจในพื้นที่เกี่ยวกับลักษณะจำเพาะของผ้าทอพื้นเมืองประเภทต่างๆนั้นได้พบว่า

ผ้าทอแบบมัดหมี่ ส่วนใหญ่พบมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดที่มีชื่อเสียงได้แก่ นครราชสีมา ขอนแก่น บุรีรัมย์ เป็นต้น ในภาคกลางจังหวัดที่มีชื่อเสียงได้แก่ ลพบุรี ลวด

ลายหรือเอกลักษณ์ของการทอเป็นการสืบทอดมาจากกลุ่มชนเชื้อสายลาวที่อพยพมาจากเมืองหลวงพระบาง เวียงจันทน์ จำปาสัก และแม้ว่ากลุ่มชนเหล่านี้จะมีเชื้อสายลาวเช่นเดียวกันก็ตาม แต่ก็ยังแยกเป็นกลุ่มย่อยที่มีวัฒนธรรมประจำของกลุ่มตนที่แตกต่างกันไปอีกหลายกลุ่ม เช่น ลาวกา ลาวพวน ลาวไซ่ง ลาวคั้ง เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลไปถึงความแตกต่างของลวดลายและวัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้าและนอกจากนี้ก็ยังมียังมีกลุ่มชนเชื้อสายอื่นๆอีก เช่น ผู้ไทหรือภูไท เขมรและส่วย

ผ้าทอแบบจก พบมากในภาคเหนือ จังหวัดที่มีชื่อเสียงมีการทอมากได้แก่ แพร่ น่าน สุโขทัย และอุดรดิตถ์ เป็นต้น ในภาคตะวันตกจังหวัดที่มีชื่อเสียงได้แก่ ราชบุรี ลวดลายหรือเอกลักษณ์เป็นการสืบทอดมาจากชนในอาณาจักรล้านนาที่ประกอบด้วยชาวไทยวน ไยนก เชียงแสน อีกทั้งชาวไทลื้อและลาวพวนที่อพยพมาจากดินแดนสิบสองปันนา และเมืองหลวงพระบาง ตามลำดับ

ผ้าทอแบบขิด พบมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดที่มีชื่อเสียงได้แก่ อุดรธานี กาฬสินธุ์ เป็นต้น ในภาคเหนือจังหวัดที่มีชื่อเสียงได้แก่ น่าน ภาคใต้ได้แก่ จังหวัดตรัง การสืบทอดทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของการทอผ้าเกิดจากคนไทยเชื้อสายลาว ภูไท และไทลื้อโบราณ

ผ้าทอแบบยก พบมากในภาคใต้ จังหวัดที่มีชื่อเสียงได้แก่ นครศรีธรรมราช สงขลา ในภาคเหนือมีเพียงจังหวัดเดียวคือ จังหวัดลำพูน การสืบทอดทางวัฒนธรรมหรือเอกลักษณ์ของการทอผ้าเกิดจากชนชาวล้านนา แต่อีกส่วนหนึ่งสันนิษฐานว่าเกิดการถ่ายทอดมาจากชาวต่างชาติที่เข้ามาติดต่อกับค้าขายกับเมืองไทรบุรีในสมัยที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี

ผ้าทอแบบแพรวา พบว่ามีการทอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดที่มีชื่อเสียงคือ กาฬสินธุ์ การสืบทอดทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของการทอผ้ามาพร้อมกับชนชาวภูไทที่เป็นกลุ่มที่อพยพมาจากประเทศจีนทางตอนใต้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จึงสรุปได้ว่า ผ้าพื้นเมืองที่ทอขึ้นโดยกลุ่มชนในภาคต่างๆของประเทศไทยนั้น สามารถแบ่งออกได้อย่างกว้างๆ ดังนี้

1. ผ้าพื้นเมืองในภาคเหนือ กลุ่มชนพื้นเมืองล้านนานั้นนิยมทอผ้าฝ้ายและผ้าไหมที่มีลวดลายด้วยวิธียกและจกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแหล่งทอผ้าที่สำคัญและมีชื่อเสียง ได้แก่ ขึ้นต้นจกที่บ้านไร่ไผ่งาม ในเขตอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่, ผ้าลายน้ำไหลที่จังหวัดน่าน และผ้าม่อฮ่อมที่จังหวัดแพร่เป็น และนอกจากนี้ยังมีผ้าของชนกลุ่มน้อยต่างๆ เช่น ผ้าปักของชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

2. ผ้าพื้นเมืองในภาคกลาง ที่มีชื่อเสียงได้แก่ ผ้าชิ้นตีนจกที่ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย, ที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์และที่ตำบลคูบัว อำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี นอกจากนี้ยังมีผ้าทอของชาวไทยทรงดำหรือลาวโซ่งที่อพยพมาอยู่ในเขตจังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรีและเพชรบุรี ซึ่งผ้าที่มีชื่อเสียงและถือเป็นเอกลักษณ์ของลาวโซ่งนั้นได้แก่ ผ้าชิ้นลายชะโด หรือที่เรียกกันว่า ลายแดงโม เป็นต้น

3. ผ้าพื้นเมืองในภาคอีสาน ที่เป็นที่รู้จักกันดี ก็คือ ผ้าที่ทอจากเส้นใยฝ้ายและไหม ซึ่งทอด้วยเทคนิคมัดหมี่ จก และขิด โดยผ้าพื้นเมืองของภาคอีสานที่มีชื่อเสียงนั้น ได้แก่ ผ้าแพรวาของจังหวัดกาฬสินธุ์, ผ้ามัดหมี่ที่บ้านหนองเขื่อนช้าง ในจังหวัดมหาสารคาม และผ้าลายขิดที่จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น

4. ผ้าพื้นเมืองในภาคใต้ ที่มีชื่อเสียงได้แก่ ผ้าทอบ้านนาหมื่นศรี ที่จังหวัดตรัง, ผ้ายกพุมเรียง ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และผ้าทอเกาะยอ ที่จังหวัดสงขลา เป็นต้น

ซึ่งจากประเภทของผ้าที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นว่านอกเหนือจากผ้าทอแบบมัดหมี่แล้ว ผ้าทอในลักษณะหรือในประเภทอื่น ๆ มีกรรมวิธีในการทอหลักๆที่ไม่แตกต่างกันนัก หากแต่จะแตกต่างกันที่ลักษณะหรือเอกลักษณ์ของลาย ความละเอียดของลาย การประยุกต์หรือผสมผสานลวดลายและวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านความสวยงามบางขั้นตอนเท่านั้น (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544)

3. การอนุรักษ์ศิลปปะท้องถิ่น

3.1 ความหมายของการอนุรักษ์

ความหมายของคำว่า อนุรักษ์ นั้น ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้อธิบายไว้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาให้คงเดิม

สำหรับกรมศิลปากร (2531) นั้นได้นิยามคำว่า การอนุรักษ์ ไว้ในระเบียบกรมศิลปากรซึ่งว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ พ.ศ.2528 ไว้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้และให้หมายรวมถึงการป้องกัน การรักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่ม 19 (2538) ได้กล่าวถึงความหมายของการอนุรักษ์ว่า คือ การรักษาความรู้ที่ดั้งเดิม เช่น ประเพณีต่างๆ ทัศนกรรมและคุณค่าหรือการปฏิบัติตนเพื่อความสัมพันธ์อันดีกับคนและสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ไชแสง สุขวัฒน์ (2530) ยังกล่าวว่า การอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติคือการรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้นานที่สุดและเกิดประโยชน์มากที่สุด และสูญเสียน้อยที่สุด ส่วนการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมก็คือ การรู้จักรักษาไว้มิให้สูญสิ้นไปหรือให้อยู่ในสภาพคงเดิม ซึ่งสอดคล้องกับที่สาร สารทัศน์นันทน์ (2544) ได้กล่าวถึงการอนุรักษ์ในแง่ของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ว่า การอนุรักษ์ แปลว่า ตามรักษา ระวังป้องกัน หมายถึงการที่จะดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านซึ่งมีอยู่แล้วให้คงอยู่ตลอดไป โดยหาทางรักษาและป้องกันมิให้เสื่อมสูญไป คือ ให้คงมีอยู่และหาทางบำรุงส่งเสริมให้เจริญงอกงามหรือก้าวหน้ายิ่งขึ้นเพื่อให้คงอยู่เป็นของคู่บ้านคู่เมือง

ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า การอนุรักษ์นั้น ถ้าจะก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแล้วควรจะทำควบคู่กันไปกับการส่งเสริมและเผยแพร่ ซึ่งตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้อธิบายไว้ว่า ส่งเสริม หมายถึง เกื้อหนุนหนุนหลัง และอธิบายความหมายของคำว่า เผยแพร่ ว่าหมายถึง โฆษณาให้แพร่หลาย

ดังนั้นจากคำนิยามต่างๆเหล่านี้ จึงพอสรุปได้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษาเพื่อให้คงคุณค่าไว้และให้หมายรวมถึงการสงวนรักษา ตลอดจนส่งเสริมและเผยแพร่ให้คนทั่วไปรู้จักและเห็นคุณค่า

3.2 ความสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปปะท้องถิ่น

ศิลปปะท้องถิ่นนั้นถือเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นสามารถเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมความเจริญรุ่งเรือง หรือความก้าวหน้าของสังคมในอดีตซึ่งเป็นรากฐานเชื่อมโยงมาจนถึงปัจจุบัน ทุกชาติต่างมีนโยบายที่จะรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพราะเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้ ส่วนใหญ่มีกำเนิดมาจากวัฒนธรรมพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมท้องถิ่นแทบทั้งสิ้น ดังนั้นจึงควรร่วมมือกันในการอนุรักษ์ผลงานวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยซึ่งรวมถึงผลงานศิลปปะท้องถิ่น

นอกจากนี้นักการศึกษาไทยหลายท่านยังได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ดังนี้

พูนพงษ์ งามเกษม (2521) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ ดังนี้

1. เป็นเสมือนกรอบล้อมให้ชีวิตอยู่ในขอบเขตที่นิยมกันว่าดีและถูกต้อง
2. เป็นมรดกหรือสมบัติของชาติในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมของชาติ
3. ทำให้รู้จักสภาพชีวิตในท้องถิ่นโดยเป็นพื้นฐานในชีวิตของกลุ่มชนนั้นๆ

4. เป็นเสมือนเครื่องช่วยให้นักเรียนรู้จัก และเข้าใจสภาพของชีวิตมนุษย์โดยทั่วไปได้ดียิ่งขึ้น เพราะวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นที่ประมวลความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความนิยม และอื่นๆ
 5. มีคุณค่าทั้งในทางศิลปะและทางศาสตร์ เป็นต้นเค้าแห่งศิลปะชั้นสูงและช่วยให้การศึกษานิสิตนักศึกษาอื่น ๆ กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น
 6. ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน
 7. เป็นเครื่องให้ความบันเทิงใจ เช่น ละครชาวบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2525) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ให้ความบันเทิงใจ โดยวัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทต่างๆ เช่น นิทาน เพลงพื้นบ้าน เป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่รื่นเริงเพลิดเพลินใจ
2. ช่วยให้อารมณ์ที่เก็บกดและคับข้องใจของชาวบ้านคลี่คลายไป วัฒนธรรมพื้นบ้านจะช่วยเปิดเผยให้เห็นถึงความพยายามของมนุษย์ที่จะหนีไปจากความกดดันของสังคม
3. วัฒนธรรมพื้นบ้านช่วยทำให้ชนบทรอบนิคมประเพณีดั้งเดิมที่มีอยู่มีความเข้มแข็งขึ้น
4. วัฒนธรรมพื้นบ้านทำหน้าที่ให้การศึกษานิสิตนักศึกษา ซึ่งจะได้เห็นได้ชัดจากนิทานของไทยที่มักชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่ควรทำ เช่น การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ฯลฯ
5. วัฒนธรรมพื้นบ้านทำหน้าที่รักษาแบบแผนพฤติกรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับกันแล้วในสังคม ตลอดจนส่งเสริมและให้กำลังใจแก่บุคคลที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น เพลงสวดดีต่างๆ

ธนู บุญยรัตน์พันธุ์ (2531) กล่าวว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านมีความสำคัญในฐานะที่มีหน้าที่เป็นเครื่องชี้หรือตัวบ่งบอกให้รู้ถึงวิถีชีวิต เอกลักษณ์ ศักดิ์ศรีของท้องถิ่น ซึ่งสามารถแยกเป็น 3 ด้าน คือ

- ด้านการศึกษา

1. ให้ความรู้ในสรรพวิทยาการทั้งปวง เพื่อให้อยู่ดีมีสุข เช่น ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัยจากตำรายา เป็นต้น
2. ใช้ในการศึกษาอบรม สร้างสรรค์วินัย คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมในท้องถิ่น
3. ให้เกิดสติปัญญา ปฏิภาณไหวพริบ
4. ให้เกิดความซาบซึ้ง สุนทรีย์ยะ เพื่อสนองความต้องการด้านจิตใจ

- ด้านสังคม

1. ก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน
2. ทำให้มีชีวิตร่วมกันกับผู้อื่นด้วยความเป็นสุขโดยรู้จักปรับตัวให้เหมาะกับสังคมใน

ท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ หรือท้องถิ่นที่ตนคบหาสมาคมอยู่

3. ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ สามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

4. ทำให้มีคุณลักษณะในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

- ด้านเศรษฐกิจ

1. ทำให้เกิดอาชีพที่จะเลี้ยงตนเองและครอบครัว

2. ทำให้เกิดผลผลิตที่จะเพิ่มพูนรายได้และการมีงานทำของคนในท้องถิ่น

3. ทำให้ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า

4. ทำให้เกิดความประหยัดเงินตราทั้งของตนเองและของชาติ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งรวมถึงงานศิลปะท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญอยู่หลายประการ เนื่องจากวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นสามารถเป็นแนวทางและเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ตลอดจนเป็นสิ่งที่แสดงถึงความสามารถในการนำสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ แต่ในปัจจุบันสังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนทำให้ค่านิยมของสังคมไทยได้ผันแปรตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมนั้นด้วย วัฒนธรรมพื้นบ้านอันเป็นมรดกของไทยที่สืบทอดกันมาแต่โบราณกลับถูกละเลยทอดทิ้ง ผู้คนส่วนใหญ่หันไปรับเอาศิลปกรรม วรรณกรรม และประเพณีการเล่นจากสังคมภายนอกที่เผยแพร่เข้ามาทางสื่อมวลชน ทำให้ประชาชนเกิดความสับสนและไม่มั่นใจในเอกลักษณ์พื้นบ้านของตนเอง เป็นเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมพื้นบ้านสูญหายไป จึงสมควรที่จะสงวนรักษา ศึกษาค้นคว้า วิจัยและรวบรวมไว้ ซึ่งลักษณะการกระทำเช่นนี้รวมเรียกว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน (กรมศิลปากร, 2529) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านตลอดจนศิลปะท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การถ่ายทอดและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมพื้นบ้านเดิมให้เหมาะสมกับสภาพอันแท้จริงท้องถิ่นและธรรมชาติที่แวดล้อม เพื่อให้วัฒนธรรมพื้นบ้านดำรงอยู่และเจริญงอกงาม เพราะเป็นเครื่องบ่งชี้พฤติกรรมความเจริญก้าวหน้าของสังคมในอดีต ซึ่งเป็นพื้นฐานเชื่อมโยงมาถึงปัจจุบัน

สำหรับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนั้นเป็นพฤติกรรมของการรักษา การถ่ายทอด และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเดิมให้เหมาะสมกับสภาพอันแท้จริงของสังคมและธรรมชาติที่แวดล้อมเพื่อให้วัฒนธรรมของสังคมดำรงอยู่ และเจริญงอกงามตลอดไป อันจะนำมาซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมหรือของชาติอย่างแท้จริง ดังที่ พระยาอนุমানราชธนะ (2515) ได้กล่าวไว้ว่า “มนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าได้ก็เพราะรู้จักแก้ไขวัฒนธรรมของเดิมที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้นที่ยังไม่มีก็ให้มีขึ้น หรือถ้ามีของใหม่ที่ดีกว่าของเก่าก็ใช้แทนของเก่า แต่ทั้งนี้ก็ต้องให้เข้ากันได้ดี

กับสิ่งแวดล้อมซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มีแต่ของเก่าไม่มีของใหม่เข้ามาค้าจุนก็ไม่มีก้าวหน้า ทั้งของเก่าเอาแต่ของใหม่หมดก็เป็นกรก้าวหน้าแบบไม่มีรากฐาน แต่ถ้าเอาของใหม่เข้ามาปรับปรุงของเก่าให้เหมาะสม เป็นความก้าวหน้าที่มีรากฐานมั่นคง” เช่นเดียวกับที่จาง ทงประเสริฐ (2526) ได้กล่าวไว้ว่า “วัฒนธรรมเปรียบเสมือนน้ำในสระที่อยู่นิ่งๆ เมื่อไม่มีการถ่ายเทแล้วในที่สุดจะกลายเป็นน้ำเน่า แต่ถ้าหากตักน้ำเน่าทิ้งหมดแล้วเอาน้ำใหม่ใส่เข้ามาแทน ปลาที่อยู่ในสระเมื่อไม่สามารถปรับตัวได้ทันอาจจะตายหมดก็ได้”

ดังนั้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติหรือของสังคมนั้นจึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ และการอนุรักษ์ศิลปะท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไปนั้นจึงไม่ได้หมายถึงการที่จะช่วยกันเก็บรักษา รวบรวม หรือการเอาวัสดุเกี่ยวกับศิลปะท้องถิ่นไปเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์ หรือในศูนย์เอกสารแต่อย่างใดเท่านั้น แต่การอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านควรเป็นพฤติกรรมของการรักษา และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงผลงานศิลปะท้องถิ่นให้สามารถดำรงอยู่และเจริญงอกงามตลอดไป ดังที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2525) ได้กล่าวไว้ว่า “การสืบทอดวัฒนธรรมไม่เหมือนกับการสืบทอดมรดกที่เป็นวัตถุอันได้แก่ การรักษาของเก่าไว้ไม่ให้เปลี่ยนแปลงเหมือนส่งเข้าพิพิธภัณฑ์ แต่การรักษาสืบทอดวัฒนธรรมนั้น คนในสังคมต้องยอมรับความจริงข้อหนึ่งว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ วัฒนธรรมบางอย่างที่ไม่สามารถปรับให้เข้ามาในชีวิตของคนในสังคมก็จะสูญไป ฉะนั้นในการรักษาสืบทอดวัฒนธรรมจึงควรจะต้องพิจารณาวัฒนธรรมที่สามารถปรับให้เข้ากับสังคมไทยได้”

3.3 วิธีการอนุรักษ์ศิลปะท้องถิ่น

การอนุรักษ์งานศิลปะท้องถิ่นนั้นถือว่าการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทหนึ่ง ซึ่งพินาลิน สาริยา (2542) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการอนุรักษ์ไว้ว่า การอนุรักษ์ส่งเสริม เผยแพร่ สามารถยึดหลักเกณฑ์อันก่อให้เกิดการอนุรักษ์ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสิ่งที่หลงเหลืออยู่ เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่รูปแบบอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อส่งเสริม เผยแพร่ ให้เกิดประโยชน์ต่อมหาชนในด้านต่างๆและจะต้องสูญเสียประโยชน์น้อยที่สุด การอนุรักษ์ทุกฝ่าย ทุกหน่วยงาน องค์กร และทุกคนควรให้ความสำคัญ ร่วมมือ คือเริ่มต้นที่ตนเอง บุคคลใกล้ชิด ชุมชน องค์กร สถาบันที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และสำหรับการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านนั้น วีระ บำรุงรักษา (2528) ได้เสนอว่า การพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านควรศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านส่วนใดที่คนในชาติเลื่อมใสและไม่เข้าใจ แต่มีแนวโน้มว่าหากได้รับการพัฒนาแล้วจะเหมาะสมกับสังคมไทย มีส่วนช่วยแก้ปัญหาวัฒนธรรมนั้นๆ ควรได้รับการศึกษา ส่งเสริม ปรับปรุง ดัดแปลงให้เหมาะสมกับยุคสมัย

แล้วเผยแพร่ให้แก่ประชาชนตลอดจนวางแผนพัฒนาฟื้นฟูให้แพร่หลาย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีหลักการและแนวทางในการปฏิบัติให้มีผู้ให้หลักการตลอดจนวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ดังต่อไปนี้

พระยาอนุมานราชชน (2524) ได้ให้หลักการในการอนุรักษ์ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ 3 ประการ คือ

1. ต้องรู้จักของเดิมที่เป็นอดีตไว้
2. ต้องรู้จักปรับปรุงของเดิมให้เข้ากับปัจจุบัน
3. เงื่อนไขที่เป็นอยู่ปัจจุบัน ควรรับของเก่ามาแล้วรู้จักปรับปรุง

นิคม ทาแดง (2523) ได้กล่าวไว้ว่า หลักการของการอนุรักษ์วัฒนธรรมจำเป็นต้องดำเนินให้สอดคล้องกับวิถีการเกิด การเจริญงอกงาม และการดับสูญของวัฒนธรรม ดังนั้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมจึงต้องประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ คือ การส่งเสริม การเผยแพร่ การรับเข้า และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

1. การส่งเสริมวัฒนธรรม วัฒนธรรมอาจสูญหายไปหรือคงอยู่ จะเจริญงอกงามสืบทอดมาได้ก็ต่อเมื่อบุคคลในชุมชน มีความรู้ความเข้าใจ รู้คุณค่าของวัฒนธรรมนั้น ๆ และยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่บุคคลจะเกิดความรู้ความเข้าใจได้ก็ต่อเมื่อได้รับการสื่อความหมายและถ่ายทอดให้สามารถปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้นจึงต้องมีความเข้าใจ การชักชวน และส่งเสริมให้มีการประกอบพฤติกรรมนั้นๆด้วยตนเองก่อน จึงจะเกิดความซาบซึ้งและมองเห็นคุณค่า ซึ่งเป็นพื้นฐานของการสืบทอดและรักษาลักษณะของและพฤติกรรมทางวัฒนธรรมนั้นๆไว้

2. การเผยแพร่วัฒนธรรม การเผยแพร่วัฒนธรรมไปสู่ชุมชนหรือสังคมอื่น ย่อมนำผลมาสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน คือ

- 2.1 เป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงความคล่องตัวและค่าของวัฒนธรรมนั้นว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม สามารถปรับให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมอื่นและวัฒนธรรมอื่นได้อย่างเหมาะสม
- 2.2 การแพร่ขยายของวัฒนธรรมจากชุมชนอื่น สร้างความภูมิใจให้แก่ชุมชน ช่วยกันรักษา ช่วยให้ผู้คนในชุมชนนั้นเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้านตนและพัฒนาวัฒนธรรมนั้นสืบต่อไป
- 2.3 วัฒนธรรมเป็นสิ่งแพร่หลาย ขยายไปสู่วัฒนธรรมอื่นย่อมมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อประสานกลมกลืนกับวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจะย้อนกลับมาเป็นแบบอย่างการเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชนดั้งเดิม

3. การรับเข้า หมายถึง การรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาสู่ภายในชุมชนในลักษณะที่นำเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมของชุมชน เพราะวัฒนธรรมจากชุมชนหรือสังคมอื่น

ย่อมมีบทบาทและอิทธิพลในฐานะเป็นสิ่งแวดล้อมของวัฒนธรรมเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชน ให้เหมาะสมกับกาลสมัยอยู่เสมอ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้ชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนไว้ได้

4. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคมที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นบุรุษตั้งแต่โบราณถึงรุ่นปัจจุบันเป็นเวลายาวนาน สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมย่อมเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ถ้าคนในสังคมนั้นรู้แต่การรับถ่ายทอดจากบรรพบุรุษไว้ ไม่รู้จักการปรับปรุงและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆแปลกๆเพิ่มเติมให้กับวัฒนธรรมของสังคมที่มีความคล่องตัว และเหมาะสมกับกาลสมัย ในที่สุดวัฒนธรรมนั้นก็จะถูกกลืนและสูญไปจากสังคม ดังนั้นการที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ให้เจริญงอกงาม เป็นเอกลักษณ์ของสังคมตลอดไปนั้น ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมสิ่งแปลกใหม่เข้ามาอยู่เสมอ

วีระ บำรุงรักษ์ (2526) ได้กล่าวว่า การดำเนินงานอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติให้ได้ผลดีขึ้นนั้น ควรปฏิบัติดังนี้

1. จัดสรรบุคคลที่ทำหน้าที่ในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมจากผู้ที่มีความตระหนักถึงความสำคัญ และเข้าใจในเนื้อหาของวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างแท้จริงว่ามีขอบข่ายแค่ไหน อย่างไร

2. ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยคำนึงถึงด้านคุณภาพซึ่งแสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของไทย ซึ่งอาจจะรับวัฒนธรรมอื่นที่เหมาะสมมาดัดแปลงให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนไทยด้วย โดยไม่จำเป็นต้องยึดถือว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมเป็นเพียงการรักษาวัฒนธรรมเก่าให้คงอยู่เท่านั้น แต่ต้องมีการรับวัฒนธรรมจากภายนอกในลักษณะประสมประสานเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับกาลสมัยอยู่เสมอ และยังก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตของสมาชิกในสังคมอีกด้วย

3. มีการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานเพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐและเอกชน

4. จัดตั้งสมพันธ์ผู้นำท้องถิ่นเพื่อร่วมมือกับหน่วยงานในการดำเนินงานอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน

อารี สุทธิพันธ์ (2528) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ดังนี้

1. การศึกษาทุกระดับควรมีหลักสูตรเกี่ยวกับคุณค่า และการสงวนรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยเฉพาะในระดับมหาวิทยาลัย

2. ให้มีการตรากฎหมายที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน

3. ควรจัดให้มีการส่งเสริมความรู้ในรูปแบบต่างๆด้วยแนวทางและหลักเกณฑ์ในการ

สงวนรักษา

4. ควรจัดตั้งหน่วยงานหรือสถาบันขึ้นรับงานด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยเฉพาะ ทั้งนี้ อาจเป็นการจัดตั้งหน่วยงานใหญ่ หรือปรับปรุงหน่วยงานเดิมก็ได้
5. ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานเพื่อเก็บรวบรวมไว้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาค

จากวิธีการอนุรักษ์ดังกล่าว สามารถสรุปการส่งเสริมงานศิลปะท้องถิ่นได้ดังนี้

1. ส่งเสริมเผยแพร่ให้คนทั่วไปได้เข้าใจถึงลักษณะของงานศิลปะท้องถิ่นและภาคภูมิใจใน ความสำคัญที่เปรียบเหมือนเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น
2. ส่งเสริมให้เห็นและเข้าใจในคุณค่าของความงามอย่างซื่อตรงจริงจัง การแก้ปัญหา การใช้สอยอย่างชาญฉลาด การให้คติและปรัชญาในการดำเนินชีวิต
3. ส่งเสริมให้มีการผลิตศิลปะท้องถิ่นโดยอาศัยวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อช่วยยืดอายุการ ใช้งานของวัสดุ หรือทำให้เกิดความสะดวกในการใช้ ไม่ทำให้คุณค่าของงานเสียไป
4. ส่งเสริมให้มีการใช้งานศิลปะท้องถิ่นมากขึ้นโดยให้ผู้ใช้มีความเข้าใจในคุณค่าที่แท้จริง
5. ส่งเสริมความรู้ในรูปแบบต่างๆว่าด้วยแนวทางและหลักเกณฑ์ในการสงวนรักษา
6. ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถาน เพื่อเก็บรวบรวมไว้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

สำหรับในเรื่องการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นมีเรื่องโต้แย้งกันอยู่เสมอระหว่างผู้ที่มี แนวคิดทางด้านการพัฒนาสร้างสรรค์กับผู้ที่มีแนวคิดด้านการอนุรักษ์นิยมว่าศิลปหัตถกรรม พื้นบ้านควรจะได้รับ การแก้ไขตัดแปลงเปลี่ยนรูปแบบหรือประยุกต์ให้ทันสมัยหรือไม่อย่างไร จริงอยู่ที่ทุกอย่างในโลกย่อมมีการเปลี่ยนแปลงหมุนเวียน แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นควรค่อยเป็น ค่อยไป และมีขั้นตอนจึงจะสามารถรักษาเอกลักษณ์และเนื้อหารายละเอียดไว้ได้ ดังนั้น ในด้าน การอนุรักษ์และส่งเสริมพัฒนาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นน่าจะประกอบด้วยคนสองกลุ่มที่ทำ หน้าที่ในการอนุรักษ์อย่างเป็นกระบวนการ คือ กลุ่มหนึ่งเป็นนักวิชาการที่ทำงานด้านการศึกษา ค้นคว้าและวิจัยเพื่อความเข้าใจถึงความเป็นมา และคุณค่าของศิลปหัตถกรรมอย่างลึกซึ้งให้ เข้าถึงการกำหนดรูปแบบดั้งเดิมและความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านั้นกับการดำรงชีวิตของประชาชน ทั้งนี้ อาจจะเป็นการศึกษารวบรวมเก็บรักษาไว้เป็นมรดกของชาติให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเป็น หลักฐานและเป็นข้อมูลให้คนอื่นกลุ่มหนึ่งได้นำไปดำเนินการพัฒนาปรับปรุง ส่งเสริมให้งาน เหล่านั้นได้พัฒนาปรับปรุงไปในทางที่ถูกต้องบนพื้นฐานของลักษณะเฉพาะถิ่นและเอกลักษณ์ ประจำชาติ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2535) จึงมีปัญหาคือว่าจะทำอย่างไรจึงจะประสานแนวคิดและ

การทำงานร่วมกันของบุคคลทั้ง 2 กลุ่มให้ไปแนวทางเดียวกันอย่างมั่นคงเพื่อรักษาคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเอาไว้

ดังนั้นวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งรวมถึงศิลปะท้องถิ่นนั้นจึงควรคำนึงถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป โดยรู้จักปรับปรุงและพัฒนาสิ่งเดิมให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน อีกทั้งยังต้องมีการรักษาของเดิมเอาไว้ ซึ่งต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานหรือสถาบันที่รับผิดชอบงานด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านตลอดจนศิลปะท้องถิ่นขึ้นโดยเฉพาะและทำหน้าที่เผยแพร่งานศิลปะท้องถิ่นไปสู่ชุมชนหรือท้องถิ่นอื่น รวมทั้งมีการรับเอาวัฒนธรรมของชุมชนอื่นเข้ามาประยุกต์เพื่อให้ศิลปะท้องถิ่นเกิดการเปลี่ยนแปลงและเหมาะสมกับยุคสมัยและที่สำคัญก็คือ การให้การศึกษาในทุกระดับควรจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านตลอดจนศิลปะท้องถิ่น ซึ่งไม่ควรศึกษาแต่เฉพาะเรื่องของรูปแบบเท่านั้น แต่ควรศึกษาสภาพท้องถิ่นควบคู่กันไป อันได้แก่ แนวทางในการดำเนินชีวิตตลอดจนสิ่งต่างๆที่มีผลกระทบต่อศิลปะท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งถ้าหากสามารถศึกษาได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้งก็ย่อมจะเกิดผลแก่การอนุรักษ์ตลอดจนการพัฒนาปรับปรุงผลงานศิลปะท้องถิ่นให้ดีขึ้นได้อย่างแน่นอน

4. การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

4.1 ความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ (2532) กล่าวว่า ผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองนั้นเป็นศิลปหัตถกรรมไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นต่างกันไป แต่ด้วยความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ผ้าทอบางชนิดเปลี่ยนรูปแบบไป จึงนับเป็นงานศิลปหัตถกรรมประเภทหนึ่งที่ได้รับ การอนุรักษ์ไว้

นอกจากนี้วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ (2530) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมไว้อีกว่า หัตถกรรมพื้นถิ่น พื้นบ้านพื้นเมือง นั้น ถือได้ว่าเป็นสิ่งผลิตพื้นฐานของชีวิตมาแต่อดีต และเป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่มีความจำเป็นในการดำรงชีพตามสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละกลุ่มชน สิ่งเหล่านั้นจะผลิตขึ้นเพื่อสนองประโยชน์ใช้สอยและสนองความเชื่อของบุคคลในกลุ่มชนเป็นสำคัญ และเนื่องจากวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นมีความสำคัญในท้องถิ่นคือ วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นวัฒนธรรมที่คนธรรมดาสามัญกลุ่มหนึ่งคิดขึ้นและปฏิบัติสืบทอดกันมาทั้งนี้ก็เพื่อความจำเป็นในสังคม (Viboon Leesuan, 1985) อีกทั้งยังสามารถแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมความเจริญรุ่งเรือง หรือความก้าวหน้าของสังคมในอดีตซึ่งเป็นฐานเชื่อมโยงมาถึงปัจจุบัน

การอนุรักษ์งานหัตถกรรมผ้าพื้นเมืองของไทยให้คงอยู่นั้นมีความสำคัญอยู่หลายประการ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. มีคุณค่าทางด้านความงาม ทำให้เกิดความสุนทรีย์แก่ผู้ใช้และผู้สัมผัสพบเห็น
2. เป็นสิ่งแสดงถึงลักษณะเฉพาะถิ่นของแต่ละยุคสมัย อันได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ วัสดุ ความเชื่อ และคตินิยมในแต่ละถิ่น ทำให้เราสามารถทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนในอดีตในแต่ละท้องถิ่นได้
3. ทำให้เรารู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวไทยในอดีต และเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย ก่อให้เกิดความสามัคคีกันของคนในชาติ
4. มีประโยชน์ในแง่เศรษฐกิจ เป็นการเพิ่มการสร้างงานอาชีพในแต่ละถิ่น ทำให้ไม่ต้องพึ่งพาสินค้าของต่างชาติ มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากขึ้น

จากความสำคัญดังกล่าวกระทรวงอุตสาหกรรมจึงได้เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาแต่งตั้ง “คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาหัตถกรรมไทย” ขึ้น เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์หัตถกรรมแต่ละประเภท ได้แก่ ประเภทเครื่องหนัง ประเภทผ้าและผลิตภัณฑ์ผ้า ประเภทไม้ หวาย ไม้ไผ่และเส้นใยพืช ประเภทเครื่องปั้นดินเผา และประเภทโลหะ (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2538) นอกจากนี้ยังมีการตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบงานด้านอนุรักษ์มรดกของไทยโดยตรง เช่น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการเอกลักษณ์ไทย ตลอดจนการจัดตั้งศูนย์สืบทอดผ้าพื้นเมืองขึ้นในบางท้องถิ่น เป็นต้น

4.2 ปัญหาและอุปสรรคของการทอผ้าพื้นเมืองของไทย

การผลิตผ้าพื้นเมืองในปัจจุบันนั้นมีข้อจำกัด ปัญหาและอุปสรรคมากมายหลายประการ ทั้งในด้านเครื่องมือ วัตถุดิบ การขาดแคลนช่างทอ ตลอดจนการสูญเสียเอกลักษณ์ดั้งเดิมของท้องถิ่น ซึ่งส่งผลต่อการอนุรักษ์และพัฒนาผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบันเป็นอย่างมาก

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2530) กล่าวถึงปัญหาของการทอผ้าพื้นเมืองไว้ ดังนี้

- 1) ปัญหาในด้านเครื่องมือ
 - กี่ฟุ้งและกี่กระตุก เป็นกี่ยุคสมัยที่เหมาะสมกับการทอผ้าที่เป็นลวดลายต้องการความประณีต แต่ทอได้ช้ามาก เช่น ข้อจำกัดของกี่ยุคสมัยที่จะต้องมี ผัง เป็นไม้ชิ้นเล็กๆขนาดยาวกว่าความกว้างของหน้าผ้าปาดปลายเสี้ยนแหลม หรือบางทีใช้โลหะปลายแหลมสวมปลายทั้งสองข้าง ซึ่งริมผ้าขณะทออยู่ตลอดเวลา เพื่อช่วยให้ผ้าทุกระยะมีความกว้างและตึงสม่ำเสมอเท่ากันตลอดผืน

เมื่อทอผ้าได้ระยะหนึ่งผู้ทอจะต้องเลื่อนผัง ซึ่งริมผ้าต่อไปกับแนวพุ่งเสมอ ดังนั้นผู้ทอจะต้องเสียเวลาขยับเลื่อนผังอยู่เรื่อยๆตลอดการทอผ้าทั้งผืนซึ่งทำให้เสียเวลา ทำให้ทอผ้าได้ช้า

- พืม เป็นเครื่องมือสำคัญและเป็นตัวกำหนดความกว้างของผ้า ความถี่ห่างของเส้นยืน ขึ้นอยู่กับจำนวนซี่ของพืมพิม ความละเอียดของพืมจะมีผลสัมพันธ์กับความเรียบของผ้าด้วย เพราะพืมจะเป็นตัวกระแทกเส้นด้าย ให้เรียงประสานกันเป็นระเบียบ เนื้อแน่น ขนาดความถี่ห่างของพืมจะต้องสัมพันธ์กับขนาดของเส้นใย เพราะจะต้องสับทูกทำเส้นยืนจากช่องว่างระหว่างพืมพิมแต่ละซี่ ดังนั้นพืมจึงเป็นเครื่องมือที่ต้องการประณีตในการสร้างมาก จึงทำให้พืมเริ่มเป็นสิ่งที่ยาก และราคาสูง แม้ปัจจุบันจะมีการทำพืมเหล็กแต่ก็มีราคาแพงเกินกำลังซื้อของชาวบ้านที่ไม่ได้มีอาชีพหลักด้วยการทอผ้า และคิดว่าอาจเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า

2) ปัญหาการขาดแคลนช่างทอ

เกิดความไม่พร้อม ทอได้ช้า ได้ค่าตอบแทนไม่คุ้มค่าเวลา โดยเฉพาะการทอผ้าชนิดผ้ามัดหมี่และผ้าจกซึ่งต้องใช้เวลามากเช่น การสับทูก และเดินเครื่องเพื่อทอผ้ามัดหมี่ซึ่งต้องใช้เวลา 1-2 วัน แต่ถ้าเป็นผ้าที่มีลวดลายละเอียดจะต้องใช้เวลามากกว่านั้น เช่น ผ้าจก ส่วนที่ใช้ทำตีนขึ้นบางแห่งใช้เวลาเป็นเดือน และเมื่อทอเสร็จแล้วราคาที่กำหนดได้ทั่วไปจะไม่คุ้มกับเวลาที่เสียไป จึงทำให้ช่างทอผ้าที่มีฝีมือหันไปประกอบอาชีพที่มีรายได้ดีกว่าเป็นส่วนใหญ่ มากกว่าที่จะยึดอาชีพทอผ้าด้วยความรักหรือภูมิใจในฝีมือของตน

3) ปัญหาด้านวัตถุดิบ

แต่เดิมชาวบ้านสามารถผลิตวัตถุดิบได้เอง ไม่ว่าจะเป็นการปลูกฝ้ายหรือเลี้ยงไหม แต่ด้วยการขาดความรู้ ความเข้าใจ ไม่สามารถพัฒนาขบวนการผลิตให้ได้ผลดี ทำให้ได้ผลผลิตน้อยไม่คุ้มทุน คุ้มเวลา เชื่อมโยงไปถึงกรรมวิธีการผลิตสืบเนื่อง เช่น การย้อม การปั่นฝ้าย และการสาวไหม ซึ่งเป็นกรรมวิธีพื้นบ้านที่ไม่ได้พัฒนาปรับปรุงด้วยการศึกษาวิเคราะห์วิจัยอย่างลึกซึ้ง ชาวบ้านทำไปตามกำลังความสามารถของตน แม้ว่าทางราชการจะเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมอยู่บ้างก็ยังไม่เพียงพอ ช่างทอผ้าพื้นเมืองส่วนใหญ่เลิกผลิตวัตถุดิบเอง หันไปซื้อวัตถุดิบสำเร็จรูปจากภายนอก ทำให้ผ้าทอพื้นเมืองเปลี่ยนรูปแบบไป ขาดเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ที่อาจทำให้ไม่ได้รับความนิยมนเท่าที่ควร และการใช้วัตถุดิบสำเร็จรูปจากผู้แทนจำหน่าย ยังนำไปสู่การลงทุนแบบก๊วยม ในลักษณะตกเขียว เป็นการผูกมัดช่างทอที่มักไม่ได้รับความเป็นธรรม เป็นการก่อกวนให้ช่างทอผ้าและเกี่ยวโยงไปถึงการผูกมัดผลผลิต ช่างทอจะไม่มีโอกาสเป็นผู้กำหนดราคาผลผลิต และค่าแรงงานของตนเองได้

4) ปัญหาการสูญเสียเอกลักษณ์

การทอผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มของความเปลี่ยนแปลงและความเสื่อมสลายของเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นค่อนข้างสูง เพราะผู้ทอมักเปลี่ยนแปลงรูปแบบของผ้าไปตามความนิยมของผู้บริโภคเพื่อให้จำหน่ายได้ ขณะที่ผู้บริโภคที่นิยมผ้าพื้นเมืองที่มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าของผ้าพื้นเมืองมีน้อยทำให้ปริมาณการซื้อจำกัด ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งที่เป็นตัวเร่งให้เกิดความเสื่อมสลายของผ้าพื้นเมืองในปัจจุบัน

ซึ่งสอดคล้องกับที่ ญัฐสุภัทร จันทวิษ (2540) ได้กล่าวไว้ว่า การทอผ้าพื้นเมืองในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือนมาเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายและกำลังจะเติบโตขึ้นเป็นอุตสาหกรรมในอนาคต เพื่อตอบสนองความนิยมและความต้องการในการใช้ผ้าพื้นเมืองที่เพิ่มมากขึ้น จึงเกิดการทอด้วยเครื่องจักรมากขึ้น รวมทั้งมีการมัดลายขายส่งให้ผู้ทอซื้อไปทอได้เลย ทำให้ขาดความคิดสร้างสรรค์ของช่างทอและทำให้ลายดั้งเดิมของแต่ละถิ่นลดความสำคัญลง เกิดการนำลายต่างถิ่นมาทอผสมผสานขาดความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละถิ่นที่มีมาแต่เดิม

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่ม 21 (2540) ได้กล่าวถึง ปัญหาในการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปะผ้าไทยไว้ ดังนี้

1. ศิลปหัตถกรรมในหลายๆท้องถิ่นยังถูกละเลย การผลิตศิลปหัตถกรรมจะจัดกระจายอยู่ทั่วไปไม่มีแหล่งรวมในบางท้องถิ่น
2. ขาดการกระตุ้นหรือประกวดให้ผลิตผลงานที่มีคุณภาพมากขึ้น
3. ผู้มีฝีมือเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอย่างอื่น
4. ไม่รักษาคุณภาพให้สม่ำเสมอ เมื่อผ้าทอมือขายดี จะผลิตผ้าที่ด้อยฝีมือมาขายแทนช่างทอก็มีคุณภาพด้อยลง และมีจำนวนน้อยลงเรื่อยๆ
5. ช่างฝีมือคุณภาพดีมักทำงานได้ช้า ขายยาก เพราะต้องการขายราคาแพงให้คุ้มกับเวลา หมุดกำลังใจ ขาดการส่งเสริม
6. ช่างทอฝีมือดีหลายคนยังไม่มีคนรู้จักและเห็นคุณค่าช่างฝีมือขาดการแข่งขันทางความคิด
7. การถ่ายทอดทำกันในวงจำกัด ขาดตัวผู้สืบทอดอย่างจริงจังและกว้างขวาง

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยศิลปากรยังได้จัดทำโครงการพัฒนาผ้าพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศซึ่งเป็นโครงการที่ทำการสำรวจผู้ผลิตผ้าทอพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศ ทำให้ทราบถึงเรื่องของสภาพของปัญหาและอุปสรรคทางด้านกระบวนการผลิตและการจำหน่ายผ้าพื้นเมืองของไทย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544)

1. ผู้ทอส่วนหนึ่งขาดความตื่นตัวในอาชีพและขาดผู้สืบทอดหรือผู้อนุรักษ์เอกลักษณ์หรือศิลปะของการทอแบบดั้งเดิม ทั้งนี้เนื่องจากเห็นว่ามีการรวมวิถีในการทอที่ยุ่งยากซับซ้อนและใช้เวลานาน ทำให้ไม่คุ้มกับความพยายาม ส่วนหนึ่งจึงได้ยกเลิกอาชีพการทอผ้าหรือได้หันไปทอผ้าลวดลายประยุกต์ ซึ่งมีกรรมวิธีในการทอที่ง่ายกว่าทดแทน
2. ขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งของผู้ทอผ้าในพื้นที่ ทำให้ขาดประสิทธิภาพในด้านการผลิตหรือวางแผนการผลิตในทุกขั้นตอน อีกทั้งขาดอำนาจต่อรองหรือกำหนดทิศทางในเรื่องการจำหน่าย
3. ขาดความคิดริเริ่มในการพัฒนา หรือ คิดค้นการทอผ้าลวดลายประยุกต์ลวดลายใหม่ รวมทั้งการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
4. ขาดตลาดจำหน่ายที่เพียงพอเพื่อรองรับสินค้าที่ผลิตได้ในพื้นที่ รวมทั้งถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง
5. ขาดการสนับสนุน หรือ ช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อย่างเพียงพอในเรื่องของปัญหาดังที่กล่าวมา อาทิ เงินทุนในการสนับสนุนการจัดซื้อวัตถุดิบ อุปกรณ์ในการผลิต การอบรมเทคนิคหรือวิธีการทอผ้าและประยุกต์ลาย เงินทุนสนับสนุนการรวมกลุ่ม และบริหารจัดการ อีกทั้งการช่วยเหลือในด้านการจัดหาตลาดและประชาสัมพันธ์สินค้า ซึ่งมักพบว่าขาดแนวทางในการแก้ไขที่ยั่งยืนโดยมักใช้การช่วยเหลือโดยการรับซื้อสินค้าไว้เองซึ่งจะทำได้เพียงบางครั้งบางคราวเท่านั้น

ด้วยเหตุอันเป็นข้อจำกัดและปัญหาอันเป็นอุปสรรคของการทอผ้าพื้นเมืองตามท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศในปัจจุบัน จึงควรมีหน่วยงานของรัฐเข้าไปศึกษาวิจัย เพื่อหาข้อสรุปในการส่งเสริมและอนุรักษ์ผ้าทอพื้นบ้านพื้นเมืองไว้ก่อนที่ศิลปหัตถกรรมประเภทนี้จะเสื่อมสูญไป เนื่องจากการทอตามแบบศิลปะการทอของไทยนั้นก็เช่นเดียวกับศิลปหัตถกรรมประเภทอื่นๆ คือ ต้องมีการส่งเสริมให้ใช้สอยเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันของสังคมที่มีการผลิตขึ้นเองให้มากขึ้น เพราะหากผู้คนในสังคมไม่นิยมใช้ผ้าทอตามแบบศิลปะของไทย หรือขาดความรู้ในศิลปะการทอแบบไทย ขาดความนิยมยกย่องในฝีมือช่างทอที่มีคุณภาพแล้ว ศิลปะการทอผ้าของไทยก็หายากที่จะสืบทอดต่อไปถึงลูกหลานของเราได้ (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่ม 21, 2540)

4.3 วิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะท้องถิ่นนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดไว้ ดังนี้

พงศ์ศิริ นาคพงศ์ (2536) กล่าวว่า การอนุรักษ์และสืบทอดหัตถศิลป์ผ้าพื้นเมืองอาจอนุรักษ์ได้โดยพิจารณาด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านบุคคลากร การอนุรักษ์ด้านผู้ถ่ายทอดวิทยาการได้เห็นคุณค่าในการถ่ายทอดส่วนมากคนไทยเราจะรักลูกหลาน ใครที่มีความรู้จักคุ้นมีความเป็นลูกเป็นหลานก็จะถ่ายทอดศิลปวิทยาการให้ ฉะนั้นเราจึงต้องยกย่องศิลปินไม่ใกล้ฝั่งเหล่านี้ ส่วนผู้รับการถ่ายทอดก็ควรจะมีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีวิตนอกเหนือไปจากการผลิตศิลปะด้านนี้เพื่อการสันถนาการ

2. ด้านรูปแบบและวัสดุของงานศิลปหัตถกรรม ทำอย่างไรจะอนุรักษ์ศิลปะฝีมือดั้งเดิมให้คงอยู่ ในปัจจุบันมีการใช้ด้ายโทเร และใยไหมสังเคราะห์กันมาก ผ้าแม้จะผลิตแบบดั้งเดิมแต่ก็ให้ความงามทางสุนทรียภาพแตกต่างกันถ้าใช้เส้นใยโทเรหรือใยสังเคราะห์ ถ้าอนุรักษ์รูปแบบดั้งเดิมไว้ได้และในด้านเส้นใย ถ้าตั้งกองทุนผลิตและจำหน่ายเส้นใยแบบดั้งเดิมจะเป็นใยฝ้ายหรือไหมไทยก็จะดีมาก

3. คุณภาพของผลิตผลหรือผลงานและตลาด การผลิตศิลปหัตถกรรมควรคำนึงถึงคุณภาพ เป็นต้นว่า แม้ว่าสีธรรมชาติจะมีกรรมวิธีที่ผลิตลำบากและสวยสดสู้สีเคมีไม่ได้ สีเคมีราคาถูกลงได้ง่าย แต่สีสังของผ้าพื้นเมืองที่เกิดจากสีธรรมชาติจะให้ความงามไปอีกแบบหนึ่งจะมีเสน่ห์ตรงที่หาได้ยากนั่นเอง ผลผลิตมีลวดลายคงเดิม มีสีสันแบบเคมี แต่หาตลาดไม่ได้เพราะราคาแพง ต้นทุนสูง ทำให้จำหน่ายไม่ได้ ผู้ผลิตก็ต้องหยุดผลิต ฉะนั้นคำว่าคุณภาพของผลิตผลหรือผลงานต้องอยู่ในความนิยมของตลาด คืออาจจะอนุรักษ์ลวดลาย สีสันและรูปแบบแล้วต้องดูตลาดด้วย การเป็นที่นิยมจำหน่ายได้ ราคาพอที่จะให้ผู้ผลิตผลิตได้ก็เป็นแนวทางที่ทำให้การอนุรักษ์เป็นผลสำเร็จ ฉะนั้น การอนุรักษ์และสืบทอดหัตถศิลป์ผ้าพื้นเมืองนั้นจึงต้องคำนึงถึงด้านบุคคลากร คือผู้ถ่ายทอดวิทยาการ ผู้ผลิต วัสดุและรูปแบบการผลิต คุณภาพและตลาดดังกล่าวมาแล้ว

วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2530) กล่าวว่า สถานการณ์ของอุตสาหกรรมผ้าที่ตื้นนั้นต้องสร้างความมั่นคงขึ้นในวงอุตสาหกรรมประเภทนี้ในประเทศซึ่งเป็นส่วนสำคัญขึ้นก่อน ภาวะที่มั่นคงของอุตสาหกรรมผ้าในประเทศควรจะต้องอยู่บนพื้นฐานที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือกันทั้งภาครัฐและเอกชน คือ

1. ส่งเสริมการผลิตวัตถุดิบในประเทศโดยเฉพาะฝ้ายและไหมให้มีคุณภาพดี และมีปริมาณเพียงพอับความต้องการภายในประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้ผลผลิตมีราคาต้นทุนต่ำอันเป็นปัจจัยสำคัญในการแข่งขันในตลาดสากลและส่งผลให้มีกำลังการบริโภคในประเทศสูงขึ้น

2. ส่งเสริมให้มีการลงทุนในอุตสาหกรรมผ้าให้มากขึ้นทั้งทางด้านอุตสาหกรรมผ้าพื้นเมืองและในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ต้องได้รับการพัฒนาเทคโนโลยีให้สูงขึ้นทัดเทียมกับต่างประเทศ ส่วนด้านอุตสาหกรรมผ้าพื้นเมืองนั้นควรจะมีการส่งเสริมให้มีการลงทุนและการ

บริหารอย่างเป็นระบบเกิดขึ้นและเน้นให้เห็นคุณค่าของฝีมือและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอันเป็นคุณสมบัติสำคัญยิ่งของผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองของไทย

3. ส่งเสริมให้เกิดความนิยมและรู้คุณค่าของผ้าที่ผลิตในประเทศ เพื่อเพิ่มปริมาณการบริโภคในประเทศให้สูงขึ้น อาจจะใช้วิธีการโฆษณาประชาสัมพันธ์หรือจัดนิทรรศการเผยแพร่ให้ความรู้ในแนวที่ก่อให้เกิดความชื่นชม และรู้คุณค่าในหมู่ผู้บริโภคให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองของไทยซึ่งเป็นผ้าที่มีความประณีตงดงามอย่างยิ่งนั้นควรจะมีการส่งเสริมให้เกิดความนิยมในระดับต่างประเทศด้วย

นอกจากนี้กรมศิลปากรยังได้กล่าวถึงวิธีเก็บรักษาผ้าโบราณ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองได้เช่นกัน โดยกล่าวไว้ดังนี้ “วิธีการอนุรักษ์ผ้าโบราณที่มีประสิทธิภาพสูงที่สุดคือ การเก็บรักษาผ้าโบราณไว้ในที่ที่ปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง การนำผ้าโบราณมาจัดแสดงเป็นการทำลายผ้าโบราณโดยไม่รู้ตัว ผ้าโบราณที่นำมาจัดแสดงเป็นเวลานาน จะมีสภาพทรุดโทรมอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากสาเหตุต่างๆ วิธีการเก็บรักษาผ้าโบราณมีผลอย่างมากต่อการ “คงสภาพ” หรือ “เสื่อมสภาพ” ของผ้าโบราณ หากเก็บรักษาด้วยวิธีที่ถูกต้องจะสามารถยืดอายุของผ้าโบราณออกไปได้อีกยาวนานมาก ในทางตรงกันข้ามหากเก็บรักษาด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง ผ้าโบราณจะชำรุดเสื่อมสภาพเพิ่มขึ้นไปทุกขณะ ผู้ทำหน้าที่เก็บรักษาผ้าโบราณควรปฏิบัติตามข้อแนะนำอย่างเคร่งครัด” (กรมศิลปากร, 2539) โดยจะขอยกมาเพียงบางส่วนที่เห็นว่าจะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองได้ ดังนี้

- ควรเก็บรักษาผ้าในที่ที่มีอากาศไหลเวียนถ่ายเทได้ดี ปราศจากฝุ่นละออง แมลงและจุลินทรีย์ ที่สำคัญคือ ความชื้นและอุณหภูมิควรคงที่ตลอด 24 ชั่วโมง ห้องเก็บรักษาผ้าควรมีแสงสว่างสลัวๆหรือมืดสนิท

- ควรเก็บรักษาโดยการวางราบในลิ้นชัก หรือในกล่องที่บุด้วยกระดาษสา หรือ กระดาษบางขาวหรือผ้าฝ้ายสีขาวที่ซักสะอาด

- หากจำเป็นต้องพับผ้า ควรหุ้มนตรอยพับด้วยกระดาษนุ่มๆแล้วพับผ้าให้มีรอยพบน้อยที่สุด และให้รอยพบนั้นมีมุมป้านมากที่สุด หมั่นนำมาคลี่และเปลี่ยนแนวเป็นระยะๆ ไม่ควรนำผ้าทับซ้อนกันหลายๆผืนในตู้หรือลิ้นชักเดียวกัน หากจำเป็นต้องทับซ้อนกัน ควรค้ำึงถึงน้ำหนักของผ้าด้วย ผ้าที่มีน้ำหนักมากควรอยู่ข้างใต้ และควรใช้กระดาษนุ่มๆคั่นระหว่างผ้าแต่ละผืน

- ตู้ ลิ้นชัก กล่องหรือหีบที่เก็บรักษาผ้าควรปิดให้แน่นสนิทไม่ให้ฝุ่นละออง และ แมลงเข้าไปได้ ในกรณีที่จำเป็นอาจต้องใส่สารเคมีกันแมลงไว้ภายใน

- ห้องเก็บรักษาผ้าควรมีระดับอุณหภูมิและความชื้นที่เหมาะสม และสิ่งที่ควรระวังมากเป็นพิเศษคือ แสงสว่าง ห้องที่เก็บรักษาผ้าควรเป็นห้องที่มืดไม่มีแสงแดดสาดส่อง ช่องหน้าต่าง

และช่องแสงควรติดตั้งผ้าม่านหรือมู่ลี่ หลอดไฟที่เหมาะสมสำหรับห้องดังกล่าวควรเป็นหลอด ทังสเตน ไม่ควรใช้หลอดฟลูออเรสเซนต์ธรรมดา

- ห้องที่เก็บรักษาผ้าควรปลอดแมลง ควรมีมาตรการป้องกันปลวก แมลงสาบ และ แมลงอื่นๆ มีการรักษาความสะอาดอย่างเคร่งครัด ห้ามนำอาหารและเครื่องดื่มมาอยู่ในห้องและ บริเวณใกล้เคียง ถึงขยะควรอยู่ห่างไกลห้องเก็บรักษาผ้ามากที่สุด ควรทำการตรวจสอบหา ร่องรอยของแมลงอย่างสม่ำเสมอ เมื่อพบร่องรอยของแมลงต้องรีบปรึกษานักอนุรักษ์เพื่อทำการ กำจัดและหาทางป้องกัน

- ตู้ ชั้น ลินชัก หีบ กล่องที่เก็บรักษาผ้าควรทำจากวัสดุที่ทนทานต่อแมลงได้ดี ควร ออกแบบให้ตู้ ลินชัก ฯลฯ เหล่านี้ปิดได้แน่นสนิท ไม่มีช่องว่างที่แมลงและจิ้งจกจะเล็ดลอดเข้าไป อยู่อาศัย ควรอุดรูและช่องว่างให้หมด ในกรณีที่ต้องจำเป็นต้องใส่สารเคมีกันแมลงไว้ในตู้ ลินชัก เหล่านี้ด้วย

และเนื่องจากในปัจจุบันนี้ ช่างพื้นบ้านขาดผู้สืบต่อ สาเหตุหนึ่งมาจากค่านิยมที่ไม่อำนวย ให้ “ช่าง” ไม่ได้รับเกียรติจากสังคมเท่าที่ควร เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมช่างหัตถกรรม ประจำชาติกฎหมายจึงได้ครอบคลุมไปถึงคนเหล่านี้ด้วย โดยยกย่องส่งเสริมไว้ในฐานะเป็น คนสำคัญโดยให้ประกาศนียบัตรและความช่วยเหลือในฐานะ “ช่างศิลป์แห่งชาติ” เป็นการให้ เกียรติและกำลังใจแนวหนึ่ง

สำหรับในเรื่องการยกย่องเชิดชูเกียรติช่างทอผ้านั้น สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติ ก็ได้เห็นคุณค่าของศิลปินผู้ทอผ้าพื้นเมือง และได้ประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติ ช่างทอผ้าฝีมือเอก 2 คน ให้เป็นศิลปินแห่งชาติ คือ นางแสงดา บัณสิทธิ์ จังหวัดเชียงใหม่ กับนางพยอม ลีนวัฒณ์ จังหวัดร้อยเอ็ด (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่ม 21, 2540)

กล่าวโดยสรุป ก็คือ ในการแสวงหาแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา และส่งเสริม ศิลปะท้องถิ่นนั้นจำเป็นต้องศึกษาสภาพวัฒนธรรมของแหล่งกำเนิดงานศิลปะท้องถิ่น และต้องศึกษาเกี่ยวโยงถึงองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งเป็นตัวกำหนดรูปแบบการสร้างสรรค์ของงาน ศิลปะในท้องถิ่นต่างๆด้วย ตั้งแต่สภาพภูมิศาสตร์ไปจนถึงประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมของ ท้องถิ่น เพราะสภาพภูมิศาสตร์จะเป็นตัวกำหนดและเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผลักดันให้กลุ่มชน ต่างๆสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งส่วนมากจะเป็นงานศิลปะท้องถิ่นที่สร้างขึ้นเพื่อสนองความ ต้องการในการใช้สอยในชีวิตประจำวัน ให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตตามสภาพของท้องถิ่น (การ ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2535) และนอกจากนี้วิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยนั้นจึงควร คำนึงถึงสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป โดยรู้จักปรับปรุงและพัฒนารูปแบบ ดั้งเดิมของผ้าพื้นเมืองให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคม อีกทั้งยังต้องมีการรักษาของเดิมที่เป็น

อดีตไว้ และเผยแพร่ผลงานผ้าพื้นเมืองไปสู่ชุมชนหรือท้องถิ่นอื่น รวมทั้งมีการรับเอารูปแบบผ้าพื้นเมืองของท้องถิ่นอื่นเข้ามาประยุกต์ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของผ้าพื้นเมืองในแต่ละท้องถิ่นให้เหมาะสมกับยุคสมัย

4.4 การส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยกำลังมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจจึงทำให้การทอผ้าพื้นเมืองของไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตขึ้นเพื่อใช้ในครัวเรือนมาเป็นการผลิตในรูปแบบอุตสาหกรรมโดยใช้เครื่องจักรในการทอ นอกจากนี้ยังประสบกับปัญหาและข้อจำกัดอื่นๆ ทำให้รูปแบบของผ้าพื้นเมืองของไทยเปลี่ยนไปจากเดิมจนเกิดการสูญเสียเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ดังนั้นจึงควรที่จะมีการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยให้กว้างขวางขึ้น เพื่อเป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติไว้ โดยจะขอยกแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ของพินาลิน สาริยา (2542) ที่สามารถมีส่วนช่วยในการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยได้ โดยกล่าวไว้อย่างกว้างๆ ดังนี้

นอกจากนี้ยังสามารถใช้แนวทางของพินาลิน สาริยา (2542) ที่ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ไว้อย่างกว้างๆ ดังนี้

1. กิจกรรมการอนุรักษ์เกี่ยวกับตนเอง
 - 1.1 ฝึกตนเองให้เป็นบุคคลที่สนใจเรื่องราวที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมประเทศไทย หรือเรื่องที่ต้องการอนุรักษ์
 - 1.2 นำสิ่งที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมประเทศไทย หรือเรื่องที่ต้องการอนุรักษ์ไปทำให้มีคุณค่า และนำมาใช้ให้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน
 - 1.3 ควรแนะนำให้บุคคลอื่นเห็นความสำคัญต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมประเทศไทย หรือเรื่องราวที่ต้องการอนุรักษ์
2. กิจกรรมเกี่ยวกับชุมชน
 - 2.1 จัดเผยแพร่ความรู้เรื่องราวที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศไทย หรือเรื่องที่ต้องการอนุรักษ์
 - 2.2 สืบหาความสนใจของสมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับเรื่องราวที่ต้องการอนุรักษ์
 - 2.3 จัดตั้งศูนย์กลางเพื่อส่งเสริมเผยแพร่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมประเทศไทย หรือเรื่องที่ต้องการอนุรักษ์
3. กิจกรรมเกี่ยวกับหน่วยงาน

- 3.1 ควรจัดให้มีการเผยแพร่เรื่องราวที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ หรือ เรื่องราวที่ต้องการอนุรักษ์ โดยผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ
- 3.2 ควรจัดทำรายการวิทยุที่ส่งเสริมเรื่องราวที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ หรือเรื่องราวที่ต้องการอนุรักษ์เพื่อความสะดวกในการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารที่ต้องการเผยแพร่
- 3.3 ควรจัดทำรายการโทรทัศน์เพื่อเผยแพร่เรื่องราวที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ หรือเรื่องราวที่ต้องการอนุรักษ์ เพื่อให้ผู้ชมรายการได้รับรู้ถึง คุณค่าของเรื่องราวที่ต้องการสื่อได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

นอกจากนี้โครงการการสำรวจผู้ผลิตผ้าทอพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศของ มหาวิทยาลัยศิลปากรยังได้สรุปถึงแนวทางแก้ไขปัญหาทางด้านกระบวนการของการผลิตและการ จำหน่าย ว่าจะต้องเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ในการสนับสนุน ส่งเสริม หรือ ผลักดันในเรื่องต่อไปนี้ (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544)

1. ให้การสนับสนุนทางด้านเงินทุนในการจัดซื้อวัตถุดิบ อุปกรณ์ในการผลิต สถานที่ในการผลิต การรวมกลุ่มในการผลิตและการจัดการต่างๆ
2. สนับสนุนการรวมกลุ่มโดยชี้ให้เห็นถึงผลดีที่จะได้รับในแง่ของมาตรฐานในการผลิต ปริมาณสินค้า หรือความสามารถในการกำหนดราคาและสภาวะของการจำหน่าย
3. สนับสนุนการอบรม พัฒนาความรู้ในด้านการทอและเทคนิคในการทอทั้งในด้านการ รักษาศิลปะหรือเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม หรือการประยุกต์ที่ยืดการตลาดเป็นที่ตั้ง รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในระยะยาว
4. ส่งเสริมแนวทางในการอนุรักษ์หรือรักษาวัฒนธรรมของการทอผ้า วิธีการ ได้แก่ การ จัดการอบรมหรือการเรียนการสอนในระดับนักเรียน เพื่อเป็นการวางพื้นฐานและก่อให้เกิด จิตสำนึกที่มั่นคง รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ และสถานที่สำหรับเผยแพร่ศิลปะของ การทอผ้า อันได้แก่ การรณรงค์การแต่งชุดผ้าทอพื้นถิ่นในโอกาสงานพิธีการที่สำคัญในพื้นที่ และการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลหรือห้องสมุดสำหรับศึกษาศิลปวัฒนธรรมของการทอผ้า หรือเป็นแหล่ง เพื่อการค้นคว้าอ้างอิง เป็นต้น
5. สร้างระบบการตลาดหรือแหล่งจำหน่ายที่รองรับความตื่นตัวหรือปริมาณผลผลิตผ้าใน พื้นที่ที่ยั่งยืนในระยะยาว ได้แก่ จัดตลาดสำหรับจำหน่ายที่มีความแน่นอนและกว้าง ทั้งนี้อาจ อาศัยกลไก เช่น การจัดงานแสดงสินค้าผ้าทอในพื้นที่โดยให้ผู้ทอนำสินค้าไปแสดง รวมทั้งจัด กิจกรรมที่กระตุ้นความพยายามในการพัฒนา เช่น การจัดการประกวดผ้าทอโดยให้รางวัลเป็น ผลตอบแทน รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในระดับประเทศ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยซึ่งถือได้ว่าเป็นศิลปะท้องถิ่นแขนงหนึ่งนั้นมีความสำคัญอย่างมากและเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากผ้าพื้นเมืองนั้นเป็นสิ่งแสดงถึงลักษณะเฉพาะถิ่นของแต่ละยุคสมัย อันได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ วัสดุ ความเชื่อ และคตินิยมในแต่ละถิ่น ทำให้เราสามารถทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนในอดีตในแต่ละท้องถิ่นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เรารู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวไทยในอดีต และเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย ก่อให้เกิดความสามัคคีกันของคนในชาติ แต่เนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดข้อจำกัดและปัญหาอันเป็นอุปสรรคของการทอผ้าพื้นเมืองตามท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศในปัจจุบัน จึงควรจะมีหน่วยงานของรัฐเข้าไปศึกษาวิจัย เพื่อหาข้อสรุปในการส่งเสริมและอนุรักษ์ผ้าทอพื้นบ้านพื้นเมืองไว้ก่อนที่ศิลปหัตถกรรมประเภทนี้จะเสื่อมสูญไป ดังนั้นวัตถุประสงค์หลักของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองก็เพื่อเก็บรวบรวมผลงานให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสพบเห็นและได้สัมผัสถึงมรดกทางวัฒนธรรมอันมีค่าที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อที่จะได้ทราบถึงวิถีชีวิต คตินิยมและประเพณีความเชื่อของช่วงยุคสมัยนั้นๆ อีกทั้งยังก่อให้เกิดการตระหนักในคุณค่าและความสำคัญ อันก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน และส่งผลให้ร่วมกันอนุรักษ์มรดกของชาติในแขนงนี้ไว้ โดยมีแนวทางคือ การเก็บรวบรวมผลงาน จัดนิทรรศการเผยแพร่ให้เห็นถึงความสำคัญ เปิดอบรมเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปที่สนใจ ตลอดจนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ผ้าพื้นเมืองขึ้นในแต่ละท้องถิ่น และสำหรับการส่งเสริมและเผยแพร่นั้นสถาบันการศึกษาถือเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการดังกล่าว โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นซึ่งสามารถมีบทบาทในการปลูกฝังความรู้ให้แก่เยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต อีกทั้งยังมีบทบาทในการจัดกิจกรรมในด้านต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดการอนุรักษ์ศิลปะท้องถิ่นในแต่ละแขนง จึงอาจกล่าวได้ว่า การส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษานั้นประกอบด้วย การให้การศึกษแก่ประชาชนในท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา การจัดกิจกรรมเผยแพร่ตลอดจนการรณรงค์ในด้านต่างๆ เป็นต้น

5. การศึกษากับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

เนื่องจากสภาพวัฒนธรรมของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เป็นการเปลี่ยนทั้งรูปแบบของการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ และเปลี่ยนแปลงในรูปของการดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน ตลอดจนอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิมซึ่งเป็นสิ่งที่ดีงามให้คงอยู่ต่อไป การศึกษานั้นเป็นถือปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอด

วัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมกระบวนการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม สามารถถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในด้านที่เกี่ยวกับทัศนคติ กฎเกณฑ์ของสังคม ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ รวมทั้งพฤติกรรมทุกรูปแบบของมนุษย์ การศึกษาจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในการถ่ายทอดวัฒนธรรม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2524) ดังที่ วิจิตร ศรีสอาน (2522) ได้กล่าวว่า “การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งแนวคิดทางมนุษยวิทยาถือว่าการศึกษาเป็นกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม ทางสังคมวิทยาก็ถือว่าการศึกษาเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมอีกด้วย” ซึ่งโดยพื้นฐานแล้วจะต้องจัดให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์และความต้องการของสังคมนั้น การศึกษากับวัฒนธรรมจึงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก (ชนิดา รัชพลเมือง, 2531) ซึ่งสอดคล้องกับที่ พระยาอนุমানราชชน (2515) ได้กล่าวไว้ว่า “วัฒนธรรมจะยืนยงคงอยู่และมีความเจริญงอกงามไม่ได้ถ้าไม่มีการถ่ายทอดและสืบต่อวัฒนธรรมกันไว้ทุกรุ่นอายุคน การถ่ายทอดและสืบต่อขึ้นอยู่กับเรื่องการศึกษาของเยาวชนในสังคม หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง วัฒนธรรมต้องอาศัยการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ และวัฒนธรรมจะอยู่ได้ด้วยคนในสังคมถ่ายทอดให้แก่กันทั้งโดยตรงและโดยอ้อม”

นอกจากการศึกษาจะมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมไปสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อเตรียมให้เขาสามารถดำเนินชีวิตอยู่อย่างมีความสุขในสังคม หรือในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ทั้งในแง่ที่เป็นตัวการและการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแล้ว การศึกษายังถือเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคม (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, 2526) อีกทั้งการศึกษายังจัดเป็นวิธีการและเครื่องมือที่ดีที่สุดในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ทั้งสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนทุกระดับ แต่สำหรับในเรื่องของแหล่งศึกษาศิลปวัฒนธรรมและความบกพร่องในการปฏิบัตินั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2525) ได้กล่าวไว้ว่า “การศึกษาศิลปวัฒนธรรมนั้นรู้สึกว่าเป็นหลักสูตรมีน้อย เช่น ศิลปะศึกษาเราก็มักสอนให้เด็กรู้จักวาดเขียน วาดรูป หรือการสอนศิลปะศึกษาแบบใหม่ก็ส่งเสริมให้เด็กแสดงออกโดยเสรี ในการทำให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์รู้สึกว่าเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งประกอบด้วยของเก่าที่จะต้องสะสมและสืบทอด อีกส่วนหนึ่งเป็นของใหม่ที่จะสร้างสรรค์ต่อไป หลักสูตรและวิธีการสอนศิลปะในโรงเรียนนั้น รู้สึกว่าไม่ได้คำนึงถึงศิลปะในอดีตเท่าไร ถ้าจะสอนลายไทยก็สอนด้วยวิธีเขียนลาย แต่ไม่ได้สอนให้เห็นความงามของลาย ไม่ได้สอนว่าลายไทยสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยาเขียนอย่างไร ในมหาวิทยาลัยการสอนศิลปะของเราก็เอนไปข้างฝรั่งจนกระทั่งนักศึกษาศิลปะก็ดี นักศึกษาสถาปัตยกรรมก็ดี ไม่เข้าใจลึกซึ้งในเรื่องของไทยเอง”

ดังนั้นในการศึกษามรดกทางวัฒนธรรมและการผลิตผลงานวัฒนธรรมไทยที่เป็นผลงานศิลปกรรมแขนงต่างๆจึงควรกระทำอย่างมีทิศทาง ดังที่ สุพิศวง ธรรมพันทา (2532) ได้เสนอแนวทางไว้ ดังนี้

1. ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคมไทย จนเกิดเป็นความรัก และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย
2. ทำการฟื้นฟูและผลิตผลงานลักษณะไทยเพื่อธำรงรักษามรดกอันมีค่า และสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษไว้ต่อไป
3. ผลิตผลงานทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นสินค้าส่งออกนารายได้เข้าสู่ประเทศ เช่น ผลงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ผลงานตัวแทนศิลปะไทยแขนงต่างๆ และการแสดงประเพณีไทยท้องถิ่นต่างๆ ฯลฯ

นอกจากนี้เจตนา นาควัชระ (อ้างถึงใน คีฤทธิ ปราโมช, 2525) ยังได้กล่าวถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสืบทอดและการเสริมสร้างวัฒนธรรมในโรงเรียนว่า “ในเรื่องของการศึกษากับการสืบทอดและการเสริมสร้างวัฒนธรรมนั้นมีปัญหาว่า เราได้ให้การศึกษาเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมกันจริงๆแค่ไหน เข้าใจว่าเราศึกษาของใหม่ที่จำเป็นแก่ชีวิตในยุคปัจจุบันนี้มากกว่า แต่การศึกษาของใหม่นั้นก็ไม่ได้มุ่งในทางสร้างสรรค์กันจริงๆก็คือ การสืบทอดวัฒนธรรมก็คงไม่ได้สืบทอดเท่าไร และการเสริมสร้างวัฒนธรรมก็คงเป็นการเสริมสร้างโดยบังเอิญเสียมากกว่า”

ดังนั้นในการศึกษาเพื่อสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมนั้นจึงควรทำอย่างมีหลักการ ซึ่งจํานงค์ ทองประเสริฐ (อ้างถึงใน คีฤทธิ ปราโมช, 2525) ได้กล่าวว่า การศึกษาที่เป็นการสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมในแง่ศิลปะหรือในแง่อะไรก็ตามมีหลักอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ

ประการแรก ต้องสอนเด็กให้เห็นความสำคัญของศิลปะหรือวัฒนธรรมเสียก่อนว่า ศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้นมีความสำคัญต่อชีวิต ต่อประเทศชาติอย่างไร ต้องชี้ให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม ต้องชี้ให้เห็นปรัชญาแห่งวัฒนธรรมหรือศิลปะ ซึ่งจะทำให้มีความเข้าใจ มีความรักศิลปะมากขึ้น

ประการที่สอง ต้องชี้ให้ทราบว่า เราสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมไปทำไม

ประการที่สาม เราจะสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมอย่างไร วิธีสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมนั้นเราต้องรู้ก่อนว่าวัฒนธรรมคืออะไร อะไรเป็นพื้นฐานของวัฒนธรรม เราจะสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมไปทำไม เราจะสืบทอดและเสริมสร้างได้อย่างไร ซึ่งจะต้องมีประสบการณ์ด้วยตนเอง ได้สัมผัสด้วยตนเองจึงจะทำให้ทราบว่าเราซาบซึ้งในสิ่งต่างๆเหล่านี้ดียิ่งขึ้น

ส่วนในเรื่องของการพัฒนาวัฒนธรรมให้เจริญงอกงามนั้น จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างให้เหมาะสมกับยุคสมัย ตลอดจนสภาพสังคม วัฒนธรรมจะต้องไม่คงที่อยู่แต่เพียงจุดใดจุดหนึ่ง แต่ควรจะทำวุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง การอนุรักษ์วัฒนธรรมจึงไม่ใช่เป็นแต่การรักษาของเก่าให้คงอยู่แต่ต้องปรับปรุงสิ่งเก่าให้สัมพันธ์กับวัฒนธรรมใหม่ๆ ด้วยเพื่อความเหมาะสมกับสภาพของสังคมยุคใหม่ ซึ่งนอกเหนือจากการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมแล้ว การศึกษายังได้ทำหน้าที่ในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ๆ รวมทั้งดัดแปลงแก้ไข วัฒนธรรมเดิมให้ทันสมัยให้แก่สังคมอีกด้วย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, 2526) ดังที่นิคม ทาแดง (2523) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษานอกจากจะทำหน้าที่เผยแพร่วัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปให้แก่สังคม บางครั้งการศึกษายังเป็นตัวการหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมให้แก่สังคมอีกด้วย กล่าวคือ การศึกษาเป็นตัวการที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ทางวัฒนธรรมใหม่ๆ และเผยแพร่สิ่งที่ได้สร้างสรรค์นี้ให้แก่สังคมภายนอก

สุเทพ การุณฉัตร (2526) ได้กล่าวถึง บทบาทของการศึกษาในการพัฒนาวัฒนธรรม นั้นว่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประการ คือ

1. การศึกษาช่วยจรรโลงวัฒนธรรมในส่วนที่ดิ่งงาม เพื่อให้เป็นสมบัติกลางแก่พลเมืองไป เช่น การรักษามรดกทางวัฒนธรรมและวรรณคดีไทย โดยสอนให้แก่พลเมืองของประเทศ
2. การศึกษาช่วยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในส่วนที่ควรแก่การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น
3. การศึกษาทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้ยั่งยืนต่อไป บางคนเรียกการศึกษาลักษณะ นี้ว่า สังคมประกิต คือสังคมที่ถ่ายทอดการศึกษาให้กับสมาชิกในสังคม ตามรูปแบบที่สังคม ต้องการ ซึ่งถ้าสังคมขาดการศึกษาก็ยากที่วัฒนธรรมจะพัฒนาได้
4. การศึกษาทำหน้าที่ปลูกฝังวัฒนธรรมอันดีงามให้แก่พลเมือง การศึกษามีใช้ทำหน้าที่ ถ่ายทอดวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ปลูกฝังให้พลเมืองเป็นคนดี ได้แก่ ให้มีความรู้ มีความ สามารถ มีคุณธรรม และมีสุขปฏิบัติที่ดี นอกจากนี้การศึกษายังมีส่วนช่วยพัฒนาความเข้าใจ อันดีระหว่างกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมต่างกันด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

เฉลียว มณีเลิศ (2528) ได้กล่าวถึงบทบาทของการศึกษาในการพัฒนาวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. บทบาทของการศึกษาในการอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรม บทบาทของการศึกษา ในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมน่าจะประกอบด้วยการทำ ความเข้าใจกับประชาชนในเหตุผลของการอนุรักษ์ การมองเห็นอุปสรรคและอันตรายต่อมรดกทางวัฒนธรรม การป้องกันคุ้มครอง ที่เกื้อกูลการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมและการดำเนินการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ในปัจจุบัน บทบาทของการศึกษาในการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจะปรากฏเด่นชัดอยู่ในรูปแบบของการสอน

วิชาหลักได้แก่ ภาษา ศาสนา และประวัติศาสตร์ ในการที่สถาบันการศึกษาจะทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมได้ดีควรจะได้มีนโยบายในแต่ละเรื่องให้ชัดเจน

2. บทบาทของการศึกษาในการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม บทบาทของการศึกษาในการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมที่สถานศึกษาและโรงเรียนควรจะทำให้ได้ดีคือ การปลูกฝังค่านิยมให้แก่เยาวชน ทั้งนี้เพราะว่าครูและอาจารย์มีความรู้ในเรื่องจิตวิทยาการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการปลูกฝังค่านิยมที่พึงปรารถนา

สมใจ ทองเรือง (2538) ได้กล่าวไว้ว่า การถ่ายทอดวัฒนธรรม หมายถึง การนำวัฒนธรรมที่ผ่านการกลั่นกรองแล้วไปใช้ในกระบวนการให้การศึกษา อันส่งผลให้สมาชิกในสังคมเกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า และนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัย โดยมีกิจกรรมหลักที่พึงปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาและกำหนดเนื้อหาสาระของวัฒนธรรมที่มีคุณค่าควรแก่การถ่ายทอด
2. การพัฒนาสื่อและวิธีการถ่ายทอดให้สอดคล้องเหมาะสม
3. การรณรงค์ให้เกิดความตระหนักและความร่วมมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม
4. การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการถ่ายทอดวัฒนธรรม
5. การฝึกอบรมครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการถ่ายทอดวัฒนธรรม
6. ยกย่อง เชิดชูบุคคลและหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จในการจัดงานด้านวัฒนธรรม
7. ประชาสัมพันธ์งานส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรม
8. ติดตามและประเมินผล

นอกจากนี้องค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับกับวัฒนธรรมทั้งของรัฐและเอกชนจะต้องพัฒนาตนให้เข้าถึงวัฒนธรรมเสียก่อน จึงจะสามารถอบรม และถ่ายทอดลักษณะวัฒนธรรมไทยได้อย่างถูกต้อง (สุพิศวง ธรรมพันทา, 2532) ซึ่งการศึกษาต้องเข้ามามีบทบาทอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากหน้าที่ของการศึกษาก็คือ การเตรียมผู้เยาว์เข้าสู่วิถีชีวิตในสังคม และให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคมอีกด้วย การศึกษาจึงต้องเตรียมคนให้มีความรู้ ความชำนาญอย่างเพียงพอ สร้างปัญญาชนที่มีคุณภาพเหมาะสมกับสภาวะแห่งการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม และการศึกษาจะต้องช่วยให้คนสามารถเลือกสรรและผสมผสานวัฒนธรรมเก่ากับที่เปลี่ยนแปลงนั้นอีกด้วย (อะคิน รพีพัฒน์, 2522)

ดังนั้นสถาบันการศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานของการศึกษาจึงเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญอย่างมากที่จะต้องเข้ามามีบทบาทในการเตรียมคนให้มีลักษณะดังกล่าว ดังที่ ชิต แก้วเพ็ง (2532) ได้กล่าวไว้ว่า “การศึกษาเป็นหนทางหนึ่งที่ทำหน้าที่อนุรักษ์และสืบทอดตลอดจนเผยแพร่

ให้แก่เยาวชนและประชาชนให้เกิดความรักและหวงแหนสิ่งที่เป็นมรดกล้ำค่านี้ไว้ โดยที่สถาบันต่างๆ สถาบันต้องทำหน้าที่อนุรักษ์และสืบทอดตลอดจนให้ความรู้ที่ถูกต้องตามระบบพร้อมทั้งสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนทุกระดับ” ซึ่งจากผลการสัมมนาเรื่อง บทบาทของการศึกษาในการเสริมสร้างวัฒนธรรมไทย ของนิสิตบัณฑิตสาขาพื้นฐานการศึกษารุ่น 3 ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2526) นั้น ได้สรุปถึงวิธีการในการดำเนินงานดังกล่าวของสถาบันการศึกษาที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ ดังนี้

1. ในด้านหลักสูตร เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม สถาบันการศึกษาจะต้องคัดเลือกเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับผู้เรียน และสภาพแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยการคัดเลือกเนื้อหาที่ทันสมัยมาถ่ายทอดให้ผู้เรียน เนื้อหาสาระเป็นเนื้อหาที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียน เนื้อหาสาระใดที่ไม่ทันสมัย ไม่จำเป็น ไม่เหมาะสมกับสภาวะสังคมในปัจจุบัน ควรพิจารณาคัดออกไป

2. ในส่วนของกระบวนการเรียนการสอน ครูในฐานะที่เป็นผู้สอนจะมีส่วนอย่างยิ่งในการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไปจากเดิม ครูจะต้องอบรมและชี้ให้ผู้เรียนเห็นถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคม และครูควรมีทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมโดยไม่มีอคติต่อวัฒนธรรมใหม่ๆว่าจะมาทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิม

วีระ บำรุงรักษ์ (2525) ได้ให้แนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมไทยสรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตร จะต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและวัฒนธรรมไทย โดยมีหลักสูตรแกน (Core Curriculum) กำหนดคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของบุคคลในสังคมไทย

2. วิธีการเรียนการสอนและความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน จะต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมทางด้านสหธรรม บรรยายภาศของสถานศึกษาควรมีความกลมกลืนกับวิถีชีวิตในสังคม ตลอดจนผู้สอนควรได้รับการอบรมให้รู้จักการวิจัยเพื่อจัดทำข้อมูลให้เป็นระบบและนำผลการวิจัยไปเผยแพร่พัฒนา

3. ผู้เรียน ครูผู้สอนให้ผู้เรียนประพฤติปฏิบัติตามธรรมเนียมของสังคมท้องถิ่น ต้องนำผู้เรียนไปเรียนรู้สัมผัสกับชุมชนท้องถิ่น

4. บรรยายภาศสิ่งแวดล้อมภายในสถานที่เรียน ครูควรจัดให้มีลักษณะกลมกลืนกับท้องถิ่น เช่น นำหัตถกรรมพื้นบ้านมาสร้างสรรค์ตกแต่งบรรยายภาศภายในห้องเรียนและบริเวณสถานที่เรียนให้มีสภาพสะท้อนวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นจริงว่า “การศึกษาคือการถ่ายทอดวัฒนธรรม”

สำหรับหลักสูตรของการอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้นจำเป็นต้องดำเนินให้สอดคล้องกับวิถีการเกิด การเจริญงอกงาม และดับสูญของวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมมีคุณสมบัติเหมือนกับสิ่งมีชีวิต ดังที่ เรื่อง เจริญชัย (2529) ได้เสนอแนะว่าการจัดเนื้อหาวัฒนธรรมลงในหลักสูตรนั้น ควรให้สอดคล้องกันทั้งสามด้าน คือ

1. ด้านพุทธิพิสัย เป็นการมุ่งเน้นความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาต่างๆทางวัฒนธรรม สามารถสอดแทรกในหลักสูตรการเรียนการสอนได้ อาจเป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวรรณคดี
2. ด้านทักษะ เป็นการฝึกให้เกิดความชำนาญ ความคล่องแคล่วในการปฏิบัติ ซึ่งสถาบันการศึกษาสามารถถ่ายทอดโดยตรง เป็นต้นว่า ดนตรี นาฏศิลป์
3. ด้านเจตคติ สำหรับด้านนี้เป็นด้านที่ลึกซึ้ง อาจปลูกฝังในเรื่องของค่านิยมความเชื่อถือ ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาจากส่วนที่เป็นรูปธรรม ออกมาในรูปของลักษณะนิสัย และความประพฤติ เช่น ความมีวินัย ความประหยัด การตรงต่อเวลา เป็นต้น

นอกจากนี้ สิทธิชัย ธาดานิติ (2524) ยังได้เสนอวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านภายในสถาบันการศึกษาไว้ดังนี้

1. ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนวิชาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยนอกจากให้ความรู้ทางทฤษฎีแล้วต้องทำให้เด็กทำและปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งบางครั้งอาจให้เด็กนักเรียนออกไปทำการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในชุมชนแล้วนำมาจดบันทึกไว้
2. การจัดการเรียนการสอน ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เห็นและสัมผัสกับวัฒนธรรมพื้นบ้านตลอดจนได้ร่วมกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้าน
3. ครูต้องเข้าใจเด็กและลงไปคลุกคลีกับกิจกรรมที่เด็กจัดขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อถือ ความศรัทธา ความสนิทสนม อันจะช่วยให้ครูสอนแนะนำและโน้มน้าให้เด็กมาสนใจในกิจกรรมทางวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ครูพิจารณาว่าดีแล้ว
4. ในการเรียนการสอนวิชาใดก็ตามครูผู้สอนต้องร่วมแรงกันส่งเสริมถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านด้วยกันทุกคน
5. ครูผู้สอนซึ่งมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านจำเป็นจะต้องเป็นผู้ที่มีค่านิยมและทัศนคติที่ดีและเหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย
6. สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมต่างๆที่เป็นการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมโดยให้นักเรียนนักศึกษาและประชาชนได้มีส่วนร่วมด้วย เพื่อตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย เช่น มีการจัดนิทรรศการและงานประเพณีต่างๆ
7. มีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยทางวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทยเพื่อให้ทราบแก่นสารเนื้อแท้ของวัฒนธรรมพื้นบ้านต่างๆ แล้วนำมาสั่งสอนแก่นักเรียนและประชาชนในท้องถิ่น ในการ

ถ่ายทอดพื้นบ้านขั้นพื้นฐาน ครูจะเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดทั้งนี้เพราะเป็นช่วงที่ครูจะมีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด ดังที่ กมล รอดคล้าย (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของครูในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทย ซึ่งพบว่า ครูมีบทบาทในการศึกษาค้นคว้าโดยรวบรวมความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านจากแหล่งความรู้ในชุมชน และควรจัดอบรมความรู้ด้านวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่นักเรียน สอดคล้องกับชานาญ แก้วคะตา (2526) ที่ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการอนุรักษ์สืบทอดคตินิเวศวัฒนธรรมบ้านอีสาน ซึ่งพบว่า ครูควรทำการศึกษาและรวบรวมคตินิเวศวัฒนธรรมบ้าน และจัดกิจกรรมทางคตินิเวศวัฒนธรรมบ้านอยู่เสมอ รวมทั้งการจัดนิทรรศการ และให้ความร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน

นอกจากนี้ ชีรวัดน์ นิจนตร (2528) ยังได้เสนอแนวทางในการถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่เยาวชนเพื่อให้ได้ผลอันสมบูรณ์ โดยสรุปได้ดังนี้

1. การสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไม่ควรสอนแต่ภาคทฤษฎีอย่างเดียวควรเน้นการปฏิบัติจริงด้วย เพื่อฝึกให้ผู้เรียนรู้จักสังเกตคิดเปรียบเทียบและวิพากษ์วิจารณ์ และเลือกปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ถูกต้องและดีงาม จนกลายเป็นนิสัย
2. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม เช่น การจัดตั้งชุมนุมหรือศูนย์วัฒนธรรมในสถานศึกษา การนำนักเรียนไปทัศนศึกษาเพื่อชมศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรมในสถานที่ต่างๆ
3. ควรสอดแทรกวัฒนธรรมไว้ในการเรียนการสอนของทุกวิชาโดยการใช้วัสดุที่สมบูรณ์เข้าช่วยเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นเป็นแบบอย่างหรือมีประสบการณ์ตรง
4. ครูต้องทำตัวเป็นแบบอย่างและเข้าไปร่วมกิจกรรมกับผู้เรียน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาแก่ผู้เรียนว่าสิ่งที่เขาได้รับการอบรมสั่งสอนนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสมและมีคุณค่าแก่การปฏิบัติ
5. ร่วมมือกับชุมชนในการส่งเสริมวัฒนธรรม เช่น การเผยแพร่วัฒนธรรมที่มีประโยชน์สำหรับชีวิตประจำวัน
6. ศึกษาวิจัยเพื่อให้ทราบแก่นแท้ของวัฒนธรรมทั้งในแง่ที่มา ความหมาย คุณค่าหรือประโยชน์ แล้วเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้นๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

จะเห็นได้ว่าครูผู้สอนนั้นถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องมีความ

รู้ความเข้าใจในเรื่องของวัฒนธรรมพื้นบ้านตลอดจนวิธีการในการอนุรักษ์ผลงานศิลปะท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี เพื่อจะทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งปลูกฝังค่านิยมให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่าและเห็นความสำคัญในมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ อันจะส่งผลให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ต่อไป ดังที่ชนิดา รัชพลเมือง (2531) ได้กล่าวถึง อิทธิพลของครูที่มีต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. ครูสามารถจูงใจให้เด็กทำกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสติปัญญา
2. ครูสามารถให้ผลย้อนกลับ (Feedback) แก่เด็กให้เด็กทราบถึงผลการกระทำของตนเอง รวมทั้งมีวิจารณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์
3. ครูสามารถเป็นตัวแบบ (Model) ที่เด็กจะถือเอาเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้
4. ครูสามารถสร้างสัมพันธภาพส่วนตัวกับเด็กได้อย่างใกล้ชิด รวมทั้งสนับสนุนให้เด็กมีทัศนคติใหม่หรือสนับสนุนทัศนคติที่เด็กมีอยู่ในปัจจุบัน

ยนต์ ชุ่มจิต (2526) ได้กล่าวว่า ผู้เป็นครูต้องเป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไว้ ซึ่งการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของครูสามารถทำได้ 2 วิธีใหญ่ๆ คือ

1. การปฏิบัติตามวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยอย่างถูกต้องเหมาะสม
2. การอบรมสั่งสอนนักเรียนให้เข้าใจในวัฒนธรรมและประเพณีของไทยอย่างถูกต้อง และในขณะเดียวกันควรพยายามส่งเสริมกระตุ้นให้นักเรียนทุกคนได้นำไปปฏิบัติ

สุจริต เพียรชอบ (2514) ได้กล่าวถึงวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านว่า ครูสามารถทำได้หลายทางคือ สอนในชั้นเรียนหรือสอดแทรกในวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม จัดกิจกรรมในรูปแบบของชุมนุมต่างๆ หรือจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับงานหัตถกรรมดั้งเดิมในท้องถิ่นนั้นๆ การบรรยายเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ

ชิต แก้วเพ็ง (2532) ได้ให้แนวทางว่า ครูมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่ผู้เรียน การถ่ายทอดวัฒนธรรมของครูกระทำได้ 3 วิธี คือ

1. การสั่งสอน ครูจะเป็นผู้ให้ความรู้แก่เด็กอย่างมีหลักการ ซึ่งพฤติกรรมที่เด็กยอมรับนำมาปฏิบัติในสังคมส่วนหนึ่งได้จากการอบรมฝึกฝนของครูทางด้านศิลปขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา และวัฒนธรรม
2. การให้การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง วิธีสอนในเรื่องนี้ สุมน อมรวิวัฒน์ (2531) ได้เสนอแนะว่า “ต้องจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสและเข้าถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น และขยายวงกว้างออกไปจนผู้เรียนเกิดความตระหนักว่า “ประเทศชาติบ้านเมืองของเรานี้ช่างมีสิ่งดีงามล้ำค่าที่ต้องธำรงรักษาไว้อย่างจริงจัง”

3. การปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง การทำตนเป็นแบบอย่างของครูเป็นสิ่งสำคัญที่ครูพึงปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกซาบซึ้ง นำไปปฏิบัติ การที่ครูสอนอย่างหนึ่งแต่กลับทำอีกอย่างหนึ่งย่อมไม่เกิดผลดีต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม

นอกจากนี้ อัจฉรา ทองพลาย (2530) ยังได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านว่า มีวิธีการต่างๆกัน ได้แก่ การปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง เช่น เข้าชมกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านที่จัดขึ้นในงานเทศกาลต่างๆ และนำงานหัตถกรรมพื้นบ้านมาใช้ในชีวิตประจำวัน หรือโดยการนำการเล่นมาร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สำหรับวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นมีหลายวิธีซึ่งในแต่ละวิธีครูสามารถที่จะเลือกปฏิบัติได้ดังนี้

1. ศึกษาเรื่องของวัฒนธรรมให้เข้าใจ วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตที่สำคัญของสมาชิกในแต่ละสังคม ช่วยควบคุมความประพฤติและให้การศึกษาแก่ประชาชน ทำให้สังคมมีความมั่นคงยิ่งขึ้น และยังช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมด้วย ดังนั้นครูจึงควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับแก่นสารของวัฒนธรรมพื้นบ้านทั้งด้านประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน และหัตถกรรมพื้นบ้าน เพื่อนำมาถ่ายทอดให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียน แต่เนื่องจากวัฒนธรรมพื้นบ้านมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ของสังคม ดังนั้นครูควรศึกษาถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงและรูปแบบที่วัฒนธรรมควรที่จะเปลี่ยนแปลงไปเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านได้เจริญก้าวหน้าและคงอยู่กับสังคมตลอดไป การศึกษาหาความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านของครูนั้นควรเป็นไปด้วยความรอบคอบและถูกต้องตามหลักวิชาการที่ศึกษามาจากหลักสูตรครู และการอบรมความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งหน่วยงานต่างๆจัดขึ้น แหล่งความรู้ด้านวัฒนธรรมที่ครูควรศึกษาหาความรู้ได้นั้นมีทั้งห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ รวมทั้งจากการเข้าร่วมกิจกรรมในงานประเพณีต่างๆของท้องถิ่นและการเยี่ยมชมชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านด้วย

2. ความศรัทธาต่อวิชาชีพครู การที่ครูมีความศรัทธาต่อวิชาชีพครูทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจและตั้งใจปฏิบัติงานตามหน้าที่ของครูได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งหน้าที่ประการหนึ่งของครูก็คือการถ่ายทอดวัฒนธรรมและการพัฒนาท้องถิ่น

3. รู้แนวทางในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างชัดเจน ด้วยเหตุที่ครูเป็นราชการจึงต้องปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน ดังนั้นครูควรติดตามแนวนโยบายของคณะรัฐมนตรีและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการอยู่เสมอเพื่อศึกษาแนวทางถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านให้แก่นักเรียนได้ตรงตามที่รัฐบาลกำหนดไว้

4. รู้วิธีในการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมพื้นบ้านมีวิธีการถ่ายทอดได้หลายวิธี ครูควรเลือกวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ซึ่งวิธีการถ่ายทอด

วัฒนธรรมพื้นบ้านที่ครูสามารถนำมาใช้และดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่นั้นมืออยู่ด้วยกันหลายวิธี เช่น

1. การนำภาพและวัสดุของจริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านมาใช้ประกอบการเรียนการสอน
2. ฉายภาพยนตร์ สไลด์ फिल्मสตริปที่บันทึกภาพศิลปะและวัฒนธรรมไทยมาฉายให้นักเรียนชมในชั่วโมงเรียน หรือในงานนิทรรศการที่จัดขึ้นในโรงเรียน
3. จัดนิทรรศการและแผ่นป้ายนิเทศเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นในโรงเรียนเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางศาสนาและประเพณีต่างๆ
4. จัดให้นักเรียนไปทัศนศึกษาเพื่อชมงานเทศกาล งานประเพณี และงานหัตถกรรมพื้นบ้านในท้องถิ่น
5. จัดหาหนังสือ วารสาร และสิ่งตีพิมพ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ในห้องสมุดของโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนและผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้า
6. จัดทำรายการเสียงตามสายในเวลาพักกลางวัน
7. จัดอภิปรายและโต้วาทีเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้าน
8. จัดตั้งชุมนุมหรือศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านวัฒนธรรมมากขึ้น
9. เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านมาเป็นวิทยากรบรรยายความรู้ให้แก่ นักเรียน

วิไลวรรณ มีสุวรรณ (2540) ได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอนในการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้ในการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ครูผู้สอนควรเข้าร่วมการอบรม การประชุมทางวิชาการ ค้นคว้าหาความรู้ เทคนิคการสอน และเทคโนโลยีสมัยใหม่ของการศึกษา พัฒนาการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีความสนใจต่อการเรียนเพิ่มมากขึ้น
2. ครูผู้สอนควรสำรวจและรวบรวมเรื่องราวของวัฒนธรรมพื้นบ้านภายในท้องถิ่น และมีการวางแผนในการใช้ให้เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน
3. ครูผู้สอนควรใช้เทคนิคการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ เช่น กระบวนการสืบสอบ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด เป็นต้น เพื่อฝึกทักษะการทำงานอย่างเป็นระบบ ฝึกทักษะและกระบวนการในการค้นคว้า รวบรวมวิเคราะห์ สรุปและนำเสนอความรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผลและมีประสิทธิภาพ

4. ครูผู้สอนควรตระหนักและเห็นความสำคัญในการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นวิธีการแก้ปัญหาและฝึกประสบการณ์ของผู้เรียน

เช่นเดียวกับที่ สุวรรณ ฤทธิมนตรี (2535) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทยนั้นควรให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด โดเน้นให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้ง เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย และตระหนักต่อปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า การศึกษานั้นเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งในการถ่ายทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมตลอดจนศิลปะท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี โดยหน้าที่หลักอย่างหนึ่งของการศึกษาคือ การถ่ายทอดคุณค่าของสังคม และแบบกระบวนการพฤติกรรมของสังคมไปสมาชิกของสังคมโดยการอบรม สั่งสอนให้เห็นคุณค่า เกิดทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมและช่วยกันสืบทอดต่อไป ดังที่ สุลักษณ์ ศรีบุรี (2536) ได้กล่าวถึงบทบาทของการศึกษาว่า การศึกษาเป็นการสร้างพื้นฐานที่ดีของตนเองและสังคม ผลที่สะท้อนตามมาก็คือ การรู้คุณค่าในศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างสมไว้อย่างต่อเนื่องให้สืบทอดไปแก่เยาวชนลูกหลานอย่างไม่รู้จักจบสิ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าหน้าที่หลักอย่างหนึ่งของการศึกษาคือการถ่ายทอดคุณค่าของสังคมและแบบกระบวนการพฤติกรรมของสังคมไปยังอนุชนและสมาชิกของสังคมโดยการอบรมสั่งสอนให้คนเห็นคุณค่า เกิดทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมและช่วยกันสืบต่อกันไป ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม (The Conservative Function of Education) ของสังคมให้แก่สมาชิกที่เกิดใหม่ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 3 กระบวนการ คือ (Emile Durkheim อ้างถึงใน ถาวร เกิดเกียรติพงศ์, 2522)

- การรักษาหรือดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม (Preservation)
- การเผยแพร่ให้กว้างขวางขึ้น (Dissemination)
- การคิดสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ (Innovation)

และถึงแม้ว่าการศึกษาระดับต่างๆจะมีภาระหน้าที่ที่สำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมก็ตาม แต่ความจริงที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ วัฒนธรรมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและวัฒนธรรมบางอย่างโดยเฉพาะวัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งรวมถึงศิลปะท้องถิ่นอันเป็นวัฒนธรรมของชาติที่สำคัญอย่างยิ่งได้เริ่มเปลี่ยนแปลงและสูญหายไป ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างมากที่สถาบันต่างๆนอกเหนือจากสถาบันการศึกษาและรวมทั้งบุคคลทั่วไปควรให้ความร่วมมือในการ

อนุรักษ์วัฒนธรรมโดยตระหนักว่าวัฒนธรรมนั้นไม่ได้เป็นหน้าที่ของบุคคลหรือหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ

สำหรับวิธีการในการอนุรักษ์ศิลปะท้องถิ่นประเภทผ้าพื้นเมืองของไทยนั้น วิธีหนึ่งที่เป็นไปได้ง่ายก็คือ การให้การศึกษาคู่มือความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียน ปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของผ้าพื้นเมืองของไทย อันจะส่งผลให้เกิดจิตสำนึกในการที่จะร่วมกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมประเภทนี้ไว้ เนื่องจากการศึกษาเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าสามารถเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาคือสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย โดยเฉพาะในการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นกระบวนการจัดประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ นั่นคือครูและการดำเนินการสอนของครูมีจะบทบาทโดยตรงในการอบรมถ่ายทอดให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ และเข้าใจในความงามของผ้าพื้นเมืองของไทย อันที่จะส่งผลทำให้เกิดความรัก ความหวงแหนในศิลปะท้องถิ่นประเภทนี้ และร่วมกันอนุรักษ์ อนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่สืบไป

6. บทบาทของสถาบันราชภัฏต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

ในยุคที่มีกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอันเนื่องมาจากกระแสยุคไร้พรมแดนของโลกอย่างเช่นทุกวันนี้ มีผลกระทบต่องานวิถีชีวิตของผู้คนอย่างมหาศาล กลุ่มผู้คนถูกกระทบและเสียเปรียบมากคือ ผู้ที่อยู่ในชนบทห่างไกลและผู้ด้อยการศึกษาทั้งหลาย หากปราศจากการช่วยเหลือสนับสนุนย่อมทำให้วิถีชีวิตของเขาเหล่านั้นกระทบกระเทือนอย่างแน่นอน การมีสถาบันอุดมศึกษาเข้าไปช่วยเหลือย่อมเป็นสิ่งที่ดีอย่างยิ่ง แผนพัฒนาทางการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) จึงกำหนดไว้ว่า “สังคมไทยในอนาคตพึ่งอนุรักษ์และพัฒนา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมไทยให้เป็นกระแสวัฒนธรรมหนึ่งของโลก” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539)

สถาบันระดับอุดมศึกษาถือเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการดำเนินงานสร้างเสริมวัฒนธรรมไทย โดยสิ่งหนึ่งที่กระทำมาเป็นระยะเวลายาวนานตลอดมาคือ การอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้แก่บัณฑิตนักศึกษาที่เข้ารับการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษานั้นๆ เพื่อสงวนรักษาวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ต่อไป อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดวัฒนธรรมนั้นมิใช่เป็นการมาจากรวมวัฒนธรรมในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีการแพร่ขยายของวัฒนธรรมสากลออกไปทั่วโลก ทำให้การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในสังคมต่างๆ ย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การรับวัฒนธรรมสากลมีทั้งผลดีและผลเสียต่อวัฒนธรรมเดิมในสังคม จึงเป็นหน้าที่ของสถาบัน

ในระดับอุดมศึกษาซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่จะมีบทบาทเป็นผู้นำในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีขอบข่ายที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมหรือสร้างเสริมวัฒนธรรมไทยไม่ให้สูญเสียเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมเดิมไป ดังที่ เสาวภา ไพทยรัตน์ (2538) ได้กล่าวถึงบทบาทของการศึกษาในด้านดังกล่าวไว้โดยสรุปว่า สถาบันการศึกษาทุกระดับนั้นเป็นแหล่งการให้ความรู้และหล่อหลอมบุคลิกภาพ การสร้างทัศนคติและจิตสำนึกที่ดี พร้อมการชี้นำบทบาทและหน้าที่ที่เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ นอกเหนือจากนั้นหลักสูตรของสถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนให้รู้จักท้องถิ่นของตนเอง ภูมิปัญญาของคนไทย การดำรงชีวิตแบบไทย และการเรียนรู้วัฒนธรรมไทย เพื่อเป็นหลักการในการปฏิบัติในฐานะผู้นักวิชาชีพและรู้จักเลือกสรรวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ

จะเห็นได้ว่าแนวนโยบายดังกล่าวนี้ได้สอดคล้องกับบทบาทและภารกิจของสถาบันราชภัฏ เนื่องจากบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ก็คือบทบาทปกติที่สถาบันอุดมศึกษาพึงกระทำนั่นเอง อันได้แก่ การสอน เผยแพร่ความรู้ การวิจัย การบริการสังคมต่างๆ แต่ปรับให้มีเป้าหมายที่ท้องถิ่น คือ เพื่อประชาชนในพื้นที่บริการของสถาบันให้มากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาเช่นนี้อาจต้องเน้นการพัฒนาองค์ความรู้และนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติมากกว่าการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยกล่าวไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 มาตรา 7 หมวด 1 ว่า “ให้สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาระดับปริญญาตรีและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้การบริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู” (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2541) นอกจากนี้พนม พงษ์ไพบูลย์ (2543) ยังกล่าวไว้ว่าสถาบันราชภัฏแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วไปก็คือ การเป็นสถาบันเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ส่วนสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไปจะเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ การจัดการศึกษาในวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้าวิจัย

สำหรับนโยบายโดยองค์รวมของสถาบันราชภัฏนั้นประกอบด้วยปัจจัยหลัก 2 ประการ คือ ปรัชญาและพันธกิจ ซึ่งหลักการทั้งสองได้แปรออกมาจากมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ ที่กำหนดให้สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นสถาบันราชภัฏทุกแห่งจึงต้องมีปรัชญาที่ส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกัน และพันธกิจบางแห่งเรียกว่าภารกิจกับวัตถุประสงค์ ซึ่งมีลักษณะดังนี้คือ (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2544)

1. ให้การศึกษาระดับปริญญาตรีและวิชาชีพชั้นสูง
2. ทำการวิจัย
3. ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

4. ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู
5. ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี
6. ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม

ปรัชญาของสถาบันราชภัฏตามพระราชบัญญัติแปรรูปเป็นพันธกิจคือ มุ่งเป็นมหาวิทยาลัยในภูมิภาค มุ่งให้สถาบันราชภัฏต้องผูกพันกับท้องถิ่นอย่างเหนียวแน่น ต้องรู้จักข้อมูลปัญหาของท้องถิ่นเป็นอย่างดี พอที่จะโยงเอาสาระของวิชาด้วยการจัดการศึกษาและ กิจกรรมทั้งปวงให้สามารถนำไปบูรณาการกับข้อมูลปัญหาของท้องถิ่น และสามารถช่วย แก้ปัญหาของท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล จากภายนอกให้เกิดปัญญาที่เหมาะสม นำไปสู่การแก้ปัญหาของกลุ่มคนและท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์, 2544)

ดังนั้นปรัชญาหลักของสถาบันราชภัฏก็คือการพัฒนาท้องถิ่น และมุ่งให้คนในท้องถิ่นมีการศึกษา สามารถที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น สังคม และชาติบ้านเมืองต่อไป ซึ่งวิจิตร จันทรากุล (อ้างถึงใน ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2540) ได้อธิบายแนวทางของการพัฒนาสถาบันราชภัฏให้สามารถทำหน้าที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นว่า จะต้องทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตตามความต้องการของท้องถิ่น ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนเพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่น ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากสาระสำคัญของหลักสูตรรวมทั้งจุดหมายของหลักสูตรสถาบันราชภัฏ ที่ได้กล่าวไว้ดังนี้

สาระสำคัญของหลักสูตรสถาบันราชภัฏ

- หลักการ

หลักสูตรสถาบันราชภัฏยึดหลักมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพระดับอุดมศึกษา มุ่งผลิตกำลังคนที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งที่เป็นนักวิชาการทั้งวิชาชีพและวิชาชีพชั้นสูง มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตามสภาพการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าของวิทยาการ เปิดโอกาสให้มีการเลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง ทั้งหลักสูตรระดับอนุปริญญา ระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาตรี (หลังอนุปริญญา) ในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติควบคู่ทฤษฎีและยึดหลักความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและชุมชน นำไปสู่การพัฒนาก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ และการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถภาพในวิชาชีพ ทั้งในด้านเทคนิควิธีและการจัดการงานอาชีพและด้านคุณธรรม

- จุดหมาย

หลักสูตรสถาบันราชภัฏมุ่งเน้นให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณสมบัติดังนี้

1. มีความรู้ ทักษะ และเทคนิคเฉพาะทาง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี
2. มีทักษะในด้านการจัดการงานอาชีพ สามารถดำเนินงานอาชีพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. มีความคิดสร้างสรรค์ มีนิสัยใฝ่รู้ มีทักษะและวิจรรย์ญาณในการแก้ปัญหา สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในการทำงาน
4. มีเจตคติที่ดี มีจรรยาบรรณและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาให้เกิดความก้าวหน้าในอาชีพ
5. มีโลกทัศน์ที่กว้าง ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคม
6. เป็นพลเมืองดี มีความตระหนักต่อการพัฒนาตนเองและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาสังคม
7. มีความเป็นประชาธิปไตยกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองแบบประชาธิปไตย (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, สำนักมาตรฐานการศึกษา, 2543)

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเนื้ออ่อน ชรวิทองเขียว (2538) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ” นั้นพบว่า บทบาทของสถาบันราชภัฏในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านได้แก่การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนและส่งเสริมกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน การผลิตบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน และเป็นหน่วยงานที่ทำการศึกษ วิจัยและรวบรวมทำเนียบบุคคลและแหล่งผลิตงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการศึกษาวิจัยและให้บริการแก่สังคมในการจัดทำเอกสารเผยแพร่งานด้านการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน และเป็นผู้ดำเนินการพัฒนารูปแบบงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและร่วมมือกับส่วนราชการ และหน่วยงานอื่นในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน รวมทั้งเปิดอบรมวิชาช่างที่เกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านให้แก่บุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นผู้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและผลงานรวมทั้งแหล่งที่มา ซึ่งในชั้นการดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนั้น ปราณี วงษ์เทศ (2527) ได้เสนอความเห็นที่ต้องพิจารณาสนับสนุนให้องค์กรแต่ละท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาสร้างสรรค์วัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้นๆ โดยเน้นที่สถาบันระดับสูง เช่น สถาบันราชภัฏที่มีบุคลากรพร้อมในการศึกษาวัฒนธรรมและอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านและบุคลากรทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น และประสานกับองค์กรภาครัฐบาลเพื่อส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาในทางที่ถูกต้องได้

จากบทบาทหน้าที่ของสถาบันราชภัฏดังกล่าวนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันการศึกษาที่สามารถจะเข้าถึงกลุ่มคนที่กระจายอยู่ตามท้องถิ่นต่างๆได้ และนอกจากบทบาทในการถ่ายทอดความรู้แล้ว ยังจำเป็นต้องมีบทบาทในการรักษาท้องถิ่นทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ดังที่สันติภพ เจนกระบวนหัด และคณะ (2524) ได้ให้ความเห็นว่า ปัจจุบันระบบการศึกษาแพร่กระจายออกไปในท้องถิ่นจำนวนมาก เช่น มีมหาวิทยาลัยทุกภาค และมีสถาบันระดับวิทยาลัยเป็นจำนวนมากซึ่งสถาบันการศึกษาเหล่านี้ควรทำหน้าที่ปกป้องรักษา ศึกษาเกี่ยวกับสมบัติวัฒนธรรมและทำนุบำรุงสมบัติวัฒนธรรมของชาติ โดยสถาบันการศึกษาของแต่ละภูมิภาคได้รับการแนะนำฝึกอบรมบ้าง ก็อาจจะได้ผู้มีความรู้ ความสามารถในการที่จะส่งเสริมหัตถกรรมศิลปวัฒนธรรมของชาติอีกทางหนึ่งนอกเหนือจากเจ้าหน้าที่ของกรมศิลปากร ซึ่งสำหรับบทบาททางด้านศิลปวัฒนธรรมนั้นสามารถแบ่งออกเป็นสองลักษณะคือ บทบาทต่อชุมชนรอบสถาบันในการถ่ายทอดความรู้สู่คนในชุมชนนั้นๆในรูปแบบของการจัดกิจกรรมต่างๆ ส่วนบทบาทที่สองเป็นบทบาทต่อนักศึกษาในการปลูกฝังความรู้ เพื่อให้เกิดความรักความหวงแหน และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชาติ ซึ่งหน้าที่ของสถาบันการศึกษาในการจัดการศึกษานั้นประกอบด้วยด้านหลักๆ 2 ด้าน อันได้แก่ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โดยต้องคำนึงถึงแนวนโยบายของสถาบันนั้นๆ ซึ่งสถาบันราชภัฏนั้นมีแนวนโยบายหลักที่สำคัญก็คือ การเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นในเรื่องของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยซึ่งเป็นศิลปะท้องถิ่นแขนงหนึ่งนั้น สถาบันราชภัฏจึงเป็นสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานดังกล่าว ดังที่เนื่ออ่อน ขว้ทองเขียว (2538) ได้สรุปถึงบทบาทของสถาบันราชภัฏในการที่จะอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านว่ามีอยู่หลายประการอันได้แก่

1. การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
2. การผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
3. สนับสนุนกิจกรรมของนักศึกษาในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
4. จัดทำการวิจัยส่งเสริมงานด้านการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
5. ให้บริการแก่สังคมในการจัดทำเอกสารเผยแพร่การอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
6. ร่วมมือกับทางราชการและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
7. เป็นผู้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและผลงานเพื่อการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
8. รวบรวมทำเนียบบุคคลที่ทำงานและแหล่งผลิตงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการศึกษาต่อไป

9. เปิดอบรมวิชาช่างที่เกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านให้แก่บุคคลทั่วไป
10. เป็นผู้นำในการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

7. การเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

7.1 ความหมายและคุณค่าของศิลปศึกษา

สำหรับความหมายของศิลปศึกษานั้น วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2520) ได้ไว้ว่า ศิลปศึกษา หมายถึง วิชาที่สร้างเสริมลักษณะนิสัยให้เด็กมีพฤติกรรมอันดีงามทางด้านศิลปศึกษา ศิลปศึกษา จึงเป็นวิชาสามัญที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาในด้านต่างๆโดยให้เด็กได้มีประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพ และการสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้มีพัฒนาการที่ดีด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และความคล่องตัวในการใช้ส่วนต่างๆของร่างกายให้สัมพันธ์กับความคิดและการแสดงออก เช่นเดียวกับที่ สุमितร์ คุณานุกร (2518) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปศึกษา มีความสำคัญมากต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านการแสดงออกทางอารมณ์ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งวิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2534) นั้นได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปศึกษา ไว้ดังนี้

1. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมการเตรียมพื้นฐานในการเรียนวิชาชีพ
2. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมประสบการณ์ในการดำรงอยู่ในสังคม
3. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมความงามและเป็นระเบียบของบ้านเมืองและสิ่งแวดล้อม
4. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
5. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมสุขภาพจิต และบุคลิกภาพ

นอกจากนี้ ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2535) ยังได้กล่าวถึงศิลปศึกษาว่ามีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศ 5 ประการ คือ

1. ศิลปศึกษาช่วยรักษาวัฒนธรรมของประเทศ ทำให้เกิดลักษณะประจำชาติ ซึ่งคนในชาตินั้นควรจะมีใจ
2. เมื่อศิลปศึกษาช่วยรักษาวัฒนธรรมของชาติไว้ วัฒนธรรมที่เรารักษาไว้ จะช่วยทำให้เกิดความมั่นคงของชาติขึ้นได้ เพราะคนในชาตินั้นจะรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน และร่วมกันโดยอาศัยวัฒนธรรมชนิดเดียวกัน
3. ศิลปศึกษาช่วยให้เยาวชนของชาติที่มีความคิดริเริ่มอันจะเป็นทางนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
4. ศิลปศึกษาจะช่วยให้คนจำนวนหนึ่งมีอาชีพ โดยอาศัยศิลปะที่ตนเล่าเรียนมา

5. ศิลปศึกษามีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยตรงหลายเรื่อง เช่น การออกแบบ และการโฆษณา เป็นต้น

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า ศิลปศึกษานั้นมีความสำคัญอย่างมากเนื่องจากสามารถสร้างเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีทางด้านศิลปะ และมีประสบการณ์ทางด้านสุนทรียภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนการแสดงออกและการรับรู้ในด้านต่างๆ นอกจากนี้ศิลปะยังมีคุณค่าในการส่งเสริมความงามและความเป็นระเบียบของสังคม ซึ่งรวมถึงการมีสุขภาพจิตและบุคลิกภาพที่ดี อีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการรักษาและทำนุบำรุงมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ อันจะแนวทางนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

7.2 ความหมายและความสำคัญของการเรียนการสอน

การเรียนการสอนนั้นถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาและเป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน เพราะการสอนนั้นสามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการเรียน ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้ให้คำนิยามไว้ ดังนี้

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524) กล่าวว่า การสอน คือ กระบวนการต่างๆที่บุคคลได้กระทำเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา สิ่งสำคัญคือ กระบวนการนี้ต้องช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถปรับตนเองให้ชีวิตมีความสงบสุขด้วย

เสริมศรี ไชยศร (2528) ได้กล่าวว่า การสอนอาจเป็นการนำแผนมาปฏิบัติหรืออาจเกิดขึ้นโดยไม่มีแผนใดก็ได้ บางครั้งการสอนสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็อาจเกิดจากสถานการณ์พาไป อย่างไรก็ตามการสอนที่เป็นระบบหรือน่าจะมีประสิทธิผล ง่ายต่อการประเมินเพื่อปรับปรุง น่าจะเป็นการสอนที่มีแผน คือนำแผนมาปฏิบัติ

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540) กล่าวว่า การสอนและการเรียนรู้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การสอน คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ การเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเนื่องมาจากประสบการณ์ เป้าหมายของการสอนคือ การมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

สำหรับสุพิน บุญชูวงศ์ (2538) กล่าวว่า “การเรียนการสอน ” ทั้งสองคำนี้สมควรเป็นกระบวนการ (Process) ที่เกี่ยวเนื่องกัน การเรียนหรือการเรียนรู้ (Learning) เป็นกระบวนการที่บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์ (Experience) การสอนจึงเป็น

การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้นักเรียนได้ปะทะ เพื่อที่จะให้เกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น การสอนจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม กล่าวได้ว่าการสอนนั้นเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้คนได้มีประสบการณ์ที่ดี มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จนสามารถดำรงชีพได้อย่างราบรื่น เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และส่วนรวม

ซึ่งสอดคล้องกับที่วราภรณ์ ศุภาลัย (2535) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนนั้นเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กันโดยจะมีคุณภาพดีเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับส่วนประกอบต่างๆ อันได้แก่ ตัวผู้เรียน ตัวผู้สอน หลักสูตร ตลอดจนสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้นการเรียนการสอนจึงสามารถนำไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่างในตัวผู้เรียนได้ และการสอนที่ดียังมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และสามารถนำไปแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ตลอดจนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพที่ตนถนัดในอนาคตได้อย่างดีเยี่ยม

นอกจากนี้ทาบ (Taba, 1962) ยังได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนคือแผนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายของการเรียนรู้และจุดประสงค์ของการเรียนรู้อย่างเฉพาะเจาะจง เป้าหมายและจุดประสงค์เหล่านี้จะเป็นเครื่องชี้แนวในการเลือกเนื้อหาและจะบ่งถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนรวมถึงการประเมินผลด้วย

ดังนั้นจากคำนิยามของการเรียนการสอนที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนี้ สามารถสรุปได้ว่าการเรียนการสอน คือ การจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยมีขั้นตอนอย่างชัดเจนเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้เหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข จึงถือได้ว่าการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของหลักสูตรและเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีผลต่อระบบการเรียนรู้ของผู้เรียน

7.3 องค์ประกอบของการเรียนการสอน

สำหรับองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนนั้น นักวิชาการด้านการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอแนวคิดไว้ ดังนี้

กลาสเซอร์ (Glasser, 1962) ได้กล่าวว่า ระบบการเรียนการสอนนั้นเป็นการจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการนำไปสู่

จุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ ซึ่งได้นำเสนอแนวความคิดในการจัดระบบการเรียนการสอนไว้ 5 ประการ คือ

1. จุดประสงค์ของการสอน
2. การประเมินสถานะของผู้เรียนก่อนสอน
3. การจัดกระบวนการเรียนการสอน
4. การประเมินผลการเรียน
5. ข้อมูลย้อนกลับ

เยอร์ลาช และอีลี (Gerlach and Ely, 1971) ได้กำหนดองค์ประกอบของระบบการเรียนการสอนว่า ประกอบด้วย 6 ด้านคือ

1. กำหนดจุดประสงค์
2. เลือกเนื้อหาวิชา
3. ประเมินพฤติกรรมก่อนการเรียน
4. การดำเนินการสอนโดย
 - การเลือกวิธีการสอน
 - การจัดกลุ่มผู้เรียน
 - การกำหนดเวลาเรียน
 - การจัดสถานที่เรียน
 - การเลือกวัสดุอุปกรณ์การสอน
5. การประเมินผลการเรียน
6. ข้อมูลย้อนกลับ

ไฮแมน (Hyman, 1971) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบเบื้องต้นของการสอนว่าประกอบด้วย ครู เนื้อหาวิชา และผลการเรียน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกัน เป็นกระบวนการที่เคลื่อนไหวโดยทั้ง 3 ส่วน จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

สุมิตร คุณานุกร (2518) นั้นได้เสนอแนวคิดจัดการเรียนการสอน ไว้ 5 ด้าน คือ

1. จุดมุ่งหมายในการสอน
2. เนื้อหาวิชาที่สอน
3. กิจกรรมและประสบการณ์ในการเรียนรู้
4. วัสดุ อุปกรณ์ในการเรียนและการสอน
5. การประเมินผล

ลำพอง บุญช่วย (2524) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนมีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 7 ส่วน คือ หลักสูตร ครูผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการสอน วิธีการสอน สื่อการสอน และการประเมินผล

สันต์ ธรรมบำรุง (2526) กล่าวว่า ระบบการเรียนการสอน เป็นความพยายามนำเอา แนวความคิดในการเรียนการสอนมาจัดให้เป็นระบบขึ้น ซึ่งได้นำการเรียนการสอนมาสัมพันธ์กัน กับระบบ เพราะการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบนั้นจะดำเนินไปตามขั้นตอนที่ต่อเนื่อง สัมพันธ์กัน จึงทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูและนักเรียน โดยเป็นการที่พยายามปรับปรุง คุณภาพของการเรียนการสอนทั้งวิธีการเรียนรู้ และการตอบสนองจุดมุ่งหมายที่ควบคู่กันไปกับ การพัฒนาการเรียนการสอนไว้ 5 ขั้นตอนคือ

1. วัตถุประสงค์การสอน หรือจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
2. การประเมินผลผู้เรียนก่อนสอน
3. การสอน
4. การประเมินผลหลังการสอน
5. ข้อมูลป้อนกลับ

สุพิน บุญชูวงศ์ (2538) กล่าวถึงองค์ประกอบของการสอนไว้ 3 ประการ ได้แก่ ครู นักเรียน และสิ่งที่จะสอน สรุปได้ดังนี้

1. ครู เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ บุคลิกภาพและความสามารถของผู้สอน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนควรมีบุคลิกภาพที่ดี และรู้จักเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้
2. นักเรียนหรือผู้เรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญเท่ากับครูผู้สอน ความสำเร็จในการศึกษาเป็นเป้าหมายสำคัญของครูผู้สอน ผู้สอนจึงควรเป็นผู้แนะนำ และจัด มวลประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด
3. สิ่งที่จะสอน ได้แก่ เนื้อหาวิชาต่างๆ ครูจะต้องจัดเนื้อหาให้มีความสัมพันธ์กัน น่าสนใจ เหมาะสมกับวัย ระดับชั้นและสภาพแวดล้อมต่างๆของการเรียนการสอน

ธำรง บัวศรี (2532) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนว่า ประกอบด้วย 6 ข้อ ได้แก่

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบ
2. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ เรียนจบเนื้อหาสาระในวิชาที่กำหนดไว้
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์ หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และ

ประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

4. ยุทธศาสตร์การสอน หมายถึง กระบวนการและวิธีการในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางความรู้และอื่นๆตามจุดประสงค์ และจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

5. วัสดุอุปกรณ์และการสื่อสาร หมายถึง เครื่องมือเครื่องใช้และวัสดุต่างๆรวมทั้ง อุปกรณ์โสตทัศนอุปกรณ์และอื่นๆที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

6. การประเมินผล หมายถึง การประเมินผลการจัดการเรียนการสอน

นอกจากนี้อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540) ได้พิจารณาองค์ประกอบของการสอนที่นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอไว้ว่าสามารถวิเคราะห์แยกแยะเป็นองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่

1. ด้านองค์ประกอบรวม หมายถึง องค์ประกอบด้านโครงสร้างที่มาประกอบกันเป็นการสอน อันประกอบด้วย

1.1 ครู หรือ ผู้สอน หรือ วิทยากร

1.2 นักเรียน หรือ ผู้เรียน

1.3 หลักสูตร หรือ สิ่งที่จะสอน

2. ด้านองค์ประกอบย่อย หมายถึง องค์ประกอบด้านรายละเอียดของการสอนซึ่งจะต้องประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้จึงจะทำให้เป็นการสอนที่สมบูรณ์ ได้แก่

2.1 การตั้งจุดประสงค์การสอน

2.2 การกำหนดเนื้อหา

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.4 การใช้สื่อการสอน

2.5 การวัดผลประเมินผล

สำหรับองค์ประกอบของการเรียนการสอนศิลปศึกษานั้น เกษร ธิตะจาวี (2543) ได้กล่าว ว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการดังนี้ คือ

1. จุดมุ่งหมาย เป็นการกำหนดทิศทางของการสอนและเงื่อนไขที่ผู้สอนคาดว่าจะให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องใดและสามารถทำงานได้มากน้อยเพียงใด

2. เนื้อหา คือ สารสำคัญที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง

3. กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นภารกิจของผู้สอนที่จะต้องกำหนดให้ผู้เรียนทำ เป็นการฝึกทักษะและเป็นการประเมินผลของผู้สอนว่า นักเรียนเข้าใจเนื้อหา มากน้อยเพียงใดในกิจกรรมนั้นๆ และในกิจกรรมนั้นๆจะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาที่ได้สอน นอกจากนี้

นั้นกิจกรรมยังเป็นตัวกระตุ้นความคิดของผู้เรียนให้แสดงออกถึงความเข้าใจในบทเรียน กิจกรรมจึงจัดเป็นส่วนหนึ่งของการสอนที่มีความสำคัญยิ่ง กิจกรรมของผู้เรียนก็คือ ต้องตั้งใจเรียนและปฏิบัติกิจกรรมตามที่คุณสอนมอบให้

4. สื่อการสอน เป็นสิ่งที่ครูใช้ประกอบการสอนเพื่อให้นักเรียนน่าสนใจ เข้าใจง่ายขึ้น และทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น เป็นภารกิจหลักของครูผู้สอนศิลปศึกษาที่จะต้องทำก่อนสอน การสร้างสื่อประกอบการสอนของคุณสอนยังแสดงออกให้เห็นถึงการได้วางแผนการสอนของคุณสอน และช่วยให้คุณสอนเกิดความมั่นใจในการสอนยิ่งขึ้น

5. การประเมินผล เป็นกิจกรรมอันสำคัญของคุณสอนที่จะประเมินคุณภาพการทำงานของคุณสอนและผู้เรียนซึ่งคุณสอนจำเป็นต้องกำหนดการประเมินผลให้ชัดเจน ให้ผู้เรียนรับรู้ว่าจะมีการประเมินผลอะไรบ้างและประเมินอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ปฏิบัติได้ถูกต้องและการประเมินผลจะต้องสอดคล้องตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

จากการนำเสนอแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนของนักวิชาการทางการศึกษาด้านการศึกษาทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า การเรียนการสอนนั้นเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างคุณสอนและผู้เรียน ซึ่งสามารถสรุปองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนการสอนโดยแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านคุณสอนและผู้เรียน
 - 1.1 คุณลักษณะของคุณสอน
 - 1.2 คุณลักษณะของผู้เรียน
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์
 - 2.2 การดำเนินการสอน
 - 2.2.1 การคัดเลือกเนื้อหา
 - 2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.2.3 สื่อการเรียนการสอน
 - 2.3 การวัดและประเมินผล

1. ด้านคุณสอนและผู้เรียน

1.1 คุณลักษณะของคุณสอน

สำหรับในการจัดการศึกษานั้น ครูหรือคุณสอนนั้นนับเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นตัวเชื่อมโยงในการนำกิจกรรมการเรียนการสอนไปสู่ผู้เรียน นอกจากนี้ยังเป็นผู้ทำหน้าที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนารอบด้านให้แก่ผู้เรียน และการที่จะดำเนินการสอนให้

สำเร็จผลตามที่วางไว้นั้น ย่อมต้องอาศัยความสามารถของครูผู้สอนเป็นสำคัญ ดังที่ ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2534) ได้กล่าวว่า ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดที่ช่วยให้การจัดการเรียน การสอนบรรลุผลตามจุดหมายของการศึกษาและทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เริ่มจากเป็นผู้เตรียมการสอน จัดกิจกรรมการสอน วัดและประเมินผลในขั้นการเตรียมการสอนนั้น ครูจะต้องเป็นผู้กำหนดจุดหมายในการสอนให้แน่ชัดว่า จะให้ผู้เรียนเรียนรู้ในด้านใดและเรื่องอะไร แล้ววางแผนการจัดกิจกรรมการสอนทั้งในด้านเทคนิควิธีการสอน และการจัดบรรยากาศในการสอนเพื่อให้บรรลุจุดหมายนั้นๆ แล้วหาเทคนิค เครื่องมือ และวิธีการวัดที่จะสามารถ ตรวจสอบผลการเรียนรู้ว่าบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่

ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (2523) ได้กล่าวถึงลักษณะครูที่ดีไว้ดังนี้

1. ผู้สอนควรจะมีความรู้
 - 1.1 มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน รู้ถึงเหตุผลที่มาของความรู้ มองเห็นความสำคัญ ความสัมพันธ์ของความรู้
 - 1.2 ผู้สอนควรรู้จักผู้เรียน
 - 1.3 ผู้สอนควรจะมีความรู้ในเรื่องการบริหารงาน โดยเฉพาะงานทางด้านวิชาการ การเตรียมการจัดการสอน การประเมินผล เป็นต้น
2. ผู้สอนควรมีความรักและศรัทธา
 - 2.1 ผู้สอนจะต้องมีความรักและความศรัทธาในตัวผู้เรียน พร้อมทั้งจะช่วยเหลือผู้เรียน อยู่เสมอ
 - 2.2 ผู้สอนจะต้องมีความรักในวิชาที่ตนสอน
 - 2.3 ผู้สอนควรมีความสามารถในการทำหรือปฏิบัติได้ดี
3. ผู้สอนควรมีทักษะอย่างเพียงพอในการดำเนินการสอน รู้วิธีจะเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การใช้สื่อการสอน เทคนิคในการจูงใจ เทคนิคในการให้คำปรึกษา

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2544) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูผู้สอนว่า ผู้สอนมีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการถ่ายทอดความคิด วิทยาการและกระบวนการให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นผู้สอนย่อมจะเป็นผู้ที่ทำให้การเรียนการสอนเกิดผลดีได้ ซึ่งส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้สอน คือ

1. บุคลิกภาพของผู้สอน หมายถึง การพูด เสียงที่จะพูด ความกระฉับในการพูด สำเนียงที่พูด หน้าตา กิริยาท่าทางและการแสดงออกต่างๆ สุขภาพกาย สุขภาพจิต ทัศนคติต่อวิชาชีพ คุณธรรมจริยธรรม ความอดทน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเสียสละและความขยันหมั่นเพียร

2. ความรู้ของผู้สอน ผู้เรียนย่อมคาดหวังไว้สูงว่าผู้สอนจะมีความพร้อมทางด้านวิชาการ สามารถจะให้ข้อมูล สอน อธิบายหลักเกณฑ์ ทฤษฎีและข้อสงสัยต่างๆให้ผู้เรียนได้กระจ่างชัด ดังนั้นผู้สอนจะต้องมีความใฝ่รู้ ติดตามข่าวสารทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ มีความพร้อมที่จะสอน

3. วิธีการสอน การสอนที่ดีนั้นรวมถึงการที่ผู้สอนรู้จักวิธีการถ่ายทอดความรู้ ความคิดให้ผู้เรียน โดยใช้วิธีการแตกต่างกันออกไปอย่างเหมาะสมและน่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนได้ความรู้ ความคิดตามความมุ่งหมายของผู้สอน นอกจากนี้ก็ควรมีความเข้าใจต่อผู้เรียนตลอดจนความรัก ศรัทธาในวิชาชีพอาจารย์อีกด้วย

นอกจากนี้ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ยังได้จำแนกคุณสมบัติของผู้สอนในลักษณะต่างๆ คือ

1. ความรู้ความสามารถ
2. ทักษะการสอน
3. บุคลิกภาพ
4. ทิศนต่อการสอน

ปาสตัน (Paston,1973) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะครูศิลปะที่มีประสิทธิภาพว่า ต้องมี ลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

1. มีความสามารถหยั่งรู้ และเข้าถึงผู้เรียน
2. มีความสามารถในการรับรู้ถึงความรู้สึกภายในของผู้เรียนได้
3. มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้
4. รู้คุณค่าของตนเองและของผู้เรียน

ทิสนา แชมมณี (2526) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของครูศิลปศึกษาไว้ดังนี้

1. ควรศึกษาแผนการสอนล่วงหน้า
2. ควรปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน ส่งเสริมความสนุกสนานเพลิดเพลิน และการแสดงออกของนักเรียน
3. ให้นักเรียนแสดงความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์
4. สร้างบรรยากาศที่ดี มีความเป็นกันเองกับนักเรียน
5. ระวังไว้เสมอว่ามีได้มุ่งสอนให้นักเรียนเป็นศิลปิน แต่การปูพื้นฐานให้นักเรียนมีความสำนึกในคุณค่า และประโยชน์ของศิลปะ สามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดคุณค่าและระสนิยมที่ดี
6. ใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น
7. ให้ออกาสนักเรียนชี้แจงผลงาน อภิปราย และแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน
8. ฝึกให้นักเรียนรักษาความสะอาดสถานที่และเครื่องมือเครื่องใช้หลังจากเสร็จงาน

และปลูกฝังความรับผิดชอบในการทำงาน

9. ยอมรับผลงานของนักเรียน

10. จัดให้มีการแสดงผลงานของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ชื่นชมผลงานของตนเองและเป็นแนวคิดแก่ผู้อื่น

สุลักษณ์ ศรีบุรี (2530) กล่าวถึงคุณสมบัตินักเรียนในด้านต่างๆของครูผู้สอนศิลปศึกษาไว้ว่า ควรมีรูปร่างหน้าตาดี เสียงดังฟังชัด สุขภาพพลานามัยดี สุภาพ มีอารมณ์ขัน ชอบความเป็นระเบียบ เข้าใจผู้อื่น มีความประณีต มีความยุติธรรม มีสติปัญญาไหวพริบดี รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เข้าใจในตัวผู้เรียน สามารถแยกแยะความสามารถของนักเรียนแต่ละคนได้ ใช้โสตทัศนูปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ รู้จักกระตุ้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่างๆ รู้จักสอนให้ผู้เรียนประเมินตนเองเพื่อการพัฒนาการด้านความคิด อารมณ์ และการแสดงออก

อุบล ตูจินดา (2532) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูศิลปะ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการที่ดีว่า ควรมีพื้นฐานทางด้านวิชาศิลปะอย่างดี มีความชำนาญในวิชาศิลปะ รวมทั้งมีความรู้ในวิธีการเทคนิคการสอน มีประสบการณ์ในการทำงาน มีสถานภาพทางสังคมที่ดี มีความรักในผู้เรียนวิชาศิลปะและรักในการสอนศิลปะ ซึ่งพอจะแบ่งเป็นประเด็นหลักๆ คือ

1. มีความรู้ ความสามารถ ความถนัดทางศิลปศึกษาโดยตรง
2. มีอารมณ์ คือ มีการผ่อนคลาย รู้จักใช้อารมณ์ในทางที่เหมาะสม
3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. มีความสามารถในการปรับปรุงพฤติกรรม

สำหรับคุณลักษณะของผู้สอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ญัฐสุภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้กล่าวว่า ต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจในประวัติศาสตร์ของชาติและมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพชน อยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และเห็นคุณค่าของวิถีชีวิตของบรรพชนไทยโดยการสืบค้นด้วยวิธีการต่างๆ ตลอดจนการดูงาน สัมภาษณ์ตามท้องถิ่นต่างๆด้วยตนเอง เพื่อจะได้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง จึงจะสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นมีความรู้ความเข้าใจตามได้

จากแนวคิดต่างๆดังกล่าวของนักการศึกษาเกี่ยวกับผู้สอนนั้น ทำให้สามารถสรุปได้ถึงการพิจารณาคุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดีและเหมาะสมกับการเรียนการสอนการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยว่าควรประกอบด้วยลักษณะในด้านต่างๆดังนี้

1. คุณลักษณะด้านความรู้ อันได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง

2. คุณลักษณะด้านทัศนคติ อันได้แก่ การมีค่านิยมที่ดีและเหมาะสมกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง
3. คุณลักษณะด้านพฤติกรรม อันได้แก่ การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบที่ดี ตลอดจนการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง
4. คุณลักษณะด้านทักษะการสอน อันได้แก่ ความสามารถในการถ่ายทอด การปลูกฝังค่านิยมที่ดีแก่ผู้เรียน การใช้หลักจิตวิทยาเพื่อโน้มน้าวและจูงใจผู้เรียน การเลือกสรรเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอดที่เหมาะสมสอดคล้องกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง

1.2 คุณลักษณะของผู้เรียน

ในการจัดการศึกษานั้นจุดมุ่งหมายก็คือ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามและมีพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ดังนั้นผู้เรียนจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการเรียนการสอน เพราะถ้าหากผู้เรียนไม่ประสบผลทางการเรียนรู้ไม่พัฒนาตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ก็ถือว่าเป็นความล้มเหลวทางการศึกษา ด้วยเหตุนี้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนควรจะได้ความสนใจจากครูผู้สอนตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงสิ้นสุดกระบวนการสอน ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรศึกษาในตัวผู้เรียน ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ความสามารถในการเรียนรู้ ครูต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวผู้เรียน เช่น พื้นฐานความรู้เดิม ความสามารถทางสติปัญญา ความคาดหวังต่อสิ่งที่จะเรียน
2. วิธีแสวงหาความรู้ ครูต้องพยายามที่จะเรียนรู้ถึงข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สังคม และขนบธรรมเนียมประเพณีของผู้เรียน เพื่อจะได้จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ซึ่งผู้เรียนจะนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้
3. การสร้างความเข้าใจ ครูต้องพยายามเข้าใจถึงเหตุผลของการกระทำต่างๆของผู้เรียน และศึกษาผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง เพื่อจะได้แนะแนวทางในการเรียนการสอนได้ถูกต้อง
4. การสร้างโอกาสเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพที่เขามีอยู่ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
5. การยอมรับผู้เรียนในสภาพที่เขาเป็นอยู่ ซึ่งผู้สอนจะต้องคำนึงว่าผู้เรียนนั้นมีความแตกต่างกันมากในด้านต่างๆ เช่น ความสามารถ ความสนใจ ความเชื่อ ค่านิยม และเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ ดังนั้นในการสอนครูไม่ควรคิดว่าผู้เรียนทุกคนเหมือนกันหมด และคาดหวังว่าผู้เรียนจะต้องทำได้ตามวัตถุประสงค์ที่ครูตั้งไว้

นอกจากนี้ยังได้จำแนกคุณสมบัติด้านต่างๆที่ควรพิจารณาในตัวผู้เรียนไว้ดังนี้

1. ความสามารถในการเรียนรู้

2. การแสวงหาความรู้
3. ความสนใจ / เจตคติ
4. ความตั้งใจเรียน

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2544) ได้กล่าวถึงผู้เรียนว่า จะต้องมีความรู้ลักษณะที่ดีคือ รับผิดชอบ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน พื้นฐานการเรียนเพียงพอ มีความเฉลียวฉลาด สามารถคิดวิเคราะห์ และมีกิจนิสัยในการเรียนที่ดี การแบ่งเวลาเป็นและมีความมุ่งมั่นต่อการศึกษา

สำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษานั้น บุณเรือง เนียมหอม (2540 อ้างถึงใน สัมฤทธิ์เพชรคง, 2543) ได้กล่าวไว้ว่า สถาบันอุดมศึกษามีจุดมุ่งหมายที่เป็นหลักสากลคือ การสอน การวิจัย และการบริการชุมชน นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งอาจกำหนดจุดมุ่งหมายให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ของชาติ หรือสนองความต้องการของสังคม เช่น จุดมุ่งหมายในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ในขณะเดียวกัน สถาบันอุดมศึกษายังกำหนดบทบาทภาระหน้าที่อันเป็นแนวทางใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น การอุดมศึกษาเป็นเรื่องของการจัดโอกาส และสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามแนวทาง ตามความถนัดของตนเอง ส่งเสริมสมรรถภาพให้ผู้เรียนมีความรู้ใหม่ ความคิดใหม่ และทักษะใหม่เพิ่มมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนจึงควรมีหลายรูปแบบเพื่อตอบสนองวิถีเรียนของผู้เรียนซึ่งแตกต่างกัน

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนไม่ว่ารูปแบบใดก็ตามจะไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ถ้าหากขาดความรู้ความเข้าใจในตัวผู้เรียน เพราะการรู้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียนมากเพียงใดก็จะช่วยให้การวางแผนและการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงควรรับรู้ลักษณะพัฒนาการของคนในแต่ละช่วงแต่ละวัย ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม รวมไปถึงลักษณะความต้องการ ปัญหาและประสบการณ์ของผู้เรียน พร้อมทั้งส่งเสริมสมรรถภาพให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ใหม่ ความคิดใหม่ และเกิดทักษะใหม่ๆ สามารถนำไปสู่การประกอบอาชีพหรือการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

สำหรับคุณลักษณะของผู้เรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมื่อนั้น ญัฐภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้กล่าวว่า ต้องมีความสนใจเกี่ยวกับผ้าทอที่ประชาชนทำขึ้นเพื่อใช้ทั้งในชีวิตประจำวันและเพื่อใช้ในเทศกาลต่างๆ เมื่อมีความสนใจเป็นพื้นฐานแล้วก็จะทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษา สอบถามเพื่อทำความเข้าใจ และเรียนด้วยตนเองโดยฝึกหัดกับช่างผู้ชำนาญต่อไป อันจะทำให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาแห่งบรรพชน และร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญานี้ รวมทั้งชิ้นงานที่เป็นโบราณวัตถุไว้เป็นงานครู ครอบครั้บการเชิดชูและเป็นประวัติศาสตร์อารยธรรมของชาติและท้องถิ่นต่อไป

จากแนวคิดต่างๆดังกล่าวของนักการศึกษาเกี่ยวกับผู้เรียนนั้น ทำให้สามารถสรุปได้ถึงการพิจารณาคุณลักษณะของผู้เรียนที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยว่าควรประกอบด้วยลักษณะในด้านต่างๆดังนี้

1. คุณลักษณะด้านทัศนคติ อันได้แก่ ความสนใจและชื่นชอบ ตลอดจนการมีค่านิยมที่ดีและเหมาะสมกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง
2. คุณลักษณะด้านพฤติกรรม อันได้แก่ การแสวงหาความรู้ การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การมีไหวพริบปฏิพานและการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนการมีความรับผิดชอบและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

สำหรับการจัดการเรียนการสอนนั้นถือเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยนำทางให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตรงตามเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งการดำเนินการสอนสามารถจำแนกออกเป็นองค์ประกอบย่อยๆที่สำคัญตามขั้นตอนได้ 3 องค์ประกอบ คือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์
2. การดำเนินการสอน
 - 2.1 การคัดเลือกเนื้อหา
 - 2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.3 สื่อการเรียนการสอน
3. การวัดและประเมินผล

2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์

การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนถือเป็นสิ่งแรกที่ต้องพิจารณาในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งว่าจะสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดอะไร ต้องมีจุดประสงค์ที่ชัดเจนและเหมาะสมจึงจะสามารถดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายและลักษณะของจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนหรือจุดประสงค์การเรียนการสอนไว้ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) กล่าวว่า วัตถุประสงค์การเรียนการสอน คือ ความคาดหวังของการจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นจุดประสงค์การเรียนจึงมีความชัดเจนกว่าจุดประสงค์ของหลักสูตรและในรายวิชา จุดประสงค์จะระบุว่าให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับใด เพื่อที่จะสามารถทำ

การประเมินตรวจสอบได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามเป้าหมายจริงหรือไม่ ถ้าไม่เป็นไปตามเป้าหมาย จะมีวิธีการตรวจสอบปรับแก้กระบวนการเรียนการสอน ที่ตรงจุดใด จุดหนึ่งการเขียนจุดประสงค์การเรียนนั้น จะต้องมุ่งเน้นพฤติกรรมของผู้เรียน ถ้าการกำหนดจุดประสงค์ระบุเป็นพฤติกรรมของผู้สอนก็จะไม่ใช่เป็นจุดประสงค์การเรียนการสอนอย่างแท้จริง

บลูม และคณะ (Bloom, 1956 ; Krathwohl, Bloom and Masia, 1956 อ้างถึงใน มะลิฉัตร เขื่อนอานันท์, 2542) ได้จัดประเภทของจุดมุ่งหมายไว้ 3 ด้าน หรือเรียกว่า ทฤษฎีระบบของวัตถุประสงค์ทางการศึกษา (Taxonomy of Educational Objectives) ซึ่งทฤษฎีนี้มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัย (Cognitive domain) ด้านจิตพิสัย (Affective domain) และด้านทักษะพิสัย (Psychomotor domain) ซึ่งการศึกษาควรมุ่งให้ผู้เรียนได้รับโดยผ่านกระบวนการเรียนการสอน บลูมระบุว่าทั้ง 3 ด้านของวัตถุประสงค์นี้มีความแตกต่างกันโดยสรุปคือ

1. พุทธิพิสัย หรือความรู้ความเข้าใจ (Cognitive domain) เป็นด้านที่เน้นความจำ การจดจำ และสามารถนึกย้อนนำเอาสิ่งที่เรียนไปแล้วกลับมาใหม่ เพื่อที่จะใช้ได้อีกในภายหลัง หมายถึงรวมถึงเชาวน์ปัญญาในการแก้ปัญหา ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการที่บุคคลสามารถพิจารณาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วเปลี่ยนแปลงระบบวิธีการวัสดุที่ใช้อยู่เดิมเสียใหม่เพื่อแก้ปัญหานั้นๆ จุดมุ่งหมายในด้านนี้มีหลายระดับหลายขั้นตอน ตั้งแต่ความสามารถในการจำสิ่งที่เรียนไปแล้วไปจนถึงระดับที่สูงขึ้น เช่น การสร้างสรรค์หรือนำเอาความคิดที่ได้จากการเรียนรู้ไปแล้วมาผสมผสานให้เกิดความคิดใหม่ๆขึ้น วัตถุประสงค์ทางการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในด้านนี้

2. จิตพิสัย (Affective domain) เป็นด้านที่เกี่ยวกับความรู้สึก อารมณ์ การยอมรับและไม่ยอมรับค่านิยมหนึ่งค่านิยมใด มีระดับแตกต่างกันตั้งแต่การรับรู้ไปจนถึงความสนใจ ความรักชอบชื่นชม ความรู้คุณค่า และอารมณ์ต่างๆ

3. ทักษะพิสัย (Psychomotor domain) เป็นด้านที่เน้นการกระทำเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ การประกอบวัสดุ หรือวัตถุ การปฏิบัติที่ต้องใช้ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันของกล้ามเนื้อเป็นวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่บลูมให้ความสำคัญน้อยที่สุด

สุรพันธ์ ต้นศรีวงษ์ (2538) กล่าวถึงประเภทของวัตถุประสงค์การเรียนการสอนไว้ว่า สามารถจำแนกประเภทตามลำดับและขอบเขตได้เป็น 2 ประเภท คือ วัตถุประสงค์ทั่วไป และ วัตถุประสงค์เฉพาะเชิงพฤติกรรม

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป (General objective or educational objectives) เป็น วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยให้มีแนวทางในการกำหนดของผู้เรียนว่า เขาจะได้เรียนรู้อะไรบ้าง จะเข้าใจและนำประโยชน์ของหลักสูตรที่เรียนไปใช้อะไรได้บ้าง จุดมุ่งหมายของการกำหนดไว้ก็

เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนการศึกษาของชาติ หรือเพื่อกำหนดแนวทางอย่างกว้างๆ ในการเรียนการสอนของแต่ละระดับการศึกษาว่า ผู้เรียนควรมีการเรียนรู้แค่ไหน

2. วัตถุประสงค์เฉพาะเชิงพฤติกรรม (Behavioral objective) หรืออาจเรียกสั้นๆ ว่า วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เป็นวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นตัวกำหนดขึ้นเพื่อจะใช้เป็นตัวกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอน และความสามารถของผู้เรียนอย่างชัดเจนภายหลัง จากที่ได้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนแล้ว โดยผู้เรียนจะต้องแสดงพฤติกรรมที่ต้องวัดได้ สังเกต ได้ว่าเขามีความสามารถในเรื่องที่เขาต้องเรียนรู้พอเพียงหรือไม่ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะเชิงพฤติกรรมนั้นจำเป็นจะต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนว่า หลังจากจบการเรียนการสอนแล้ว ผู้เรียนจะมีความสามารถระดับใด ต้องทำงานที่ระบุได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้นองค์ประกอบของ วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่เป็นคำที่จะต้องวัดและประเมินได้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของจุดประสงค์การสอนซึ่งสามารถ จำแนกได้ 2 ด้าน คือ

1. ความสำคัญของจุดประสงค์การสอนต่อผู้สอน
 - เป็นเครื่องกำหนดทิศทางการสอน
 - เป็นแนวทางในการเลือกและจัดลำดับเนื้อหาจากจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
 - เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีสอนและจัดลำดับขั้นตอนการสอน
 - เป็นแนวทางในการเลือกสื่อการสอนให้สอดคล้องกับวิธีสอนที่ใช้
 - เป็นเครื่องกำหนดวิธีการวัดผล ทำให้ผู้สอนทราบว่าจะวัดผลโดยวิธีใด
2. ความสำคัญของจุดประสงค์การสอนต่อผู้เรียน
 - ทำให้ผู้เรียนทราบเป้าหมายของการเรียน
 - ทำให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบพื้นฐานความรู้ความสามารถของตนเอง
 - ทำให้ผู้เรียนได้ปรับตัวและเตรียมตัวให้เกิดความพร้อมที่จะเรียน
 - ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนมีแนวทางในการประเมินตนเองว่าเขาเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์แต่ละข้อหรือไม่

นอกจากนี้ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ยังได้กล่าวถึง การกำหนดจุดประสงค์ในระดับ กลุ่มวิชา/กลุ่มประสบการณ์และในระดับรายวิชาว่ามีหลักสำคัญที่ควรพิจารณา ดังนี้

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์ในระดับอื่นที่สูงกว่าหรือกว้างกว่า กล่าวคือ จุดประสงค์ในระดับกลุ่มวิชา/กลุ่มประสบการณ์ควรสอดคล้องกับจุดประสงค์ในระดับหลักสูตร ส่วนจุดประสงค์

ในระดับรายวิชา ก็ควรสอดคล้องกับจุดประสงค์ในระดับกลุ่มวิชา/กลุ่มประสบการณ์ และในระดับหลักสูตรด้วย

2. สอดคล้องและสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคม
3. เหมาะสมกับระดับความสามารถ วัย และวุฒิภาวะของผู้เรียน
4. ครอบคลุมลักษณะสำคัญๆของการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้หรือสติปัญญา (ด้านพุทธิพิสัย) ทักษะ (ทักษะพิสัย) และเจตคติหรือความรู้สึกนึกคิด (จิตพิสัย)
5. ใช้ภาษาที่ชัดเจนและกระชับรัด
6. สามารถนำไปปฏิบัติได้

สำหรับการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ญัฐภักดิ์ จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้ให้แนวทางว่า ควรกำหนดให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในแง่มุมต่างๆที่เกี่ยวกับผ้าทอพื้นเมือง ทั้งกรรมวิธีการทำเส้นใย การย้อมสี ขั้นตอนการทอ และขั้นตอนการผลิตด้วยวิธีต่างๆ ตลอดจนรูปแบบและองค์ประกอบของตัวผ้าลายผ้า ความหมายของตัวลาย และความเชื่อถือเกี่ยวกับการใช้ลายในผ้าทอแต่ละประเภท

จากแนวคิดและหลักเกณฑ์ต่างๆดังกล่าวจึงพอสรุปได้ว่า ในการกำหนดจุดมุ่งหมายนั้น ผู้สอนควรกำหนดขอบเขตของจุดมุ่งหมายอย่างรอบครอบ ให้กว้างขวางและครอบคลุมในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด ความรู้หรือความเข้าใจ ด้านทัศนคติหรือค่านิยม และด้านทักษะความชำนาญ เนื่องจากจุดมุ่งหมายทั้ง 3 ด้านนี้สามารถครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างครบถ้วนและทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการควบคู่กันไป อีกทั้งการกำหนดจุดมุ่งหมายทั้ง 3 ด้านนั้นไม่ได้เน้นให้เกิดการเรียนรู้ในด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป

2.2 การดำเนินการสอน

2.2.1 การคัดเลือกเนื้อหา

การคัดเลือกเนื้อหานับว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการดำเนินการสอน ซึ่งจะต้องกำหนดให้สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เนื่องจากจุดมุ่งหมายก็คือสิ่งที่ต้องการให้เนื้อหาวิชาเป็นไปตามนั้น ดังที่ กาเย่และบริก (Gagne and Briggs, 1974) ได้ให้ความหมายของเนื้อหาวิชาว่า หมายถึง สารการเรียนรู้และประสบการณ์ในการเรียนรู้ ซึ่งเนื้อหาวิชาที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ แบ่งออกได้เป็นหลายลักษณะ เช่น 1) ข้อมูลที่เป็นความรู้ 2) เจตคติ 3) ทักษะ

เช่นเดียวกับที่ อังกร บัวศรี (2532) ได้กล่าวว่า เนื้อหาวิชา หมายถึง ข้อมูล ความรู้หรือ สิ่งอันเป็นสาระซึ่งได้ถูกเลือกสรรจากวิชาต่างๆ เมื่อนำมาให้ผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

สำหรับหลักเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาวิชานั้น ทาบ (Taba, 1962) ได้เสนอว่าควร ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 6 ประการ ดังต่อไปนี้

1. เชื่อถือได้และเป็นแก่นสารของความรู้แต่ละสาขาวิชา
2. สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
3. สอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน
4. มีความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึก
5. สอดคล้องกับความจริงในสังคม
6. สนองความมุ่งหมายได้หลายประการ

ทำนองเดียวกับที่ สุมิตร คุณานุกร (2523) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาไว้ ดังนี้

1. มีความเชื่อถือได้และเป็นแก่นสารของความรู้ในแต่ละสาขาวิชา ความเชื่อถือได้ของ เนื้อหาวิชา หมายถึง ความทันสมัยและความถูกต้อง ส่วนแก่นสารความรู้ หมายถึง เนื้อหาที่เป็น ความคิดรวบยอด ไม่ใช่ข้อมูลให้เลือกเฉพาะเนื้อหาสาระสำคัญ ส่วนเนื้อหาอื่นต้องยอมทิ้งเพราะ หลักสูตรมีเวลาจำกัด

2. ความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม อย่าให้หลักสูตรเต็มไปด้วยสาระที่ เต็มไปด้วยความรู้ทางวิชาการ หลักสูตรควรส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจปัญหาสังคม เน้นการแก้ ปัญหาทางสังคม นำปัญหาสังคมเข้ามาบรรจุไว้ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม

3. ความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึกซึ่ง เนื้อหาวิชาใดก็ตามควรจะมีสัดส่วนพอดีระหว่างความกว้างครอบคลุมและความลึกซึ่ง ความกว้างและครอบคลุม หมายถึง การ ให้ข้อมูลกระบวนการและความคิดต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงหลักการและความคิดรวบยอดได้ อย่างลึกซึ้ง

4. สามารถสนองความมุ่งหมายได้หลายประการ เนื้อหาวิชาและประสบการณ์ที่เลือก มาบรรจุในหลักสูตรควรมีลักษณะที่สนองจุดประสงค์ในการสอนได้หลายๆ ด้าน แทนที่นักเรียนจะ ได้เพียงความรู้อย่างเดียวเท่านั้น

5. สอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน ผู้เลือกเนื้อหาต้อง คำนึงถึงความพร้อมทางด้านสมอง ความคิด และสภาพร่างกายของผู้เรียน นอกจากนั้นยังต้อง คำนึงถึงพื้นฐานเดิมของผู้เรียนด้วย

6. สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อเป็นแรงดลใจในการเรียนรู้ การเรียนรู้อาจจะมีผลสัมฤทธิ์สูง ความต้องการของผู้เรียนที่ควรคำนึงก็มีทางด้านจิตใจ ด้านสังคม ในการสัมพันธ์กับผู้อื่น ความต้องการตามสภาพของแต่ละบุคคล ความต้องการที่เกิดจากสังคม ความต้องการทางการศึกษา

สำหรับ กาเย่ (Robert Gagne, 1974) ได้ให้ความเห็นในการเลือกเนื้อหาวิชาไว้ 4 ข้อ คือ

(1) เกณฑ์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง การเลือกเนื้อหาวิชานั้นควรพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นเป็นสำคัญ

(2) เกณฑ์ความรู้ที่เป็นหัวใจสาระ (Representative) หมายความว่า การเลือกเนื้อหาวิชานั้นควรเลือกหัวใจของสาระนั้นมาก่อน ซึ่งหัวใจของสาระนั้นเป็นตัวแทนของความรู้ในเรื่องนั้นๆ ทั้งหมด

(3) เกณฑ์ความรู้ที่ช่วยกระตุ้นจินตนาการ (Arouse Imagination) หมายถึง เลือกเนื้อหาวิชาที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างและกระตุ้นจินตนาการของผู้เรียน ซึ่งก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

(4) เกณฑ์ความรู้ที่เป็นกระบวนการสืบสวน (Method of Inquiry) หมายถึง ควรเลือกเนื้อหาวิชาที่มีส่วนช่วยส่งเสริมผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิดแบบสืบสวน

นอกจากนี้ สาลี ทองธิว (2528) ยังได้กล่าวถึงการเลือกเนื้อหาวิชาว่า ผู้ทำการเลือกจะต้องกำหนดคำถามมี 5 ข้อดังนี้

1. เนื้อหาวิชาที่เลือกนั้นมีความสำคัญเพียงใดต่อความเข้าใจ ต่อความรู้ทั้งหมดที่ได้ประมวลเอาไว้ในวิชานั้นๆ เนื้อหาวิชาที่เลือกเป็นส่วนวิชาพื้นฐาน

2. เนื้อหาวิชาที่เลือกนั้นเป็นอมตะเพียงใด เป็นเนื้อหาของสิ่งที่ได้รับการยอมรับว่ามีความเป็นสากล (universal) และมีคุณค่าในทุกยุคทุกสมัย

3. เนื้อหาวิชาที่เลือกมานั้นมีคุณค่าเพียงใด สำหรับการอยู่รอดในสังคมของผู้เรียน (Franklin Bobbit, 1924)

4. เนื้อหาที่เลือกมามีความหมายสำหรับผู้เรียนหรือไม่ คือ เนื้อหาเหล่านั้นสามารถทำให้ผู้เรียนมองเห็นทางแก้ปัญหา นำไปใช้ประโยชน์ตามความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้หรือไม่

5. เนื้อหาที่เลือกมานั้นสนองความต้องการของสังคมเพียงไร

สำหรับไพฑูรย์ สีนลาร์ตน์ (2526) นั้นได้พูดถึงหลักการในการพิจารณาเนื้อหาสาระวิชาที่มีประเด็นสำคัญ คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสังคม โดยอาจจะถามความเห็นจากศิษย์เก่า จากบุคคลที่ใกล้ชิด จากประชาชนทั่วไป และการวิเคราะห์งานในตลาด รวมไปถึงทัศนคติของอาจารย์แต่ละท่านด้วย

ส่วนในด้านการกำหนดเนื้อหา นั้น เสริมศรี ไชยศรี (2528) ได้กล่าวไว้ว่า การกำหนดเนื้อหาที่สอนต้องเป็นสิ่งที่อยู่ในวิสัยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ไม่ยากเกินไป ต้องสอดคล้องกับความต้องการ ความมุ่งหมายของสังคม และต้องมีหลักการตามวิชาความรู้ที่มีอยู่ในโลก ไม่ว่าจะ เป็นหลักสูตรระดับใด ประถม มัธยม หรืออุดมศึกษา เราไม่ควรตัดสินใจว่าเนื้อหาเรื่องนี้ควรอยู่ในหลักสูตร เพราะว่าได้อยู่ในหลักสูตรตลอดมา เราควรต้องตรวจทานประเมินอยู่เสมอ เพื่อจะได้จัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ ผู้กำหนดเนื้อหาต้องคำนึงถึง

1. ขอบข่ายของเนื้อหาวิชา (Scope) มีอะไรบ้างที่ผู้เรียนจะเรียนรู้ ควรเน้นที่จุดใด ซึ่งต้องพิจารณาจากหลายสิ่ง เช่น

- 1.1 คุณค่าของเนื้อหา นั้น ซึ่งเป็นผลของการพิจารณาวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และการพิจารณาสถานภาพของสังคมอีกทีหนึ่ง
- 1.2 ความรู้เกี่ยวกับตัวเด็กและความสามารถของเด็ก
- 1.3 เนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกัน
- 1.4 ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญซึ่งมาช่วยกันคิดในเรื่องความสำคัญก่อนหลังของเนื้อหา
- 1.5 การวิจัยและการทดลอง
- 1.6 โอกาสในการนำเนื้อหาไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- 1.7 ความเพียงพอของบุคลากร สถานที่

จากแนวความคิดดังกล่าว นั้น อาจพอสรุปได้ว่า การคัดเลือกเนื้อหาวิชานั้นเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญของการดำเนินการสอน เนื่องจากเนื้อหาวิชาถือเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดแก่ผู้เรียน ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องกำหนดให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ทั้งยังต้องมีความทันสมัยเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและสภาพสังคมนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาที่คัดเลือกมานั้นจะต้องมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนที่ผู้สอนได้ตั้งเอาไว้

2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นถือได้ว่าเป็นเป็นวิถีทางที่นำผู้เรียนไปสู่จุดประสงค์ของการเรียน ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนก็มีอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบ ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องทำการศึกษาให้เกิดความเข้าใจในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีแก่ผู้เรียน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมๆกัน
2. เพื่อสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนทุกคนซึ่งแต่ละคนจะมีความรู้สึกเป้าหมายในการเรียน
3. เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเรียนด้วยความเพลิดเพลิน ไม่เกิดความรู้สึกเป้าหมายในการเรียน
4. เพื่อสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตร ให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเกิดทักษะกระบวนการ
5. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก และมีส่วนร่วมในการเรียน

สุพิน บุญชูวงศ์ (2531) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่นำมาใช้ในการสอนนั้น ถ้านำมาแยกเป็นประเภทหรือจัดเข้ากลุ่มแล้วจะพบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนอาจแยกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่เป็นแกนกลางในการประกอบกิจกรรม ซึ่งแยกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดกลุ่มนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักกลไกของการทำงานร่วมกัน

1.2 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสอดคล้องและส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน โดยให้นักเรียนพัฒนาความสามารถของตน

2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมประเภทนี้ครูจะเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติกิจกรรม โดยเริ่มจากเป็นผู้วางแผนการเรียนการสอนและเป็นผู้นำในขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน จึงมักมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2537) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

1. ควรสอดคล้องและตอบสนองกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
2. ควรคำนึงถึงเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
3. ต้องเป็นกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย
4. ควรเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม หรือลงมือปฏิบัติอย่างทั่วถึง
5. ควรเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาเหมาะสม

6. ควรเป็นกิจกรรมที่มีหลายรูปแบบ
7. ควรเป็นกิจกรรมที่ผู้สอนสามารถประเมินผลการปฏิบัติได้

เช่นเดียวกับที่ อภรณ์ ใจเที่ยง (2540) ได้กล่าวถึงหลักการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร
2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน
3. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน
4. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาวิชา
5. จัดกิจกรรมให้มีลำดับขั้นตอน
6. จัดกิจกรรมให้น่าสนใจ
7. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม
8. จัดกิจกรรมโดยใช้วิธีการที่ท้าทายความคิดความสามารถของผู้เรียน
9. จัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย
10. จัดกิจกรรมโดยให้มีบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนาน และเป็นกันเอง
11. จัดกิจกรรมและต้องมีการวัดผลการใช้กิจกรรมนั้นทุกครั้ง

สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ญัฐภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้ให้แนวทางว่า ควรให้ผู้เรียนได้ทดลองทำด้วยตนเองตาม ขั้นตอนโดยให้ไปร่วมกับกลุ่มแม่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามท้องถิ่นในบางโอกาส

จากแนวคิดและหลักการดังกล่าวจึงพอสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้นจำเป็นต้องมีวิธีการที่เหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทักษะมากที่สุด ครูผู้สอนจึงต้องใช้ความสามารถในการพิจารณาให้สิ่งเหล่านี้สอดคล้องกัน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นถือเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ที่ดี ทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างราบรื่นเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีจึงควรมีลักษณะเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ที่สุด

2.2.3 สื่อการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ได้นั้น สื่อการสอน ถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่ช่วยให้ครูผู้สอนถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ การเรียนการสอนได้ดีขึ้นและเร็วขึ้น ทำให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังที่

มนตรี แยมกสิกร (2526) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ช่วยในการ นำความรู้จากผู้สอนหรือแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ตามที่ต้องการ

เชิยรศรี วิวิธสิริ (2530) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน คือ ตัวกลางหรือสิ่งต่างๆที่ใช้ใน กระบวนการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการถ่ายทอดความรู้ของ ครูถึงผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นอย่างดี หรือ สื่อการสอนก็คือ วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการหรือเทคนิคที่ใช้เป็นตัวกลางให้ผู้สอนส่งถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และทักษะไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิดานันท์ มลิทอง (2536) ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ช่วยนำและ ถ่ายทอดข้อมูล ความรู้จากผู้สอน หรือจากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน เป็นสิ่งช่วยอธิบายและ ขยายเนื้อหาบทเรียนให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น เพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ที่ตั้งไว้

สมบูรณ์ สงวนญาติ (2535) ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนว่า หมายถึง ทุกสิ่ง ทุกอย่างที่ผู้สอนและผู้เรียนนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไป สู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ วัสดุสิ่งของที่มีอยู่ในธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้นมา รวมทั้งวิธีการสอนและกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ

สำหรับประเภทของสื่อการเรียนการสอนนั้นมนตรี แยมกสิกร (2526) ได้กล่าวว่า ในทาง เทคโนโลยีการศึกษาแบ่งประเภทของสื่อการเรียนการสอนออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. สื่อประเภทวัสดุ
2. สื่อประเภทอุปกรณ์
3. สื่อประเภทเทคนิคและวิธีการ

ลัดดา ศุขปรีดี (2532) ได้จำแนกสื่อการเรียนการสอนออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. สื่อประเภทวัสดุ ได้แก่ สื่อเล็กที่ทำหน้าที่เก็บความรู้ในลักษณะของภาพเสียง และอักษรในรูปแบบต่างๆที่ผู้เรียนสามารถใช้เป็นแหล่งหาประสบการณ์หรือศึกษาได้อย่างแท้จริง และกว้างขวาง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1.1 วัสดุที่เสนอความรู้ได้จากตัวมันเอง ได้แก่ หนังสือเรียนหรือตำรา ของจริง หุ่นจำลอง รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ ป้ายนิเทศ เป็นต้น

1.2 วัสดุที่ต้องอาศัยสื่อประเภทเครื่องกลไกเป็นตัวนำเสนอความรู้ ได้แก่ फिल्म ภาพยนตร์ รูปภาพ แผ่นสไลด์ फिल्मสตริฟ เส้นเทปบันทึกเสียง รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ รายการสอนที่ใช้กับเครื่องช่วยสอน เป็นต้น

2. สื่อประเภทเครื่องมือหรือโสตทัศนอุปกรณ์ ได้แก่ สื่อใหญ่ที่เป็นตัวกลางหรือทางผ่านของความรู้ที่จะถ่ายทอดไปยังครูและนักเรียน สื่อประเภทนี้ตัวของมันเองแล้วแทบจะไม่มีประโยชน์ต่อการสื่อความหมายเลย ถ้าไม่มีความรู้ในรูปแบบต่างๆมาป้อนผ่านเครื่องกลไกเหล่านี้ ดังนั้นสื่อประเภทนี้จึงจำเป็นต้องอาศัยสื่อประเภทวัสดุ สื่อการเรียนการสอนประเภทนี้ ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องบันทึกเสียง เครื่องรับวิทยุ เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องฉายภาพนิ่ง เป็นต้น

3. สื่อประเภทเทคนิคหรือวิธีการต่างๆ เทคนิคหรือวิธีการ ได้แก่ ประสบการณ์ต่างๆ เช่น การสาธิต การแสดงบทบาท การแสดงละครและหุ่น เป็นต้น

เช่นเดียวกับที่ วาสนา ชาวหา (2533) ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนสามารถจำแนกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทวัสดุ (Software or Material)
2. ประเภทเครื่องมือหรืออุปกรณ์ (Hardware or Equipment)
3. ประเภทเทคนิคและวิธีการ (Technique and Method)

ส่วนการเกณฑ์ในการเลือกสื่อการเรียนการสอนนั้น สมบูรณ์ สงวนญาติ (2535) ได้กล่าวไว้ว่า การเลือกสื่อการเรียนการสอนอาจใช้หลักเกณฑ์ง่าย ๆ ดังนี้

1. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
2. ตรงกับเนื้อหา
3. น่าสนใจ
4. เหมาะกับวัยผู้เรียน
5. สะดวกต่อการใช้และเก็บรักษา

สำหรับสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ณีฐฐภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้ให้แนวทางว่า ควรมีตัวอย่างของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต และควรมีภาพยนตร์หรือสารคดีเกี่ยวกับการผลิตผ้าพื้นเมืองประเภทต่างๆที่มีสาระตามขั้นตอนอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้พอสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนก็คือ วัสดุหรือวิธีการ ประเภทต่างๆที่ผู้สามารถนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอน เนื่องจากสื่อเหล่านั้นเป็นตัวกลางที่ช่วยในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และทัศนคติของครูผู้สอนไปยังผู้เรียน ทำให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนควรเลือกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีสอน ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อีกทั้งยังต้องมีความเหมาะสมกับผู้เรียน สะดวกต่อการใช้งาน และควรเป็นสื่อที่มีความน่าสนใจ

2.3 ด้านการวัดและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการเรียนการสอนซึ่งต้องทำให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร อีกทั้งยังถือเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ความสามารถของนักเรียน เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและการตัดสินใจผลการเรียน ช่วยให้การสอนของครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องมาจากการประเมินผลนั้นจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูผู้สอนได้นำกลับไปคิดค้นหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่องและปัญหาในด้านต่างๆ เพื่อให้การดำเนินการสอนบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นนักการศึกษาท่านต่างๆได้กล่าวถึงการวัดผลประเมินผลไว้ดังนี้

กู๊ด (Carter V. Good, 1973) ได้ให้ความหมายของการวัดผลไว้ว่า

1. เป็นคำที่มีความหมายกว้าง หมายถึง การศึกษาค้นคว้าโดยทั่วไป การทดสอบการทำมาตราส่วนประเมินค่า และการตีค่ากระบวนการที่วัดได้ และการที่บุคคลได้รับผลของกระบวนการศึกษานั้นๆ รวมทั้งทฤษฎีของข้อทดสอบและการสร้างมาตราส่วนประเมินค่าการทำให้มีเหตุผลใช้ได้ การทำให้เป็นมาตรฐานการแปลความหมายของผลจากการประเมินผลทั้งที่เป็นปรนัยและอัตนัย และการใช้วิธีการทางสถิติแปลความหมายผลจากการวัด

2. ผลขั้นสุดท้ายที่ได้จากการนำเอาปริมาณการวัดไปใช้กับกระบวนการทำงานของการศึกษาหรือใช้กับบุคคลที่ถูกรวัด

กานดา พูนลาภทวี (2528) กล่าวว่า การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งของ หรือการกระทำใดๆโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าการวัดผล โดยจะครอบคลุมทั้งปริมาณและคุณภาพ การประเมินผลจึงเป็นกระบวนการที่ต้องมีการวัดแล้ววินิจฉัย ตัดสินคุณค่าได้จากการวัดอย่างมีกฎเกณฑ์ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการวัดเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผล การประเมินผลที่ดีจึงอยู่ที่รากฐานของการวัด

ภัทรา นิคมานนท์ (2538) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่า หมายถึง การนำเอาข้อมูลทั้งหลายที่ได้จากการวัดมาใช้ในการตัดสินใจ โดยหาข้อสรุปตัดสินประเมินค่าหรือตีราคาโดยเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่น ๆ หรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้

อุทุมพร จามรمان (2530) กล่าวถึงวิธีการวัดและประเมินการเรียนรู้ว่า วิธีการวัดและการประเมินการเรียนรู้เชื่อมโยงกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาและวิธีการเรียนการสอน กล่าวคือ ผู้สอนมักจะตั้งความหวังก่อนการสอบว่าต้องการจะให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไร เกิดพฤติกรรมอะไร หรือทำอะไรได้บ้าง ซึ่งความหวังนี้เรียกว่า จุดมุ่งหมายทางการศึกษา ซึ่งมี 3 ด้านคือ พุทธิจิตต และพลังทักษะ เมื่อผู้สอนตั้งความหวังไว้ (ผู้เรียนก็อาจมีความหวังได้เช่นกัน) แล้วก็ทำการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายดังกล่าว การที่จะทดสอบว่าผู้เรียนได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายดังกล่าวหรือไม่ก็โดยการทดสอบ การตรวจสอบ และการวัดนั่นเอง

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2525) ได้กล่าวว่า ในบทบาทและหน้าที่ของผู้สอนนั้นจะเกี่ยวกับการประเมินผลผู้เรียนอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1. การประเมินผลความก้าวหน้า (Formative Evaluation) หมายถึง การประเมินผลระหว่างภาคเรียนหรือการประเมินผลระหว่างการสอนยังดำเนินอยู่ เพื่อมุ่งตัดสินคุณค่าเบื้องต้นของการสอนหรือการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงวิธีการสอนเพื่อก่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้น ตัวอย่างการประเมินผลความก้าวหน้าได้แก่ การสอนย่อยประจำหน่วยการเรียนรู้หรือการสอบกลางภาคเรียนที่มุ่งให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้เรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
2. การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) หมายถึง การตัดสินคุณค่า หรือระดับสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนหลังจากการสอนได้สิ้นสุดลง ตัวอย่างเช่น การสอบไล่ประจำภาคเรียน โดยมุ่งเป็นข้อมูลเพื่อจัดอันดับคะแนนของผู้เรียนหรือดัชนีชี้วัดระดับสัมฤทธิ์ผลสะสมในวิชาใดวิชาหนึ่งของผู้เรียน

กิดานันท์ มลิทอง (2536) ได้กล่าวถึงการประเมินผลว่าสามารถกระทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1. การประเมินผลกระบวนการสอน เพื่อเป็นการประเมินว่าสามารถบรรลุได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ทั้งในด้านผู้สอน สื่อการสอน และวิธีการสอน โดยในการประเมินผลสามารถทำได้ทั้งในระยะก่อน ระหว่าง และหลังการสอน
2. การประเมินผลความสำเร็จของผู้เรียน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ว่ามีเกณฑ์เท่าใด การวัดผลอาจทำได้ด้วยการทดสอบ การสอบปากเปล่า หรือดูจากผลงานของผู้เรียน สิ่งสำคัญที่จะทราบได้ว่าผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนมากน้อยเพียงใดคือ สังเกตจากการปฏิบัติและการแสดงออกของผู้เรียนนั้น

สำหรับประเภทของการประเมินผลนั้นโกวิท ประวาลพุกฤษ์ และสมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2523) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลการเรียนการสอนในปัจจุบันมีอยู่ 4 ประเภทด้วยกันคือ

1. การประเมินผลเพื่อจัดสรรผู้เรียน ในการประเมินแบบนี้มีจุดประสงค์ที่จะได้ข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียน เพื่อนำไปจัดจุดเริ่มต้นของชนิดการเรียนและแบบของกิจกรรมในการเรียน

2. การประเมินผลระหว่างการสอน การประเมินผลแบบนี้อาจไม่ต้องมีพิธีและช่วงเวลาพิเศษเพื่อทำการประเมิน เพียงแต่ใช้เครื่องมือวัดให้ตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมว่าผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์แล้วหรือยัง การประเมินผลแบบนี้มักถือเป็นส่วนหนึ่งที่รวมอยู่ในการดำเนินการสอน

3. การประเมินผลเพื่อวินิจฉัย การประเมินผลแบบนี้มุ่งที่จะชี้บ่งว่า ถ้าผู้เรียนยังไม่สามารถเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้ เป็นเพราะข้อบกพร่องใดๆหรือต้องสอนเพิ่มเติมฝึกหัดในเรื่องใด

4. การประเมินผลหลังการสอน เมื่อได้ทำการสอนไปจนสิ้นสุดระยะเวลาหนึ่ง หรือกลุ่มพฤติกรรมตอนหนึ่งแล้วก็มีการสอบวัดผลการเรียนรู้โดยรวมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบดูว่าผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์ปลายทางของการเรียนรู้จริง การสอบวัดเพื่อประเมินผลรวมนี้บางที่ผู้ประเมินอาจต้องการประเมินในสิ่งที่กว้างไปกว่าจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นแล้วก็ได้

สมบุญ ชิตพงศ์ (2530) ได้กล่าวว่า ชนิดของการประเมินผลมี 2 ชนิดที่สำคัญคือ

1. การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม (Criterion-referenced Evaluation) เป็นการประเมินผลในลักษณะที่ต้องการเปรียบเทียบผลการวัดกับเกณฑ์ที่ใช้ในการเปรียบเทียบ คือ กลุ่มของพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้แล้วล่วงหน้า กลุ่มของพฤติกรรมเหล่านี้ในการเรียนการสอนแต่ละวิชาคือ จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้แล้ว โดยต้องกำหนดให้เป็นจุดมุ่งหมายย่อยๆประจำบทหรือหน่วยที่ต้องการสอนให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งมักจะกำหนดให้อยู่ในรูปแบบของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

2. การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม (Norm-referenced Evaluation) เป็นการประเมินผลในลักษณะที่ต้องการเปรียบเทียบผลการวัดในระหว่างบุคคล ผลการประเมินจึงคำนึงถึงกลุ่มเป็นหลักในการเปรียบเทียบ การประเมินผลแบบนี้จำเป็นต้องอาศัยการวัดที่อยู่ทีรูปแบบที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ด้วย

ซึ่งสอดคล้องกับที่ ไพศาล หวังพานิช (2536) ได้จำแนกลักษณะของการวัดผลออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. การวัดผลแบบอิงเกณฑ์ เป็นการตรวจสอบความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนว่ามีพฤติกรรมและคุณลักษณะต่างๆถึงระดับเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เป็นการเปรียบเทียบความสามารถของผู้เรียนกับเกณฑ์ที่วางไว้เพื่อที่จะปรับปรุงการเรียนการสอน

2. การวัดผลแบบอิงกลุ่ม เป็นการตรวจสอบความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเปรียบเทียบกับนักเรียนส่วนใหญ่เพื่อที่จะสรุปผลการเรียน

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการดำเนินการวัดผลไว้ 3 ระยะคือ

1. การวัดผลก่อนเรียน เป็นการวัดผลเพื่อสำรวจความพร้อมของผู้เรียนว่ามีพฤติกรรมความสามารถ ประสบการณ์เดิมอย่างไร

2. การวัดผลระหว่างสอน เป็นการวัดผลเพื่อค้นหาข้อบกพร่องหรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคในการเรียนของผู้เรียนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องนั้นๆ

3. การวัดผลหลังการสอน เป็นการวัดผลเพื่อสรุปผลการเรียนว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

เช่นเดียวกับที่ ภัทรา นิคมานนท์ (2538) ได้แบ่งประเภทของการประเมินผลตามระบบของการประเมิน ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม เป็นการประเมินผลเพื่อเปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหรือผลงานของบุคคลใดบุคคลหนึ่งกับบุคคลอื่นที่ทำงานหรือที่ทำแบบทดสอบอย่างเดียวกัน

2. การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ เป็นการประเมินผลเพื่อต้องการทราบว่าบุคคลนั้นๆ มีความสามารถถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายหรือไม่ การประเมินผลต้องนำคะแนนที่ได้ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ข้างต้น

สำหรับด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ญัฐสุภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้กล่าวว่า ควรให้ผู้เรียนทำข้อสอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เช่น การนำตัวอย่างผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภทมาให้ชม และซักถามผู้เรียนว่าเป็นผ้าชนิดใด ชื่ออะไร เป็นผ้าทอในท้องถิ่นใด เป็นต้น

จากแนวคิดต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลนั้นถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา เนื่องจากเมื่อมีการจัดการเรียนการสอนก็จำเป็นจะต้องมีการประเมินผลเพื่อติดตามผลการปฏิบัติว่าได้ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และเพื่อสรุปหาคุณภาพของการดำเนินการสอนนั้นๆ ออกมา ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนจะขาดการวัดผลและประเมินผลไม่ได้ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อหาข้อบกพร่องและแก้ปัญหาให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและนำมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งการประเมินผลก็มีอยู่หลายวิธีด้วยกัน จึงถือเป็นหน้าที่สำคัญของครูผู้สอนที่จะต้องศึกษาเทคนิคและวิธีการต่างๆ เหล่านี้กันอย่างละเอียด ก่อนที่จะนำมาใช้ให้เหมาะกับเนื้อหาและผู้เรียน โดยต้องคำนึงให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียน

การสอนเป็นสำคัญ ซึ่งควรจะทำ การประเมินให้ครบทุกด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และทักษะพิสัย

นอกจากองค์ประกอบต่างๆทั้งหมดที่กล่าวมานี้ สิ่งสำคัญอีกประการที่ควรพิจารณา สำหรับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในด้านการจัดการเรียนการสอนก็คือ การประเมินผลถึงสิ่งที่จะได้รับหรือผลที่คาดหวังในด้านต่างๆ อันได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน สถาบันราชภัฏ ระบบการศึกษา และชุมชน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. สถาบันราชภัฏ, การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนอาจารย์และนักศึกษาเกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่สืบไป

2. สถาบันราชภัฏจักเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ในการนำเสนอเรื่องราวสาระที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าและการอนุรักษ์มรดกของชุมชน

3. เกิดความร่วมมือกับระหว่างสถาบันการศึกษา ประชาชน และปราชญ์ท้องถิ่นในการที่จะช่วยกันอนุรักษ์มรดกผ้าพื้นเมืองของไทย

4. สามารถสร้างนักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยเพื่อสามารถทำหน้าที่เผยแพร่ให้ความรู้และเป็นผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง

5. เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์งานมรดกของชุมชนให้มีชีวิตโดยการเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์แบบยั่งยืน

สอดคล้องกับที่ ญัฐสุภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้ให้แนวทางไว้ว่าการดำเนินงานต้องประกอบทั้งสถาบันราชภัฏ ครูอาจารย์ นักศึกษา และประชาชนในท้องถิ่นที่เห็นคุณค่าในภูมิปัญญาของคนไทยในแต่ละภูมิภาค ตลอดจนต้องร่วมกันส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจที่จะใช้สิ่งทอพื้นถิ่นซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนในชาติ อันจะเป็นผลทำให้เกิดการสนับสนุนและเพิ่มพูนความสำคัญของผ้าพื้นเมือง เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ที่ยั่งยืนต่อไป

7.4 การจัดการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ในสถาบันราชภัฏ

สำหรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถาบันราชภัฏนั้นมีหลักการ ดังนี้ (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2544)

- หลักสูตรต้องจัดแบบใช้ความจริง ใช้ตัวปัญหาเป็นตัวตั้ง จัดบูรณาการรวมหน่วยในรูปของกลุ่มปัญหา (วิชา) ให้ได้ และมีการเปลี่ยนแปลงเป็นพลวัตเสมอ

- การเรียนการสอนจะต้องเน้นการเรียนรู้จากความจริง การเรียนจากวิธีการวิพากษ์วิจารณ์เป็นฐาน การเรียนแบบรวมหมู่ การเรียนจากธรรมชาติ
- การเรียนโดยใช้ศาสนธรรมเป็นแกนหลักและการจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับปัญหาชุมชนท้องถิ่น
- ปรับแหล่งค้นคว้าให้เหมาะสมและใช้ฐานความรู้จากการวิจัยแบบท้องถิ่น ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ฐานชุมชน ฐานทรัพยากร ฐานวัฒนธรรม และฐานเศรษฐกิจเพื่อการพึ่งตนเองให้มากที่สุด

การจัดการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันราชภัฏ

1. หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป

หมวดวิชาการศึกษาทั่วไปเป็นหมวดวิชาการศึกษาที่นักศึกษาทุกคนต้องเรียน แบ่งเป็น 4 กลุ่มวิชา ได้แก่ กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ และกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นหมวดวิชาที่มุ่งพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นมนุษย์และพลเมืองดีให้แก่บัณฑิตทั้งด้านกาย จิต อารมณ์ เจตคติ และสร้างคุณภาพชีวิตให้มีความเจริญงอกงามด้านปัญญาธรรม ทักษะและเจตคติ มีคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนมีความรู้ในด้านศิลปวิทยาการที่สร้างบุคลิกลักษณะของผู้มีการศึกษา สามารถเป็นผู้นำผู้ตาม และดำรงชีวิตในสังคมระบอบประชาธิปไตย ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- จุดประสงค์ทั่วไป

จุดประสงค์ทั่วไปของหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปมีดังต่อไปนี้

1. ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี การเมือง การปกครองของไทยและความรู้ความเข้าใจเพื่อนร่วมโลก เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
2. ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการคิด การวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและข้อเท็จจริงที่เป็นวิทยาศาสตร์และตามหลักธรรม การอนุรักษ์ ดูแลและพัฒนาสิ่งแวดล้อม และตระหนักถึงความเจริญก้าวหน้าและผลกระทบทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
3. ให้มีทักษะการศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ตลอดชีวิต การคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักวิเคราะห์และแก้ปัญหาต่างๆ ได้ ตลอดจนมีทักษะด้านภาษาและการใช้สารสนเทศที่ติดต่อสื่อสารความหมายกับผู้อื่น และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ให้มีเจตคติที่ดีและซาบซึ้งในคุณค่าของสังคม ความดี ความงาม และการดำรงตน ให้มีคุณค่า มีค่านิยมที่พึงประสงค์ มีคุณธรรม จริยธรรมและความรับผิดชอบ ซาบซึ้งในศิลปะ และสุนทรีย์ภาพ ตระหนักในการปฏิบัติตนตามวิถีแบบประชาธิปไตย

- การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปมีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดรายวิชาในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป จัดแยกตามระดับการศึกษา คือ ระดับปริญญาตรีชุดหนึ่ง ระดับอนุปริญญาชุดหนึ่ง และระดับปริญญาตรี (หลังอนุปริญญา) เป็นอีกชุดหนึ่ง

2. รายวิชาและจำนวนหน่วยกิตที่ต้องเรียนในแต่ละระดับการศึกษาทุกโปรแกรมวิชา ทุกสาย และทุกสาขาวิชา จัดให้เรียนเหมือนกันหมด คือ ปริญญาตรี 33 หน่วยกิต อนุปริญญา 18 หน่วยกิต และปริญญาตรี (อนุปริญญาตรี) 18 หน่วยกิต

3. การเรียนการสอนเน้นรูปแบบบูรณาการวิชาในกลุ่มวิชาเดียวกัน

4. การจัดรายวิชาในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ควรจัดให้เรียนในระยะเวลาสั้นๆ ของระดับการศึกษา

1.1	กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร	บังคับเรียน	9 หน่วยกิต
1.2	กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	บังคับเรียน	9 หน่วยกิต
1.3	กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	บังคับเรียน	6 หน่วยกิต
1.4	กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	บังคับเรียน	9 หน่วยกิต

2. หมวดวิชาเฉพาะด้าน

หมวดวิชาเฉพาะด้านเป็นหมวดวิชาที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติในวิชาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง ทั้งในเทคนิคและการจัดงานอาชีพ โดยให้สามารถนำไปประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- จุดประสงค์ทั่วไป

หมวดวิชาเฉพาะด้านมีจุดประสงค์ดังนี้

1. ให้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาและวิทยาการใหม่ๆ โดยเฉพาะเนื้อหาวิชาที่จะนำไปสอนหรือปฏิบัติงานในด้านเทคนิคการศึกษา ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของครู และมีความรู้ความเข้าใจเทคนิควิธี สามารถถ่ายทอดเนื้อหาวิชาให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

2. ให้มีทักษะอย่างเพียงพอเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาและเทคนิคในการจัดกิจกรรมการสอน หรือการปฏิบัติงานด้านเทคนิคการศึกษา สามารถประยุกต์หลักการและทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและเกิดผลดี

3. ให้มีเจตคติที่ดีและตระหนักในคุณค่าของวิชาชีพทางสาขาวิชาการศึกษา มีคุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นในจรรยาบรรณ รัก ศรัทธา ภาคภูมิใจ และรับผิดชอบในวิชาชีพของตนอย่างแท้จริง

หมวดวิชาเฉพาะด้านแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มวิชา คือ กลุ่มวิชาเนื้อหาหรือกลุ่มวิชาเอก-โท กลุ่มวิชาชีพครู และกลุ่มวิชาปฏิบัติการและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยมีรายละเอียดในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

- การจัดการเรียนการสอน

2.1 กลุ่มเนื้อหาวิชา หรือกลุ่มวิชาเอกวิชาโท

- กลุ่มวิชาเนื้อหา สายมัธยมศึกษา ในระดับปริญญาตรีนั้นอาจจัดการเรียนการสอนได้เป็น 3 แบบ คือ แบบเอกเดี่ยว และแบบเอกคู่ และแบบเอก-โท โดยมีข้อกำหนดให้เรียนทั้งรายวิชาบังคับและรายวิชาเลือก แบบเอกเดี่ยวต้องเรียนประมาณ 60 หน่วยกิต แบบเอกคู่ต้องเรียนประมาณ 30 หน่วยกิต และแบบเอก-โทต้องเรียนประมาณ 30 หน่วยกิต

สำหรับการจัดการเรียนการสอนวิชาโท ในกรณีที่เลือกเรียนวิชาโทข้ามสาขาวิชาของผู้ที่เรียนวิชาตามเอกหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษา ถ้าเลือกเรียนวิชาโทตามหลักสูตรสาขาวิชาศิลปศาสตร์หรือสาขาวิทยาศาสตร์ ต้องเรียนรายวิชาพฤติกรรมกรรมการสอนของวิชาโทนั้นเพิ่มเติมโดยนับหน่วยกิตรวมในเกณฑ์การสำเร็จการศึกษา (สภาการฝึกหัดครูอนุมัติเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2536)

2.2 กลุ่มวิชาชีพครู

- กลุ่มวิชาชีพครู สำหรับในระดับปริญญาตรีนั้นกำหนดให้เรียนอย่างน้อย 25 หน่วยกิต ประกอบด้วยรายวิชาบังคับ 7 รายวิชา จำนวน 18 หน่วยกิต และวิชาเลือกที่เหมาะสมกับโปรแกรมวิชาจำนวน 7 หน่วยกิต

2.3 กลุ่มวิชาปฏิบัติการและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

- กลุ่มวิชาปฏิบัติการและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สำหรับในระดับปริญญาตรีนั้นกำหนดบังคับให้เลือกเรียนโดยให้สอดคล้องกับแบบของกลุ่มวิชาเนื้อหาที่เลือกเรียน สายมัธยมศึกษาให้เรียนประมาณ 10-16 หน่วยกิต

3. หมวดวิชาเลือกเสรี เป็นหมวดวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น และนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่องานและชีวิตของตน โดยในระดับปริญญาตรีนั้นให้เรียน 10 หน่วยกิต ให้เลือกเรียน

รายวิชาใดๆในหลักสูตรวิทยาลัยครูหรือหลักสูตรสถาบันราชภัฏ โดยไม่ซ้ำกับรายวิชาที่เคยเรียนมาแล้วและไม่ต้องเป็นรายวิชาที่กำหนดให้เรียนโดยไม่นับหน่วยกิตในเกณฑ์การสำเร็จหลักสูตรของโปรแกรมวิชานี้ ซึ่งในระดับปริญญาตรีนั้นให้เรียน 10 หน่วยกิต โดยมีแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ให้นักศึกษาได้เลือกเรียนรายวิชาใดๆในหลักสูตรวิทยาลัยครู หรือ หลักสูตรสถาบันราชภัฏ ตามความถนัดหรือสนใจ มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

- ไม่ซ้ำกับรายวิชาที่เคยเรียนมาแล้ว
- ไม่เป็นรายวิชาที่กำหนดให้เรียนโดยไม่นับหน่วยกิตรวมในเกณฑ์การสำเร็จหลักสูตรของโปรแกรมวิชานั้นๆ

จุดประสงค์เฉพาะของโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา

1. เพื่อสร้างเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถทางการรับรู้ด้านทัศนศิลป์
2. เพื่อสร้างเสริมผู้เรียนให้มีความซาบซึ้งในคุณค่าของทัศนศิลป์ทั้งของตะวันออกและตะวันตก
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์
4. เพื่อให้ผู้เรียนรู้ประวัติความเป็นมาของงานทัศนศิลป์และสามารถวิเคราะห์วิจารณ์ได้
5. เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสอนศิลปะในระดับต่างๆโดยเฉพาะในระดับมัธยม
6. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนามรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมอันดีของชาติ

(สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, สำนักมาตรฐานการศึกษา, 2543)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้นนี้จึงพอสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนนั้นถือแนวทางที่สำคัญในการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาต่อการปลูกฝังความรู้แก่ผู้เรียนนั้น ซึ่งถือเป็นหน้าที่โดยตรงของสถาบันการศึกษาทุกระดับ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์และความรู้ที่ได้รับนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคต และจากหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวของโปรแกรมวิชาศิลปศึกษานั้น จะเห็นได้ว่าโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาเป็นโปรแกรมหนึ่งในคณะครุศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษานี้ ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้เรื่องราวของศิลปะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อส่งผลให้เกิดความซาบซึ้ง เกิดความสำนึก และเห็นคุณค่าของศิลปะในแขนงนั้นๆ ดังที่ สิวระ ประवालพฤกษ์ (สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2544) ได้กล่าวว่า จะเห็นได้อย่างชัดเจนจากจุดประสงค์เฉพาะของหลักสูตรโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาคุณค่าของศิลปะ ตลอดจนการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งและหวงแหนในมรดกของชาติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสามารถนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี และรวมไปถึงการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยด้วยเช่นกัน

ดังนั้นจึงทำให้สามารถประมวลถึงรายละเอียดของจุดประสงค์เฉพาะของโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา อันจะนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้นได้ ดังนี้

ข้อหนึ่ง กล่าวว่า “เพื่อสร้างเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถทางการรับรู้ด้านทัศนศิลป์” ดังนั้นผู้เรียนที่ได้รับการศึกษาในหลักสูตรนี้จึงต้องมีความคิด ความเข้าใจและรับรู้เรื่องราวในศิลปะแขนงต่างๆ ซึ่งรวมไปถึงศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นเมืองของไทยด้วย

ข้อสอง กล่าวว่า “เพื่อสร้างเสริมผู้เรียนให้มีความซาบซึ้งในคุณค่าของทัศนศิลป์ทั้งของตะวันออกและตะวันตก” ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องเกิดความซาบซึ้ง และเห็นคุณค่าของศิลปะตะวันออกและตะวันตก ซึ่งรวมถึงการปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรัก ความหวงแหนในศิลปกรรมเหล่านั้นด้วย

ข้อสาม กล่าวว่า “เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์” ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในเทคนิค วิธีการตลอดจนกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะในแขนงต่างๆ

ข้อสี่ กล่าวว่า “เพื่อให้ผู้เรียนรู้ประวัติความเป็นมาของงานทัศนศิลป์และสามารถวิเคราะห์วิจารณ์ได้” ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องเรียนรู้เรื่องราวความเป็นมาของศิลปะในแขนงต่างๆ จนสามารถตัดสินใจการเกิดคุณค่าทางความงามของศิลปะในแขนงนั้นได้

ข้อห้า กล่าวว่า “เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสอนศิลปะในระดับต่างๆ โดยเฉพาะในระดับมัธยม” ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับไปสู่ผู้อื่นได้

ข้อหก กล่าวว่า “เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนามรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมอันดีของชาติ” ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น อันจะนำไปสู่การเกิดประโยชน์แก่มรดกของชาติ และยังมีส่วนทำให้ผู้เรียนรู้จักพัฒนาเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมเหล่านั้นต่อไปได้

นอกจากนี้ฐิระ ประवालพุกฤษ (สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2544) ยังกล่าวว่า จากการจัดการเรียนการสอนรายวิชาต่างๆ ในโปรแกรมศิลปศึกษานั้นมีหลายวิชาด้วยกันที่สามารถเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยได้ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณค่าของความงาม ประวัติความเป็นมาตลอดจนความเข้าใจทางด้านศิลปะพื้นบ้าน เพื่อเป็นพื้นฐานเชื่อมโยงให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย อันจะส่งผลให้เกิดการส่งเสริม เผยแพร่และสืบทอดศิลปะท้องถิ่นในแขนงนี้ต่อไปได้ ดังที่ ประจวบ เถียมผู้ช่วย (อ้างถึงใน เนื้ออ่อน ขวัญทองเขียว, 2538) ได้กล่าวไว้ว่า ในการเรียนการสอนนั้นจะกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวในด้านการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน โดยมีการค้นคว้าถึงตัวศิลปินผู้ผลิตงาน

ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านและผลงาน โดยมีพระราชบัญญัติเน้นถึงการอนุรักษ์ ส่งเสริมวัฒนธรรมซึ่งรวมถึงศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

สำหรับในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยนั้นมีรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของรายวิชา ดังต่อไปนี้

- 2001104 ศิลปะไทย1 2 (1-2)

ศึกษาความหมายของศิลปะไทย ที่มาของลายไทยและภาพไทย สามารถประยุกต์และสร้างสรรค์ เพื่อนำมาใช้ในแนวทางอนุรักษ์ อีกทั้งสามารถจำแนกแบบและชนิดของภาพไทยและลายไทยได้ ผูกผันและปฏิบัติเกี่ยวกับการออกแบบลายไทยและภาพไทย

- 2004103 พิพิธภัณฑศิลป์ 2 (1-2)

ศึกษาบทบาทและความสำคัญของการพิพิธภัณฑสถาน ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑศิลป์ และสถานที่แสดงผลงานศิลปะที่มีต่อสังคม โดยเน้นระบบและการดำเนินการ การบริหารและองค์กร รูปแบบการจัดการเสนอผลงานเพื่อให้บริการแก่ชุมชน

- 2011204 ประวัติศาสตร์ศิลป์1 3 (2-2)

ศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะโดยสังเขปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตะวันตกและตะวันออก ที่มีอิทธิพลต่อศิลปะในสาขาต่างๆและศิลปะไทย ในด้านรูปแบบและเนื้อหาในอดีตถึงปัจจุบัน โดยเน้นคติความเชื่อและศิลปะการช่างที่สำคัญของไทยและสากล

- 2014305 ศิลปศึกษาเบื้องต้น 2 (2-0)

ศึกษาประวัติความเป็นมา และพัฒนาการศิลปศึกษา ปัญหาของศิลปศึกษากับลักษณะการเรียนรู้ศิลปะในสถาบันการศึกษา บทบาทและความสำคัญของศิลปศึกษากับสังคม ศิลปศึกษากับพัฒนาการอาชีพ รวมทั้งการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

นอกจากนี้ ยังมีรายวิชาในแขนงวิชาศิลปะพื้นบ้าน ซึ่งเป็นแขนงวิชาหนึ่งที่ให้นักศึกษาเลือกเรียน โดยจะต้องเลือกเรียนแขนงวิชาละไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต ได้แก่

- 2011102 ศิลปะพื้นบ้าน1 2 (1-2)

ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของศิลปะและหัตถกรรมในชุมชนไทย เน้นลักษณะวัสดุ วิธีการ ประโยชน์ใช้สอย ความเชื่อหรือเหตุผลที่ปรากฏในรูปแบบของศิลปะพื้นบ้าน

- 2011103 ศิลปะพื้นบ้าน2 2 (1-2)

ศึกษาลักษณะ รูปแบบของศิลปะพื้นบ้านตามแหล่งต่างๆในท้องถิ่น ศึกษาเชิงวิเคราะห์

- 2011104 ศิลปะพื้นบ้าน3

2 (1-2)

ศึกษาถึงสาระ วิธีการอนุรักษ์ และวิธีการเผยแพร่ศิลปะท้องถิ่นพื้นบ้านในสาขาต่างๆ ของแต่ละท้องถิ่น

(สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญาตรี, สำนักมาตรฐานการศึกษา, 2543)

จะเห็นได้ว่าเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในเบื้องต้นของรายวิชาดังกล่าวแล้ว จะสามารถส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในหลักการทางสุนทรียภาพ แนวคิด ประวัติความเป็นมา ของงานศิลปกรรมแขนงต่างๆได้ และเมื่อผู้เรียนเกิดความนิยมชมชอบและภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมประจำชาติของตนเอง เข้าใจในความงามของศิลปวัฒนธรรมจนสามารถตระหนักและเห็นความสำคัญของงานศิลปะท้องถิ่นได้ ผู้เรียนก็จะเกิดความรัก ความหวงแหนในสมบัติทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นมรดกของชาติ อันจะส่งผลให้เกิดการช่วยกันอนุรักษ์และสืบทอดให้คงอยู่สืบไป ดังนั้น นักศึกษาโปรแกรมศิลปศึกษาจึงควรตระหนักในคุณค่าของความสำคัญ และ หวงแหนมรดกที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรคไว้ โดยใช้ความรู้ในเรื่องของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทยเป็นพื้นฐานในการนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคต พร้อมทั้งสามารถนำไปถ่ายทอดแก่เยาวชนและบุคคลอื่นในบทบาทของการเป็นครู อาจารย์ และนักวิชาการทางการศึกษาได้ ดังที่ เนื้ออ่อน ขวัญทองเขียว ได้สรุปบทบาทของนักศึกษา โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏ ในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไว้ดังนี้

1. ทำความเข้าใจถึงความสำคัญและวิธีการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เพื่อการถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง
2. ถ่ายทอดและปลูกจิตสำนึกให้แก่นักเรียน ในเรื่องการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในฐานะครู อาจารย์
3. สนับสนุนกิจกรรมของนักเรียนในเรื่องการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
4. จัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในโรงเรียน
5. เป็นผู้ศึกษารวบรวมและทำการวิจัยงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
6. ร่วมมือกับสถาบันราชภัฏในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
7. เป็นผู้นำในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในชุมชน
8. จัดนิทรรศการให้ความรู้ และเผยแพร่งานด้านการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไปสู่ชุมชนในท้องถิ่น
9. รณรงค์ให้เห็นความสำคัญของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในชีวิตประจำวัน
10. เป็นผู้นำในการพัฒนารูปแบบของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านให้สอดคล้องกับชีวิต

ประจำวันและเพื่ออาชีพ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจะเห็นได้ว่า สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันการศึกษาหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งอนุรักษ์และทำนุบำรุงมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น เนื่องจากปรัชญาของสถาบันราชภัฏมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาท้องถิ่น จึงเปรียบเสมือนสถาบันอุดมศึกษาของชุมชน มีความพร้อมในการเตรียมความรู้ในเรื่องของชุมชน และสามารถผลิตบัณฑิตเพื่อสนองความต้องการของชุมชนอันจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งยังสามารถสร้างผู้นำของแต่ละชุมชนเพื่อทำหน้าที่ปกป้องรักษา และทำนุบำรุงมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาทั้งในด้านของหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความรู้ มีทัศนคติที่ดี เพื่อให้เห็นคุณค่าและเกิดความเข้าใจในความสำคัญของการอนุรักษ์ และวิธีการในการอนุรักษ์มรดกของท้องถิ่นซึ่งรวมไปถึงผ้าพื้นเมืองของไทยด้วย จึงเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การคงอยู่ การสืบทอดและการดำรงรักษามรดกของแผ่นดิน สามารถก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏนั้นถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรง ในการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งรวมถึงการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย กล่าวคือ อาจารย์ผู้สอนจะเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในการจัดการเรียนการสอน เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมที่ได้ผล โดยครูจะมีบทบาทอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการจัดการจัดหลักสูตร การสอนในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมและการจัดนิทรรศการต่างๆ เพื่อปลูกฝังให้เกิดค่านิยมที่ดีตระหนักในคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจที่จะร่วมกันอนุรักษ์ เผยแพร่ และสืบทอดผ้าพื้นเมืองของไทยซึ่งถือเป็นศิลปะของท้องถิ่นที่สำคัญประเภทหนึ่งให้คงอยู่ต่อไป ตลอดจนยังเป็นผู้ที่มีบทบาทในการรวบรวม ศึกษา วิจัย และจัดทำเอกสารในการเผยแพร่การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยได้ ส่วนนักศึกษาเองก็จะต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจในวิชาหลัก ๆ เหล่านี้ที่เอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ไม่ว่าจะเป็น วิชาศิลปะพื้นบ้าน วิชาพิพิธภัณฑ์ศิลป์ วิชาวิชาศิลปะไทย ฯลฯ ทั้งนี้ก็เพื่อจะได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง และนอกจากนี้บัณฑิตที่จบจากสถาบันราชภัฏนั้นก็เปรียบเสมือนบุคลากรในท้องถิ่น เมื่อปลูกฝังให้เกิดความรัก ความหวงแหนและเห็นคุณค่าของศิลปะท้องถิ่นในแขนงต่างๆดังกล่าวแล้ว ก็สามารถจะเป็นผู้สืบทอดและอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองได้เป็นอย่างดี ดังนั้นนักศึกษาที่จะจบไปเป็นครูจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจรวมทั้งมีทัศนคติที่ดีและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยเพื่อจะได้เป็นผู้ถ่ายทอดแก่ผู้อื่นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการผ้าพื้นเมืองของไทย บทบาทของการศึกษาในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดศิลปวัฒนธรรมไทย รวมทั้งหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของ สถาบันราชภัฏ มีดังต่อไปนี้

- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผ้าพื้นเมืองของไทย

วรวิทย์ องค์ครุทรักษา (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการถ่ายทอดศิลปะการปักผ้า ของชาวเขาเผ่าเย้า บ้านห้วยแม่ซ้าย จังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากระบวนการ ถ่ายทอดศิลปะการปักผ้าของชาวเขาเผ่าเย้า บ้านห้วยแม่ซ้าย จังหวัดเชียงราย ในด้านวัสดุ อุปกรณ์ ขั้นตอนวิธีปัก รูปแบบลวดลายปักและค่านิยมความเชื่อ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สตรีเย้าจำนวน 15 คน โดยเก็บข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า ด้านวัสดุอุปกรณ์ ในการหัดปักชาวเขาเย้าใช้เข็มเย็บผ้าขนาดใหญ่ ด้ายที่นิยมใช้ คือ ไหมพรม เพราะปักง่าย ราคาถูก สีไม่ตกและผ้าที่ใช้ปักเป็นผ้าทอมือย้อมสีดำ ในด้านขั้นตอน วิธีปัก เริ่มจากการหัดจับเข็ม การสอดเข็ม การจับผ้าและการนับเส้นผ้ายตามลำดับ ในด้านรูปแบบ ลวดลายปัก เริ่มด้วยการหัดปักลายโค้งเกี่ยว ส่วนลายที่นิยมปักคือ ลายโค้งดัดมัด ที่เหลือได้แก่ ลายโค้งทิวและลายกิว กิว ในด้านค่านิยมความเชื่อในการปัก ชาวเขาเชื่อว่าผู้หญิงทุกคนต้อง ปักผ้าเพื่อให้มีเครื่องนุ่งห่มใช้ในชีวิตรประจำวัน และมีชุดสวมใส่ไปร่วมงานพิธีเย้า และเชื่อว่าผู้ หญิงทุกคนต้องปักผ้าได้ หากปักไม่ได้บุคคลอื่นจะดูถูก ซึ่งการปักผ้าแสดงถึงความขยันของสตรี ซึ่งจะทำให้บุรุษให้ความสนใจตนและเชื่อว่าการปักผ้าเป็นสิ่งจำเป็นของผู้หญิงเย้าทุกคนต้องทำ สืบไป กระบวนการสืบทอดการปักผ้าของชาวเขาเย้าทำโดยมารดาสอนให้แก่บุตรสาวเมื่อมีอายุ ระหว่าง 6-12 ปี ตามความพร้อมของแต่ละบุคคล และเมื่ออย่างเข้าอายุ 15 ปีก็สามารถปักผ้าได้ โดยการสังเกตและไต่ถามผู้รู้แล้วฝึกด้วยตนเอง มีการแลกเปลี่ยนลวดลายกับผู้อื่นทำให้เกิด ลวดลายใหม่ๆ การปักผ้าของชาวเขาเย้าจึงนับได้ว่าเป็นกระบวนการสืบทอดทางศิลปะที่ผู้สอนใช้วิธี สอนแบบปากเปล่าและการสาธิต ผู้เรียนใช้วิธีการสังเกตและฝึกประสบการณ์ด้วยตนเองจนเกิด ความชำนาญ โดยไม่มีการจดบันทึกเป็นหลักฐาน การถ่ายทอดจึงขึ้นอยู่กับความแม่นยำของผู้ สอนและผู้เรียนในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

รัชพล บัจจุบันุญ (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการทอผ้า ของชาวไทยทรงดำ” ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชน กระบวนการถ่ายทอดการทอผ้า และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดการทอผ้าของ ชาวไทยทรงดำ ในเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีเข้าไปมี

ส่วนร่วมในชุมชนเพื่อสังเกต สัมภาษณ์ และรวบรวมจากเอกสารข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดหมวดหมู่และนำเสนอโดยการพรรณนา การศึกษาค้นคว้าพบว่า ชาวไทยทรงดำ มีกระบวนการถ่ายทอดการทอผ้าสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในกระบวนการสอนการทอผ้า ได้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด ทำให้ผู้ให้สามารถสอดแทรกความรู้ด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพได้อีกด้านหนึ่ง ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการถ่ายทอด ได้แก่ พ่อ แม่ และญาติพี่น้องที่มีความรู้เป็นผู้ให้การถ่ายทอดต่อบุตรหลานที่ยังไม่ได้รับการเรียนรู้ให้ได้รับการเรียนรู้ตามขั้นตอน จนสามารถปฏิบัติเองได้ เพื่อจะได้มีผ้าทอของชาวไทยทรงดำ ไว้ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรมและพิธีกรรมของชุมชน วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดการทอผ้าประกอบด้วย ค่านิยม ความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งในการประกอบกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ผ้าที่ทอเองมาประดิษฐ์ เป็นเครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์เครื่องใช้เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ จะนำผ้าที่ซื้อจากตลาดมาใช้แทนไม่ได้ จึงทำให้เกิดความจำเป็นจะต้องมีการถ่ายทอดการทอผ้าสืบทอดกันมา มิเช่นนั้นจะไม่สามารถเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมตามวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำได้

ชนิดา ตั้งถาวรสิริกุล (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ลวดลายผ้า : สื่อสัญลักษณ์ของลาวเวียง (จันท)” ลวดลายผ้าเป็นคุณค่าความงามเชิงศิลปะที่สำคัญของผ้า ที่สามารถเป็นพลังทางสังคมในการโน้มน้าวใจและสื่อความหมาย ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงมองลวดลายผ้าในฐานะสื่อสัญลักษณ์ของกลุ่มคนโดยศึกษาจากกลุ่มคนที่เรียกตนเองว่าลาวเวียง ที่ใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในสังคมเพื่อค้นหาความหมายทางสังคมและวัฒนธรรมและวิธีการสื่อความหมายในรูปแบบนามธรรม ลวดลายผ้าเกิดขึ้นจากระบบความคิดของมนุษย์ที่มีระเบียบแบบแผน ซึ่งถูกผูกโยงเข้ากับกฎเกณฑ์ทางสังคม กฎเกณฑ์ในการจัดระเบียบโครงสร้างของลวดลายและองค์ประกอบของลวดลายถูกกำกับด้วยสังคม ซึ่งแม้แต่ปัจเจกเองก็ยอมรับและปฏิบัติตามโดยไม่รู้สึกรู้ตัว ลวดลายผ้าเป็นคลังความรู้ของผู้หญิงและเป็นบทบาทหน้าที่เฉพาะของผู้หญิงที่แยกออกจากผู้ชายอย่างเด่นชัด ในสังคมกสิกรรมที่การแบ่งแยกแรงงานตามเพศเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคม หากแต่การแบ่งแยกนี้ได้แสดงอยู่ภายในโครงสร้างของลวดลายผ้าด้วยคือ ผ้ามนของผู้ชายจะมีลักษณะโครงสร้างตรงกับโครงสร้างลวดลายส่วนบนของผ้าหม่ ในอีกแง่หนึ่งที่สำคัญคือการสื่อความหมายของลวดลายผ้ามีทั้งในระดับปัจเจกและกลุ่ม ในระดับปัจเจกบุคคลนั้นมุ่งแสดงออกถึงคุณสมบัติของตนเองเป็นสำคัญ เพื่อสื่อสารกับบุคคลอื่นในสังคม ส่วนในระดับกลุ่มนั้น ลวดลายผ้าเป็นการรวมกลุ่มทางสังคมในโลกสามัญ โดยมุ่งแสดงความสมบูรณ์ทางสังคม อันเป็นอุดมคติหลักผ่านความหมายที่ฝังอยู่ในลวดลายที่เชื่อมโยงกับความหมายในพิธีกรรมความเชื่อ โดยเฉพาะลายนาคซึ่งเป็นลวดลายที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ทั้งทางศาสนาและสามัญ นาคเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายของลักษณะคู่ตรงข้ามโดยแทนทั้งดิน น้ำและภูเขา เพื่อสื่อถึงความ

อุดมสมบูรณ์ที่เป็นสิ่งสำคัญต่อระบบการผลิตในสังคมกสิกรรม นาคจึงเป็นสัญลักษณ์ที่บรรจุลักษณะของคู่ตรงข้ามที่ถูกหลอมรวมในรูปธรรมเดียวกัน ที่มุ่งสร้างความสมบูรณ์ทางสังคม ลวดลายผ้าเป็นพลังของมนุษย์ในการสื่อสารอีกรูปแบบที่สำคัญ ที่เป็นสื่อสารที่บรรจุความหมายทางสังคมทั้งในระดับปัจเจกและกลุ่ม ที่ถูกแสดงออกผ่านรูปภาพในชีวิตประจำวันซึ่งการอ่านและทำความเข้าใจของสิ่งนี้จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมนั้นด้วย ส่วนรวมเป็นสิ่วรณะร้อนมักใช้สีต่างๆ ในปริมาณมากๆ ไปหาน้อยตามลำดับ ได้แก่ สีแดง สีดำ สีเหลือง สีเขียว สีขาว และสีอื่นๆ

นิยม ออโศสุรย์ (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการสืบทอดงานศิลปะผ้าทอของกลุ่มชนไทยทรงดำในจังหวัดเพชรบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสืบทอดงานศิลปะผ้าทอของกลุ่มชนไทยทรงดำในจังหวัดเพชรบุรี และเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา สภาพปัจจุบัน คติความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยทรงดำ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ เทคนิค กรรมวิธี และประโยชน์ใช้สอยของงานศิลปะผ้าทอของกลุ่มชนไทยทรงดำ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือสตรีไทยทรงดำจำนวน 50 คน ที่มีอายุระหว่าง 25-49 ปี อายุ 50-69 ปีและ 70 ปีขึ้นไป ผลการวิจัยพบว่า ทางด้านการสืบทอดศิลปะผ้าทอของไทยทรงดำนั้น มารดาเป็นผู้สอนให้แก่บุตรที่มีอายุระหว่าง 13-18 ปี ผู้เรียนจะเรียนด้วยวิธีการฝึกหัดทำด้วยการสังเกตจากของจริงที่เป็นตัวอย่างหรือซักถามจากผู้รู้ มีการแลกเปลี่ยน การทดลองลวดลายกับเพื่อนบ้าน ซึ่งทำให้ได้ลวดลายแปลกใหม่ การสืบทอดการทอผ้าจึงเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษสืบทอดสู่คนรุ่นต่อไป ส่วนทางด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านประวัติความเป็นมา การทอผ้าและการใช้ผ้าเป็นการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ด้านสภาพปัจจุบัน ผู้ทอส่วนใหญ่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปและยังใช้วิธีการแบบโบราณ ด้านคติความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เชื่อว่าการทอเป็นหน้าที่ของสตรี สตรีใดทอผ้าไม่เป็นหรือไม่ทอผ้าเก็บไว้ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ จะได้รับการดูถูกจากเพื่อนบ้าน และคนส่วนใหญ่มีความเชื่อเรื่องผีและขวัญ โดยเฉพาะเรื่องผีบรรพบุรุษ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการใช้ผ้าในพิธีกรรมต่างๆ ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้า ได้แก่ ฝ้ายไหม ไยสังเคราะห์ สีย้อมผ้าได้จากต้นครามและประดู่ ด้านเทคนิคกรรมวิธี การทำลวดลายใช้วิธีการทอ การปะผ้าและการปักผ้า คุณค่าทางศิลปะและประโยชน์ใช้สอย การออกแบบและการใช้สีของผ้าทออยู่บนพื้นฐานของหลักองค์ประกอบศิลป์ ผ้าทอได้มีการนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรมต่างๆ

วรรณภา วุฒทะกุล (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผ้าจากวิถีชีวิตชาวไทยยวน ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประวัติความเป็นมาของผ้าจากของชาวไทยยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีและเพื่อวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของผ้าจากวิถีชีวิตชาวไทยยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยศึกษาจากข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชาวไทยยวนและศิลปะการทอผ้าจาก รวมทั้งจากการสัมภาษณ์ลูกหลาน

เชื้อสายไทยยวนประมาณรุ่นที่ 4-5 นับแต่มีการอพยพลงมาตั้งถิ่นฐานชุมชนไทยยวนที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การทอผ้าก็มีกรรมวิธีและเทคนิคที่ยาก ซับซ้อน ประณีตและต้องใช้เวลาอันนานมาก สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตพื้นฐานของการดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ความเชื่อ อันประสานสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ แต่ปัจจุบันกรรมวิธีและเทคนิคการทอจกกำลังสูญหายไปเพราะจากการเปลี่ยนแปลงของชุมชนไทยยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี อับสึบเนื่องจากความเจริญทางวัตถุและการขยายความเจริญจากเมืองไปสู่ชนบทตามนโยบายของรัฐบาลชุดต่างๆ ส่งผลให้ชุมชนไทยยวนที่ตำบลคูบัวกลายเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ความเจริญของเมืองใหญ่ การหลั่งไหลของวัฒนธรรมเมืองเข้ามาที่นี่ ทำให้เกิดความอ่อนแอทางวัฒนธรรมของชาวไทยยวน จนในที่สุดลูกหลานชาวไทยยวนรุ่นต่อมาขาดการสืบทอดวัฒนธรรมบางประการของบรรพบุรุษ ช่างทอจึงหันมาทอตามความต้องการของตลาดมากกว่าการคำนึงถึงการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมดั้งเดิม ทำให้มีผู้ที่สนใจและให้ความสำคัญแก่ผ้าจกสับสนุนให้มีการสืบทอดอย่างถูกกรรมวิธีและวิธีการมากขึ้น โดยกลุ่มลูกหลานชาวไทยยวนเอง ดังเช่นการก่อตั้งศูนย์ศิลปสืบทอดการทอจก วัดแคทราย ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เพื่อทำหน้าที่อนุรักษ์และพัฒนาศิลปะการทอจกให้คงอยู่ไม่สูญหายไป แม้ว่าจะไม่สามารถสะท้อนวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีบางประการก็ตาม ก็นับได้ว่าชาวไทยยวนกลุ่มนี้สามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษให้สืบทอดไปยังลูกหลานรุ่นต่อไปได้ ศิลปะการทอผ้าจกมิใช่เป็นเพียงศิลปหัตถกรรมอันล้ำค่าของชาวไทยยวนเท่านั้น หากเป็นศิลปะอันล้ำค่าของชาวไทยทุกคนด้วย สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญทางด้านศิลปหัตถกรรมอันน่าภาคภูมิใจของชาติไทย

วรรณภา วุฒฑะกุล และยุรรัตน์ พันธุ์ยุรา (ม.ป.ป.) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผ้าทอกับวิถีชีวิตชาวไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทของผ้าทอที่มีในประเทศไทยโดยครอบคลุมพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงความสำคัญและประโยชน์ของผ้าทอที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวไทย และจัดเป็นมรดกที่สำคัญประการหนึ่งของไทย เพราะผ้าทอของชาวสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น อีกทั้งศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลง ความสำคัญและประโยชน์ของการใช้ผ้าไทยในประเทศไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบันโดยใช้วิจัยทางประวัติศาสตร์ ด้วยการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการบอกเล่า ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผ้าทอสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ แบ่งตามวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการทอและ แบ่งตามกรรมวิธีในการทอ ผ้าทอมีความสำคัญเพื่อสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิต เพราะผ้าทอเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ เพื่อแสดงถึงฐานะของผู้สวมใส่ เป็นการแบ่งหน้าที่ระหว่างชายและหญิง อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงความเป็นหญิงอย่างเด่นชัดเพราะการทอผ้าต้องใช้ความขยัน ความอดทน ความพยายาม ความประณีตละเอียดอ่อน ซึ่งเป็นอุปนิสัยของผู้หญิง การทอผ้าเป็นเครื่องแสดงถึงความพร้อมใน

วัยที่จะมีครอบครัว ประโยชน์ของผ้าทอเป็นเครื่องนุ่งห่มเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและใช้ในพิธีกรรม ตั้งแต่เกิดจนตาย เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองได้ยุติลง ปรากฏว่าอุตสาหกรรมการทอผ้าของยุโรป ซึ่งเจริญก้าวหน้า ได้แพร่ขยายเข้ามาสู่สังคมไทย ผ้าทอดังกล่าวมีเนื้อแน่น สีไม่ตก มีราคาถูก ซื้อหาได้ง่าย ประหยัดเวลา ไม่ต้องเสียเวลาในการทอด้วยมือ ชาวบ้านจึงนิยมใช้ผ้าทอจากเครื่องจักรแทนผ้าทอด้วยมือ

ฐานิส กุลขจรพันธ์ (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์ผ้าฝ้ายทอมือที่ย้อมด้วยวัสดุจากธรรมชาติ: กรณีศึกษาอำเภอจอมทอง และอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาหาแนวทางในการอนุรักษ์ผ้าฝ้ายทอมือที่ย้อมด้วยวัสดุจากธรรมชาติใน 4 ตำบลคือ ตำบลบ้านตาล ตำบลนาคอเรือ อำเภอฮอด ตำบลสบเตี๊ยะ และตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตฝ้ายทอมือแหล่งผลิตใหญ่ของจังหวัดเชียงใหม่ ในการศึกษาครั้งนี้ได้แยกการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ กลุ่มผู้ผลิต และกลุ่มผู้บริโภคในกลุ่มผู้ผลิตเลือกศึกษาเจาะจงผู้ทำหน้าที่ในการย้อม (Purposive Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 37 ราย ส่วนกลุ่มผู้บริโภคทำการศึกษาผู้บริโภคทั่วไปในเขตอำเภอเมือง จ.เชียงใหม่ ทำการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้าโดยแยกตามพื้นที่ศึกษา รวมจำนวน 200 ราย ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากการศึกษาสามารถสรุปผลได้ดังนี้คือ

1. ด้านกลุ่มผู้ผลิต

ลักษณะการผลิตผ้าฝ้ายทอมือในกลุ่มพื้นที่ดังกล่าว มีทั้งการใช้สีสังเคราะห์และสีธรรมชาติ ส่วนใหญ่นิยมทอเป็นผืนผ้ามากกว่าการทำเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูป โดยมีวัตถุประสงค์ในการผลิตเพื่อขายเป็นสินค้ามากกว่าใช้เอง สำหรับความรู้การย้อมสีผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือพบว่าได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ส่วนวัสดุที่ใช้ในการย้อมสีธรรมชาติส่วนใหญ่ได้มาจากส่วนต่างๆ ของพืช สัตว์ ได้มาจากตัวและรังครั่ง แร่ธาตุได้มาจากดินโคลน วัสดุเหล่านี้หามาจากป่าใกล้บ้าน ส่วนการดูแลรักษาแหล่งวัตถุดิบที่นิยมใช้ในการย้อมพบว่า มีลักษณะของการอนุรักษ์ กล่าวคือ มีวิธีการตากเปลือกเพียงบางส่วนแล้วพอกโคลนไว้ สำหรับกระบวนการย้อมสีพบว่า มีการใช้สารช่วยติดสีโดยส่วนใหญ่เป็นสารส้ม ส่วนตัวติดสีนิยมใช้ตัวติดสีที่เป็นวัสดุธรรมชาติคือเกลือ สำหรับเชื้อเพลิงที่ใช้ในการย้อมพบว่า มีการใช้ไม้ฟืนจากป่าสงวนและเศษกิ่งไม้ จากไร่สวน สำหรับแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคของประชากรตัวอย่าง รวมทั้งที่ใช้ในการย้อมพบว่า เป็นแหล่งน้ำเดียวกันคือ น้ำประปาหมู่บ้านและน้ำใต้ดินโดยไม่มีกระบวนการบำบัดน้ำก่อนนำน้ำมาใช้ และวิธีการกำจัดน้ำเสียที่เหลือจากการย้อมสีนิยมเททิ้งลงพื้นดินมากที่สุด ส่วนเศษวัสดุที่เหลือจากการย้อมนั้น อาทิ เปลือกไม้ พบว่า นิยมนำไปทำเป็นเชื้อเพลิง และนำไปผสมกับน้ำเพื่อทำน้ำต่างใช้ในการกระบวนการติดสี แต่ไม่ปรากฏว่ามีระบบบำบัดน้ำเสีย ผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจาก

การย้อมสีในกระบวนการผลิตผ้าฝ้ายทอมือพบว่า การย้อมสีธรรมชาติส่งผลต่อสุขภาพต่อผู้ย้อมน้อยกว่าการย้อมสีสังเคราะห์

2. ด้านกลุ่มผู้บริโภค

ด้านความรู้ของประชากรกลุ่มตัวอย่างต่อผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ ทราบว่ามีการย้อมผ้าฝ้ายทอมือด้วยสีธรรมชาติ และสีสังเคราะห์ ส่วนความคิดเห็นของกลุ่มประชากรตัวอย่างเมื่อกล่าวถึงผ้าฝ้ายทอมือ สิ่งแรกที่คำนึงคือ เป็นเรื่องของการอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนา ชนิดและประเภทของผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ประชากรตัวอย่างกลุ่มผู้บริโภคนิยมประเภทเครื่องแต่งกายสำเร็จรูปประเภทเสื้อผ้าสำเร็จและผ้าชิ้น จากการศึกษาทราบว่ามูลเหตุจูงใจในการซื้อพบว่าความสวยงามของลวดลายมาอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ความสวยงามของเนื้อผ้าและคุณภาพการทอ ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าโอกาสในการซื้อของกลุ่มประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมซื้อในช่วงเทศกาล เช่น ปีใหม่ หรือสงกรานต์ โดยมีการใช้จ่ายเงินโดยเฉลี่ยต่อครั้งประมาณ 200-500 บาท แหล่งและสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายที่ประชากรกลุ่มตัวอย่างนิยม ได้แก่ ในท่งป่าช้า ตลาดวโรรส และแหล่งผลิต รวมทั้งการจัดงานนิทรรศการต่างๆ สีผ้าฝ้ายทอมือที่ประชากรกลุ่มตัวอย่างนิยม พบว่าสีแดง สีเขียว สีครีม สีขาว สีน้ำตาล เรียงตามลำดับ ส่วนการรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติพบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างทราบจากการบอกเล่าปากต่อปากมากที่สุด เป็นที่น่าสังเกตว่าการโฆษณาไม่ว่าจะเป็นจากหนังสือพิมพ์ แผ่นพับใบปลิวมีน้อย

อุดม สมพร (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผ้าจากไท-ยวน ราชบุรี” ซึ่งจากรายงานการศึกษาเชิงวิเคราะห์กล่าวว่า การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาศิลปะการทอผ้าการทอผ้าของชาวไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี เพื่ออนุรักษ์ผ้าจากซึ่งเป็นมรดกศิลปสมบัติของชาวไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี และเพื่อฟื้นฟู ถ่ายทอดและพัฒนาศิลปะการทอผ้าจากในจังหวัดราชบุรีให้สามารถกลับมามีบทบาทในวิถีชีวิตของชาวไท-ยวน และยึดยาวต่อไปท่ามกลางสภาพของสังคมที่หลากหลายด้วยกระแสวัฒนธรรมจากต่างชาติ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกเฉพาะชาวไท-ยวนที่เป็นช่างฝีมือทอผ้าจากทุกคนในจังหวัดราชบุรี และเก็บข้อมูลจากภาคสนามโดยการสำรวจผ้าจากโบราณ สัมภาษณ์แบบลึกจากผู้ครอบครองผ้าและผู้ทอผ้า การสังเกตโดยเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆและการค้นคว้าวิจัยจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ข้อมูลที่ได้นำเสนอเป็นรายงานการวิจัยโดยการเขียนบรรยายประกอบตารางในข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า ชาวไท-ยวน ราชบุรีสืบเชื้อสายมาจากบรรพชนไท-ยวน (ล้านนา) เมืองเชียงแสน ซึ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในเมืองราชบุรีเมื่อปีพุทธศักราช 2347 เป็นต้นมา ระยะเวลาได้สืบทอดศิลปะการแต่งกายด้วยผ้าจากอันเป็นมรดกทางศิลปหัตถกรรมมาจากบรรพชนโยนกเชียงแสนอย่าง

แพร่หลาย การสืบทอดวิธีการและลวดลายผ้าสำหรับจกก็ยังคงรักษาแบบแผนดั้งเดิมไว้อย่างเคร่งครัดและทอไว้ใช้เองมิได้เพื่อซื้อขาย ต่อมาในปัจจุบันลูกหลานไท-ยวน ราชบุรี ไม่นิยมแต่งกายด้วยผ้าขึ้นตีนจก ศิลปะการทอผ้าจกจึงเกือบสูญหายไปจากวิถีชีวิตของคนไท-ยวนที่ราชบุรี แต่ถึงอย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้สืบทอดการทอผ้าจกในบางพื้นที่ของชุมชนไท-ยวน เช่นที่ตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลรางบัว และได้รับการสนับสนุนส่งเสริมทั้งเทคนิคการทอและการตลาดจากภาครัฐและเอกชน วัตถุประสงค์ของการทอจึงเปลี่ยนจากการทอเพื่อใช้เองแทนการทอเพื่อขายเป็นราบได้เสริมในการครองชีพ และสภาพการทอผ้าจกในปัจจุบันถดถอยลงเพราะอิทธิพลของสภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจ ผลักดันให้ผู้หญิงไท-ยวนละทิ้งหูกเข้าไปขายแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อรายได้ที่มากกว่าสำหรับการดำรงชีพ จึงทำให้การแต่งกายตามเอกลักษณ์ดั้งเดิมหายไปเพราะเทคโนโลยีและกระแสวัฒนธรรมของชุมชนเมืองที่หลั่งไหลเข้าสู่วิถีชีวิตไท-ยวนในปัจจุบัน

ไมตรี เกตุขาว (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาลวดลายผ้าตีนจกในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย” การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา ลวดลายผ้าตีนจกในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย 3 จังหวัด ในประเด็นลักษณะของลวดลาย การใช้สี ความคล้ายเหมือนและแตกต่างของลวดลายในแต่ละจังหวัด กลุ่มตัวอย่าง เป็นผ้าตีนจกใน 3 จังหวัด ได้แก่ จ.แพร่ จ.อุตรดิตถ์ และ จ.สุโขทัย จังหวัดละ 90 ผืน รวมทั้งสิ้น 270 ผืน ซึ่งได้นำมาโดยการสุ่มแบบกลุ่มในการเก็บข้อมูลภาคสนาม นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ประกอบกับแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตารางแสดงสถิติร้อยละ ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ผ้าตีนจก อ.ลอง จ.แพร่

สีพื้นผ้าตีนจกมีสีดำแดงจำนวนมากที่สุดซึ่งเป็นรูปแบบโบราณดั้งเดิม ลวดลายหลักมักมีลักษณะเป็นลวดลายดอกรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนสลับกับขาลาย มักอยู่ตรงกลางและมีแถบลายขนาดใหญ่ มี 23 ลาย ลายที่มีจำนวนมากที่สุดได้แก่ ลายนกกินน้ำร่วมต้น มีขาลายที่ใช้ประกอบกับลวดลายหลัก 12 แบบ ขาลายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ขาลายที่มีรูปนก 2 ตัว หันหน้าเข้าหากัน ลวดลายที่เป็นได้ทั้งลวดลายหลักและลวดลายประกอบ มีลักษณะเป็นลวดลายต่อเนื่องมี 3 ลาย ลวดลายประกอบมีลักษณะเป็นลวดลายต่อเนื่องมีแถบลายขนาดเล็ก มี 23 ลาย ลายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ลายนกกินน้ำร่วมต้น ลวดลายต่างๆ ของผ้าตีนจก จ.แพร่ ได้รับแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบจากสัตว์มีจำนวนมากที่สุด มีโครงสร้างของลวดลายเป็นลักษณะลวดลายสมมาตรบนพื้นผ้าตีนจก สีดำแดงจำนวนมากที่สุด มีจำนวนแถบลวดลายประกอบไม่มากนัก จึงมีลวดลายค่อนข้างโปร่ง การใช้สีมักใช้สีตัดกันโดยโครงสร้างรวมเป็นสีวรรณะร้อน มักใช้สีต่างๆ ในปริมาณจากมากไปหาน้อยตามลำดับได้แก่ สีดำ สีเหลือง สีแดง สีเขียว สีขาว และสีอื่นๆ

2. ผ้าตีนจก อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์

สีพื้นผ้าตีนจกมีสีแดงจำนวนมากที่สุด และพบว่ามีสีแดงเข้มเป็นสีพื้นที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งเป็นรูปแบบโบราณดั้งเดิม ลวดลายหลักมักมีลักษณะเป็นลวดลายดอกรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนสลับกับขาลายมี 13 ลาย ลายที่มีจำนวนมากที่สุด ได้แก่ ลายหงส์นก มีขาลายที่ใช้ประกอบกับลวดลายหลัก 10 แบบ ขาลายที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ขาลายที่มีรูปนก 2 ตัวหันหน้าเข้าหากัน ลวดลายที่เป็นได้ทั้งลวดลายหลักและลวดลายประกอบมีลักษณะเป็นลวดลายต่อเนื่อง มีแถบลายขนาดเล็กมี 23 ลาย ลายที่มีจำนวนมากที่สุดได้แก่ ลายนกกินน้ำร่วมต้นลวดลายต่างๆ ของผ้าตีนจก จ.อุตรดิตถ์ ได้รับแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบจากสัตว์มีจำนวนมากที่สุด มีโครงสร้างของลวดลาย เป็นลักษณะลวดลายสมมาตรบนพื้นผ้าตีนจกสีเดียวทุกผืน มีจำนวนแถบลวดลายประกอบมากจึงมีลวดลายค่อนข้างทึบแน่น การใช้สีมักใช้สีกลมกลืนกันโดยโครงสร้างส่วนรวมเป็นสีวรรณะเย็นมักใช้สีต่างๆ ในปริมาณจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ได้แก่ สีเหลือง สีเขียว สีดำ สีแดง สีขาวและสีอื่นๆ

3. ผ้าตีนจก อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย

สีพื้นผ้าตีนจกมีสีแดงแบบมีเส้นเหลืองจำนวนมากที่สุด ซึ่งเป็นแบบโบราณดั้งเดิม ลวดลายหลักมักมีลักษณะเป็นดอกกรุปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนสลับกับขาลาย มี 17 ลาย ลายที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ลายดอกสิบสองหน่วยตัด มีขาลายที่ใช้ประกอบลวดลายหลัก 8 แบบ ขาลายที่มีจำนวนมากที่สุด คือขาลายแบบขากาบมีลักษณะเป็นกากรูปสามเหลี่ยมมีมุมแหลมคล้ายกากของไผ่-อ้อย ลวดลายประกอบมีลักษณะเป็นลวดลายต่อเนื่องมีแถบลายขนาดเล็กมี 19 ลาย ลายที่มีจำนวนมากที่สุด ได้แก่ ลายพันคิง ลวดลายต่างๆ ของผ้าตีนจก จ.สุโขทัย ได้รับแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบจากรูปทรงเรขาคณิตมีจำนวนมากที่สุด มีโครงสร้างของลวดลายเป็นลักษณะลวดลายสมมาตรบนพื้นสีเดียวจำนวนมากที่สุด มีจำนวนแถบลวดลายประกอบไม่มากนัก จึงมีลวดลายค่อนข้างโปร่ง การใช้สีมักใช้สีตัดกัน โดยโครงสร้าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร (2544) ได้ทำการสำรวจผู้ผลิตผ้าพื้นเมืองซึ่งจัดทำขึ้นในโครงการพัฒนาผ้าพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศ โดยการศึกษาสำรวจนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการผลิตผ้าทอพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศไทย ในด้านวัตถุดิบ อุปกรณ์ในการผลิต กรรมวิธีและรูปแบบในการทอที่เกิดจากกระบวนการสืบทอดหรือการประยุกต์ขึ้นใหม่ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ รักษาให้ดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และรูปแบบของการทอผ้าแบบดั้งเดิมไว้มิให้สูญหายไป ตลอดจนสามารถนำไปปรับปรุงเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย อีกทั้งยังทำให้รับทราบปัญหาหรืออุปสรรคของผู้ผลิตในเรื่องของกระบวนการผลิตและการจัดจำหน่ายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการช่วยเหลือปรับปรุงหรือผลักดันเพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิตและต่อประเทศในโอกาสต่อไป ซึ่งจากผลของการสำรวจข้อมูล

ภาคสนามนั้นสามารถจำแนกประเภทของผ้าตามกรรมวิธีการทอ ความละเอียดของลาย การประยุกต์และผสมผสานลวดลายออกได้เป็น 5 ประเภทหลัก คือ 1. ผ้าทอแบบมัดหมี่ 2. ผ้าทอแบบจก 3. ผ้าทอแบบขิด 4. ผ้าทอแบบยก 5. ผ้าทอแบบแพรวา โดยผ้าทอแบบมัดหมี่ นั้นพบมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เอกลักษณะหรือลวดลายของการทอสืบทอดมาจาก กลุ่มชนเชื้อสายลาว ภูไท เขมรและส่วย ผ้าทอแบบจกพบมากในภาคเหนือ เอกลักษณะหรือ ลวดลายในการทอสืบทอดมาจากกลุ่มชนในอาณาจักรล้านนาที่ประกอบด้วยไทวนหรือไทโยนก และกลุ่มชนชาวไทลื้อ ไทพวนและลาวคั่ง ผ้าทอแบบขิดพบมากในภาคอีสาน เอกลักษณะ หรือลักษณะของการทอเป็นการสืบทอดมาจากกลุ่มชนเชื้อสายลาว ภูไทและไทลื้อโบราณ ผ้าทอแบบยกพบมากในภาคใต้ เอกลักษณะหรือลวดลายของการทอสันนิษฐานว่าเกิดจากกลุ่มชน ชาวล้านนา และจากชนชาติที่เข้ามาติดต่อกับชายกับเมืองไทรบุรีในสมัยกรุงศรีอยุธยา ส่วนผ้าทอ แบบแพรวาพบที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการสืบทอดเอกลักษณะหรือรูปแบบของการทอมา จากชนชาวภูไท นอกจากผ้าทอทั้ง 5 ประเภทนี้แล้วผ้าประเภทอื่น ๆ ที่มีการเรียกต่างกันไปบ้างก็ เป็นการผลิตด้วยกรรมวิธีที่ไม่แตกต่างไปจาก 5 ประเภทนี้มากนัก และเป็นการผลิตเฉพาะที่ไม่ แพร่หลายทั่วไป สำหรับสภาพของปัญหาโดยรวมที่พบจากการสำรวจข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ สรุกลงได้ คือ 1. ชาวบ้านส่วนหนึ่งขาดความตื่นตัวในอาชีพการทอผ้า ไม่มีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งอีก ทั้งขาดการอนุรักษ์หรือสืบทอดกรรมวิธีโบราณ เช่น การย้อม การสาวไหม และการทอผ้า ลวดลายดั้งเดิม 2. ขาดศักยภาพในการพัฒนาหรือคิดค้นลวดลายใหม่ หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปที่ หลากหลายเพื่อสนองความต้องการของตลาด 3. ขาดการตลาดที่ดีเพื่อรองรับผลผลิต 4. ขาด การสนับสนุนหรือส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อย่างเพียงพอในแนวทางแก้ไขปัญหา ในสภาพดังกล่าว

- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของการศึกษาในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดศิลปะท้องถิ่น และวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย

กมล รอดคล้าย (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครู ในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทย” ตัวอย่างประชากรเป็นครูภาษาไทยจำนวน 233 คน ที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 3 จำนวน 20 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรมีการฝึกมารยาทและการปฏิบัติตนที่ดี ครูควรจัดอบรมความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยและด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่เด็กนักเรียน ครูควรมี บทบาทในการศึกษาค้นคว้าโดยรวบรวมความรู้ด้านวัฒนธรรมจากแหล่งความรู้ในชุมชนและควร เข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้ในชุมชน ครูควรส่งเสริมให้เยาวชนไปทัศนศึกษาหรือเข้ารับ การอบรมความรู้ด้านวัฒนธรรมไทย

อำเภอ มหาสิทธิ์ระภู (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การทดลองถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดจันทบุรี” โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดจันทบุรี ปีการศึกษา 2533 จำนวน 60 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มและกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม โดยทดลองจะได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีการอยู่ค่ายพักแรม วิธีการสอนในห้องเรียน สำหรับกลุ่มควบคุมจะใช้วิธีควบคุมและบังคับผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียนและวิธีอยู่ค่ายพักแรมมีความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ชำนาญ แก้วคะตา (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการอนุรักษ์และสืบทอดคตินานาชาติบ้านอีสาน” กลุ่มตัวอย่างคือ ครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดกรมสามัญศึกษาจำนวน 172 คน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการอนุรักษ์ รวบรวมและศึกษาครูภาษาไทยส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดว่า ครูภาษาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรทำการรวบรวมและศึกษาคติชาวบ้านอีสานและสนับสนุนให้ครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้ารับการอบรมด้านคตินานาชาติบ้านอีสาน ในด้านการถ่ายทอดคตินานาชาติบ้านอีสานส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดกับคำกล่าวของนักคติชนวิทยาที่ว่า “หากไม่อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านแท้ๆไว้ จะทำให้ชาติต้องสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมไปในที่สุด” และครูความจัดกิจกรรมทางคตินานาชาติอยู่เสมอ ครูความศึกษาอบรมเพิ่มเติมและควรจัดทัศนศึกษาตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน

สุจริต บัวพิมพ์ (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านในสถาบันอุดมศึกษา” กลุ่มตัวอย่างคือ นิสิตนักศึกษาปีสุดท้ายในปีการศึกษา 2528 จากสถาบันอุดมศึกษา 11 สถาบัน จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 3,388 คน ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมพื้นบ้านสร้างให้คนรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมและร่วมมือกันอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไป นิสิตนักศึกษาจึงนิยมการจัดกิจกรรมส่งเสริมประเพณีตามเทศกาลอยู่เป็นประจำ ในขณะที่เดียวกันเมื่อมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ทางวัฒนธรรมประเพณีจะมีนิสิตนักศึกษา เข้าร่วมกิจกรรมกันเป็นจำนวนมากทุกสถาบัน ซึ่งกิจกรรมต่างๆ นั้นจะมีอาจารย์ผู้สอนร่วมกับนิสิตนักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการโดยมีสื่อมวลชนในท้องถิ่นเผยแพร่ข่าวให้ นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษาให้ความเห็นต่อการจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านว่า สถาบันนิยมการเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านมาบรรยาย และสนใจการใช้สื่อประเภทต่างๆ ในการเรียนการสอน นักศึกษาประสงค์ที่จะได้ไปชมการแสดงหรือการจัดกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมที่มีการจัดนอกสถาบันทั้งที่ดำเนินการโดยภาครัฐบาล และเอกชน

อัจฉรา ทองพลาย (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6” พบว่าครูควรมีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นฐานด้านประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน และหัตถกรรมพื้นฐาน ด้านการศึกษาอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นฐานแก่นักเรียนและพบว่าครูและนักเรียนมีความเห็นว่าคุณครูมีบทบาทในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นฐานในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะบทบาทในด้านต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรใช้อุปกรณ์เกี่ยวกับประเพณีการละเล่นพื้นบ้าน และหัตถกรรมพื้นบ้านมาประกอบการสอน และจัดตั้งชุมชนวัฒนธรรมขึ้นในโรงเรียนที่ยังไม่มีชุมชนนี้มาก่อน
2. การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ควรมีการจัดนิทรรศการแผ่นป้ายนิเทศและจัดหนังสือวารสารด้านวัฒนธรรมไว้ในห้องสมุดมากขึ้นและครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนด้วย
3. การศึกษาค้นคว้าด้านวัฒนธรรมครูควรรหาความรู้จากงานเทศกาล และประเพณีจากแหล่งความรู้ต่างๆ และในชุมชน และเยี่ยมชมชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน และบันทึกความรู้เหล่านั้นไว้
4. การเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้ด้านวัฒนธรรม ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนผลิตและงานหัตถกรรมพื้นบ้านมาใช้ในชีวิตประจำวัน หรือนำออกจากหน่วยในงานนิทรรศการของโรงเรียนที่อื่นๆ และครูควรมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ หรือส่งเสริมให้ประชาชนร่วมมือกันปรับปรุงส่งเสริมรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านของตน

วิจิต ลือพีช (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดปราจีนบุรี ที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาบทบาทของครูสังคมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดปราจีนบุรีที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในโรงเรียนและชุมชนและทางวิชาการ
2. เปรียบเทียบบทบาทของครูสังคมโดยจำแนกตามประสบการณ์สอนและคุณวุฒิทางการศึกษา
3. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย พร้อมทั้งวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น กลุ่มประชากรที่ใช้เป็นครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดปราจีนบุรี ปีการศึกษา 2530 จำนวน 102 คน โดยใช้แบบสอบถาม ปรากฏผลว่า

1) ครูสังคมส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนบทบาทด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัด

กิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติ มีการศึกษาหลักสูตรและจัดเนื้อหาวางแผนการเรียนการสอนด้าน วัฒนธรรม เกี่ยวกับบทบาทการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนที่ครูสังคมปฏิบัติมากคือ การร่วมมือกับ หน่วยงานที่ตั้งอยู่ในชุมชนเพื่อให้มีการฟื้นฟูประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่น ส่วนบทบาทการเข้าร่วม กิจกรรมทางวิชาการที่ปฏิบัติ คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ระหว่างการฝึกอบรมทางด้าน วัฒนธรรมไทย

2) บทบาทของครูสังคมศึกษาจำแนกตามประสบการณ์การสอน

3) ปัญหาและอุปสรรคที่ครูสังคมประสบ คือ ขาดการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับ วัฒนธรรมไทย ขาดบุคลากรและงบประมาณ

ปัญหาในการส่งเสริมวัฒนธรรมของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดที่ตั้งอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคกลางพบว่า ปัญหาด้านงบประมาณเป็นปัญหามากกว่าด้านอื่นเพราะงบประมาณในการ ดำเนินงานไม่เพียงพอเป็นสำคัญ รองลงมาคือ ปัญหาด้านบุคลากรเพราะครูผู้สอนซึ่งทำหน้าที่เป็น คณะกรรมการดำเนินงานศูนย์วัฒนธรรมด้วยมีหน้าที่ประจำคืองานสอนอยู่มากเป็นสำคัญ ส่วนปัญหาด้านอาคารสถานที่ด้านวัสดุอุปกรณ์และด้านการประสานงานเป็นปัญหาปานกลาง ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมวัฒนธรรมของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดที่ตั้งอยู่ในโรงเรียนมัธยม ภาคกลางคือ การจัดเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ประจำจังหวัดโดยตรงทำการประสานงานของบรมพัฒนาการบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจใน การส่งเสริมวัฒนธรรม ส่งเสริมงบประมาณให้แก่ศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัดอย่างเพียงพอกับ ความจำเป็น และควรแสวงหาความร่วมมือสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นของรัฐหน่วยงานเอกชน และประชาชนอย่างจริงจัง

ชิต แก้วเพ็ง (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาใน จังหวัดพิษณุโลกในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาบทบาทในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัด พิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของโรงเรียนที่กระทำมากที่สุดในการอนุรักษ์และสืบทอด วัฒนธรรมพื้นบ้านคือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูเป็นแบบอย่างที่ดีพร้อมทั้งชักชวนให้ นักเรียนปฏิบัติตาม พานักเรียนไปบูรณะทำความสะอาดโบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด และการ เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ชุมชนจัดขึ้น ครูส่วนใหญ่ นำวัฒนธรรมพื้นบ้านมาสอน สอดแทรกในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำหรับบทบาทผู้บริหารส่วนใหญ่ในการอนุรักษ์และ สืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นใช้วิธีการศึกษาและรวบรวมวัฒนธรรมพื้นบ้านจากเอกสาร ส่วนการ เผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านแก่นักเรียนและประชาชนผู้บริหารใช้วิธีเสนอแนะให้ครูผู้สอนนำความรู้ เรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้านมาสอนสอดแทรกในมวลประสบการณ์ต่างๆ และจัดตั้งกลุ่มสนใจเกี่ยวกับ วัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นภายในโรงเรียนและเชิญวิทยุประชาชนที่สนใจมาร่วมกลุ่ม

วรรณิ มณฑาทักษ์ (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล” มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาคณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทยในด้านบทบาทของประชาชนในการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทย ด้านรูปแบบและวิธีการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทย และด้านส่งเสริมและด้านเผยแพร่การอนุรักษ์ศิลปกรรมไทย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาคณะศิลปกรรม ซึ่งประกอบด้วยนักศึกษา 4 ภาควิชา คือ ภาควิชาศิลปประจำชาติ ออกแบบศิลปประยุกต์ และศิลปหัตถกรรม โดยการสุ่มตัวอย่าง 258 คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาเห็นด้วยกับบทบาทของประชาชนในการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทย ไม่แน่ใจกับรูปแบบการอนุรักษ์และวิธีการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทย และเห็นด้วยกับการเผยแพร่และส่งเสริมศิลปกรรมไทย นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกับปัญหาต่างๆดังนี้ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจและไม่เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทย ขาดงบประมาณในการดูแลและรักษาศิลปกรรมไทย อีกทั้งกฎหมายพระราชบัญญัติโบราณสถาน ศิลปโบราณวัตถุยังไม่รัดกุมเพียงพอ เพื่อเป็นการส่งเสริมงานด้านการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทยให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจัดให้มีการอบรมครู อาจารย์และนักศึกษาศิลปะในเรื่องการอนุรักษ์ศิลปกรรมให้มากขึ้น

ทองเอื้อน อภินทสมิต (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่บริเวณชายฝั่งตะวันออก” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองกับเขตชนบทในพื้นที่บริเวณชายฝั่งตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองกับเขตชนบทในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกยึดถือนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการอนุรักษ์ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยมีผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่เป็นผู้ตัดสินใจกำหนดนโยบาย ซึ่งเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในลักษณะแผนประจำปีผู้พิจารณาอนุมัติโครงการหรือคัดเลือกกิจกรรมอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยคือ ผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ผู้กำหนดวัตถุประสงค์การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของ โรงเรียนทั้ง 2 เขต คือ ผู้บริหารและคณะครูร่วมกับคณะกรรมการแต่ละโครงการ โรงเรียนใน เขตเมืองเน้นการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยระดับท้องถิ่นในด้านวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยโรงเรียน ทั้งสองเขตเก็บรักษา รวบรวมและศึกษาวิจัยข้อมูลวัฒนธรรมสาขามนุษยศาสตร์มากที่สุด ส่วนการ ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทุกโรงเรียนในเขตเมืองและเขตชนบทจัดกิจกรรมในวันสำคัญ เกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรมไทย

2. การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยรวมทุกด้านของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตเมืองและชนบท ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอยู่ในระดับพอใช้ เมื่อเปรียบเทียบพบว่ามีความแตกต่างอย่างสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 โดยครูและผู้บริหารเห็นว่าการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนในเขตเมืองสูงกว่าโรงเรียนในเขตชนบท เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเห็นว่าอยู่ในระดับดี 2 ด้านว่า ด้านวิธีการดำเนินการ : กิจกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในวันสำคัญเกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประเพณีและวัฒนธรรม และด้านความร่วมมือของนักเรียนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสถาบันราชภัฏที่มีต่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอด ศิลปะท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย

นางลักขณา เรขาศิลา (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของวิทยาลัยครูในเขตภาคเหนือที่มีต่อการทะนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติ” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อศึกษาบทบาทการทะนุบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติของวิทยาลัยครูในภาคเหนือ
2. เพื่อศึกษาถึงวิธีดำเนินการส่งเสริมทะนุบำรุงวัฒนธรรมท้องถิ่นในเขตที่วิทยาลัยครูแต่ละแห่งรับผิดชอบ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในด้านการดำเนินการทะนุบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นของวิทยาลัยครู ในเขตภาคเหนือ
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการทะนุบำรุงวัฒนธรรมในเขตภาคเหนือ

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล 2 ชุด คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากร 3 กลุ่มคือ กลุ่มผู้บริหารทางด้านวิชาการ ระดับหัวหน้าคณาวิชาขึ้นไปจนถึงอธิการ โดยใช้ประชากรทั้งหมดจำนวน 56 คน กลุ่มอาจารย์ผู้สอน ยึดตามสาขาวิชาที่สอน 5 สาขา ได้แก่ สาขาศิลปะ สาขามนุษยศาสตร์ สาขากีฬาและนันทนาการ สาขาช่างฝีมือ และสาขาคหกรรมศิลป์ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น จำนวน 120 คน และกลุ่มคณะกรรมการประจำศูนย์วัฒนธรรมแต่ละวิทยาลัยครู ระดับตั้งแต่หัวหน้าฝ่ายขึ้นไปจนถึงประธานศูนย์ โดยใช้ประชากรทั้งหมด จำนวน 64 คน ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามตามจำนวนตัวอย่างประชากร 240 ฉบับ และได้รับคืน 198 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 82.50 และใช้วิธีทางสถิติโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนแบบสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้นำไปใช้ในการสัมภาษณ์ประธานศูนย์วัฒนธรรมและหัวหน้าฝ่ายกิจการนักศึกษาในวิทยาลัยครู 4 แห่ง ซึ่งถือเป็นกลุ่มตัวแทนของวิทยาลัยครูในเขตภาคเหนือตอนบน และวิทยาลัยครูในเขต

ภาคเหนือตอนล่าง คือ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ วิทยาลัยครูลำปาง วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ และวิทยาลัยครูพิบูลสงคราม (พิษณุโลก) จากการวิจัยครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบดังต่อไปนี้คือ

1. วิทยาลัยครูในเขตภาคเหนือยังดำเนินบทบาทในการทะนุบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติได้ไม่เต็มที่ การจัดกิจกรรมอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

2. ลักษณะงานทางด้านวัฒนธรรมที่วิทยาลัยครูในเขตภาคเหนือได้จัดให้มีขึ้น 5 อันดับแรก คือ การจัดงานประเพณี การจัดนิทรรศการ การจัดพิพิธภัณฑ์หรือหอวัฒนธรรม การจัดการแสดงและสาธิต และการฝึกสอนและอบรม ส่วนวิธีดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดคือการร่วมมือกับสถาบันเอกชน องค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ รองลงมาคือ การดำเนินงานเป็นเอกเทศ และอันดับสุดท้ายคือ การสนับสนุนให้หน่วยงานอื่นจัดทำ ในด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม เผยแพร่ ฟันฟู ปลุกฝัง และจรรโลงวัฒนธรรมวิทยาลัยครูในเขตภาคเหนือปฏิบัติอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย แต่กิจกรรมที่ดำเนินบทบาทได้ในลักษณะที่เป็นการสอนมีการปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมในลักษณะอื่นๆ และกิจกรรมที่วิทยาลัยครูจัดให้นักศึกษาเยาวชน และประชาชนแล้วได้รับความสำเร็จมากที่สุด คือ การจัดงานประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่น รองลงมาคือ การจัดนิทรรศการทางด้านวัฒนธรรม และอันดับสุดท้ายคือ การจัดประกวดมารยาทของนักศึกษาและการให้การอบรมทางด้านวัฒนธรรมแก่ประชาชน

3. ปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อทะนุบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นของวิทยาลัยครูในเขตภาคเหนืออยู่ในระดับค่อนข้างน้อย แต่ปัญหาที่อยู่ในระดับสูงกว่าปัญหาด้านอื่นๆ คือ ปัญหาด้านบุคลากร รองลงมาคือ ปัญหาทั่วไป เช่น ความสนใจของอาจารย์ที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม ความเหมาะสมของเวลาในการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรม เป็นต้น และผลจากการสัมภาษณ์ปรากฏว่า ปัญหาซึ่งวิทยาลัยครูในเขตภาคเหนือประสบนอกเหนือไปจากปัญหาดังกล่าวคือ ปัญหาด้านงบประมาณและปัญหาการไม่ทราบเป้าหมายในการดำเนินงานด้านงบประมาณ และปัญหาการไม่ทราบเป้าหมายในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม

4. จากข้อค้นพบดังกล่าว จึงมีแนวทางในการทะนุบำรุงวัฒนธรรมในเขตภาคเหนือดังนี้ คือ วิทยาลัยครูควรประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมไปยังประชาชนในรูปแบบต่างๆ เช่น ใช้สื่อมวลชนจัดพิมพ์หนังสือ เป็นต้น ผู้บริหารวิทยาลัยครูต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหารระดับจังหวัดเพื่อการปฏิบัติงานร่วมกัน และผู้บริหารวิทยาลัยครูสามารถกำหนดให้ศูนย์วัฒนธรรมเป็นหน่วยงานหนึ่งในวิทยาลัยครูเพื่อให้ทุกคนในวิทยาลัยครูเกิดความตระหนักถึงภาระหน้าที่ของวิทยาลัยครูและมีการจัดหลักสูตรด้านวัฒนธรรม ส่วนนักศึกษาและประชาชนควรจัดตั้งชมรมผู้สนใจด้านวัฒนธรรมขึ้น นอกจากนี้ควรใช้ประโยชน์จากพระสงฆ์และผู้ใหญ่ในการถ่ายทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมไปยังหมู่ชน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากข้อค้นพบดังต่อไปนี้

1. กรมการฝึกหัดครูและสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติควรกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจนในการส่งเสริมวัฒนธรรมในแต่ละปีการศึกษาให้วิทยาลัยครูและศูนย์ วัฒนธรรมเป็นผู้ดำเนินงาน พร้อมทั้งมีการติดตามผลงานด้วย

2. หัวหน้าสถานศึกษาในแต่ละวิทยาลัยครูควรให้การสนับสนุนด้านการเงินเพื่อการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมโดยใช้งบประมาณจากเงินบำรุงการศึกษา นอกจากนั้นควรกำหนดให้ทุกหน่วยงานภายในวิทยาลัยครูให้ความร่วมมือกับศูนย์วัฒนธรรม

3. วิทยาลัยครูควรปลูกฝังและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นไปยังกลุ่มเยาวชนด้วย นอกเหนือไปจากกลุ่มนักศึกษาและประชาชน

4. วิทยาลัยครูควรร่วมมือกับจังหวัดและเอกชนเพื่อการสนับสนุนทางการเงินในการดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรม

5. ศูนย์วัฒนธรรมควรทำการศึกษาหาผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นต้นแบบและอบรมบุคลากรด้านวัฒนธรรม

6. ควรลดหรือตัดชั่วโมงสอนและพิจารณาความดีความชอบจากผลงานด้านวัฒนธรรมให้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานทางด้านวัฒนธรรม

สถน โจรนตระกูล (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของวิทยาลัยครูเขตภาคกลางที่มีต่อการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาบทบาทการทำนุบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติของวิทยาลัยครูในเขตภาคกลาง

2. เพื่อศึกษาถึงวิธีการดำเนินงานการส่งเสริม ทำนุบำรุงวัฒนธรรมท้องถิ่นในเขตที่วิทยาลัยแต่ละแห่งรับผิดชอบ

3. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคในด้านการดำเนินงานการทำนุบำรุงส่งเสริมรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นของวิทยาลัยครูในเขตภาคกลาง

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการทำนุบำรุงวัฒนธรรมท้องถิ่นในเขตวิทยาลัยครูภาคกลาง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารและอาจารย์ของวิทยาลัยครูเขตภาคกลาง 11 แห่ง ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในภาคเรียนที่สอง ปีการศึกษา 2525 ส่วนกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารตั้งแต่ระดับหัวหน้าคณะวิชาขึ้นไป โดยใช้จำนวนประชากรทั้งหมด 77 คน อาจารย์ผู้สอนรายวิชาที่สัมพันธ์กับสาขาทางวัฒนธรรมทั้ง 5 สาขา จำนวน 165 คน และคณะกรรมการประจำศูนย์วัฒนธรรมทั้งหมด 88 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 330 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า บทบาทของวิทยาลัยครูเขตภาคกลางที่มีต่อการทำนุบำรุงวัฒนธรรมนั้นยังดำเนินบทบาทอยู่ในระดับค่อนข้างน้อยทุกด้าน ได้แก่ ด้านที่เน้นทางการสอน ด้านจัดประกวดหรือแข่งขัน ด้านการวิจัย ด้านการประสานงานติดต่อ

ด้านทัศนศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนเผยแพร่ซึ่งกันและกัน ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านเทคนิควิธีการอื่นๆ ลักษณะงานของกิจกรรมที่วิทยาลัยครู เขตภาคกลางได้จัดขึ้นและเห็นว่ามี ความสำคัญอยู่ใน 5 อันดับแรกได้แก่ การจัดนิทรรศการ การจัดแสดงและสาธิต การจัดงาน ประเพณี การจัดการประกวด และการจัดการอภิปราย ปาฐกถา เกี่ยวกับวิธีดำเนินการจัด กิจกรรมด้านวัฒนธรรมนั้น ปรากฏว่าวิธีการที่วิทยาลัยครูเขตภาคกลางได้กระทำเป็นผลสำเร็จ มากที่สุดได้แก่ การร่วมมือกับสถาบันเอกชน องค์กรและหน่วยงานอื่นๆของรัฐ ด้านปัญหาและ อุปสรรคในการทำนุบำรุง ส่งเสริม รักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่มีอยู่ใน ระดับค่อนข้างน้อย แต่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่สำคัญและค่อนข้างมากได้แก่ ด้านปัญหา ทั่วไป ด้านบุคลากร ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่ค่อนข้างน้อยได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านการ ประสานงานติดต่อ และด้านการดำเนินงานและวิธีการทำงาน แนวทางในการทำนุบำรุง วัฒนธรรมนั้นควรศึกษาค้นคว้าและนำมาจัดทำเป็นหลักสูตร แล้วพยายามผลักดันให้ถึงโรงเรียน ตั้งแต่ระดับอนุบาลขึ้นไป โดยการจัดการเข้าไปในหลักสูตรทั้งในและนอกโรงเรียน มีการจัดการ ฝึกอบรมบุคลากรหลักด้านวัฒนธรรม ส่วนการจัดกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมนั้นควรพัฒนาด้าน การเรียนการสอน การค้นคว้าวิจัยให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันโดยจัดให้เหมาะสมกับวิธีดำเนินการ จัดกิจกรรมได้หลายประการ เช่น การจัดอภิปราย การประกวด การจัดนิทรรศการ ส่วนการ จัดทำหอวัฒนธรรมควรจัดในรูปประจำภาค โดยแต่ละภาคเน้นไปคนละทางไม่ซ้ำแบบกัน โดยให้ วิทยาลัยครูที่เป็นศูนย์กลางของภาคนั้นรับผิดชอบ

พยนต์ เอี่ยมสำอางค์ (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักศึกษาวิทยาลัยครู ภาคตะวันตกที่มีต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย” ความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีส่วนในการกำหนด การดำเนินชีวิตของมนุษย์และการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ รวมถึงศิลปกรรม ซึ่งสถาบันการศึกษาจะ ต้องมีหน้าที่ช่วยรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ให้กับนักศึกษาได้เข้าใจและตระหนักถึงคุณค่า ของวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมพื้นบ้าน จึงทำการศึกษาลักษณะวัฒนธรรมไทยภาคตะวันตก การจัดหลักสูตรและกิจกรรมรวมถึงศึกษาความคิดเห็นและเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษา ในระดับอนุปริญญาตรี ปีที่ 2 กับระดับปริญญาตรีด้วยสมมติฐานว่า ความคิดเห็นของนักศึกษา วิทยาลัยครูภาคตะวันตกระหว่างนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงปีที่ 2 กับนักศึกษา ปริญญาตรีปีที่ 4 ที่มีต่อวัฒนธรรมไทยภาคตะวันตก การจัดหลักสูตรและกิจกรรมส่งเสริม วัฒนธรรมไทยภาคตะวันตกไม่แตกต่างกัน โดยแบ่งศึกษาวัฒนธรรมออก 5 ด้าน คือ มนุษยศาสตร์ ศิลปะ การช่างฝีมือ คหกรรมศิลป์ และกีฬานันทนาการ ผลจากการศึกษาพบว่าประเพณี ขนบ ธรรมเนียมส่วนใหญ่ไม่แตกต่างจากภาคกลางที่ไม่มีความต้องการในเรื่องความเชื่อศิลปะพื้นบ้าน การจัดหลักสูตร นักศึกษามีความต้องการเรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ส่วนการจัดกิจกรรมทาง วัฒนธรรมมีการจัดอย่างต่อเนื่อง และส่วนของบทบาทของวิทยาลัยครูควรเป็นผู้นำในการจัด

กิจกรรมทางวัฒนธรรม เป็นแหล่งให้ความรู้สำหรับนักศึกษาและประชาชน โดยควรให้มีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยทางวัฒนธรรม จัดพิพิธภัณฑ์ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ” มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในด้านความสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน วิธีการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน บทบาทของสถาบันราชภัฏในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน บทบาทของนักศึกษาในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏจำนวน 390 คน โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความเห็นด้วยกับการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเพราะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ชีวิตประจำวันของบุคคลและสังคมส่วนรวม และเป็นตัวสะท้อนความสามารถและภูมิปัญญาของช่างไทยในอดีตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น นักศึกษามีความเห็นด้วยกับวิธีการอนุรักษ์ ซึ่งได้แก่การเก็บรวบรวมตัวอย่างและผลงาน และจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาระดับท้องถิ่นเป็นแกนนำในการศึกษา รวบรวม วิจัย และจัดทำเอกสารเผยแพร่ และพัฒนางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน และนักศึกษาเห็นด้วยกับสถาบันราชภัฏในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านซึ่งได้แก่การจัดหลักสูตรและกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์ และผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ รวมทั้งเป็นหน่วยงานที่ทำการศึกษาวิจัย ให้บริการแก่สังคมในการทำเอกสารเผยแพร่ และรวบรวมทำเนียบบุคคลและแหล่งผลิตรวมทั้งเปิดอบรมวิชาช่างให้แก่คนทั่วไป และนักศึกษามีความเห็นด้วยกับบทบาทของนักศึกษาในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่ว่า นักศึกษาควรมีความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดวิธีการอนุรักษ์ และมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ในโรงเรียน รวมทั้งเป็นผู้ศึกษารวบรวมผลงานและเป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในชุมชน และรณรงค์ให้คนทั่วไปเห็นความสำคัญของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในชีวิตประจำวัน ในด้านปัญหาและอุปสรรค นักศึกษามีความเห็นสอดคล้องกันดังนี้ คนทั่วไปไม่เห็นความสำคัญและขาดความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน รวมทั้งค่านิยมตะวันตกและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามากเกินไป อีกทั้งงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านขาดประโยชน์ใช้สอยที่เหมาะสมในปัจจุบัน

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

อเล็กซานเดอร์ มินิเตอร์ (Alexander Miniter, 1982) ได้ทำวิจัยเรื่อง “Boundary Lining: Black and Students and Adults Study their Community and Ethnchistoric/Ethnohistoric

Perspective” โดยศึกษาถึงการนำความรู้ทางวัฒนธรรมมาประกอบการเรียนการสอน และการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา นอกจากนี้ยังได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นโดยอาศัยแนวคิดทางการศึกษาทางชาติพันธุ์วิทยาโดยให้นักเรียนผิวขาว ผิวดำและผู้ใหญ่ในแฟรงค์เฟิร์ตตระวันออกของเมืองฟิลาเดเฟีย รัฐเพนซิลวาเนีย เข้าร่วมศึกษาในโครงการศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนในชนบท โดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ โดยใช้เทปบันทึกเสียง เอกสารและอุปกรณ์ต่างๆ การสัมภาษณ์ใช้คำถามเกี่ยวกับความเชื่อ ทักษะคิดแนวคิดในแง่เชื้อชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมและศาสนา ผลการวิจัยได้อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในชุมชน ช่วยให้เข้าใจชุมชนและประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมของโรงเรียนและวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมให้เข้ากันได้

แมคโดเวล (Macdowell, 1982) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “Folk Art Study in Higher Education in North America” ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ว่า สังคมในอเมริกามีความสนใจในศิลปะพื้นเมืองราวศตวรรษที่ 20 ต้นๆ นักวิชาการให้ความสนใจศิลปะพื้นบ้านและการเกิดศิลปะพื้นบ้านอย่างจริงจัง และมีการบรรจุหลักสูตรศิลปะพื้นบ้านในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยทั่วไป เพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนาหลักสูตรด้านศิลปะพื้นบ้านในสถาบันอุดมศึกษาโดยแลกเปลี่ยนความรู้กับบุคคลภายนอกให้มากขึ้น นอกจากนี้การวิจัยนี้ยังมีผลสรุปว่า สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทและอิทธิพลที่สำคัญอย่างมากในด้านการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะพื้นบ้าน ความรู้ด้านประวัติศาสตร์พื้นบ้านซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจในด้านวิชาการ โดยงานวิจัยนี้ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาศิลปะพื้นบ้านสมัยใหม่ในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ และให้มีการจัดทำข้อมูลด้านการศึกษาศิลปะพื้นบ้านในด้านโครงสร้างและการเรียนการสอนประวัติศาสตร์

ทฮาซา คาหริล นีเมอ (Tahaza, Khalil Nemer, 1989) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “A theoretical Model for Preserving The Jordanian Tradition Folk Handicraft Through Art Education” โดยจุดมุ่งหมายของการวิจัยนั้นต้องการทราบถึงบทบาทของศิลปศึกษาในการอนุรักษ์ สืบทอดหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวจอร์แดน จากงานวิจัยพบว่าผลของวัฒนธรรมใหม่และการเปลี่ยนแปลงยุคสมัย วัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามามีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นเหตุให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านหลายอย่างสูญหายไป ผู้วิจัยจึงสร้างแบบจำลองทฤษฎีการอนุรักษ์โดยผ่านกระบวนการศิลปศึกษา มีการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง 4 สาขาวิชาคือ ศิลปศึกษา ประวัติศาสตร์ศิลป์ คติพื้นบ้าน มานุษยวิทยา และจากการศึกษาดังกล่าวพบสิ่งที่ตรงกันข้ามกันคือ ทุกคนเห็นว่าเป็นความจำเป็นต้องมีกิจกรรมอนุรักษ์หัตถกรรมพื้นบ้านซึ่งรวมถึงทางวัฒนธรรม สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ การศึกษาการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี และในแง่ของเศรษฐศาสตร์ที่คุ้มค่าที่สุด ความต้องการของกิจกรรมการสืบทอดหัตถกรรมพื้นบ้านตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ

นั้น ผู้วิจัยพัฒนาแบบจำลองสำหรับศิลปศึกษาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ จากข้อมูลที่ได้มาพัฒนาแบบจำลองสำหรับหลักสูตรศิลปศึกษา ซึ่งอาจช่วยในการอนุรักษ์ แบบจำลองนี้โดยพื้นฐานและโครงสร้างมาจาก electric curriculum ในศิลปศึกษา แสดงให้เห็นว่าการนำกิจกรรมเหล่านี้ใส่ในหลักสูตรศิลปศึกษาคือวิธีการที่ดีที่สุดในการอนุรักษ์ โดยตระหนักถึงความสำคัญในแง่วัฒนธรรม สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ การศึกษา การปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี และในแง่เศรษฐศาสตร์

โคล่า และวอเตอร์ ดับเบิลยู (Kolar and Walter W., 1979) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “Bulgarians : Arts and Crafts.” โดยทำการสำรวจงานหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวบัลกาเรีย อันเป็นส่วนหนึ่งของบทเรียนวิชามรดกทางชาติพันธุ์ในวัฒนธรรมบัลกาเรีย โดยโครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้นักเรียนอเมริกันในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายเข้าใจและซาบซึ้งในชาวบัลกาเรีย งานศิลปะและหัตถกรรมที่ได้กล่าวถึง ได้แก่ หน้ากาก, เครื่องปั้นดินเผา, เซรามิค, ภาชนะโลหะ, ไม้แกะสลัก, เครื่องเย็บปักถักร้อย, งานสถาปัตยกรรม, พรม, เครื่องประดับ, เสื้อผ้า, รูปเคารพ, การตกแต่งขนมปังและการตกแต่งไข่อีสเตอร์ งานหัตถกรรมแต่ละอย่างจะมีข้อมูลที่น่าเสนอในลักษณะภูมิหลัง รูปร่างและสีสันเรื่องราว การออกแบบและลวดลาย การใช้งาน การก่อสร้าง ความหลากหลายตามภาคต่างๆ ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับศาสนา หรือการเฉลิมฉลองที่เป็นพิธีกรรมต่างๆ และการถ่ายทอดเทคนิคงานฝีมือจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต

Gordon, Kristin Goranson (1983) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “A theoretical model for teaching folk art in art education setting.” โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวอย่างเกี่ยวกับทฤษฎีเพื่อความก้าวหน้าและการวิเคราะห์ศิลปะพื้นบ้านเกี่ยวกับเนื้อหาทางวัฒนธรรมกับการจัดการศึกษาศิลปะ มองย้อนไปที่วรรณคดี ศิลปะพื้นบ้านและวิเคราะห์แบ่งแยกตัวบรรยายที่ใช้เพื่อนิยามศิลปะพื้นบ้านเกี่ยวกับการศึกษาเป็นเอกลักษณ์ที่แบ่งแยกจากศิลปะแขนงอื่น และเชื่อมโยงความสำเร็จเกี่ยวกับวัฒนธรรมโดยนักการศึกษาศิลปะ วรรณคดีศิลปะพื้นบ้านที่สำคัญ และไม่รวมจากแหล่งประวัติศาสตร์ศิลป์ ความเชื่อ การศึกษาเกี่ยวกับมานุษยวิทยา และการสะสมวัตถุโบราณและศิลปะพื้นบ้าน ตัวอย่างมาจากที่ศิลปะมีคุณค่าอยู่ในตัว การที่วัฒนธรรมเข้าใกล้ศิลปะเพิ่มขึ้นรวมบทบาททางศิลปะเพื่อคุณภาพของมนุษย์ ระบบความเชื่อและส่วนทางสังคมขององค์กร จุดประสงค์จากการเรียนศิลปะนี้สามารถที่จะเข้าใจประสบการณ์ของมนุษย์มากขึ้น ตัวอย่างของการศึกษาศิลปะพัฒนาโดย June Mcfee F.Graeme Chalmers และให้คำแนะนำในการสอนศิลปะพื้นบ้าน พื้นฐานการคิดวิเคราะห์ การบรรยาย แนวทางได้นำเสนอภายใต้โครงสร้างหลัก การค้นคว้าได้แสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกระหว่างความอ่อนไหวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมระดับสูงและการใช้แหล่งที่มาที่ไวใจทั้งหมู่บ้านตามประเพณี ตลอดจนรากฐานหมู่บ้าน การควบคุมตนเองและระบบที่มีประสิทธิภาพ ทำอย่างไรการพัฒนาแบบแบ่งแยกนี้จะควบ

คุมความเป็นไปได้ในการคงอยู่ในอนาคต ถึงแม้บริบทเกี่ยวกับการเมือง กฎหมาย สถาบัน และเงื่อนไขทางเศรษฐกิจนานาชาติจะมีอิทธิพลก็ตาม เมือง Lijang ก็ได้มีสิ่งก่อสร้างพื้นฐานที่เลือกไว้ให้คงอยู่เพื่อให้สิ่งเหล่านั้น และเป็นการสนับสนุนระบบฐานของหมู่บ้านที่รักษาความหลากหลายทางชีวภาพและความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการวางแผนตามภูมิภาคที่เสริมสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่นและรักษาระบบนิเวศน์

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผ้าพื้นเมืองของไทย พบว่า ผ้าพื้นเมืองของไทยถือได้ว่าเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ ที่สามารถบ่งบอกถึงภูมิปัญญาของคนในชาติที่สั่งสมและถ่ายทอด สืบต่อกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นผลงานที่มีคุณค่าสามารถแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดตลอดจนความเชื่อทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆของกลุ่มคนที่กระจายอยู่ในแต่ละท้องถิ่นของประเทศ ซึ่งนับวันอาจจะสูญหายไปตามกาลเวลา จึงสมควรอย่างยิ่งที่ควรจะร่วมกันอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีความรู้ความเข้าใจ เกิดความรัก ความหวงแหน และตระหนักในคุณค่าของศิลปะท้องถิ่นในแขนงนี้

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของการศึกษาในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดศิลปะท้องถิ่น และวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย พบว่า การศึกษาถือเป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดศิลปะท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย ตลอดจนการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมกระบวนการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม โดยสามารถถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในด้านที่เกี่ยวกับทัศนคติ กฎเกณฑ์ของสังคม ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ รวมทั้งพฤติกรรม ทูกรูปแบบของมนุษย์ โดยครูผู้สอนจะเป็นผู้ถ่ายทอดและปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในคุณค่าดังกล่าว ตลอดจนเป็นผู้ที่มีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัด สิ่งแวดล้อมในสถาบัน การเป็นผู้นำในการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้ในท้องถิ่น การส่งเสริมและปลูกฝังให้ ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยพร้อมทั้งร่วมกันรักษามรดกทางวัฒนธรรมอันมีค่านี้ไว้เพื่อให้คงอยู่ตลอดไป

และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสถาบันราชภัฏที่มีต่อการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดศิลปะท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย พบว่า สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันการศึกษาหนึ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดศิลปะท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย ดังจะเห็นได้จากแนวนโยบายในการจัดการศึกษาของสถาบันซึ่งมีการจัดหลักสูตร การเรียนการสอนและกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์ พร้อมทั้งทำหน้าที่ในการผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ การอนุรักษ์ การค้นคว้าวิจัยให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ตลอดจนเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรม

ต่างๆที่เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การจัดอภิปราย การประกวด การจัดนิทรรศการ การจัดทำหอวัฒนธรรม ฯลฯ รวมทั้งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นแหล่งให้ความรู้สำหรับนักศึกษาและประชาชน ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้บริการแก่สังคมในการทำเอกสารเผยแพร่ รวบรวมทำเนียบบุคคลและแหล่งผลิตเพื่อเปิดอบรมวิชาช่างให้แก่ คนทั่วไป

บทสรุป

ศิลปะท้องถิ่นนั้นเป็นผลงานที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น สร้างขึ้นจากภูมิปัญญาของประชาชน โดยมีเอกลักษณ์ร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งศิลปะของกลุ่มชนเหล่านี้จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี คติความเชื่อทางศาสนา และวัฒนธรรม อาจจะสนองความความสุขทางจิตใจหรือเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน หรือแม้กระทั่งเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในชุมชนของตน สามารถบ่งบอกถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนเรื่องราวความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆได้ สิ่งเหล่านี้เป็นความสามารถที่ถ่ายทอดมาแต่บรรพบุรุษ จนถือเป็นมรดกอันล้ำค่าที่ตกทอดส่งสมกันมา จึงมีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างมาก สำหรับการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นในแง่ของการอำนวยความสะดวกสบายให้กับชีวิต ซึ่งก็คือความต้องการทางกาย และความต้องการทางจิตใจซึ่งก็คือ ในเรื่องของความงาม

ผ้าพื้นเมืองของไทยถือเป็นงานศิลปะท้องถิ่นประเภทหนึ่ง ซึ่งหมายถึง ผ้าที่ทอขึ้นในแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทย มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญคือ เป็นผ้าที่ทอขึ้นจากเส้นใยธรรมชาติ และผลิตขึ้นจากที่ทอมือหรือที่พื้นบ้านเท่านั้น สามารถบ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ของคนในชาติ เป็นงานที่มีคุณค่าและมีความหมายสามารถสะท้อนเอกลักษณ์ของกลุ่มเชื้อชาติ และเผ่าพันธุ์ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำรงชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนต่างๆที่กระจายตัวอยู่หลายท้องถิ่นในทุกภาคของประเทศ โดยมีความประสานสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของชาติ ตลอดไปจนถึงระบบความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาและวัฒนธรรม อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของแต่ละกลุ่มชน เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นองค์ประกอบและข้อกำหนดในการเลือกใช้วัสดุ การออกแบบลวดลายและสีสันทของผ้าทอไปจนถึงการกำหนดชนิดของผ้าเพื่อให้ใช้ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับอุดมการณ์พื้นฐานของการดำรงชีวิตในกลุ่มชนแต่ละกลุ่ม โดยมีหลักการใหญ่ของการทอผ้าก็คือ การนำเส้นฝ้ายหรือเส้นไหมมาสานขัดกันให้เกิดลวดลายต่างๆ ผู้ทอต้องสามารถจดจำลวดลายที่ตนคิดประดิษฐ์ได้ ถึงแม้แต่ละลวดลายจะมีความซับซ้อนและหลากหลาย แต่ก็สามารถนำมาประสานกันได้อย่างเหมาะสมงดงาม แสดงถึงภูมิปัญญาและ

ความสามารถของช่างทอได้เป็นอย่างดี ผ้าพื้นเมืองของไทยจึงนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาเป็นรูปธรรมอย่างมีกระบวนการโดยมีนัยสัมพันธ์กับการรวมกลุ่มทางสังคม ความผูกพันในครอบครัว และกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยการแบ่งหน้าที่ร่วมกันทำระหว่างเพศชายกับเพศหญิง เพื่อสนองความต้องการทางด้านเครื่องนุ่งห่ม กิจกรรมดังกล่าวเป็นการแสดงออก ร่วมกันที่สร้างสรรค์สัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในครอบครัวอันเป็นการรักษาโครงสร้างทางสังคมให้คงอยู่ เนื่องจากเครื่องนุ่งห่มจัดเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตซึ่งดำเนินสืบต่อกันมาอย่าง มีขั้นตอน มีเทคนิควิธีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนเกิดขึ้นอย่างซ้ำๆ ภายใต้เงื่อนไขของจารีตประเพณีที่เคร่งครัดจนกลายมาเป็นผลงานศิลปกรรมที่มีรูปลักษณะโดดเด่นและมีลวดลายปราณีตสวยงาม

แต่ในปัจจุบันนี้วัฒนธรรมการแต่งกายของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับความเปลี่ยนแปลงในอุดมการณ์พื้นฐานชีวิตของแต่ละกลุ่มชนที่เป็นไปตามอิทธิพลทางสังคม และวัฒนธรรมที่รับมาจากภายนอก ส่งผลกระทบทำให้รูปแบบของผ้าพื้นเมืองเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เช่นเดียวกับการปรับตัวผสมผสานกันทางเชื้อชาติของกลุ่มชนผู้เป็นผู้ผลิต ซึ่งเป็นแนวโน้มสำคัญที่ทำให้ผ้าพื้นเมืองเปลี่ยนลักษณะเฉพาะตัวไปเป็นอันมาก และมีความเสื่อมสลายของเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นค่อนข้างสูง จากความต้องการของตลาดที่ต้องการสินค้ามาตรฐานเหมือนกันเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคหลายประการทำให้การทอผ้าพื้นเมืองประสบปัญหาในการผลิต เช่น งบประมาณซึ่งหาได้ยาก รวมทั้งเทคนิควิธีการทอที่ซับซ้อน ทอได้ช้า เมื่อจำหน่ายได้ผลตอบแทนไม่คุ้มค่าเวลา ทำให้ช่างทอรุ่นใหม่ๆ หันไปประกอบอาชีพอื่นที่ได้ผลตอบแทนดีกว่า การทอผ้าพื้นเมืองจึงขาดการสืบทอดจนเกือบจะสูญหายไปจากชนบทบางแห่ง อีกทั้งผ้าพื้นเมืองของไทยได้เกิดการทอด้วยเครื่องจักรมากขึ้น มีการมัดลายชายส่ง ทำให้ขาดความคิดสร้างสรรค์ของช่างทอและทำให้ลายดั้งเดิมของแต่ละท้องถิ่นลดความสำคัญลงเกิดการนำลายต่างถิ่นมาทอผสมผสานขาดความเป็นเอกลักษณ์ที่มีมาแต่เดิม อีกทั้งช่างทอผ้าส่วนหนึ่งขาดความตื่นตัวในอาชีพของตน ไม่มีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง ขาดการอนุรักษ์หรือสืบทอดกรรมวิธีโบราณ เช่น การย้อม การสาวไหม และการทอผ้าลวดลายดั้งเดิม ประกอบกับการขาดศักยภาพในการพัฒนาหรือคิดค้นลวดลายใหม่ หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปที่หลากหลายเพื่อสนองความต้องการของตลาด ขาดการตลาดที่ดีเพื่อรองรับผลผลิต ตลอดจนขาดการสนับสนุนหรือส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อย่างเพียงพอในแนวทางแก้ไขปัญหาก็จะทำให้ผ้าพื้นเมืองในบางท้องถิ่นเกิดการสูญหายไป อันเนื่องมาจากข้อจำกัดและอุปสรรคดังกล่าว จึงสมควรที่จะมีหน่วยงานของรัฐเข้าไปศึกษาวิจัย เพื่อหาข้อสรุปในการส่งเสริมและอนุรักษ์ผ้าทอพื้นบ้านพื้นเมืองไว้ก่อนที่ศิลปะท้องถิ่นประเภทนี้จะเสื่อมสูญไป กล่าวคือ ต้องมีการส่งเสริมให้ใช้สอยเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันของสังคมที่มีการผลิตขึ้นเองให้มากขึ้น เพราะหากผู้คน

ในสังคมไม่นิยมใช้ผ้าทอตามแบบศิลปะของไทย หรือขาดความรู้ในศิลปะการทอขาดความนิยม ยกย่องในฝีมือช่างทอที่มีคุณภาพแล้ว ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองของไทยก็หายากที่จะสืบทอดต่อไปถึงลูกหลานของเราได้

สำหรับวิธีการในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ้าพื้นเมืองของไทยวิธีหนึ่งก็คือ การให้การศึกษาเพื่อให้เยาวชนเกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของผ้าพื้นเมือง เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมกระบวนการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอย่างยิ่ง โดยสามารถถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในด้านที่เกี่ยวกับทัศนคติ กฎเกณฑ์ของสังคม ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ รวมทั้งพฤติกรรมทุกรูปแบบของมนุษย์ อันจะเป็นการสร้างพื้นฐานที่ดีแก่ชีวิตของตนเองและสังคม ผลที่ตามมาก็คือ การรู้ในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างสมไว้ให้สืบทอดต่อไปแก่เยาวชนและคนรุ่นหลัง ดังนั้นการศึกษาจึงถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ซึ่งโดยพื้นฐานแล้วการจัดการศึกษานั้นจะต้องจัดให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์และความต้องการของสังคมและท้องถิ่นนั้นๆ สังคมจึงจำเป็นต้องมีสถาบันการศึกษาเพื่อทำหน้าที่จัดการ และดำเนินการจัดกิจกรรมที่สนองกับความต้องการดังกล่าว

สถาบันราชภัฏ เป็นสถาบันการศึกษาหนึ่งที่มีหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีลักษณะเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่น ซึ่งอุดมการณ์ของการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่นของสถาบันราชภัฏนั้นได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 มาตรา 7 หมวด 1(บททั่วไป) ว่า “ให้สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวិชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้การบริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู” สถาบันราชภัฏจึงแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วไปก็คือ มีจุดเน้นที่การสนองต่อการแก้ปัญหาของท้องถิ่นหรือเอาท้องถิ่นเป็นฐาน และการบูรณาการภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาต่างชาติมาใช้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังมีทำหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องตามความต้องการของท้องถิ่น ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนเพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่น บัณฑิตจากสถาบันราชภัฏจึงเป็นเสมือนบุคลากรในท้องถิ่น ศึกษาและนำความรู้สู่ภูมิภาคของตน เป็นเสมือนผู้นำความรู้ พินิจและชี้ให้เห็นคุณค่ากับบุคคลในท้องถิ่น

คณะครุศาสตร์ โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา เป็นคณะวิชาหนึ่งในสังกัดสถาบันราชภัฏที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาดังกล่าวซึ่งระบุไว้อย่างชัดเจนในจุดประสงค์เฉพาะของ

หลักสูตรโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาพุทธศักราช 2543 ในข้อที่ 6 ว่า “เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ” ในการจัดการเรียนการสอนจึงมีรายวิชาที่เปิด สอนหลายวิชาที่สามารถเชื่อมต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย โดยเฉพาะในรายวิชา ศิลปะพื้นบ้าน นักศึกษาทุกคนต้องผ่านการเรียนวิชานี้ซึ่งเป็นรายวิชาบังคับพื้นฐานใน แขนงวิชาศิลปะพื้นบ้าน หมวดวิชาเฉพาะด้านกลุ่มวิชาเนื้อหาวิชาเอกศิลปศึกษา โดยมีเนื้อหา และวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนโดยสรุปคือ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับ ศิลปะพื้นบ้าน เน้นลักษณะ วัสดุ วิธีการ ประโยชน์ใช้สอย ความเชื่อหรือเหตุผลที่มาที่ปรากฏ ในรูปแบบของงานศิลปะพื้นบ้าน รวมทั้งวิธีการอนุรักษ์ และวิธีการเผยแพร่ศิลปะพื้นบ้านใน สาขาต่างๆของแต่ละท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่าโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ เป็นสาขาวิชาหนึ่งที่มีหลักสูตรและ การจัดการเรียนการสอนที่สามารถเชื่อมต่อการปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรัก ความหวงแหน และ ศรัทธาในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นในแขนงต่างๆได้เป็นอย่างดี อันจะสามารถส่งผลให้เกิด การอนุรักษ์และสืบทอดผ้าพื้นเมืองของไทยต่อไปในอนาคต อาจารย์และนักศึกษาซึ่งทำหน้าที่ใน การศึกษาและถ่ายทอดจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมาก เนื่องครูผู้สอนนั้นเป็นผู้ที่ต้องดำเนินการ จัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาและทำให้การเรียนการสอนมี ประสิทธิภาพ ส่วนผู้เรียนนั้นเป็นผู้ที่จะมีบทบาทในการเผยแพร่และให้ความรู้แก่เยาวชนและคน ในท้องถิ่นได้ในอนาคต ดังนั้นอาจารย์และนักศึกษาซึ่งเปรียบเสมือนบุคลากรของท้องถิ่น จึงควรตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยอันเป็นมรดกทาง วัฒนธรรมที่บรรพบุรุษที่สร้างสมไว้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้นนี้จึงสรุปได้ว่า ผ้าพื้นเมืองของไทยนั้นเป็นงานศิลปะ ท้องถิ่นที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของประชาชนในประเทศ สะท้อนวิถีการดำรงชีวิตของคน ในแต่ละกลุ่มชน ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญประเภทหนึ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างสม ไว้ จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะร่วมกันอนุรักษ์และสืบทอดศิลปะท้องถิ่นประเภทนี้ไว้ก่อนที่จะสูญหาย ไปในที่สุด ซึ่งการศึกษานั้นถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการอนุรักษ์และสืบทอด ศิลปกรรมประเภทต่างๆได้ และเนื่องจากสถาบันราชภัฏนั้นเป็นสถาบันการศึกษาที่มีปรัชญาและ นโยบายสอดคล้องกับลักษณะดังกล่าว โดยเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ทำหน้าที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งโปรแกรมศิลปศึกษา ในคณะครุศาสตร์นั้นเป็นสาขาวิชาหนึ่งที่มีหลักสูตรและการจัดการ เรียนการสอนที่สามารถเชื่อมต่อการปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรัก ความหวงแหน และศรัทธา ในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นในแขนงต่างๆได้เป็นอย่างดี อันจะส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และ

สืบทอดต่อไปในอนาคตได้ อาจารย์และนักศึกษาในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษานี้เปรียบเสมือนบุคลากรของท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ศึกษา พัฒนา ส่งเสริมและถ่ายทอดศิลปะของท้องถิ่นโดยตรง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญดังกล่าวของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในด้านการเรียนการสอน โดยทำการศึกษาค้นหาข้อมูลพื้นฐานจากความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน
3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

โดยมุ่งหวังว่าข้อมูลดังกล่าวน่าจะเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน รวมถึงเป็นการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถาบันราชภัฏและหลักสูตรศิลปศึกษา ตลอดจนเพื่อขยายผลไปสู่การเสริมกระแสนอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง อีกทั้งยังเป็นแนวทางแก่อาจารย์และนักศึกษาในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในแขนงอื่นๆต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ” มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน
 - 1.1 คุณลักษณะของผู้สอน
 - 1.2 คุณลักษณะของผู้เรียน
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์
 - 2.2 การดำเนินการสอน
 - 2.2.1 การคัดเลือกเนื้อหา
 - 2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.2.3 สื่อการเรียนการสอน
 - 2.3 การวัดและประเมินผล
3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากร คือ อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านและนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การนำเสนอผลการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลต่างๆจากเอกสาร หนังสือ บทความ การสัมภาษณ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผ้าพื้นเมืองและการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองจากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

1.2 ศึกษาการจัดการเรียนการสอนตลอดจนคำอธิบายรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน และรายวิชาอื่นที่มีเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ในโปรแกรมวิชา ศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏ

1.3 ศึกษาข้อมูลจากการสอบถาม การสัมภาษณ์ อาจารย์ผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมือง

2. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรแบบเจาะจง กำหนดคุณสมบัติเป็น อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน และนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏ ซึ่งเป็นผู้ที่ผ่านการเรียนในรายวิชาวิชาศิลปะพื้นบ้าน มาแล้ว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จากสถาบันราชภัฏ 7 แห่ง ซึ่งผู้วิจัยกำหนดจำนวนแห่งละ 1 ท่าน รวมทั้งสิ้น 7 ท่าน อันได้แก่

1.1 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 1 ท่าน

1.2 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์ จำนวน 1 ท่าน

1.3 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเลย จำนวน 1 ท่าน

1.4 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 1 ท่าน

1.5 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์ จำนวน 1 ท่าน

1.6 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 1 ท่าน

1.7 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์
สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน 1 ท่าน

2. นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในคณะครุศาสตร์ โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 170 คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 จำแนกตามสถาบันราชภัฏแต่ละแห่ง

สถาบันราชภัฏ	จำนวนนักศึกษา		
	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4	รวม
สถาบันราชภัฏเชียงใหม่	23	-	23
สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์	15	34	49
สถาบันราชภัฏเลย	12	-	12
สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์	15	22	37
สถาบันราชภัฏสุรินทร์	-	17	17
สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี	9	-	9
สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี	23	-	23
รวม	97	73	170

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถามสำหรับอาจารย์ และแบบสอบถามสำหรับนักศึกษาซึ่งเป็นแบบสอบถามชุดเดียวกัน โดยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามลำดับขั้นตอนดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบสอบถามอันเป็นเครื่องมือในการวิจัย

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้คำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และเติมคำ (Questionnaire) ถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับปีที่ศึกษา ความสนใจในเรื่องของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ซึ่งเป็นคำถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน
 - 1.1 คุณลักษณะของผู้สอน
 - 1.2 คุณลักษณะของผู้เรียน
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์
 - 2.2 การดำเนินการสอน
 - 2.2.1 การคัดเลือกเนื้อหา
 - 2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.2.3 สื่อการเรียนการสอน
 - 2.3 การวัดและประเมินผล
3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (open ended)

3. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องของเนื้อหาและความถูกต้องชัดเจนของภาษาที่ใช้
4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา และการใช้ภาษาในแต่ละข้อคำถาม สำหรับเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแก้ไขเครื่องมือนี้ มีดังนี้
 1. เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องผ้าพื้นเมืองของไทย
 2. เป็นผู้ที่มีเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง
 3. เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และเป็นนักวิชาการทางด้านศิลปะพื้นบ้าน
 4. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน ในสถาบันราชภัฏเป็นเวลา ไม่น้อยกว่า 5 ปี
 5. เป็นผู้ที่มีผลงานหนังสือหรือตำราทางวิชาการหรือผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับผ้าพื้นเมือง อย่างน้อย 1 ชิ้น

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. อาจารย์อุดม สมพร
 - ผู้ก่อตั้งและผู้อำนวยการศูนย์สืบทอดผ้าจกราชบุรี ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
 - นักอนุรักษ์มรดกไทยดีเด่น ระดับชาติ ประจำปี พ.ศ. 2536
 - อาจารย์ 3 ระดับ 9 ประจำปีวิทยาลัยเทคนิคราชบุรี จังหวัดราชบุรี
2. รองศาสตราจารย์วิบูลย์ ลี้สุวรรณ
 - ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะพื้นบ้าน
 - มีผลงานทางวิชาการด้านศิลปะพื้นบ้านอย่างต่อเนื่อง
 - อาจารย์ประจำคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. อาจารย์เฝ้าทอง ทองเจือ
 - ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นเมือง
 - รองผู้อำนวยการสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 - อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. รองศาสตราจารย์โกสุม สายใจ
 - อาจารย์สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
 - มีผลงานทางวิชาการด้านศิลปะศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. อาจารย์ณัฐภัทร จันทวิช
 - ภัณฑารักษ์ 8ว (ฝ่ายวิชาการ) ประจำสำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร
 - ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นเมือง, โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑฯ
 - มีผลงานทางวิชาการด้านผ้าพื้นเมืองอย่างต่อเนื่อง

5. จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่านและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่างประชากรอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษาจริง อันประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน คณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต จำนวน 1 ท่าน และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในคณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต จำนวน 30 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง

ของแบบสอบถาม ที่อาจเกิดขึ้นในการตอบคำถาม เช่น ความยากง่ายของข้อคำถาม การใช้ภาษา และถ้อยคำ รวมทั้งเวลาเฉลี่ยของการตอบแบบสอบถาม เพื่อแก้ไขปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.975 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้

สูตรที่ใช้ในการหาความเชื่อมั่น คือ สูตรสัมประสิทธิ์ α (α -coefficient) ดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_x^2} \right)$$

n = จำนวนข้อสอบ

S_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

S_x^2 = ความแปรปรวนของคะแนนของผู้รับการทดสอบทั้งหมด หรือกำลังสองของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนของผู้รับการทดสอบทั้งหมด

(ประคอง กรรณสูตร, 2528)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

1. ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยยื่นคำร้องต่อบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้ออกหนังสือขอความร่วมมือไปยังคณบดีของสถาบันราชภัฏทั้ง 7 แห่ง
2. ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นอาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านจำนวนทั้งหมด 7 คน และนักศึกษาชั้นปีชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏ จำนวนทั้งหมด 170 คนในภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 โดยนำแบบสอบถามพร้อมจดหมายขอความร่วมมือไปแจกและรับคืนมาด้วยตนเอง และจัดส่งทางไปรษณีย์ รวมแบบสอบถามของอาจารย์จำนวน 7 ชุด ได้รับคืนมา 7 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และแบบสอบถามนักศึกษา จำนวนทั้งหมด 170 ชุด ได้รับคืนมา 145 ชุด คิดเป็นร้อยละ 85.29 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 จำนวนและค่าร้อยละของแบบสอบถามอาจารย์ที่จัดส่งไปและได้รับกลับคืนมา
จำแนกตามสถาบันราชภัฏแต่ละแห่ง

สถาบันราชภัฏ	ส่ง	ได้รับ	คิดเป็นร้อยละ
สถาบันราชภัฏเชียงใหม่	1	1	100
สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์	1	1	100
สถาบันราชภัฏเลย	1	1	100
สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์	1	1	100
สถาบันราชภัฏสุรินทร์	1	1	100
สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี	1	1	100
สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี	1	1	100
รวม	7	7	100

ตารางที่ 3 จำนวนและค่าร้อยละของแบบสอบถามนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ที่จัดส่งไป
และได้รับกลับคืนมา จำแนกตามสถาบันราชภัฏแต่ละแห่ง

สถาบันราชภัฏ	ปีที่ 3			ปีที่ 4		
	ส่ง	ได้รับ	คิดเป็นร้อยละ	ส่ง	ได้รับ	คิดเป็นร้อยละ
สถาบันราชภัฏเชียงใหม่	23	16	69.57	-	-	-
สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์	15	15	100	34	27	79.41
สถาบันราชภัฏเลย	12	12	100	-	-	-
สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์	15	12	80	22	18	81.82
สถาบันราชภัฏสุรินทร์	-	-	-	17	17	100
สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี	9	9	100	-	-	-
สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี	23	19	82.61	-	-	-
รวม	97	83	85.57	73	62	84.93
รวมทั้งหมด	ส่ง 170	ได้รับ 145	คิดเป็นร้อยละ 85.29			

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิจัยทางสังคมศาสตร์บนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (SPSS / PC+, Statistical Package for the Social Sciences/Personal Computer) ตามขั้นตอนดังนี้

1. นำแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) และเติมคำ (Questionnaire) เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มาแจกแจงความถี่ของคำตอบ และวิเคราะห์โดยคิดค่าเป็นร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางและความเรียง

การหาค่าร้อยละ คำนวณจากสูตร

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}} \times 100$$

2. นำแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนแต่ละด้าน มาแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละข้อ โดยให้คำตอบมีอัตราการประมาณค่าตามสเกล 5, 4, 3, 2, และ 1 ตามระดับความคิดเห็น ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้คะแนนเป็น 5
เห็นด้วยมาก	ให้คะแนนเป็น 4
เห็นด้วยปานกลาง	ให้คะแนนเป็น 3
เห็นด้วยน้อย	ให้คะแนนเป็น 2
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้คะแนนเป็น 1

นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เมื่อได้ค่าเฉลี่ยแล้วนำมาแปลความหมายโดยถือเกณฑ์ ดังนี้

4.50-5.00	หมายความว่า	เห็นด้วยมากที่สุด
3.50-4.49	หมายความว่า	เห็นด้วยมาก
2.50-3.49	หมายความว่า	เห็นด้วยปานกลาง
1.50-2.49	หมายความว่า	เห็นด้วยน้อย
1.00-1.49	หมายความว่า	เห็นด้วยน้อยที่สุด

จากนั้นจึงนำผลที่ได้มานำเสนอในรูปตารางและความเรียง
การหาค่าเฉลี่ย (Mean) คำนวณจากสูตร

$$\bar{x} = \frac{\sum fx}{n}$$

\bar{x}	คือ	ค่าเฉลี่ยน้ำหนักคำตอบของกลุ่มประชากร
$\sum fx$	คือ	ผลรวมของคะแนนของแบบสอบถามทั้งหมด
n	คือ	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

(ประกอบ กรรณสูตร, 2532)

การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) คำนวณจากสูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{n\sum fx^2 - (\sum fx)^2}{n(n-2)}}$$

S.D. คือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum fx^2$ คือ ผลบวกของผลคูณระหว่างคะแนนกำลังสองกับความถี่

$\sum fx$ คือ ผลบวกของผลคูณระหว่างคะแนนกับความถี่

X คือ คะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน

f คือ ความถี่ของคะแนน

n คือ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

(ประคอง กรรณสูต, 2532)

3. นำแบบสอบถามตอนที่ 3 ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่นๆ มาแจกแจงความถี่ แล้วจึงนำเสนอในรูปตารางและความเรียง

6. การนำเสนอผลการวิจัย

1. นำข้อมูลจากแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) และเติมคำ (Questionnaire) มาแจกแจงความถี่ของคำตอบ และวิเคราะห์โดยคิดค่าเป็นร้อยละ (Percentage) แล้วจึงนำเสนอในรูปตารางและความเรียง

2. นำข้อมูลจากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มาแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละข้อ แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นจึงนำผลที่ได้มานำเสนอในรูปตารางและความเรียง

3. นำข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่นๆ มาแจกแจงความถี่ แล้วจึงนำเสนอในรูปตารางและความเรียง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical Package for the Social Sciences/Personal Computer Plus) วิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง โดยแบ่งผลการวิเคราะห์ตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

1.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ ในด้าน

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน

1.1 คุณลักษณะของผู้สอน

1.2 คุณลักษณะของผู้เรียน

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์

2.2 การดำเนินการสอน

2.2.1 การคัดเลือกเนื้อหา

2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2.3 สื่อการเรียนการสอน

2.3 การวัดและประเมินผล

3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

1.3 ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของนักศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
- 2.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 2.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ ในด้าน
1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน
 - 1.1 คุณลักษณะของผู้สอน
 - 1.2 คุณลักษณะของผู้เรียน
 2. ด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์
 - 2.2 การดำเนินการสอน
 - 2.2.1 การคัดเลือกเนื้อหา
 - 2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.2.3 สื่อการเรียนการสอน
 - 2.3 การวัดและประเมินผล
 3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย
- 2.3 ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน

1.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตารางที่ 4 จำนวนและค่าร้อยละของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	5	71.4
หญิง	2	28.6
รวม	7	100

จากกลุ่มตัวอย่างประชากร 7 คน อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มากกว่าหญิง คือ เป็นเพศชายร้อยละ 71.4 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 28.6

ตารางที่ 5 จำนวนและค่าร้อยละของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
20-25 ปี	1	14.3
26-30 ปี	-	-
30-35 ปี	1	14.3
36-40 ปี	-	-
41-45 ปี	2	28.6
46-50 ปี	1	14.3
51 ปีขึ้นไป	2	28.6
รวม	7	100

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-45 ปี และอายุ 51 ปีขึ้นไป เป็นจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 28.6 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 20-25 ปี, 30-35 ปี และ 46-50ปี เป็นจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 14.3 ส่วนช่วงอายุอื่นๆไม่ปรากฏ

ตารางที่ 6 จำนวนและค่าร้อยละของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน

ประสบการณ์ในการสอน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5 ปี	2	28.6
5-10 ปี	-	-
11-15 ปี	1	14.3
มากกว่า 15 ปี	4	57.1
รวม	7	100

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 57.1 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.6 และระหว่าง 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.3

ตารางที่ 7 จำนวนและค่าร้อยละของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ปริญญาตรี	2	28.6
ปริญญาโท	5	71.4
ปริญญาเอก	-	-
อื่นๆ	-	-
รวม	7	100

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 71.4 รองลงมาคือ ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 28.6 ส่วนระดับอื่นๆ ไม่ปรากฏ

ตารางที่ 8 จำนวนและค่าร้อยละของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน จำแนกตามความสนใจในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

ความสนใจในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย	จำนวน	ร้อยละ
สนใจ	5	71.4
ไม่สนใจ	2	28.6
รวม	7	100

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านส่วนใหญ่มีความสนใจในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย คิดเป็นร้อยละ 71.4 และไม่สนใจในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย คิดเป็นร้อยละ 28.6

ตารางที่ 9 จำนวนและค่าร้อยละของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน จำแนกตามอาจารย์ที่เคยและไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

ความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย	จำนวน	ร้อยละ
เคย	5	71.4
ไม่เคย	2	28.6
รวม	7	100

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย คิดเป็นร้อยละ 71.4 และไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย คิดเป็นร้อยละ 28.6

ตารางที่ 10 จำนวนและค่าร้อยละของแหล่งความรู้ที่อาจารย์ได้รับเกี่ยวกับการอนุรักษ์
ผ้าพื้นเมืองของไทย

แหล่งความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย	จำนวน	ร้อยละ
การฟังบรรยาย	4	57.1
หนังสือพิมพ์	3	42.9
โทรทัศน์	3	42.9
วิทยุ	1	14.3
เอกสารเผยแพร่	2	28.6
อื่นๆ	3	42.9

แหล่งความรู้ที่อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านได้รับเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยมาจากการฟังบรรยาย คิดเป็นร้อยละ 57.1 รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ เป็นจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 42.9 และจากเอกสารเผยแพร่ คิดเป็นร้อยละ 28.6

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**1.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์
ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา
ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ**

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของ
อาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชา
ศิลปศึกษา ด้านผู้สอนและผู้เรียน (ข้อที่ 1)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านผู้สอนและผู้เรียน			
1. คุณลักษณะของผู้สอน			
1.1 ด้านความรู้			
1.1.1 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่างานศิลปะ พื้นบ้านและผ้าพื้นเมือง	4.14	0.90	เห็นด้วยมาก
1.1.2 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและขั้นตอนของ การผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่นของตนเอง	4.00	0.82	เห็นด้วยมาก
1.1.3 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการ อนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	4.00	0.82	เห็นด้วยมาก
รวม	4.05	0.85	เห็นด้วยมาก
1.2 ด้านทัศนคติ			
1.2.1 มีความสนใจและความชื่นชอบในเรื่องผ้าพื้นเมือง	4.43	0.79	เห็นด้วยมาก
1.2.2 เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองที่มีต่อวิถีชีวิต			
1.2.3 เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของ ชุมชนควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	4.43	0.79	เห็นด้วยมาก
รวม	4.43	0.79	เห็นด้วยมาก
1.3 ด้านพฤติกรรม			
1.3.1 มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อทำให้ผู้เรียน เกิดความเชื่อมั่นศรัทธา และเห็นคุณค่าของ ผ้าพื้นเมือง	4.00	0.58	เห็นด้วยมาก
1.3.2 มีการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง โดยการใส่ผ้าพื้นเมืองในวิถีชีวิตประจำวัน	3.71	0.76	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 11 (ต่อ)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1.3 ด้านพฤติกรรม (ต่อ)			
1.3.3 มีการส่งเสริม การให้ความร่วมมือ และเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน	3.86	0.69	เห็นด้วยมาก
รวม	3.86	0.68	เห็นด้วยมาก
1.4 ด้านทักษะการสอน			
1.4.1 มีความสามารถในการชี้ประเด็นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชน	4.43	0.53	เห็นด้วยมาก
1.4.2 มีความสามารถในการถ่ายทอดให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ตลอดจนที่มาและขั้นตอนการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น	4.14	0.69	เห็นด้วยมาก
1.4.3 มีความสามารถในการปลูกฝังค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและเกิดจิตสำนึกรักในงานผ้าพื้นเมือง	4.29	0.76	เห็นด้วยมาก
1.4.4 มีความสามารถในการใช้หลักจิตวิทยาโน้มน้าวและจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	4.29	0.76	เห็นด้วยมาก
1.4.5 มีความสามารถในการคัดสรรสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้สอดคล้องกับหลักสูตร	3.71	0.76	เห็นด้วยมาก
1.4.6 มีความสามารถในการเลือกวิธีการถ่ายทอดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน	4.14	0.90	เห็นด้วยมาก
รวม	4.17	0.73	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.13	0.76	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผู้สอนและผู้เรียน ในข้อที่ 1 คุณลักษณะของผู้สอนรวมทุกข้อ พบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.13$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทัศนคติ ($\bar{X}=4.43$) รองลงมาคือ ด้านทักษะการสอน ($\bar{X}=4.17$) ด้านความรู้ ($\bar{X}=4.05$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านพฤติกรรม ($\bar{X}=3.86$) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อ 1.1 ด้านความรู้รวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่างานศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.14$) รองลงมามี 2 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและขั้นตอนของการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่นของตนเอง กับ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.00$)

ข้อ 1.2 ด้านทัศนคติรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.43$) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันทั้ง 3 ข้อคือ มีความสนใจและความชื่นชอบในเรื่องผ้าพื้นเมือง, เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองที่มีต่อวิถีชีวิต และ เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชนควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ ($\bar{X}=4.43$)

ข้อ 1.3 ด้านพฤติกรรมรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นศรัทธา และเห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.00$) รองลงมาคือ มีการส่งเสริม การให้ความร่วมมือ และเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน ($\bar{X}=3.86$) และ มีการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองโดยการใช้ผ้าพื้นเมืองในวิถีชีวิตประจำวัน ($\bar{X}=3.71$)

ข้อ 1.4 ด้านทักษะการสอนรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีความสามารถในการชี้ประเด็นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ และคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชน ($\bar{X}=4.43$) รองลงมามี 2 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ มีความสามารถในการปลูกฝังค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและเกิดจิตสำนึกรักในงานผ้าพื้นเมือง กับ มีความสามารถในการใช้หลักจิตวิทยาโน้มน้าวและจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.29$) ถัดมามี 2 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ มีความสามารถในการถ่ายทอดให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ตลอดจนที่มาและขั้นตอนการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น กับ มีความสามารถในการเลือกวิธีการถ่ายทอดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ($\bar{X}=4.14$) และ มีความสามารถในการคัดสรรสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้สอดคล้องกับหลักสูตร ($\bar{X}=3.71$)

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผู้สอนและผู้เรียน (ข้อที่ 2)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
2. คุณลักษณะของผู้เรียน			
2.1 ด้านความรู้			
2.1.1 มีความรู้ความเข้าใจในคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน	3.86	0.69	เห็นด้วยมาก
2.1.2 มีความรู้ความเข้าใจในคุณค่างานผ้าพื้นเมือง	3.71	0.76	เห็นด้วยมาก
รวม	3.79	0.73	เห็นด้วยมาก
2.2 ด้านทัศนคติ			
2.2.1 มีความสนใจและความชื่นชอบในงานผ้าพื้นเมือง	4.00	0.82	เห็นด้วยมาก
2.2.2 มีค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	4.14	0.90	เห็นด้วยมาก
รวม	4.07	0.86	เห็นด้วยมาก
2.3 ด้านความสามารถ			
2.3.1 มีความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ และการวิพากษ์	4.29	0.76	เห็นด้วยมาก
2.3.2 มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา	4.29	0.76	เห็นด้วยมาก
2.3.3 มีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.29	0.76	เห็นด้วยมาก
รวม	4.29	0.76	เห็นด้วยมาก
2.4 ด้านพฤติกรรม			
2.4.1 มีลักษณะความชื่นชอบและรู้จักเก็บสะสมงานศิลปะท้องถิ่น	4.00	0.82	เห็นด้วยมาก
2.4.2 มีการเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานศิลปะท้องถิ่น	4.43	0.53	เห็นด้วยมาก
2.4.3 เข้าร่วมกิจกรรมของท้องถิ่นที่เกี่ยวกับด้านศิลปะและวัฒนธรรม	4.14	0.69	เห็นด้วยมาก
รวม	4.19	0.68	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.09	0.76	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผู้สอนและผู้เรียน ในข้อที่ 2 คุณลักษณะของผู้เรียนรวมทุกข้อ พบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.09$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความสามารถ ($\bar{X}=4.29$) รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรม ($\bar{X}=4.19$) ด้านทัศนคติ ($\bar{X}=4.07$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านความรู้ ($\bar{X}=3.79$) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อ 2.1 ด้านความรู้รวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีความรู้ความเข้าใจในคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน ($\bar{X}=3.86$) รองลงมาคือ มีความรู้ความเข้าใจในคุณค่างานผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.71$)

ข้อ 2.2 ด้านทัศนคติรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.14$) รองลงมาคือ มีความสนใจและความชื่นชอบในงานผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.00$)

ข้อ 2.3 ด้านความสามารถรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.29$) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันทั้ง 3 ข้อคือ มีความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ และการวิพากษ์, มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และมีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{X}=4.29$)

ข้อ 2.4 ด้านพฤติกรรมรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานศิลปะท้องถิ่น ($\bar{X}=4.43$) รองลงมาคือ เข้าร่วมกิจกรรมของท้องถิ่นที่เกี่ยวกับด้านศิลปะและวัฒนธรรม ($\bar{X}=4.14$) และมีลักษณะความชื่นชอบและรู้จักเก็บสะสมงานศิลปะท้องถิ่น ($\bar{X}=4.00$)

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน (ข้อที่ 1)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านการจัดการเรียนการสอน			
1. การกำหนดวัตถุประสงค์			
1.1 มุ่งหวังให้เกิดในตัวผู้เรียน			
1.1.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ตลอดจนที่มาและขั้นตอนการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น	4.43	0.53	เห็นด้วยมาก
1.1.2 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่า และมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	4.57	0.53	เห็นด้วยมากที่สุด
1.1.3 เพื่อให้มีพฤติกรรมมุ่งประสงค์ที่จะวิเคราะห์และแก้ปัญหาการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเฉพาะถิ่น	4.29	0.49	เห็นด้วยมาก
รวม	4.43	0.52	เห็นด้วยมาก
1.2 มุ่งหวังประโยชน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองทางการศึกษา			
1.2.1 เพื่อให้เกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในทางการศึกษา อันเกิดจากการถ่ายทอด การปลูกฝังค่านิยม การส่งเสริม การปรับปรุงพัฒนา และการเผยแพร่	4.29	0.76	เห็นด้วยมาก
1.3 มุ่งหวังในสิ่งที่จะเกิดแก่สังคม			
1.3.1 เพื่อให้เกิดจิตสำนึกรัก ห่วงแหน และร่วมมือกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบต่อไป	4.29	0.76	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.34	0.68	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ในข้อที่ 1

การกำหนดวัตถุประสงค์รวมทุกข้อ พบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.34$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่า และมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$) รองลงมาคือ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ตลอดจนที่มาและขั้นตอนการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น ($\bar{X}=4.43$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมี 3 ข้อคือ เพื่อให้มีพฤติกรรมมุ่งประสงค์ที่จะวิเคราะห์และแก้ปัญหาการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเฉพาะถิ่น, เพื่อให้เกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในทางการศึกษา อันเกิดจากการถ่ายทอด การปลูกฝังค่านิยม การส่งเสริม การปรับปรุงพัฒนาและการเผยแพร่ และ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกรัก ห่วงแหน และร่วมมือกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบต่อไป ($\bar{X}=4.29$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน (ข้อที่ 2)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
2. การดำเนินการสอน			
2.1 การคัดเลือกเนื้อหา			
2.1.1 เนื้อหาควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับ จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ ผ้าพื้นเมือง	4.57	0.53	เห็นด้วย มากที่สุด
2.1.2 เนื้อหาควรมีความกว้างขวาง ถูกต้อง สมบูรณ์ และ ครอบคลุมเรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ในด้านต่างๆ	4.43	0.79	เห็นด้วยมาก
2.1.3 เนื้อหาควรมีความทันสมัย เหมาะสม และ สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับ ผ้าพื้นเมืองในปัจจุบัน	4.43	0.79	เห็นด้วยมาก
รวม	4.48	0.70	เห็นด้วยมาก
2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			
2.2.1 การใช้วิธีสอนโดยการสอดแทรกในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย	4.14	0.69	เห็นด้วยมาก
2.2.2 การจัดกิจกรรมชุมนุมหรือศูนย์ส่งเสริมการอนุรักษ์ ผ้าพื้นเมืองขึ้นภายในสถาบันเพื่อให้ผู้เรียนได้มี โอกาสเข้าร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้น	4.29	0.76	เห็นด้วยมาก
2.2.3 การเชิญปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญด้าน ผ้าพื้นเมืองมาบรรยายเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการ อนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	4.14	0.90	เห็นด้วยมาก
2.2.4 มีการจัดทัศนศึกษาออกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนได้ สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้น ให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหนและภาคภูมิใจ ในงานผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทาง วัฒนธรรมของท้องถิ่น	4.43	0.79	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 14 (ต่อ)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)			
2.2.5 มีการจัดนิทรรศการเผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและคนในชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน	4.29	0.76	เห็นด้วยมาก
2.2.6 มีการจัดสัมมนา/อภิปราย/โต้วาทีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเสนอแนะ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลาย อันจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางได้อย่างเหมาะสมต่อไป	3.86	0.69	เห็นด้วยมาก
2.2.7 มีการให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลในรูปแบบต่างๆ	4.43	0.79	เห็นด้วยมาก
รวม	4.23	0.77	เห็นด้วยมาก
2.3 สื่อการเรียนการสอน			
2.3.1 การนำสื่อของจริงมาใช้ประกอบการสอน อันได้แก่ ตัวอย่างผ้าพื้นเมืองประเภทต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบและลักษณะของผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภท	4.71	0.49	เห็นด้วยมากที่สุด
2.3.2 การนำภาพถ่าย/สไลด์/วิดีโอเทป และสารคดีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของผ้าพื้นเมืองมาประกอบการสอน	4.57	0.53	เห็นด้วยมากที่สุด
2.3.3 การเชิญปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นเมืองมาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เพิ่มเติมในมุมมองที่กว้างขวางขึ้น	4.14	0.69	เห็นด้วยมาก
2.3.4 การจัดทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหนและภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมือง	4.57	0.53	เห็นด้วยมากที่สุด

ตารางที่ 14 (ต่อ)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
2.3 สื่อเรียนการสอน (ต่อ)			
2.3.5 การให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลในรูปแบบต่างๆอันได้แก่ เอกสารในห้องสมุดของสถาบัน ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ แหล่งทอผ้าในท้องถิ่น และการสืบค้นข้อมูลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต	4.29	0.76	เห็นด้วยมาก
รวม	4.46	0.60	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.39	0.69	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ในข้อที่ 2 การดำเนินการสอนรวมทุกข้อ พบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.39$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การคัดเลือกเนื้อหา ($\bar{X}=4.48$) รองลงมาคือ สื่อการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.46$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.23$) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อ 2.1 การคัดเลือกเนื้อหารวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ เนื้อหาควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$) รองลงมามี 2 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ เนื้อหาควรมีความกว้างขวาง ถูกต้อง สมบูรณ์ และครอบคลุมเรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในด้านต่างๆ กับ เนื้อหาควรมีความทันสมัย เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผ้าพื้นเมืองในปัจจุบัน ($\bar{X}=4.43$)

ข้อ 2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ โดยมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ข้อคือ มีการจัดทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหนและภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น กับ มีการให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ($\bar{X}=4.43$) รองลงมามี 2 ข้อที่

มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ การจัดกิจกรรมชุมนุมหรือศูนย์ส่งเสริมการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองขึ้นภายในสถาบันเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้น กับ มีการจัดนิทรรศการเผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและคนในชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X}=4.29$) และถัดมามี 2 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ การใช้วิธีสอนโดยการสอดแทรกในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย กับ การเชิญปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นเมืองมาบรรยายเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.14$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการจัดสัมมนา/อภิปราย/โต้วาทีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลาย อันจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางได้อย่างเหมาะสมต่อไป ($\bar{X}=3.86$)

ข้อ 2.3 สื่อการเรียนการสอนรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การนำสื่อของจริงมาใช้ประกอบการสอน อันได้แก่ตัวอย่างผ้าพื้นเมืองประเภทต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบและลักษณะของผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภท ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.71$) รองลงมามี 2 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ การนำภาพถ่าย/สไลด์/วิดีโอ เทป และสารคดีที่เกี่ยวข้องเรื่องราวของผ้าพื้นเมืองมาประกอบการสอน กับ การจัดทัศนศึกษา นอกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความห่วงหาและภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมือง ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$) ถัดมาคือ การให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลในรูปแบบต่างๆ อันได้แก่ เอกสารในห้องสมุดของสถาบันศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ แหล่งทอผ้าในท้องถิ่น และการสืบค้นข้อมูลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต ($\bar{X}=4.29$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การเชิญปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นเมืองมาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เพิ่มเติมในมุมมองที่กว้างขวางขึ้น ($\bar{X}=4.14$)

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของ อาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชา ศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน (ข้อที่ 3)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
3. การวัดและประเมินผล			
3.1 วิธีการวัดและการประเมินผลควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	4.43	0.53	เห็นด้วยมาก
3.2 การวัดและประเมินผลจากความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียน ที่มีต่อหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในรูปแบบต่างๆ	4.29	0.76	เห็นด้วยมาก
3.3 การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	4.00	0.58	เห็นด้วยมาก
3.4 การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนมีพฤติกรรมประสงค์ที่จะวิเคราะห์และแก้ปัญหาการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเฉพาะถิ่น	4.00	0.58	เห็นด้วยมาก
3.5 การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนสามารถนำเสนอโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองได้	4.00	0.82	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.14	0.65	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ในข้อที่ 3 การวัดและประเมินผลรวมทุกข้อ พบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.14$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ วิธีการวัดและการประเมินผลควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.43$) รองลงมาคือ การวัดและประเมินผลจากความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนที่มีต่อหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในรูปแบบต่างๆ ($\bar{X}=4.29$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมี 3 ข้อคือ การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่า และมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง, การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนมีพฤติกรรมประสงค์ที่จะวิเคราะห์และแก้ปัญหาการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเฉพาะถิ่น, การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนสามารถนำเสนอโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองได้ ($\bar{X}=4.00$)

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย			
1. สถาบันราชภัฏ, การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนอาจารย์และนักศึกษาเกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่สืบไป	4.14	0.69	เห็นด้วยมาก
2. สถาบันราชภัฏจักเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ในการนำเสนอเรื่องราวสาระที่เกี่ยวกับคุณค่าและการอนุรักษ์มรดกของชุมชน	4.43	0.53	เห็นด้วยมาก
3. เกิดความร่วมมือกันระหว่างสถาบันการศึกษา ประชาชน และปราชญ์ท้องถิ่นในการที่จะช่วยกันอนุรักษ์มรดกผ้าพื้นเมืองของไทย	4.57	0.53	เห็นด้วยมากที่สุด
4. สามารถสร้างนักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยเพื่อสามารถทำหน้าที่เผยแพร่ให้ความรู้ และเป็นผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	4.14	0.69	เห็นด้วยมาก
5. เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์งานมรดกของชุมชนให้มีชีวิตโดยการเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์แบบยั่งยืน	4.43	0.53	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.34	0.59	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยรวมทุกข้อ พบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.34$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เกิดความร่วมมือกันระหว่างสถาบันการศึกษา ประชาชน และปราชญ์ท้องถิ่นในการที่จะช่วยกันอนุรักษ์มรดกผ้าพื้นเมืองของไทย ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$) รองลงมา มี 2 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ

สถาบันราชภัฏจ้กเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ในการนำเสนอเรื่องราวสาระที่เกี่ยวกับคุณค่าและการอนุรักษ์มรดกของชุมชน กับ เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์งานมรดกของชุมชนให้มีชีวิตโดยการเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์แบบยั่งยืน ($\bar{X}=4.43$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมี 2 ข้อคือ สถาบันราชภัฏ, การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนอาจารย์และนักศึกษาเกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่สืบไป กับ สามารถสร้างนักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยเพื่อสามารถทำหน้าที่เผยแพร่ให้ความรู้และเป็นผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.14$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา จำแนกตามรายด้าน

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน	4.11	0.75	เห็นด้วยมาก
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.29	0.67	เห็นด้วยมาก
3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย	4.34	0.59	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.25	0.65	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 17 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา รวมทุกด้าน พบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.25$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ($\bar{X}=4.34$) รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.29$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผู้สอนและผู้เรียน ($\bar{X}=4.11$)

**1.3 ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป
ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอน
โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ**

ตารางที่ 18 จำนวนและค่าร้อยละของความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนแต่ละด้าน

รายการ	จำนวนความถี่ (คน)
ด้านผู้สอนและผู้เรียน	
<u>1. คุณลักษณะของผู้สอน</u>	
1.1 ควรมีความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเป็นอย่างดี	6
1.2 ควรมีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน	2
1.3 ควรมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	2
<u>2. คุณลักษณะของผู้เรียน</u>	
2.1 ควรมีความสนใจ ใฝ่รู้	5
2.2 ควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถพัฒนางาน ผ้าพื้นเมืองได้	3
2.3 มีความรักในศิลปวัฒนธรรม	3
2.4 มีความสามารถในการถ่ายทอด	1
ด้านการจัดการเรียนการสอน	
<u>1. การกำหนดวัตถุประสงค์</u>	
1.1 เพื่อส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์และสืบทอดงานผ้าพื้นเมือง	4
1.2 เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของงานผ้าพื้นเมือง	3
1.3 เพื่อให้เกิดการนำผ้าพื้นเมืองไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	2
<u>2. การดำเนินการสอน</u>	
2.1 การคัดเลือกเนื้อหา	
2.1.1 ควรให้สอดคล้องกับแต่ละท้องถิ่น	3
2.1.2 ควรเหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของผ้าพื้นเมือง	1
2.1.3 ควรสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา	1

ตารางที่ 18 (ต่อ)

รายการ	จำนวนความถี่ (คน)
2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	
2.2.1 ควรจัดทัศนศึกษาเพื่อศึกษาจากสถานที่จริง	5
2.2.2 ควรเชิญช่างทอผ้าในท้องถิ่นมาถ่ายทอด	3
2.2.3 ควรมีกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับผ้าพื้นเมืองในรูปแบบ ที่หลากหลาย	1
2.3 สื่อการเรียนการสอน	
2.3.1 ควรมีตัวอย่างผลงานผ้าพื้นเมือง	5
2.3.2 ศึกษาจากช่างทอผ้าในท้องถิ่น	4
2.3.3 ควรมีสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย	4
<u>3. การวัดและประเมินผล</u>	
3.1 ผู้เรียนสามารถนำเสนอแนวทางในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	4
3.2 จากความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของผู้เรียน	2
3.3 จากการฝึกปฏิบัติจริง	1
ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการ อนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย	
1. นักศึกษาเกิดการตระหนักในคุณค่าและเกิดจิตสำนึกรักในการอนุรักษ์ และสืบทอดผ้าพื้นเมือง	4
2. นักศึกษาเกิดทักษะและความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ ผ้าพื้นเมือง	1
3. คนในท้องถิ่นสามารถผลิตและจำหน่ายผ้าพื้นเมืองเพื่อเป็นรายได้แก่ ครอบครัวได้	1

จากตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา พบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นตามรายละเอียดดังนี้

ด้านผู้สอนและผู้เรียน ในเรื่องคุณลักษณะของผู้สอนนั้น ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเป็นอย่างดี (6 คน) รองลงมาคือ ควรีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน (2 คน) และควรมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง (2 คน) ส่วนในเรื่องคุณลักษณะของผู้เรียนนั้น ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีความสนใจ ใฝ่รู้ (5 คน) รองลงมาคือ ควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสามารถพัฒนางานผ้าพื้นเมืองได้ (3 คน) มีความรักในศิลปวัฒนธรรม (3 คน) และมีความสามารถในการถ่ายทอด (1 คน)

ด้านการจัดการเรียนการสอน ในเรื่องกำหนดวัตถุประสงค์นั้น ให้ข้อเสนอแนะว่า เพื่อส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์และสืบทอดงานผ้าพื้นเมือง (4 คน) รองลงมาคือ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของงานผ้าพื้นเมือง (3 คน) และเพื่อให้เกิดการนำผ้าพื้นเมืองไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (2 คน) ส่วนในเรื่องการดำเนินการสอน ประเด็นแรกคือ การคัดเลือกเนื้อหา ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรให้สอดคล้องกับแต่ละท้องถิ่น (3 คน) รองลงมาคือ ควรเหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของผ้าพื้นเมือง (1 คน) และควรสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา (1 คน) ประเด็นต่อมาคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจัดทัศนศึกษาเพื่อศึกษาจากสถานที่จริง (5 คน) รองลงมาคือ ควรเชิญช่างทอผ้าในท้องถิ่นมาถ่ายทอด (3 คน) และควรมีกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับผ้าพื้นเมืองในรูปแบบที่หลากหลาย (1 คน) ประเด็นสุดท้ายคือ สื่อการเรียนการสอน ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีตัวอย่างผลงานผ้าพื้นเมือง (5 คน) รองลงมาคือ ศึกษาจากช่างทอผ้าในท้องถิ่น (4 คน) และควรมีสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย (4 คน) และสำหรับเรื่องของการวัดและประเมินผล ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้เรียนสามารถนำเสนอแนวทางในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง (4 คน) รองลงมาคือ จากความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของผู้เรียน (2 คน) และจากการฝึกปฏิบัติจริง (1 คน)

ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ให้ข้อเสนอแนะว่า นักศึกษาเกิดการตระหนักในคุณค่าและเกิดจิตสำนึกรักในการอนุรักษ์และสืบทอดผ้าพื้นเมือง (4 คน) รองลงมาคือ นักศึกษาเกิดทักษะและความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง (1 คน) และคนในท้องถิ่นสามารถผลิตและจำหน่ายผ้าพื้นเมืองเพื่อเป็นรายได้แก่ครอบครัวได้ (1 คน)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของนักศึกษา

2.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตารางที่ 19 จำนวนและค่าร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	82	56.6
หญิง	63	43.4
รวม	145	100

จากกลุ่มตัวอย่างประชากร 145 คน นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าหญิง คือ เป็นเพศชายร้อยละ 56.6 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 43.4

ตารางที่ 20 จำนวนและค่าร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 21 ปี	35	24.1
21-25 ปี	107	73.8
26-30 ปี	3	2.1
31-35 ปี	-	-
36 ปีขึ้นไป	-	-
รวม	145	100

นักศึกษากลุ่มส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 73.8 รองลงมาคือ อายุต่ำกว่า 21 ปีคิดเป็นร้อยละ 24.1 และมีอายุระหว่าง 26-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.1 ส่วนช่วงอายุอื่นๆไม่ปรากฏ

ตารางที่ 21 จำนวนและค่าร้อยละของนักศึกษา จำแนกตามนักศึกษาที่เคยและไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

ความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับ การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย	จำนวน	ร้อยละ
เคย	113	77.9
ไม่เคย	32	22.1
รวม	145	100

นักศึกษากลุ่มส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย คิดเป็นร้อยละ 77.9 และไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย คิดเป็นร้อยละ 22.1

ตารางที่ 22 จำนวนและค่าร้อยละของแหล่งความรู้ที่นักศึกษาได้รับเกี่ยวกับการอนุรักษ์
ผ้าพื้นเมืองของไทย

แหล่งความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย	จำนวน	ร้อยละ
การฟังบรรยายในชั้นเรียน	49	33.8
การเข้าสัมมนา	8	5.5
หนังสือพิมพ์	52	35.9
โทรทัศน์	95	65.5
วิทยุ	31	21.4
เอกสารเผยแพร่	52	35.9
อื่นๆ	19	13.1

แหล่งความรู้ที่นักศึกษาได้รับเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยส่วนใหญ่มาจากโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 65.5 รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์และเอกสารเผยแพร่ เป็นจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 35.9 และจากการฟังบรรยายในชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 33.8

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**2.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์
ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา
ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ**

ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของ
นักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชา
ศิลปศึกษา ด้านผู้สอนและผู้เรียน (ข้อที่ 1)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านผู้สอนและผู้เรียน			
1. คุณลักษณะของผู้สอน			
1.1 ด้านความรู้			
1.1.1 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่างานศิลปะ พื้นบ้านและผ้าพื้นเมือง	4.00	0.83	เห็นด้วยมาก
1.1.2 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและขั้นตอนของ การผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่นของตนเอง	3.67	0.97	เห็นด้วยมาก
1.1.3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการ อนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	3.70	0.87	เห็นด้วยมาก
รวม	3.79	0.89	เห็นด้วยมาก
1.2 ด้านทัศนคติ			
1.2.1 มีความสนใจและความชื่นชอบในเรื่องผ้าพื้นเมือง	3.87	0.86	เห็นด้วยมาก
1.2.2 เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองที่มีต่อวิถีชีวิต	4.01	0.84	เห็นด้วยมาก
1.2.3 เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของ ชุมชนควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	4.32	0.76	เห็นด้วยมาก
รวม	4.07	0.82	เห็นด้วยมาก
1.3 ด้านพฤติกรรม			
1.3.1 มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อทำให้ผู้เรียน เกิดความเชื่อมั่นศรัทธา และเห็นคุณค่าของ ผ้าพื้นเมือง	3.86	0.72	เห็นด้วยมาก
1.3.2 มีการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง โดยการใส่ผ้าพื้นเมืองในวิถีชีวิตประจำวัน	3.57	0.93	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 23 (ต่อ)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1.3 ด้านพฤติกรรม (ต่อ)			
1.3.3 มีการส่งเสริม การให้ความร่วมมือ และเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน	3.69	0.97	เห็นด้วยมาก
รวม	3.71	0.87	เห็นด้วยมาก
1.4 ด้านทักษะการสอน			
1.4.1 มีความสามารถในการชี้ประเด็นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชน	3.90	0.78	เห็นด้วยมาก
1.4.2 มีความสามารถในการถ่ายทอดให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ตลอดจนที่มาและขั้นตอนการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น	3.86	0.83	เห็นด้วยมาก
1.4.3 มีความสามารถในการปลูกฝังค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและเกิดจิตสำนึกรักในงานผ้าพื้นเมือง	3.94	0.80	เห็นด้วยมาก
1.4.4 มีความสามารถในการใช้หลักจิตวิทยาโน้มน้าวและจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	3.74	0.83	เห็นด้วยมาก
1.4.5 มีความสามารถในการคัดสรรสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้สอดคล้องกับหลักสูตร	3.71	0.92	เห็นด้วยมาก
1.4.6 มีความสามารถในการเลือกวิธีการถ่ายทอดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน	3.77	0.80	เห็นด้วยมาก
รวม	3.82	0.83	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	3.85	0.85	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 23 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผู้สอนและผู้เรียน ในข้อที่ 1 คุณลักษณะของผู้สอนรวมทุกข้อ พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.85$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทัศนคติ ($\bar{X}=4.07$) รองลงมาคือ ด้านทักษะการสอน ($\bar{X}=3.82$) ด้านความรู้ ($\bar{X}=3.79$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านพฤติกรรม ($\bar{X}=3.71$) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อ 1.1 ด้านความรู้รวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่างานศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.00$) รองลงมาคือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.70$) และ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและขั้นตอนของการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่นของตนเอง ($\bar{X}=3.67$)

ข้อ 1.2 ด้านทัศนคติรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชนควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ ($\bar{X}=4.32$) รองลงมาคือ เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองที่มีต่อวิถีชีวิต ($\bar{X}=4.01$) และ มีความสนใจและความชื่นชอบในเรื่องผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.87$)

ข้อ 1.3 ด้านพฤติกรรมรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นศรัทธา และเห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.86$) รองลงมาคือ มีการส่งเสริม การให้ความร่วมมือ และเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน ($\bar{X}=3.69$) และ มีการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองโดยการใช้ผ้าพื้นเมืองในวิถีชีวิตประจำวัน ($\bar{X}=3.57$)

ข้อ 1.4 ด้านทักษะการสอนรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีความสามารถในการปลูกฝังค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและเกิดจิตสำนึกรักในงานผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.94$) รองลงมาคือ มีความสามารถในการชี้ประเด็นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ และคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชน ($\bar{X}=3.90$) มีความสามารถในการถ่ายทอดให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองตลอดจนที่มาและขั้นตอนการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น ($\bar{X}=3.86$) มีความสามารถในการเลือกวิธีการถ่ายทอดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ($\bar{X}=3.77$) มีความสามารถในการใช้หลักจิตวิทยาโน้มน้าวและจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.74$) และ มีความสามารถในการคัดสรรสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้สอดคล้องกับหลักสูตร ($\bar{X}=3.71$)

ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผู้สอนและผู้เรียน (ข้อที่ 2)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
2. คุณลักษณะของผู้เรียน			
2.1 ด้านความรู้			
2.1.1 มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน	3.82	0.81	เห็นด้วยมาก
2.1.2 มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่างานผ้าพื้นเมือง	3.58	0.84	เห็นด้วยมาก
รวม	3.70	0.83	เห็นด้วยมาก
2.2 ด้านทัศนคติ			
2.2.1 มีความสนใจและความชื่นชอบในงานผ้าพื้นเมือง	3.77	0.84	เห็นด้วยมาก
2.2.2 มีค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	3.80	0.83	เห็นด้วยมาก
รวม	3.79	0.84	เห็นด้วยมาก
2.3 ด้านความสามารถ			
2.3.1 มีความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ และการวิพากษ์	3.37	0.92	เห็นด้วยปานกลาง
2.3.2 มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา	3.47	0.91	เห็นด้วยปานกลาง
2.3.3 มีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.71	0.87	เห็นด้วยมาก
รวม	3.52	0.90	เห็นด้วยมาก
2.4 ด้านพฤติกรรม			
2.4.1 มีลักษณะความชื่นชอบและรู้จักเก็บสะสมงานศิลปะท้องถิ่น	3.65	0.88	เห็นด้วยมาก
2.4.2 มีการเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานศิลปะท้องถิ่น	3.71	0.86	เห็นด้วยมาก
2.4.3 เข้าร่วมกิจกรรมของท้องถิ่นที่เกี่ยวกับด้านศิลปะและวัฒนธรรม	3.69	0.84	เห็นด้วยมาก
รวม	3.68	0.86	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	3.67	0.86	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 24 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผู้สอนและผู้เรียนในข้อที่ 2 คุณลักษณะของผู้เรียนรวมทุกข้อ พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.67$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทัศนคติ ($\bar{X}=3.79$) รองลงมาคือ ด้านความรู้ ($\bar{X}=3.70$) ด้านพฤติกรรม ($\bar{X}=3.68$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านความสามารถ ($\bar{X}=3.52$) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อ 2.1 ด้านความรู้รวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีความรู้ความเข้าใจในคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน ($\bar{X}=3.82$) รองลงมาคือ มีความรู้ความเข้าใจในคุณค่างานผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.58$)

ข้อ 2.2 ด้านทัศนคติรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.80$) รองลงมาคือ มีความสนใจและความชื่นชอบในงานผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.77$)

ข้อ 2.3 ด้านความสามารถรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{X}=3.71$) รองลงมาคือ มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.47$) และ มีความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ และการวิพากษ์ ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.37$)

ข้อ 2.4 ด้านพฤติกรรมรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.68$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานศิลปะท้องถิ่น ($\bar{X}=3.71$) รองลงมาคือ เข้าร่วมกิจกรรมของท้องถิ่นที่เกี่ยวกับด้านศิลปะและวัฒนธรรม ($\bar{X}=3.69$) และ มีลักษณะความชื่นชอบและรู้จักเก็บสะสมงานศิลปะท้องถิ่น ($\bar{X}=3.65$)

ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน (ข้อที่ 1)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านการจัดการเรียนการสอน			
1. การกำหนดวัตถุประสงค์			
1.1 มุ่งหวังให้เกิดในตัวผู้เรียน			
1.1.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ตลอดจนที่มาและขั้นตอนการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น	3.92	0.82	เห็นด้วยมาก
1.1.2 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่า และมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	3.97	0.78	เห็นด้วยมาก
1.1.3 เพื่อให้มีพฤติกรรมมุ่งประสงค์ที่จะวิเคราะห์และแก้ปัญหาการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเฉพาะถิ่น	3.81	0.85	เห็นด้วยมาก
รวม	3.90	0.82	เห็นด้วยมาก
1.2 มุ่งหวังประโยชน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองทางการศึกษา			
1.2.1 เพื่อให้เกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในทางการศึกษา อันเกิดจากการถ่ายทอด การปลูกฝังค่านิยม การส่งเสริม การปรับปรุงพัฒนา และการเผยแพร่	4.07	0.80	เห็นด้วยมาก
1.3 มุ่งหวังในสิ่งที่จะเกิดแก่สังคม			
1.3.1 เพื่อให้เกิดจิตสำนึกรัก ห่วงแหน และร่วมมือกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบต่อไป	4.13	0.91	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.03	0.84	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 25 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ในข้อที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์รวมทุกข้อ พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.03$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกรัก หวงแหน และร่วมมือกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบต่อไป ($\bar{X}=4.13$) รองลงมาคือ เพื่อให้เกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในทางการศึกษา อันเกิดจากการถ่ายทอด การปลูกฝังค่านิยม การส่งเสริม การปรับปรุงพัฒนา และการเผยแพร่ ($\bar{X}=4.07$) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่า และมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.97$) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ตลอดจนที่มาและขั้นตอนการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น ($\bar{X}=3.92$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เพื่อให้มีพฤติกรรมมุ่งประสงค์ที่จะวิเคราะห์และแก้ปัญหาการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ($\bar{X}=3.81$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 26 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน (ข้อที่ 2)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
2. การดำเนินการสอน			
2.1 การคัดเลือกเนื้อหา			
2.1.1 เนื้อหาควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	3.99	0.86	เห็นด้วยมาก
2.1.2 เนื้อหาควรมีความกว้างขวาง ถูกต้อง สมบูรณ์ และครอบคลุมเรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในด้านต่างๆ	3.83	0.86	เห็นด้วยมาก
2.1.3 เนื้อหาควรมีความทันสมัย เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผ้าพื้นเมืองในปัจจุบัน	3.96	0.87	เห็นด้วยมาก
รวม	3.93	0.86	เห็นด้วยมาก
2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			
2.2.1 การใช้วิธีสอนโดยการสอดแทรกในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย	3.94	0.83	เห็นด้วยมาก
2.2.2 การจัดกิจกรรมชุมนุมหรือศูนย์ส่งเสริมการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองขึ้นภายในสถาบันเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้น	3.85	0.93	เห็นด้วยมาก
2.2.3 การเชิญปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นเมืองมาบรรยายเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	3.75	1.02	เห็นด้วยมาก
2.2.4 มีการจัดทัศนศึกษาออกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหนและภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น	4.06	0.97	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 26 (ต่อ)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)			
2.2.5 มีการจัดนิทรรศการเผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและคนในชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน	3.90	0.94	เห็นด้วยมาก
2.2.6 มีการจัดสัมมนา/อภิปราย/โต้วาทีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเสนอแนะ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลาย อันจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางได้อย่างเหมาะสมต่อไป	3.68	1.08	เห็นด้วยมาก
2.2.7 มีการให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลในรูปแบบต่างๆ	3.86	0.95	เห็นด้วยมาก
รวม	3.86	0.96	เห็นด้วยมาก
2.3 สื่อการเรียนการสอน			
2.3.1 การนำสื่อของจริงมาใช้ประกอบการสอน อันได้แก่ ตัวอย่างผ้าพื้นเมืองประเภทต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบและลักษณะของผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภท	4.00	1.08	เห็นด้วยมาก
2.3.2 การนำภาพถ่าย/สไลด์/วิดีโอเทป และสารคดีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของผ้าพื้นเมืองมาประกอบการสอน	3.97	0.86	เห็นด้วยมาก
2.3.3 การเชิญปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นเมืองมาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เพิ่มเติมในมุมมองที่กว้างขวางขึ้น	3.85	1.03	เห็นด้วยมาก
2.3.4 การจัดทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหนและภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมือง	3.94	0.97	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 26 (ต่อ)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
2.5 สื่อเรียนการสอน (ต่อ)			
2.3.5 การให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลในรูปแบบต่างๆอันได้แก่ เอกสารในห้องสมุดของสถาบัน ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ แหล่งทอผ้าในท้องถิ่น และการสืบค้นข้อมูลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต	3.86	1.01	เห็นด้วยมาก
รวม	3.92	1.01	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	3.90	0.94	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 26 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ในข้อที่ 2 การดำเนินการสอนรวมทุกข้อ พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.90$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การคัดเลือกเนื้อหา ($\bar{X}=3.93$) รองลงมาคือ สื่อการเรียนการสอน ($\bar{X}=3.92$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X}=3.86$) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อ 2.1 การคัดเลือกเนื้อหาเรียนรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ เนื้อหาควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.99$) รองลงมาคือ เนื้อหาควรมีความทันสมัย เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผ้าพื้นเมืองในปัจจุบัน ($\bar{X}=3.96$) และ เนื้อหาควรมีความกว้างขวาง ถูกต้อง สมบูรณ์ และครอบคลุมเรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในด้านต่างๆ ($\bar{X}=3.83$)

ข้อ 2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีการจัดทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความห่วงแหนและภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ($\bar{X}=4.06$) รองลงมาคือ การใช้วิธีสอนโดยการสอดแทรกในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ($\bar{X}=3.94$) มีการจัดนิทรรศการเผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและคนในชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X}=3.90$) มีการให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองจาก

แหล่งข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ($\bar{X}=3.86$) การจัดกิจกรรมชุมนุมหรือศูนย์ส่งเสริมการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองขึ้นภายในสถาบันเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้น ($\bar{X}=3.85$) การเชิญปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นเมืองมาบรรยายเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.75$) และ มีการจัดสัมมนา/อภิปราย/โต้วาทีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเสนอแนะและ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลาย อันจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางได้อย่างเหมาะสมต่อไป ($\bar{X}=3.68$)

ข้อ 2.3 สื่อการเรียนการสอนรวมทุกข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การนำสื่อของจริงมาใช้ประกอบการสอน อันได้แก่ตัวอย่างผ้าพื้นเมืองประเภทต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบและลักษณะของผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภท ($\bar{X}=4.00$) รองลงมาคือ การนำภาพถ่าย/สไลด์/วิดีโอเทปและสารคดีที่เกี่ยวกับเรื่องราวของผ้าพื้นเมืองมาประกอบการสอน ($\bar{X}=3.97$) การจัดทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหนและภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.94$) การให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลในรูปแบบต่างๆ อันได้แก่ เอกสารในห้องสมุดของสถาบันศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ แหล่งทอผ้าในท้องถิ่น และการสืบค้นข้อมูลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต ($\bar{X}=3.86$) และ การเชิญปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นเมืองมาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เพิ่มเติมในมุมมองที่กว้างขวางขึ้น ($\bar{X}=3.85$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 27 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน (ข้อที่ 3)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
3. การวัดและประเมินผล			
3.1 วิธีการวัดและการประเมินผลควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	3.90	0.85	เห็นด้วยมาก
3.3 การวัดและประเมินผลจากความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนที่มีต่อหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในรูปแบบต่างๆ	3.76	0.89	เห็นด้วยมาก
3.3 การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	3.83	0.92	เห็นด้วยมาก
3.4 การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนมีพฤติกรรมประสงค์ที่จะวิเคราะห์และแก้ปัญหาการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเฉพาะถิ่น	3.74	0.84	เห็นด้วยมาก
3.5 การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนสามารถนำเสนอโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองได้	3.81	0.92	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	3.81	0.85	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 27 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ในข้อที่ 3 การวัดและประเมินผล พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.81$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ วิธีการวัดและการประเมินผลควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.90$) รองลงมาคือ การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.83$) การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนสามารถนำเสนอโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองได้ ($\bar{X}=3.81$) การวัดและประเมินผลจากความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนที่มีต่อหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในรูปแบบต่างๆ ($\bar{X}=3.76$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนมีพฤติกรรมประสงค์ที่จะวิเคราะห์และแก้ปัญหาการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ($\bar{X}=3.74$)

ตารางที่ 28 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย			
1. สถาบันราชภัฏ, การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนอาจารย์และนักศึกษาเกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่สืบไป	4.06	0.96	เห็นด้วยมาก
2. สถาบันราชภัฏจักเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ในการนำเสนอเรื่องราวสาระที่เกี่ยวกับคุณค่าและการอนุรักษ์มรดกของชุมชน	3.98	0.89	เห็นด้วยมาก
3. เกิดความร่วมมือกันระหว่างสถาบันการศึกษา ประชาชน และปราชญ์ท้องถิ่นในการที่จะช่วยกันอนุรักษ์มรดกผ้าพื้นเมืองของไทย	3.99	0.92	เห็นด้วยมาก
4. สามารถสร้างนักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยเพื่อสามารถทำหน้าที่เผยแพร่ให้ความรู้ และเป็นผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	4.02	0.85	เห็นด้วยมาก
5. เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์งานมรดกของชุมชนให้มีชีวิตโดยการเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์แบบยั่งยืน	4.15	0.79	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.04	0.88	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 28 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยรวมทุกข้อ พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.04$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์งานมรดกของชุมชนให้มีชีวิตโดยการเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์แบบยั่งยืน ($\bar{X}=4.15$) รองลงมาคือ สถาบันราชภัฏ, การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนจน

อาจารย์และนักศึกษาเกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่สืบไป ($\bar{X}=4.06$) สามารถสร้างนักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยเพื่อสามารถทำหน้าที่เผยแพร่ให้ความรู้และเป็นผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.02$) เกิดความร่วมมือกันระหว่างสถาบันการศึกษา ประชาชน และปราชญ์ท้องถิ่นในการที่จะช่วยกันอนุรักษ์มรดกผ้าพื้นเมืองของไทย ($\bar{X}=3.99$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สถาบันราชภัฏจ้กเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ในการนำเสนอเรื่องราวสาระที่เกี่ยวกับคุณค่าและการอนุรักษ์มรดกของชุมชน ($\bar{X}=3.98$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 29 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา จำแนกตามรายด้าน

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
4. ด้านผู้สอนและผู้เรียน	3.76	0.85	เห็นด้วยมาก
5. ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.92	0.92	เห็นด้วยมาก
6. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย	4.04	0.88	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	3.91	0.88	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 29 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา รวมทุกด้าน พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.91$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ($\bar{X}=4.04$) รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}=3.92$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผู้สอนและผู้เรียน ($\bar{X}=3.76$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.3 ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชา ศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันราชภัฏ

ตารางที่ 30 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนแต่ละด้าน

รายการ	จำนวนความถี่ (คน)
ด้านผู้สอนและผู้เรียน	
1. คุณลักษณะของผู้สอน	
1.4 ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ขั้นตอนการผลิตตลอดจนวิธีการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมืองเป็นอย่างดี	70
1.5 มีความพร้อมในการสอนและสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี	27
1.6 เห็นคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	17
1.7 เป็นแบบอย่างที่ดีโดยการสวมใส่ผ้าพื้นเมืองในชีวิตประจำวัน	10
1.8 มีเทคนิคในการสอนที่หลากหลายและทันสมัย	4
1.9 มีประสบการณ์ในการทอผ้าพื้นเมือง	2
2. คุณลักษณะของผู้เรียน	
2.1 ให้ความสนใจและชื่นชอบในเรื่องศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมืองเป็นพิเศษ	51
2.2 เห็นคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	37
2.3 มีความพร้อม ความตั้งใจ และเอาใจใส่ต่อการเรียน	30
2.4 มีความกระตือรือร้นในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม	10
อยู่เสมอ	
ด้านการจัดการเรียนการสอน	
1. การกำหนดวัตถุประสงค์	
1.4 เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	30
1.5 เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	30
1.6 มีความชัดเจน ครอบคลุม และเหมาะสมกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง	25

ตารางที่ 30 (ต่อ)

รายการ	จำนวนความถี่ (คน)
1.7 เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในประวัติความเป็นมาและขั้นตอนการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น	11
1.5 เพื่อให้เกิดการสืบทอดและการแพร่หลายของงานผ้าพื้นเมือง	10
2. การดำเนินการสอน	
2.1 การคัดเลือกเนื้อหา	
2.1.1 ควรเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น	39
2.1.2 เข้าใจง่าย ชัดเจน และเหมาะสมกับผู้เรียน	24
2.1.3 สอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	24
2.1.4 มีความน่าสนใจ	5
2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	
2.2.1 ควรมีการจัดทัศนศึกษานอกสถานที่ตามแหล่งทอผ้าในท้องถิ่น	41
2.2.2 มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลายและน่าสนใจ	39
2.2.3 สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน	15
2.2.4 เหมาะสมกับการเรียนการสอนและสภาพท้องถิ่น	14
2.3 สื่อการเรียนการสอน	
2.3.1 สื่อควรมีความหลากหลาย ทันสมัย และเพียงพอ	56
2.3.2 ควรนำสื่อของจริงโดยใช้ผ้าพื้นเมืองมาประกอบการสอน	54
2.3.3 ควรเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นเมืองมาบรรยายและสาธิต	19
3. การวัดและประเมินผล	
3.1 จากความรู้ความเข้าใจในเรื่องผ้าพื้นเมือง และวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง โดยการทดสอบในรูปแบบต่างๆ	50
3.2 จากความตั้งใจและความสนใจ เอาใจใส่ต่อการเรียน	19
3.3 ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดี และเกิดการตระหนักในคุณค่าของผ้าพื้นเมือง	12
3.4 สอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย	12
3.5 จากการปฏิบัติจริงในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ	10

ตารางที่ 30 (ต่อ)

รายการ	จำนวนความถี่ (คน)
ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการ อนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย	
1. ผู้เรียนเห็นคุณค่า เกิดความหวงแหนและร่วมมือกันอนุรักษ์ ผ้าพื้นเมืองของไทย	37
2. ผ้าพื้นเมืองได้รับการสืบทอดและเกิดการคงอยู่สืบต่อไป	34
3. ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวเกี่ยวกับผ้าพื้นเมือง	23
4. ผ้าพื้นเมืองเกิดการพัฒนา ได้รับความนิยมและเป็นที่แพร่หลาย มากขึ้น	19
5. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดและเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์แก่ ผู้อื่นได้	15
6. เกิดความร่วมมือกันระหว่างทุกหน่วยงานในการส่งเสริมและเผยแพร่ ผ้าพื้นเมือง	12

จากตารางที่ 30 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นตามรายละเอียดดังนี้

ด้านผู้สอนและผู้เรียน ในเรื่องคุณลักษณะของผู้สอนนั้น ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ขั้นตอนการผลิตตลอดจนวิธีการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมืองเป็นอย่างดี (70 คน) รองลงมาคือ มีความพร้อมในการสอนและสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี (27 คน) เห็นคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง (17 คน) เป็นแบบอย่างที่ดีโดยการสวมใส่ผ้าพื้นเมืองในชีวิตประจำวัน (10 คน) มีเทคนิคในการสอนที่หลากหลายและทันสมัย (4 คน) และมีประสบการณ์ในการทอผ้าพื้นเมือง (2 คน) ส่วนในเรื่องคุณลักษณะของผู้เรียนนั้น ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีความสนใจและชื่นชอบในเรื่องศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมืองเป็นพิเศษ (51 คน) รองลงมาคือ เห็นคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง (37 คน) มีความพร้อม ความตั้งใจ และเอาใจใส่ต่อการเรียน (30 คน) และมีความกระตือรือร้นในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ (10 คน)

ด้านการจัดการเรียนการสอน ในเรื่องกำหนดวัตถุประสงค์นั้น ให้ข้อเสนอแนะว่า เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง (30 คน) รองลงมาคือ เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง (30 คน) มีความชัดเจน ครอบคลุม และเหมาะสมกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง (25 คน) เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในประวัติความเป็นมาและขั้นตอนการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น (11 คน) และเพื่อให้เกิดการสืบทอดและการแพร่หลายของงานผ้าพื้นเมือง (10 คน) ส่วนในเรื่องการดำเนินการสอน ประเด็นแรกคือ การคัดเลือกเนื้อหา ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น (39 คน) รองลงมาคือ เข้าใจง่าย ชัดเจน และเหมาะสมกับผู้เรียน (24 คน) สอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (24 คน) และมีความน่าสนใจ (5 คน) ประเด็นต่อมาคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดทัศนศึกษาออกสถานที่ตามแหล่งทอผ้าในท้องถิ่น (41 คน) รองลงมาคือ มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลายและน่าสนใจ (39 คน) สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน (15 คน) และเหมาะสมกับการเรียนการสอนและสภาพท้องถิ่น (14 คน) ประเด็นสุดท้ายคือ สื่อการเรียนการสอน ให้ข้อเสนอแนะว่า สื่อควรมีความหลากหลาย ทันสมัย และเพียงพอ (56 คน) รองลงมาคือ ควรนำสื่อของจริงโดยใช้ผ้าพื้นเมืองมาประกอบการสอน (54 คน) และควรเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นเมืองมาบรรยายและสาธิต (19 คน) และสำหรับเรื่อง การวัดและประเมินผล ให้ข้อเสนอแนะว่า จากความรู้ความเข้าใจในเรื่องผ้าพื้นเมือง และวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง โดยการทดสอบในรูปแบบต่างๆ (50 คน) รองลงมาคือ จากความตั้งใจและความสนใจ เอาใจใส่ต่อการเรียน (19 คน) ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดี และเกิดการตระหนักในคุณค่าของผ้าพื้นเมือง (12 คน) สอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย (12 คน) และจากการปฏิบัติจริงในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ (10 คน)

ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้เรียนเห็นคุณค่า เกิดความหวงแหนและร่วมมือกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย (37 คน) รองลงมาคือ ผ้าพื้นเมืองได้รับการสืบทอดและเกิดการคงอยู่สืบต่อไป (34 คน) ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวเกี่ยวกับผ้าพื้นเมือง (23 คน) ผ้าพื้นเมืองเกิดการพัฒนาได้รับความนิยมและเป็นที่แพร่หลายมากขึ้น (19 คน) ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดและเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นได้ (15 คน) และเกิดความร่วมมือกันระหว่างทุกหน่วยงานในการส่งเสริมและเผยแพร่ผ้าพื้นเมือง (12 คน)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ” สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จากสถาบันราชภัฏ 7 แห่ง ซึ่งผู้วิจัยกำหนดจำนวนแห่งละ 1 ท่าน รวมทั้งสิ้น 7 ท่าน อันได้แก่

1.1 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 1 ท่าน

1.2 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์ จำนวน 1 ท่าน

1.3 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเลย จำนวน 1 ท่าน

1.4 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 1 ท่าน

1.5 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์ จำนวน 1 ท่าน

1.6 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 1 ท่าน

1.7 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้านในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน 1 ท่าน

2. นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในคณะครุศาสตร์ โพรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 145 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถามสำหรับอาจารย์ และแบบสอบถามสำหรับนักศึกษาซึ่งเป็นแบบสอบถามชุดเดียวกัน โดยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามลำดับขั้นตอนดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบสอบถามอันเป็นเครื่องมือในการวิจัย

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้คำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และเติมคำ (Questionnaire) ถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับชั้นปีที่ศึกษา ประสบการณ์ ความสนใจในเรื่องของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ซึ่งเป็นคำถามแบบประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (open ended)

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ให้ช่วยตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) ตลอดจนการใช้ภาษาของแต่ละข้อคำถาม นำมาปรับปรุงแก้ไขภายใต้การให้คำปรึกษาของท่านอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำไปทดลองใช้ (try-out) กับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างประชากรจริง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) และหาข้อบกพร่องในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แล้วจึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน จำนวน 7 ท่าน ซึ่งวิธีที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บ

รวบรวมข้อมูลคือ นำแบบสอบถามไปแจกและรับคืนมาด้วยตนเอง และจัดส่งทางไปรษณีย์ รวมแบบสอบถามของอาจารย์ที่ได้รับคืนเป็นจำนวน 7 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏ จำนวนทั้งหมด 170 คน ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ซึ่งวิธีที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ นำแบบสอบถามไปแจกและรับคืนมาด้วยตนเอง และจัดส่งทางไปรษณีย์ รวมแบบสอบถามของนักศึกษาที่ได้รับคืนเป็นจำนวนทั้งหมด 145 ชุด คิดเป็นร้อยละ 85.29

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามในตอนที่ 1 และตอนที่ 2 มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย หรือ ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นนำข้อมูลที่วิเคราะห์มาเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง ส่วนข้อมูลตอนที่ 3 ซึ่งเป็นแบบปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่นๆ นำมาเรียบเรียง จัดลำดับค่าความถี่ และเสนอในรูปความเรียงตามลำดับต่อไป

สำหรับการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 สรุปผลการวิจัยจากการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

1.2 สรุปผลการวิจัยจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

2. อภิปรายผลการวิจัย

2.1 อภิปรายผลการวิจัยจากการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

2.2 อภิปรายผลการวิจัยจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ซึ่งในแต่ละส่วนได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

1.1 สรุปผลการวิจัยจากการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี

สถาบันราชภัฏ ในด้าน

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน

1.1 คุณลักษณะของผู้สอน

1.2 คุณลักษณะของผู้เรียน

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์

2.2 การดำเนินการสอน

2.2.1 การคัดเลือกเนื้อหา

2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2.3 สื่อการเรียนการสอน

2.3 การวัดและประเมินผล

3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

1.2 สรุปผลการวิจัยจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี

สถาบันราชภัฏ ในด้าน

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน

1.1 คุณลักษณะของผู้สอน

- 1.2 คุณลักษณะของผู้เรียน
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์
 - 2.2 การดำเนินการสอน
 - 2.2.1 การคัดเลือกเนื้อหา
 - 2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.2.3 สื่อการเรียนการสอน
 - 2.3 การวัดและประเมินผล
3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

1.1 ผลการวิจัยจากการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านจำนวน 7 ท่าน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าหญิง คือ เป็นเพศชายร้อยละ 71.4 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 28.6 มีอายุระหว่าง 41-45 ปี และอายุ 51 ปีขึ้นไป เป็นจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 28.6 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 20-25 ปี, อายุระหว่าง 30-35 ปี และอายุระหว่าง 46-50 ปี เป็นจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 14.3 มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 57.1 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.6 และระหว่าง 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.3 ส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 71.4 รองลงมาคือ ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 28.6 มีความสนใจในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย คิดเป็นร้อยละ 71.4 และไม่สนใจในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย คิดเป็นร้อยละ 28.6 เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย คิดเป็นร้อยละ 71.4 และไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย คิดเป็นร้อยละ 28.6 แหล่งความรู้ที่อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านได้รับเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ส่วนใหญ่นั้นมาจากการฟังบรรยาย คิดเป็นร้อยละ 57.1

รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ เป็นจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 42.9 และจากเอกสารเผยแพร่ คิดเป็นร้อยละ 28.6

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน

1) คุณลักษณะของผู้สอน

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผู้สอนและผู้เรียน ในข้อที่ 1 คุณลักษณะของผู้สอนรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีรายละเอียดดังนี้

ข้อ 1.1 ด้านความรู้รวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1.1.1 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่างานศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.14$) รองลงมามี 2 ข้อซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ข้อ 1.1.2 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและขั้นตอนของการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่นของตนเอง กับ ข้อ 1.1.3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.00$)

ข้อ 1.2 ด้านทัศนคติรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทั้ง 3 ข้อมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ข้อ 1.2.1 มีความสนใจและความชื่นชอบในเรื่องผ้าพื้นเมือง, ข้อ 1.2.2 เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองที่มีต่อวิถีชีวิต และข้อ 1.2.3 เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชนควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ ($\bar{X}=4.43$)

ข้อ 1.3 ด้านพฤติกรรมรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1.3.1 มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นศรัทธา และเห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.00$) รองลงมาคือ ข้อ 1.3.3 มีการส่งเสริม การให้ความร่วมมือ และเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน ($\bar{X}=3.86$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 1.3.2 มีการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองโดยการให้ผ้าพื้นเมืองในวิถีชีวิตประจำวัน ($\bar{X}=3.71$)

ข้อ 1.4 ด้านทักษะการสอนรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1.4.1 มีความสามารถในการชี้ประเด็นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ และคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชน ($\bar{X}=4.43$) รองลงมา มี 2 ข้อซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ข้อ 1.4.3 มีความสามารถในการปลูกฝังค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและเกิดจิตสำนึกรักในงานผ้าพื้นเมือง กับ

ข้อ 1.4.4 มีความสามารถในการใช้หลักจิตวิทยาโน้มน้าวและจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.29$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 1.4.5 มีความสามารถในการคิดสรรสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้สอดคล้องกับหลักสูตร ($\bar{X}=3.71$)

2) คุณลักษณะของผู้เรียน

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผู้สอนและผู้เรียน ในข้อที่ 2 คุณลักษณะของผู้เรียนรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีรายละเอียดดังนี้

ข้อ 2.1 ด้านความรู้รวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 2.1.1 มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน ($\bar{X}=3.86$) รองลงมาคือ ข้อ 2.1.2 มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่างานผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.71$)

ข้อ 2.2 ด้านทัศนคติรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 2.2.2 มีค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.14$) รองลงมาคือ ข้อ 2.2.1 มีความสนใจและความชื่นชอบในงานผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.00$)

ข้อ 2.3 ด้านความสามารถรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทั้ง 3 ข้อมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ข้อ 2.3.1 มีความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ และการวิพากษ์, ข้อ 2.3.2 มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และข้อ 2.3.3 มีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{X}=4.29$)

ข้อ 2.4 ด้านพฤติกรรมรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 2.4.2 มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานศิลปะท้องถิ่น ($\bar{X}=4.43$) รองลงมาคือ ข้อ 2.4.3 เข้าร่วมกิจกรรมของท้องถิ่นที่เกี่ยวกับด้านศิลปะและวัฒนธรรม ($\bar{X}=4.14$) และข้อ 2.4.1 มีลักษณะความชื่นชอบและรู้จักเก็บสะสมงานศิลปะท้องถิ่น ($\bar{X}=4.00$)

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

1) การกำหนดวัตถุประสงค์

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ในข้อที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์รวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่า

เฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1.1.2 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่า และมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$) รองลงมาคือ ข้อ 1.1.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ตลอดจนที่มาและขั้นตอนการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น ($\bar{X}=4.43$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมี 3 ข้อคือ ข้อ 1.1.3 เพื่อให้มีพฤติกรรมมุ่งประสงค์ที่จะวิเคราะห์และแก้ปัญหาการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเฉพาะถิ่น, ข้อ 1.2.1 เพื่อให้เกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในทางการศึกษา อันเกิดจากการถ่ายทอด การปลูกฝังค่านิยม การส่งเสริม การปรับปรุงพัฒนาและการเผยแพร่ และข้อ 1.3.1 เพื่อให้เกิดจิตสำนึกรัก ห่วงแหน และร่วมมือกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบต่อไป ($\bar{X}=4.29$)

2) การดำเนินการสอน

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ในข้อที่ 2 การดำเนินการสอนรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีรายละเอียดดังนี้

ข้อ 2.1 การคัดเลือกเนื้อหาครบทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 2.1.1 เนื้อหาควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$) รองลงมา มี 2 ข้อซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ข้อ 2.1.2 เนื้อหาควรมีความกว้างขวาง ถูกต้อง สมบูรณ์ และครอบคลุมเรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในด้านต่างๆ กับ ข้อ 2.1.3 เนื้อหาควรมีความทันสมัย เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผ้าพื้นเมืองในปัจจุบัน ($\bar{X}=4.43$)

ข้อ 2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมี 2 ข้อคือ ข้อ 2.2.4 มีการจัดทำทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความห่วงแหนและภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น กับ ข้อ 2.2.7 มีการให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ($\bar{X}=4.43$) รองลงมา มี 2 ข้อซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ข้อ 2.2.2 การจัดกิจกรรมชุมนุมหรือศูนย์ส่งเสริมการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองขึ้นภายในสถาบันเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้น กับ ข้อ 2.2.5 มีการจัดนิทรรศการเผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและคนในชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน

($\bar{X}=4.29$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 2.2.6 มีการจัดสัมมนา/อภิปราย/ไต่ถามที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลาย อันจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางได้อย่างเหมาะสมต่อไป ($\bar{X}=3.86$)

ข้อ 2.3 สื่อการเรียนการสอนรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 2.3.1 การนำสื่อของจริงมาใช้ประกอบการสอน อันได้แก่ตัวอย่างผ้าพื้นเมืองประเภทต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบและลักษณะของผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภท ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.71$) รองลงมาคือ 2 ข้อซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ข้อ 2.3.2 การนำภาพถ่าย/สไลด์/วิดีโอเทป และสารคดีที่เกี่ยวกับเรื่องราวของผ้าพื้นเมืองมาประกอบการสอน กับ ข้อ 2.3.4 การจัดทัศนศึกษาสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรักความห่วงหาและภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมือง ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 2.3.3 การเชิญปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นเมืองมาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เพิ่มเติมในมุมมองที่กว้างขวางขึ้น ($\bar{X}=4.14$)

3) การวัดและประเมินผล

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ในข้อที่ 3 การวัดและประเมินผลรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 3.1 วิธีการวัดและการประเมินผลควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.43$) รองลงมาคือ ข้อ 3.2 การวัดและประเมินผลจากความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนที่มีต่อหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในรูปแบบต่างๆ ($\bar{X}=4.29$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมี 3 ข้อคือ ข้อ 3.3 การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่า และมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง, ข้อ 3.4 การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนมีพฤติกรรมประสงค์ที่จะวิเคราะห์และแก้ปัญหาการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเฉพาะถิ่น และข้อ 3.5 การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนสามารถนำเสนอโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองได้ ($\bar{X}=4.00$)

3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 3 เกิดความร่วมมือกันระหว่างสถาบันการศึกษา ประชาชน และปราชญ์ท้องถิ่นในการที่จะช่วยกันอนุรักษ์มรดกผ้าพื้นเมืองของไทย ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$) รองลงมา มี 2 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ข้อ 2 สถาบันราชภัฏจ้ก เป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ในการนำเสนอเรื่องราวสาระที่เกี่ยวกับคุณค่าและการอนุรักษ์มรดกของชุมชน กับ ข้อ 5 เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์งานมรดกของชุมชนให้มีชีวิตโดยการเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์แบบยั่งยืน ($\bar{X}=4.43$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมี 2 ข้อคือ ข้อ 1 สถาบันราชภัฏ, การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนอาจารย์และนักศึกษาเกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่สืบไป กับ ข้อ 4 สามารถสร้างนักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยเพื่อสามารถทำหน้าที่เผยแพร่ให้ความรู้และเป็นผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.14$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านให้ข้อเสนอแนะด้านผู้สอนและผู้เรียน ในเรื่องคุณลักษณะของผู้สอนว่า ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเป็นอย่างดี พร้อมทั้งมีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ส่วนในเรื่องคุณลักษณะของผู้เรียน อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านเสนอแนะว่า ควรเป็นผู้ที่มีความสนใจ ใฝ่รู้ ตลอดจนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสามารถพัฒนางานผ้าพื้นเมืองได้อีกทั้งยังต้องเป็นผู้ที่มีความรักในศิลปวัฒนธรรม และมีความสามารถในการถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นได้

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านให้ข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนการสอน ในเรื่อง การกำหนดวัตถุประสงค์ว่า ควรกำหนดเพื่อส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์และสืบทอดงานผ้าพื้นเมือง

อีกทั้งเพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของงานผ้าพื้นเมือง ตลอดจนเพื่อให้เกิดการนำผ้าพื้นเมืองไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่วนในเรื่องการดำเนินการสอน ประเด็นแรกคือ การคัดเลือกเนื้อหา อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านเสนอแนะว่า ควรคัดเลือกเนื้อหาให้สอดคล้องกับแต่ละท้องถิ่น มีความเหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของผ้าพื้นเมืองและสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา ประเด็นต่อมาคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านเสนอแนะว่า ควรมีการจัดทัศนศึกษาเพื่อศึกษาจากสถานที่จริง พร้อมทั้งเชิญช่างทอผ้าในท้องถิ่นมาถ่ายทอด และควรจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับผ้าพื้นเมืองในรูปแบบต่างๆ และประเด็นสุดท้ายคือ สื่อการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านเสนอแนะว่า ควรมีตัวอย่างผลงานผ้าพื้นเมืองมาประกอบการสอน และควรให้ผู้เรียนได้ศึกษาจากช่างทอผ้าในท้องถิ่น อีกทั้งสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนควรเป็นสื่อที่มีความหลากหลาย สำหรับเรื่องการวัดและประเมินผล อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านให้ข้อเสนอแนะว่า ควรวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนสามารถนำเสนอแนวทางในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองได้ และจากความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของผู้เรียน ตลอดจนการฝึกปฏิบัติจริง

3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านให้ข้อเสนอแนะในด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยว่า ทำให้นักศึกษาเกิดการตระหนักในคุณค่าและเกิดจิตสำนึกรักในการอนุรักษ์และสืบทอดผ้าพื้นเมือง พร้อมทั้งเกิดทักษะและความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ตลอดจนคนในท้องถิ่นสามารถผลิตและจำหน่ายผ้าพื้นเมืองเพื่อเป็นรายได้แก่ครอบครัวได้

1.2 ผลการวิจัยจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
จากนักศึกษาจำนวน 145 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าหญิง คือ เป็นเพศชายร้อยละ 56.6 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 43.4 มีอายุระหว่าง 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 73.8 รองลงมาคือ อายุต่ำกว่า 21 ปีคิดเป็นร้อยละ 24.1 และมีอายุระหว่าง 26-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.1 ส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย คิดเป็นร้อยละ 77.9 และไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย คิดเป็นร้อยละ 22.1 แหล่งความรู้ที่

นักศึกษาได้รับเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยส่วนใหญ่มาจากโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 65.5 รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์และเอกสารเผยแพร่ เป็นจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 35.9 และจากการฟังบรรยายในชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 33.8

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน

1) คุณลักษณะของผู้สอน

นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผู้สอนและผู้เรียน ในข้อที่ 1คุณลักษณะของผู้สอนรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.85$)เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีรายละเอียดดังนี้

ข้อ 1.1 ด้านความรู้รวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1.1.1 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่างานศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=4.00$) รองลงมาคือ ข้อ 1.1.3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.70$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 1.1.2 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและขั้นตอนของการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่นของตนเอง ($\bar{X}=3.67$)

ข้อ 1.2 ด้านทัศนคติรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1.2.3 เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชนควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ ($\bar{X}=4.32$) รองลงมาคือ ข้อ 1.2.2 เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองที่มีต่อวิถีชีวิต ($\bar{X}=4.01$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 1.2.1 มีความสนใจและความชื่นชอบในเรื่องผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.87$)

ข้อ 1.3 ด้านพฤติกรรมรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1.3.1 มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นศรัทธา และเห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.86$) รองลงมาคือ ข้อ 1.3.3 มีการส่งเสริม การให้ความร่วมมือ และเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน ($\bar{X}=3.69$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 1.3.2 มีการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองโดยการนำผ้าพื้นเมืองในวิถีชีวิตประจำวัน ($\bar{X}=3.57$)

ข้อ 1.4 ด้านทักษะการสอนรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1.4.3 มีความสามารถในการปลูกฝังค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้แก่ผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและเกิดจิตสำนึกรักในงาน

ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.94$) รองลงมาคือ ข้อ 1.4.1 มีความสามารถในการชี้ประเด็นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชน ($\bar{X}=3.90$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 1.4.5 มีความสามารถในการคัดสรรสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้สอดคล้องกับหลักสูตร ($\bar{X}=3.71$)

2) คุณลักษณะของผู้เรียน

นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผู้สอนและผู้เรียนในข้อที่ 2 คุณลักษณะของผู้เรียนรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีรายละเอียดดังนี้

ข้อ 2.1 ด้านความรู้รวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 2.1.1 มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน ($\bar{X}=3.82$) รองลงมาคือ ข้อ 2.1.2 มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่างานผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.58$)

ข้อ 2.2 ด้านทัศนคติรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 2.2.2 มีค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.80$) รองลงมาคือ ข้อ 2.2.1 มีความสนใจและความชื่นชอบในงานผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.77$)

ข้อ 2.3 ด้านความสามารถรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 2.3.3 มีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{X}=3.71$) รองลงมาคือ ข้อ 2.3.2 มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.47$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 2.3.1 มีความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ และการวิพากษ์ ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X}=3.37$)

ข้อ 2.4 ด้านพฤติกรรมรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.68$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 2.4.2 มีการเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานศิลปะท้องถิ่น ($\bar{X}=3.71$) รองลงมาคือ ข้อ 2.4.3 เข้าร่วมกิจกรรมของท้องถิ่นที่เกี่ยวกับด้านศิลปะและวัฒนธรรม ($\bar{X}=3.69$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 2.4.1 มีลักษณะความชื่นชอบและรู้จักเก็บสะสมงานศิลปะท้องถิ่น ($\bar{X}=3.65$)

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

1) การกำหนดวัตถุประสงค์

นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ในข้อที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์รวมทุกข้อ อยู่ใน

ระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.03$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1.3.1 เพื่อให้เกิดจิตสำนึกรัก ห่วงแหน และร่วมมือกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบต่อไป ($\bar{X}=4.13$) รองลงมาคือ ข้อ 1.2.1 เพื่อให้เกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในทางการศึกษา อันเกิดจากการถ่ายทอด การปลูกฝังค่านิยม การส่งเสริม การปรับปรุงพัฒนา และการเผยแพร่ ($\bar{X}=4.07$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 1.1.3 เพื่อให้มีพฤติกรรมมุ่งประสงค์ที่จะวิเคราะห์และแก้ปัญหาการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ($\bar{X}=3.81$)

2) การดำเนินการสอน

นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ในข้อที่ 2 การดำเนินการสอนรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีรายละเอียดดังนี้

ข้อ 2.1 การคัดเลือกเนื้อหารวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 2.1.1 เนื้อหาควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.99$) รองลงมาคือ ข้อ 2.1.3 เนื้อหาควรมีความทันสมัย เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผ้าพื้นเมืองในปัจจุบัน ($\bar{X}=3.96$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 2.1.2 เนื้อหาควรมีความกว้างขวาง ถูกต้อง สมบูรณ์ และครอบคลุมเรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในด้านต่างๆ ($\bar{X}=3.83$)

ข้อ 2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 2.2.4 มีการจัดทัศนศึกษาออกสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความห่วงแหนและภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ($\bar{X}=4.06$) รองลงมาคือ ข้อ 2.2.1 การใช้วิธีสอนโดยการสอดแทรกในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ($\bar{X}=3.94$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 2.2.6 มีการจัดสัมมนา/อภิปราย/โต้วาทีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลาย อันจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางได้อย่างเหมาะสมต่อไป ($\bar{X}=3.68$)

ข้อ 2.3 สื่อการเรียนการสอนรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 2.3.1 การนำสื่อของจริงมาใช้ประกอบการสอน อันได้แก่ตัวอย่างผ้าพื้นเมืองประเภทต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบและ

ลักษณะของผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภท ($\bar{X}=4.00$) รองลงมาคือ ข้อ 2.3.2 การนำภาพถ่าย/สไลด์/วิดีโอเทปและสารคดีที่เกี่ยวกับเรื่องราวของผ้าพื้นเมืองมาประกอบการสอน ($\bar{X}=3.97$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 2.3.3 การเชิญปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นเมืองมาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เพิ่มเติมในมุมมองที่กว้างขวางขึ้น ($\bar{X}=3.85$)

3) การวัดและประเมินผล

นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ในข้อที่ 3 การวัดและประเมินผล อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=3.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 3.1 วิธีการวัดและการประเมินผลควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.90$) รองลงมาคือ ข้อ 3.3 การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ($\bar{X}=3.83$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 3.4 การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนมีพฤติกรรมประสงค์ที่จะวิเคราะห์และแก้ปัญหาการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ($\bar{X}=3.74$)

3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยรวมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 5 เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์งานมรดกของชุมชนให้มีชีวิตโดยการเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์แบบยั่งยืน ($\bar{X}=4.15$) รองลงมาคือ ข้อ 1 สถาบันราชภัฏ, การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนอาจารย์และนักศึกษาเกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่สืบไป ($\bar{X}=4.06$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 2 สถาบันราชภัฏ จักเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ในการนำเสนอเรื่องราวสาระที่เกี่ยวกับคุณค่าและการอนุรักษ์มรดกของชุมชน ($\bar{X}=3.98$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน

นักศึกษาให้ข้อเสนอแนะด้านผู้สอนและผู้เรียน ในเรื่องคุณลักษณะของผู้สอนว่า ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ขั้นตอนการผลิตตลอดจนวิธีการอนุรักษ์ ศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมืองเป็นอย่างดี อีกทั้งยังต้องมีความพร้อมในการสอนและสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี เป็นผู้ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง สามารถปรับติตนเป็นแบบอย่างที่ดีโดยการสวมใส่ผ้าพื้นเมืองในชีวิตประจำวัน ตลอดจนเป็นผู้ที่มีเทคนิคในการสอนที่หลากหลายและทันสมัย พร้อมทั้งมีประสบการณ์ในการทอผ้าพื้นเมือง ส่วนในเรื่องคุณลักษณะของผู้เรียน นักศึกษาเสนอแนะว่า ควรเป็นผู้ที่มีความสนใจและชื่นชอบในเรื่อง ศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมืองเป็นพิเศษ อีกทั้งยังเห็นคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ ผ้าพื้นเมือง มีความพร้อม ความตั้งใจ และเอาใจใส่ต่อการเรียน ตลอดจนต้องมีความกระตือรือร้นในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

นักศึกษาให้ข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนการสอน ในเรื่องกำหนดวัตถุประสงค์ว่า ควรกำหนดเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง อีกทั้งยังต้องมีความชัดเจน ครอบคลุม และเหมาะสมกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ตลอดจนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในประวัติความเป็นมาและขั้นตอนการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น และเพื่อให้เกิดการสืบทอดและการแพร่หลายของงานผ้าพื้นเมือง ส่วนในเรื่องการดำเนินการสอน ประเด็นแรกคือ การคัดเลือกเนื้อหา นักศึกษาเสนอแนะว่า ควรเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น สามารถเข้าใจง่าย ชัดเจนและเหมาะสมกับผู้เรียน อีกทั้งยังต้องสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ตลอดจนควรเป็นเนื้อหาที่มีความน่าสนใจ ประเด็นต่อมาคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักศึกษาเสนอแนะว่า ควรมีการจัดทัศนศึกษาออกสถานที่ตามแหล่งทอผ้าในท้องถิ่น อีกทั้งควรเป็นการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลายและน่าสนใจ สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ตลอดจนเป็นกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนและสภาพท้องถิ่น และประเด็นสุดท้ายคือ สื่อการเรียนการสอน นักศึกษาเสนอแนะว่า สื่อควรมีความหลากหลาย ทันสมัยและเพียงพอ ซึ่งควรนำสื่อของจริงโดยใช้ตัวอย่างผ้าพื้นเมืองมาประกอบการสอนพร้อมทั้งมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นเมืองมาบรรยายและสาธิต สำหรับเรื่องการวัดและประเมินผล นักศึกษาเสนอแนะว่า

ควรวัดและประเมินผลจากความรู้ความเข้าใจในเรื่องผ้าพื้นเมืองและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง โดยการทดสอบในรูปแบบต่างๆ พร้อมทั้งมีการวัดและประเมินผลจากความตั้งใจและความสนใจ เอาใจใส่ต่อการเรียน ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีและเกิดการตระหนักในคุณค่าของผ้าพื้นเมือง ซึ่งควร เป็นการวัดและประเมินผลที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย ตลอดจนมีการ ปฏิบัติจริงในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ

3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ผ้าพื้นเมืองของไทย

นักศึกษาให้ข้อเสนอแนะในด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยว่า สามารถทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า เกิดความหวงแหนและ ร่วมมือกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย อีกทั้งผ้าพื้นเมืองยังได้รับการสืบทอดและเกิดการคงอยู่ สืบต่อไป และยังสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวเกี่ยวกับผ้าพื้นเมืองทำให้ ผ้าพื้นเมืองเกิดการพัฒนา ได้รับความนิยมและเป็นที่แพร่หลายมากขึ้น ตลอดจนทำให้ผู้เรียน สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดและเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นได้ พร้อมทั้งทำให้เกิด ความร่วมมือกันระหว่างทุกหน่วยงานในการส่งเสริมและเผยแพร่ผ้าพื้นเมืองได้

2. อภิปรายผลการวิจัย

2.1 อภิปรายผลการวิจัยจากการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านต่อการ อนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา มีประเด็นที่น่าสนใจควร นำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

2.1.1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากสรุปผลการวิจัยในส่วนของสถานภาพทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน จำนวน 7 คนพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-45 ปี และ 51 ปีขึ้นไป ซึ่งอยู่ในวัยที่มี ประสบการณ์ในการสอนมาเป็นเวลานานพอสมควร อีกทั้งจากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าอาจารย์ ส่วนใหญ่มีความสนใจและเคยได้รับความรู้เกี่ยวกับผ้าพื้นเมืองของไทย จึงคาดว่าน่าจะสามารถ นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับเหล่านั้นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนที่ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยอย่างมีประสิทธิภาพได้ และที่สำคัญยังพบว่าแหล่งความรู้

ที่อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านส่วนใหญ่ได้รับเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยนั้นมาจาก การฟังบรรยาย จากหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ตลอดจนเอกสารเผยแพร่ต่างๆ ผู้วิจัยจึงคาดว่าจะสามารถส่งผลให้ประสบการณ์ที่ผู้สอนได้รับจากสื่อต่างๆ และนำมาถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนน่าจะมี ความหลากหลาย กว้างขวาง และทันสมัย สอดคล้องกับสภาพการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ในปัจจุบันได้ ดังที่กมล รอดคล้าย (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของ ครูในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทย ซึ่งพบว่า ครูมีบทบาทในการศึกษาค้นคว้าโดยรวบรวมความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านจากแหล่งความรู้ในชุมชน และควรจัดอบรมความรู้ด้าน วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่นักเรียน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ วิไลวรรณ มีสุวรรณ (2540) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สอนในการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้ในการเรียนการสอน ไว้ข้อหนึ่งว่า ครูผู้สอนควรเข้าร่วมการอบรม การประชุมทางวิชาการ ค้นคว้าหาความรู้ เทคนิค การสอน และเทคโนโลยีสมัยใหม่ของการศึกษา พัฒนาการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านมาใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีความสนใจต่อการเรียนเพิ่มมากขึ้น

2.1.2 ความคิดเห็นอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียน การสอน 3 ด้าน คือ ด้านผู้สอนและผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านผลที่ คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในด้านผู้สอนและผู้เรียนโดยรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 คุณลักษณะของผู้สอน พบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีประเด็นที่ให้ความสำคัญในแต่ละด้าน คือ

ด้านความรู้ ในข้อที่ 1.1.1 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมือง ดังที่ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2523) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีว่า ผู้สอนควรจะมีความรู้ในเนื้อหา วิชาที่สอน รู้ถึงเหตุผลที่มาของความรู้ มองเห็นความสำคัญ ความสัมพันธ์ของความรู้ นั้น เช่นเดียวกับที่ จำเนียร ศิลปวานิช (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงคุณภาพการสอนว่าขึ้นอยู่กับหลักการ เตรียมความพร้อมของครูประการแรกคือ ต้องมีความรู้ดี กล่าวคือ ผู้ที่สอนเรื่องใดก็ต้องมีความรู้ ในเรื่องนั้นมากพอที่จะอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งตามระดับของผู้เรียน และ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ยังได้กล่าวไว้โดยสรุปว่า เนื้อหาสาระของการสอน ถ้าผู้สอน รู้จริง รู้อย่าง ลุ่มลึกและรู้กว้าง จะเป็นการเสริมสร้างให้การเรียนการสอนดำเนินไปโดยราบรื่น และยังเป็น การเสริมสร้างความมั่นใจและบุคลิกภาพของผู้สอนด้วย ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้เรียนย่อมคาดหวังไว้สูงว่า

ผู้สอนจะมีความพร้อมทางด้านวิชาการ สามารถจะให้ข้อมูล สอน อธิบาย หลักเกณฑ์ ทฤษฎี และข้อสงสัยต่างๆให้ผู้เรียนได้กระจ่างชัด (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2544) ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ผู้สอนจึงควรจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมือง ซึ่ง จำเนียร ศิลปวานิช (ม.ป.ป.) ได้กล่าวไว้ว่า การมีความรู้ดีจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูได้ศึกษาเล่าเรียนและค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา ทองพลาย (2530) ที่ได้เสนอแนะถึงวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้โดยสรุปได้ว่า ครูควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับแก่นสารของวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เข้าใจ และควรเป็นไปด้วยความรอบคอบ ถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อนำมาถ่ายทอดให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สน วัฒนสิน (2544) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ครูศิลปศึกษาควรศึกษาศิลปะพื้นบ้านให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนทำการสอน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์ในศิลปะพื้นบ้าน อันจะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

ด้านทัศนคติ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากเท่ากันทุกข้อ อันได้แก่ ข้อที่ 1.2.1 มีความสนใจ และความชื่นชอบในเรื่องผ้าพื้นเมือง ข้อที่ 1.2.2 เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองที่มีต่อวิถีชีวิต และข้อที่ 1.2.3 เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชนควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ ดังที่ ไพฑูรย์ สีนลาวัฒน์ (2523) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีว่า ผู้สอนควรมีความรักและศรัทธาในวิชาที่ตนสอน เช่นเดียวกับที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบการเรียนการสอนในด้านผู้สอนไว้ว่า สิ่งจำเป็นพื้นฐานสำหรับผู้สอนที่จะต้องมีส่วนหนึ่งก็คือ ทรรศนะต่อการสอน ได้แก่ รักในวิชาที่จะสอนและรวมถึงรักการสอน ซึ่งจะเป็นเครื่องที่บ่งชี้ถึงคุณภาพของการสอนได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ผู้สอนจึงควรมีทัศนคติที่ดี และเห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมือง ดังที่ สิทธิชัย ธาตานิติ (2524) ได้เสนอวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านภายในสถาบันการศึกษาไว้ตอนหนึ่งว่า ครูผู้สอนซึ่งมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านจำเป็นจะต้องเป็นผู้ที่มีค่านิยมและทัศนคติที่ดี เหมาะสมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย ซึ่งสุพิน บุญชูวงศ์ (2538) ได้กล่าวไว้ว่า การเห็นคุณค่าสังเกตได้จากพฤติกรรมที่ยอมรับค่านิยมใดค่านิยมหนึ่ง การขึ้นชอชอบค่านิยมและการปฏิบัติตนตามค่านิยม

ด้านพฤติกรรม ในข้อที่ 1.3.1 มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา และเห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมือง ดังที่ สุจิต เพียรชอบ (2514) ได้ให้แนวคิดว่า ครูควรเป็นแบบฉบับที่ดีทั้งแก่นักเรียนและบุคคลทั่วไป โดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีย่อมได้รับการยอมรับจากนักเรียนและประชาชนในชุมชน การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านของครูก็จะสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับที่ ชีรวัดน์ นิจนตร (2528) ได้เสนอ

แนวทางในการถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่เยาวชนเพื่อให้เกิดผลอันสมบูรณ์ไว้ตอนหนึ่งว่า ครูต้องทำตัวเป็นแบบอย่างและเข้าไปร่วมกิจกรรมกับผู้เรียน เพื่อสร้างความมั่นใจและศรัทธาแก่ผู้เรียนว่าสิ่งที่เขาได้รับการอบรมสั่งสอนนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสมและมีคุณค่าแก่การปฏิบัติ และ ชนิตา รัชพลเมือง (2531) ยังได้กล่าวถึงอิทธิพลของครูที่มีผลต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมไว้ในตอนหนึ่งว่า ครูสามารถเป็นตัวแบบ (Model) ที่เด็กจะถือเอาเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิต แก้วเพ็ง (2532) ที่พบว่า แนวทางในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของครูวิธีหนึ่งก็คือ การปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างโดยกล่าวว่า การทำตนเป็นแบบอย่างของครูเป็นสิ่งสำคัญที่ครูพึงปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธา ซาบซึ้ง นำไปปฏิบัติ การที่ครูสอนอย่างหนึ่งแต่กลับทำอีกอย่างหนึ่งย่อมไม่เกิดผลดีต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม

ด้านทักษะการสอน ในข้อที่ 1.4.1 มีความสามารถในการชี้ประเด็นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชน ดังที่ อภรณ์ ใจเที่ยง (2537) ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า ครูที่มีทักษะการสอนควรประกอบด้วยคุณลักษณะข้อหนึ่งคือ ความสามารถในการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้รับอย่างกระจ่างแจ้ง ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้ชัดเจนถูกต้องอย่างสมบูรณ์ เช่นเดียวกับที่ จำนง ทองประเสริฐ (อ้างถึงใน คีฤทธิ ปราโมช, 2525) ที่ได้กล่าวว่า การศึกษาที่เป็นการสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมในแง่ศิลปะหรือในแง่อะไรก็ตาม มีหลักประการแรกคือ ต้องสอนเด็กให้เห็นความสำคัญของศิลปะหรือวัฒนธรรมเสียก่อนว่า ศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้นมีความสำคัญต่อชีวิต ต่อประเทศชาติอย่างไร ต้องชี้ให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม ต้องชี้ให้เห็นปรัชญาแห่งวัฒนธรรมหรือศิลปะ ซึ่งจะทำให้เขามีความเข้าใจ มีความรักศิลปะมากขึ้น ดังที่ สุพิน บุญชูวงศ์ (2538) ได้กล่าวว่าการเห็นคุณค่า เป็นการเกิดภายหลังที่รับรู้สิ่งแวดล้อม และมีปฏิริยาโต้ตอบ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าคุณลักษณะของผู้สอนในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้นก็เช่นเดียวกับผู้สอนในรายวิชาอื่นๆคือ จะต้องมีความพร้อมในทุกๆด้านประการแรกได้แก่ ด้านความรู้ ในส่วนที่อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ มีความรู้ความเข้าใจในงานศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมือง แสดงให้เห็นว่าผู้สอนให้ความสำคัญกับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน จึงน่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยความราบรื่นและเกิดประโยชน์แก่ตัวผู้เรียนมากที่สุด

ประการต่อมา ได้แก่ ด้านทัศนคติ อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญกับทุกประเด็นมากเท่ากัน ซึ่งประเด็นแรกคือ มีความสนใจ และความชื่นชอบในเรื่องผ้าพื้นเมือง ประเด็นต่อมาคือ เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมือง ที่มีต่อวิถีชีวิต และประเด็นสุดท้ายคือ เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชนควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ แสดงให้เห็นว่าผู้สอนให้ความสำคัญกับ

ความรักและศรัทธาในวิชาที่สอน จึงน่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้สอนเกิดความตั้งใจและพยายามที่จะถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนได้เข้าใจในความรู้นั้น

ประการที่สาม ได้แก่ ด้านพฤติกรรม ในส่วนที่อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ มีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้แก่ผู้เรียน แสดงให้เห็นว่าผู้สอนให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตนเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน จึงน่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา และเห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองได้ เนื่องจากในการเรียนการสอนนั้นผู้สอนถือเป็นผู้ที่มีบทบาทและมีอิทธิพลมากที่สุดต่อผู้เรียน

ประการสุดท้าย ได้แก่ ด้านทักษะการสอน ในส่วนที่อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ มีความสามารถในการชี้ประเด็นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชน แสดงให้เห็นว่าผู้สอนให้ความสำคัญกับการอธิบายให้ผู้เรียนตระหนักและเข้าใจในสิ่งที่สอน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้เรียนจะเกิดพฤติกรรมในการอนุรักษ์ได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยทักษะในการสอนของผู้สอนว่าจะสามารถชี้แจงให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าวได้มากน้อยเพียงใด

สรุปได้ว่า ผู้สอน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณลักษณะหลายประการ ได้แก่ คุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย เช่น ความรู้ ความสามารถ ความรู้จำแนกเป็นความรู้ในเนื้อหาสาระที่สอน ความรู้ในเทคนิคการสอนต่างๆ ความรู้ในสภาวะแวดล้อมอื่นๆ ประการต่อมา คือขึ้นอยู่กับคุณลักษณะด้านจิตพิสัย เช่น ความตั้งใจในการสอน ฯลฯ (บุญชม ศรีสะอาด, 2537) สำหรับคุณลักษณะของผู้สอนด้านการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ญัฐภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้ให้แนวทางว่า ต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจในประวัติศาสตร์ของชาติและมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพชน อยากรู้ อยากเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และเห็นคุณค่าของวิถีชีวิตของบรรพชนไทยโดยการสืบค้นด้วยวิธีการต่างๆ ตลอดจนการดูงาน สัมภาษณ์ตามท้องถิ่นต่างๆด้วยตนเอง เพื่อจะได้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง จึงจะสามารถ ถ่ายทอดให้ผู้อื่นมีความรู้ความเข้าใจตามได้

ข้อที่ 2 คุณลักษณะของผู้เรียน พบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีประเด็นที่ให้ความสำคัญในแต่ละด้าน คือ

ด้านความรู้ ในข้อที่ 2.1.1 มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน ดังที่ อารมณ์ ใจเที่ยง (2537) ได้กล่าวไว้โดยสรุปว่า สิ่งที่ควรพิจารณาในตัวผู้เรียนข้อหนึ่งก็คือ ประสบการณ์เดิม กล่าวคือ ผู้ที่มีประสบการณ์มากก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆได้มาก เร็ว และดีกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อย เนื่องจากประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมเป็นพื้นฐานในการ

เรียนเรื่องใหม่ได้สะดวก และรวดเร็วขึ้น ถ้าผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่เคยมีประสบการณ์มาแล้วจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี เช่นเดียวกับที่ สุรพันธ์ พันศรีวงศ์ (2538) ได้กล่าวว่า ความรู้และทักษะเดิม เป็นสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องทำการทดสอบ หรือประเมินก่อนการสอน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องระหว่างความรู้หรือทักษะเดิมกับความรู้หรือทักษะใหม่ เพื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ศึกษาได้ด้วยความสะดวกสบาย

ด้านทัศนคติ ในข้อที่ 2.2.2 มีค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ดังที่ พันส หันนาคินทร์ (2526) ได้กล่าวว่า ค่านิยม หมายถึง การยอมรับนับถือและพร้อมที่จะปฏิบัติตามคุณค่าที่คนหรือกลุ่มคนมีอยู่ต่อสิ่งต่างๆ โดยได้ทำการประเมินค่าจากทัศนคติต่างๆโดยที่ถ้วนและรอบคอบแล้ว เช่นเดียวกับที่ สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวว่า ค่านิยม (Values) เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ยอมรับว่ามีคุณค่ามาก มีความดี ความงาม และเป็นที่ยอมรับของทุกคนในสังคมนั้นๆ ซึ่งสุพิน บุญชูวงศ์ (2538) ได้กล่าวไว้ว่า การพิจารณาคุณลักษณะจากค่านิยม เป็นความประพฤติ คุณสมบัติ และคุณลักษณะของแต่ละบุคคลที่เป็นผลของความรู้สึก ความคิด และการสร้างค่านิยม เช่น นักเรียนสามารถสร้างค่านิยมต่อวัฒนธรรม ตรงกับที่สุมิตร คุณานุกร (2518) ได้กล่าวว่า ในการที่บุคคลจะเกิดการเรียนรู้ทางด้านจิตใจที่แสดงออกมาในรูปของค่านิยม ความสนใจและความซาบซึ้งนั้น ขบวนการเรียนรู้เริ่มจากการรับรู้สิ่งแวดล้อมก่อน หลังจากนั้นบุคคลจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อม เมื่อมีผลปรากฏออกมาอย่างไรก็ตาม จะนำไปสู่การสร้างความรู้สึกต่อสิ่งนั้นๆและพัฒนาต่อไปเป็นค่านิยมต่างๆ ซึ่งคุณลักษณะของผู้เรียนในข้อนี้ถือเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาประการหนึ่ง ดังที่ อภรณ์ ใจเที่ยง (2537) ได้กล่าวไว้ในหลักการเรียนรู้ข้อหนึ่งว่า ถ้าผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนถนัด ตรงกับความสามารถและความสนใจ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี เช่นเดียวกับที่ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2544) ได้กล่าวไว้ว่า การที่ผู้เรียนสนใจวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้เรียนบังเกิดความมุ่งมั่นที่จะศึกษาเล่าเรียนในวิชานั้นให้สำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักษณะมา อินทะจักร (2529) ที่พบว่า การที่เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมไทยย่อมก่อให้เกิดความสนใจ ฟังพอใจ และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย เด็กก็จะนำไปถ่ายทอดสู่บุคคลอื่นๆต่อไปได้ ซึ่งนับว่าเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยอันเป็นมรดกของชาติให้คงอยู่สืบต่อไป ซึ่งไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์ (2543) ได้กล่าวว่า ในฐานะผู้สอนระดับอุดมศึกษา ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของทัศนคติและค่านิยม โดยเฉพาะที่เป็นความมุ่งหวังของนิสิตนักศึกษา เป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงเสมอ ผู้สอนจึงควรพยายามทำความเข้าใจและหาทางให้ทัศนคติ อุดมคติและค่านิยมที่เหมาะสมดีงามนั้นคงอยู่และเพิ่มมากขึ้นตลอดไป

ด้านความสามารถ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากเท่ากันทุกข้อ อันได้แก่ ข้อที่ 2.3.1 มีความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ และการวิพากษ์ ข้อที่ 2.3.2 มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และข้อที่ 2.3.3 มีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังที่ สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบทางด้านสติปัญญาของผู้เรียนไว้โดยสรุปว่า ความสามารถทางสติปัญญาเป็นความสามารถทางการเรียนของเด็ก โดยธรรมชาติแล้วเด็กแต่ละคนจะมีความสามารถไม่เหมือนกัน ดังนั้นความสามารถทางการเรียนจึงมีผลต่อการเรียนของเด็กโดยตรง กล่าวคือ คนไหนมีความสามารถในวิชาใดก็ย่อมจะสามารถเรียนได้ดีในวิชานั้นๆ สำหรับพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความสามารถในที่นี้คือ การวิเคราะห์ ได้แก่ แยกแยะได้ จำแนกได้ แบ่งกลุ่มได้ อ้างอิงได้ และแสดงเป็นภาพได้ ส่วนการคิดแก้ปัญหา นั้นจำเป็นต้องอาศัยความรู้ ซึ่งได้รับมาจากการเรียนรู้ชนิดต่างๆ มาเป็นพื้นฐาน หากผู้เรียนมีความรู้เดิมเพียงพอ การแก้ปัญหาก็จะเป็นไปด้วยความสะดวก และสำหรับการคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นความเฉียบแหลมในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่อาจพบได้ง่ายๆ ในบุคคลโดยทั่วไป การคิดสร้างสรรค์จะเป็นการพยายามหาวิธีการแก้ปัญหาหลายๆอย่าง และจะมีความแตกต่างกันไปโดยขึ้นอยู่กับตัวของผู้เรียนแต่ละคน ส่วนไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2543) ได้กล่าวว่า ความสามารถทางพุทธิปัญญาของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไปจะอยู่ในระดับสูงกว่าบุคคลในวัยเดียวกันอยู่บ้าง โดยเฉพาะมีความกระตือรือร้นและอุดมการณ์สูง คนในวัยนี้ตามจิตวิทยาถือว่าเป็นวัยที่มีความเป็นผู้ใหญ่เต็มที่ เป็นวัยที่มีความสามารถ มีความเข้าใจ และอธิบายเหตุการณ์ต่างๆที่เป็นนามธรรมได้ อาจกล่าวได้ว่า ความสามารถทางพุทธิปัญญาพัฒนาเต็มที่ และสูงพอที่จะเรียนรู้ และทำความเข้าใจกับของยากๆได้เป็นอย่างดี

ด้านพฤติกรรม ในข้อที่ 2.4.2 มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานศิลปะท้องถิ่น ดังที่ วราภรณ์ ศุนาลัย (2535) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของผู้เรียนไว้ข้อหนึ่งว่า มีความรักในการเรียน และรู้จักศึกษาค้นคว้าไฝหาความรู้อยู่เสมอ เช่นเดียวกับที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ได้กล่าวถึงข้อมูลของผู้เรียนที่อาจศึกษาได้ข้อมูลหนึ่ง เช่น การแสวงหาความรู้ กล่าวคือ ความพยายามที่จะเรียนรู้และหาข้อมูลต่างๆ เพื่อสรุปเป็นแนวคิดและหลักการที่จะนำไปใช้กับชีวิตจริง จะมีอิทธิพลและส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมากกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันในหลายๆด้าน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าคุณลักษณะของผู้เรียนในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้นจะต้องพิจารณาจากประสบการณ์เดิมของผู้เรียนในหลายๆด้าน ประการแรก ได้แก่ ด้านความรู้ ในส่วนที่อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้นถือเป็นเรื่องเฉพาะเจาะจง และผ้าพื้นเมืองจัดเป็นงานศิลปะพื้นบ้านประเภทหนึ่ง จึงอาจเป็นส่วน

หนึ่งที่ทำให้ผู้สอนเห็นว่าผู้เรียนควรมีพื้นฐานในเรื่องศิลปะพื้นบ้านมาบ้างเพราะจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและรวดเร็วขึ้น

ประการต่อมา ได้แก่ ด้านทัศนคติ ในส่วนที่อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ มีค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง เนื่องจากผู้สอนอาจเห็นว่าผู้ที่เรียนยอมรับในคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้นน่าจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และเกิดความมุ่งมั่นที่จะศึกษาเล่าเรียนให้สำเร็จ

ประการที่สาม ได้แก่ ด้านความสามารถ อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญกับทุกประเด็นมากเท่ากัน ซึ่งประเด็นแรกคือ มีความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ และการวิพากษ์ ประเด็นต่อมาคือ มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และประเด็นสุดท้ายคือ มีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ลักษณะดังกล่าวถือว่าเป็นความสามารถทางด้านสติปัญญาของผู้เรียน และถือเป็นพื้นฐานสำคัญของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้นเป็นเรื่องที่ต้องใช้เหตุผลในอธิบายและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ จึงน่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สอนเห็นว่าผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ที่มีพัฒนาเต็มที่พอที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจกับเรื่องดังกล่าวได้

ประการสุดท้าย ได้แก่ ด้านพฤติกรรม ในส่วนที่อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานศิลปะท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สอนอาจเห็นว่าการศึกษาที่ผู้เรียนรู้จักศึกษา ค้นคว้า ใฝ่หาความรู้และข้อมูลในเรื่องที่จะเรียนอยู่เสมอนั้นถือเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถบ่งบอกได้ถึงความพร้อมของผู้เรียน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทำความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองได้ดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในระบบการเรียนการสอน ซึ่งจะบรรลุผลสำเร็จได้ย่อมขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้เรียนหลายประการ เช่น ความถนัด ความรู้พื้นฐานเดิม ความพร้อม ความสนใจและความพากเพียรในการเรียน ทักษะในการเรียนรู้ ความสามารถในการเข้าใจสิ่งที่เรียน (บุญชม ศรีสะอาด, 2537) ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบทางด้านผู้เรียนซึ่งก็คือข้อมูลส่วนตัวและพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนจะต้องศึกษาอย่างละเอียด ข้อมูลนี้จะเป็นส่วนกำหนดในการจัดระบบการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกับความต้องการ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนในหลักสูตร ดังนั้น การประเมินผู้เรียนก่อนการเรียน เป็นการแสดงให้เห็นผู้สอนทราบว่า ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถพื้นฐานในการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ได้มากน้อยเพียงใด ถ้าประเมินออกมาแล้วผู้เรียนมีความสามารถพอเพียง ผู้สอนก็ดำเนินการสอนในบทเรียนนั้นๆได้เลย แต่ถ้ายังไม่เพียงพอผู้สอนก็ควรสอนความรู้พื้นฐานเดิมเพิ่มเติมให้ก่อน

(วารสาร ศุภาลักษณ์, 2535) สอดคล้องกับที่ อำไพ ตีรณสาร (2530) ได้กล่าวว่า การประเมินก่อนที่จะสอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจความสนใจ ความพร้อม ความต้องการ และ ทักษะคนดี สำหรับคุณลักษณะของผู้เรียนด้านการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ญัฐภักดิ์ จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้ให้แนวทางว่า ต้องมีความสนใจเกี่ยวกับผ้าทอที่ประชาชนทำขึ้นเพื่อใช้ทั้งในชีวิตประจำวันและเพื่อใช้ในเทศกาลต่างๆ เมื่อมีความสนใจเป็นพื้นฐานแล้วก็จะทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษา สอบถามเพื่อทำความเข้าใจ และเรียนด้วยตนเองโดยฝึกหัดกับช่างผู้ชำนาญต่อไป อันจะทำให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาแห่งบรรพชน และร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญานี้รวมทั้งชิ้นงานที่เป็นโบราณวัตถุไว้เป็นงานครุควรค่าแก่การเชิดชูและเป็นประวัติศาสตร์อารยธรรมของชาติและท้องถิ่นต่อไป

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในด้านการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์ พบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีประเด็นที่ให้ความสำคัญและอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดคือ ในข้อที่ 1.1.2 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่า และมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ดังที่ สุพิน บุญชูวงศ์ (2530) ได้ให้ความหมายของจุดประสงค์การสอนว่า คือข้อความที่ระบุคุณลักษณะของการเรียนรู้ และความสามารถที่ครูต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังจากที่นักเรียนได้ผ่านกิจกรรมการเรียน การสอนในบทหนึ่งๆ แล้ว สอดคล้องกับที่ อภรณ์ ใจเที่ยง (2540) กล่าวว่า จุดประสงค์การสอน คือข้อความระบุพฤติกรรมของผู้เรียนตามที่คุณสอนคาดหวังให้เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้เรียนได้ผ่านการเรียนการสอนแล้ว ดังนั้นการสอนแต่ละครั้งผู้สอนจะต้องทราบจุดมุ่งหมายของการสอนอย่างชัดเจนและแน่นอน ทั้งนี้เพื่อที่จะได้กำหนดจุดประสงค์การเรียนได้ถูกต้อง จุดประสงค์การเรียนจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงการจัดกิจกรรมและประสบการณ์เรียนรู้ ตลอดจนประเมินผลว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่จุดประสงค์กำหนดไว้ในระดับใดได้มากน้อยเพียงใด (วิชัย วงษ์ใหญ่ ,2537) เช่นเดียวกับที่ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2520) ได้กล่าวว่า ผู้สอนจะต้องตั้งวัตถุประสงค์ของการสอนให้เด่นชัดและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ทางการศึกษาหรือการเรียนรู้ให้ผู้เรียน สอดคล้องกับที่ วราภรณ์ ศุภาลักษณ์ (2535) ได้กล่าวว่า การกำหนดจุดประสงค์ของการสอน มีความจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนมาก่อนทำการสอนทุกครั้ง ผู้สอนต้องศึกษาว่าบทเรียนที่ต้องสอนนั้นมีจุดประสงค์จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มีเจตคติ มีค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงต้องการประการใด เพราะจุดประสงค์ของ

การสอน สามารถเป็นเครื่องกำหนดทิศทางเกี่ยวกับการสอนของครูผู้สอนว่า เมื่อสอนเสร็จแล้ว ผู้เรียนได้รับผลสำเร็จลุล่วงตามจุดประสงค์ที่ผู้สอนตั้งไว้หรือไม่ และไพทอร์ย ลินลารัตน์ (2543) ได้กล่าวไว้โดยสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายในลักษณะนี้เป็นสิ่งที่ผู้สอนเขียนไปตามความคิดและเหตุผลที่ประมวลได้ตามความเข้าใจของผู้สอน เป็นจุดมุ่งหมายที่มุ่งพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน ทางด้านทัศนคติและค่านิยมในเรื่องต่างๆ เช่น ให้ความรู้พื้นฐานแก่ผู้เรียน เข้าใจและตระหนักในความสำคัญ เป็นต้น ซึ่งทัศนคติหรือค่านิยมนั้นเป็นสิ่งที่เกี่ยวพันโดยตรงกับจิตใจ ความรู้สึกและความสำนึกในสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือความเชื่อใดความเชื่อหนึ่ง โดยทั่วไปจะแยกเป็น 2 ลักษณะคือ ทัศนคติและค่านิยมในทางวิชาชีพ โดยให้ผู้เรียนมีความพอใจ มีความรักและมีความผูกพันกับวิชาชีพในสาขาที่ตนเรียน แต่ในขณะเดียวกันก็ยังรวมไปถึงการเป็นคนดีในสังคม ด้วยพร้อมกันไป สถาบันการศึกษามีหน้าที่จะต้องปลูกฝัง เพราะเป็นพื้นฐานหลักของการเป็นคนดีในสังคม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอนในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ในส่วนที่อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่า และมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวัตถุประสงค์การสอนเป็นข้อความระบุพฤติกรรมของผู้เรียนตามที่ผู้สอนได้คาดหวังให้เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้เรียนได้ผ่านการเรียนการสอนแล้ว การที่ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง น่าจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่ดีในการอนุรักษ์ต่อไปได้

สรุปได้ว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนถือเป็นสิ่งแรกที่ต้องพิจารณาในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งว่าจะสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดอะไร ต้องมีจุดประสงค์ที่ชัดเจนและเหมาะสม จึงจะสามารถดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ แชนแมน (Chapman, 1978) ได้ให้แนวคิดในการจัดการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาไว้ว่า จะต้องสร้างความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของศิลปะที่มีต่อบุคคลและสังคม โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ 1) สนับสนุนให้ผู้เรียนบรรลุความพึงพอใจในแบบอย่างเฉพาะตัว 2) ปลูกฝังความรัก ซาบซึ้ง และเห็นคุณค่าในมรดกทางศิลปะ 3) พัฒนาความตระหนักถึงบทบาทของศิลปะในสังคม สำหรับการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนด้านการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ญานุรักษ์ จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้แนวทางว่า ควรกำหนดให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในแง่มุมต่างๆที่เกี่ยวกับผ้าทอพื้นเมือง ทั้งกรรมวิธีการทำเส้นใย การย้อมสี

ขั้นตอนการทอ และขั้นตอนการผลิตด้วยวิธีต่างๆ ตลอดจนรูปแบบและองค์ประกอบของตัวผ้าลายผ้า ความหมายของตัวลาย และความเชื่อถือเกี่ยวกับการใช้ลายในผ้าทอแต่ละประเภท

ข้อที่ 2 การดำเนินการสอน พบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีประเด็นที่ให้ความสำคัญในแต่ละเรื่อง คือ

การคัดเลือกเนื้อหา ในข้อที่ 2.1.1 เนื้อหาควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ดังที่ สุมิตร คุณานุกร (2518) ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อทราบแล้วว่าต้องการให้เกิดผลเช่นไรต่อผู้เรียน ผู้เลือกก็ควรเน้นเนื้อหาที่มีลักษณะสนองความมุ่งหมายนั้น ผลที่ได้ย่อมเป็นเนื้อหาและประสบการณ์ที่มีค่ามากกว่าการเลือกโดย ยึดความรู้สึก หรือแรงผลักดันจากเสียงเรียกของสังคมเป็นหลักดังที่เคยปฏิบัติมา เช่นเดียวกับที่ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2528) ได้กล่าวว่า เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายแล้ว ผู้สอนจะต้องจัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยทั่วไปการคัดเลือกเนื้อหาจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่ต้องรู้ก่อนหลังจากนั้นจึงตามด้วยความรู้และนำรู้ แล้วจึงคัดเลือกให้เหมาะสมกับเวลา สถานที่ และกลุ่มผู้เรียน สอดคล้องกับที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้สรุปหลักเกณฑ์สำคัญที่ต้องคำนึงในการเลือกเนื้อหาวิชาไว้ข้อหนึ่งว่า เนื้อหาวิชาควรมีความสอดคล้องและตอบสนองจุดประสงค์ ดังที่ บุญชม ศรีสะอาด (2537) ได้กล่าวว่า ในการเลือกเนื้อหาวิชาจะต้องพิจารณาว่าเนื้อหาวิชานั้นสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ต้องการ โดยพิจารณาให้สัมพันธ์กับวิธีการและกิจกรรม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการคัดเลือกเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ในส่วนที่อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ ความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเนื้อหาวิชาถือเป็นสิ่งที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการบรรลุผลได้ตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ การที่เนื้อหาวิชามีความสอดคล้องกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองย่อมส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าวตามมา

สรุปได้ว่า การคัดเลือกเนื้อหาวิชานั้นเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญของการดำเนินการสอน เนื่องจากเนื้อหาวิชาถือเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดแก่ ผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายลักษณะ เช่น 1) ข้อมูลที่เป็นความรู้ 2) เจตคติ 3) ทักษะ (Gagne and Briggs, 1974) ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องกำหนดให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ทั้งยังต้องมีความทันสมัย เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

และสภาพสังคมนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาที่คัดเลือกมานั้นจะต้องมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนที่ผู้สอนได้ตั้งเอาไว้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า มีประเด็นที่ให้ความสำคัญมากเท่ากัน 2 ข้อ คือ ประเด็นแรก ในข้อที่ 2.2.4 มีการจัดทัศนศึกษาออกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรงอันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหน และภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมือง ซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ดังที่ อุบล ตูจินดา (2532) ได้กล่าวว่า วิธีสอนศิลปะ โดยการศึกษาออกสถานที่ หมายถึง การสอนที่ผู้สอนนำผู้เรียนไปนอกโรงเรียนเพื่อศึกษาศิลปะในสถานที่ต่างๆ เรียกว่า ทัศนศึกษาออกสถานที่ (Field Trip) นับว่าเป็นการสอนที่มีคุณค่ามากอย่างหนึ่งในการเรียนศิลปะเพราะเป็นการได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Robert E. King (1978) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยวิธีการจัดทัศนศึกษาร่วมกับการสอนในชั้นเรียนปกตินั้น ผู้เรียนจะสามารถมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีเจตคติไปในทางที่ดีขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สุวรรณา ฤทธิมนตรี (2535) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทยนั้นควรให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด โดนเน้นให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้ง เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย และตระหนักต่อปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและงานวิจัยของ วิไลวรรณ มีสวรรค์ (2540) ที่พบว่า การปฏิบัติดังกล่าวจะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหน และภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนมากยิ่งขึ้น เพราะเน้นประสบการณ์ตรง ส่วนประเด็นต่อมา คือ ในข้อที่ 2.2.7 มีการให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองในรูปแบบต่างๆ ดังที่ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2543) ได้กล่าวว่า การสอนให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หมายถึง การสอนที่ผู้สอนกำหนดจุดมุ่งหมาย ขอบเขตของเรื่องและแนวทางการศึกษา แล้วให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าจัดทำรายงานมาเสนอผู้สอนเพื่อตรวจสอบ ประเมิน วิเคราะห์ เป็นการสอนที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ซึ่งทักษะนี้เป็นทักษะสำคัญสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาและผู้เรียนจะต้องมีติดตัวต่อไปเมื่อจบการศึกษาแล้ว นอกจากนั้นข้อเด่นของการสอนในแนวนี้อีกเป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีผลงานออกมาเป็นรูปธรรมได้ชัดเจน เพราะการไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนั้นจำเป็นต้องมีลักษณะของรายงานหรือผลงานที่แสดงให้เห็นได้ว่าการค้นคว้าจริง เช่นเดียวกับที่ เกษร ธิตะจारी (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงการสอนศิลปะในระดับอุดมศึกษาไว้วิธีหนึ่งว่า วิธีสอนด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Directed Learning) เป็นการสอนที่ครูกระตุ้นให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ด้วยการเรียนรู้จากสื่อที่เป็นตำรา ภาพยนตร์ โทรทัศน์ หรือแผนภูมิก็ตาม ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์จากสิ่งที่พบเห็นได้ด้วย

ตนเอง และสามารถนำความรู้ที่ได้นั้นไปประยุกต์ใช้หรือเป็นแนวทางในการทำงานของตนเอง เป็น การเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูอาจเป็นผู้ชี้แนะ การเรียนรู้ด้วยตนเองจะเป็นวิธีใดก็ตามผู้เรียนจะจดจำได้ แม่นยำ ไม่มีวันลืม และเป็นคนที่มีความคิดกว้าง มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่ง สุมน อมรวิวัฒน์ (2531) ได้เสนอแนะวิธีสอนแบบการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองว่า ต้องจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้ สัมผัสและเข้าถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น และขยายวงกว้างออกไปจนผู้เรียนเกิดความ ตระหนักว่า ประเทศชาติบ้านเมืองของเราซึ่งมีสิ่งดีงามล้ำค่าที่ต้องธำรงรักษาไว้อย่างจริงจัง

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนเกี่ยวกับการ ออนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ในส่วนที่อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญมากที่สุดมี 2 ประเด็น ประเด็น แรกคือ การจัดทัศนศึกษาออกสถานที่ เนื่องจากเป็นการให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง ผู้เรียนจะได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน อันจะสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความห่วงแหน และภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่อไป ได้ ส่วนประเด็นต่อมาคือ การให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองในรูปแบบ ต่างๆ เนื่องจากวิธีสอนในลักษณะดังกล่าวเป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาให้สำเร็จผลตาม ความสามารถของแต่ละคน ช่วยพัฒนาความองกงามทางด้านสติปัญญาของผู้เรียน และช่วย ส่งเสริมนิสัยในการรับผิดชอบต่อการทำงานของตนเองได้

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้นจำเป็นต้องมีวิธีการ ที่เหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทักษะมากที่สุด ครูผู้สอนจึงต้องใช้ความสามารถในการพิจารณาให้สิ่งเหล่านี้สอดคล้องกัน เนื่องจากกิจกรรมการ เรียนการสอนนั้นถือเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ที่ดี ทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดำรงชีวิต ได้อย่างราบรื่นเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยว กับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ญัฐฐภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้ให้แนวทางว่า ควรให้ผู้เรียนได้ทดลองทำด้วยตนเองตามขั้นตอนโดยให้ไปร่วมกับกลุ่มแม่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตาม ท้องถิ่นในบางโอกาส ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษานั้น ไม่ว่าจะ เป็นวิชาใดก็ตาม การให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองน่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ แก่ผู้เรียนมากที่สุด เนื่องจากจะทำให้ผู้เรียนได้เป็นผู้คิดวิเคราะห์ กำหนดประเด็น ค้นคว้าหา ข้อมูล นำเสนอ และแสดงความคิดเห็นที่เป็นตัวของตัวเองได้

สื่อการเรียนการสอน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดในข้อที่ 2.3.1 การนำสื่อของจริงมาใช้ประกอบการสอน อันได้แก่ ตัวอย่างผ้าพื้นเมืองประเภทต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบและลักษณะของผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภท สอดคล้องกับที่ วุฒิวัฒน์สิน (2541) ได้กล่าวไว้ว่า ของจริงถือเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่งที่ดีที่สุด หากเป็นไปได้ในการสอนศิลปะทุกจุดประสงค์ ถ้าต้องการให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ควรจัดให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับของจริง เช่นเดียวกับที่ ประมาณ ฮะกิมิ (2535) ได้กล่าวถึงสื่อประเภทวัสดุที่เป็นของจริงว่า เป็นตัวการที่ให้การเรียนรู้ที่สำคัญ เพราะเป็นแหล่งที่ผู้เรียนจะหาความรู้ได้อย่างแท้จริงและกว้างขวาง ส่วนประเด็นที่สำคัญรองลงมา มี 2 ข้อ ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดเช่นกัน คือ ในข้อที่ 2.3.2 การนำภาพถ่าย/สไลด์/วิดีโอเทปและสารคดีที่เกี่ยวกับเรื่องราวของผ้าพื้นเมืองมาประกอบการสอน สอดคล้องกับที่ Wittich and Schuller (1967) ได้กล่าวว่า ภาพถ่ายหรือภาพโปสเตอร์ แม้จะเป็นวัสดุ 2 มิติ แต่ก็สามารถทำให้ผู้ดูเข้าใจในลักษณะ 3 มิติได้ ซึ่งใช้เทคนิคทางทัศนมิติ (Perspective) แสงเงาและสี ทำให้ภาพมองดูลึกตื้น ใกล้ไกลได้ และสามารถประกอบการสอนได้หลายวิชา และใช้ได้กับเด็กทุกระดับชั้น สำหรับวุฒิวัฒน์สิน (2541) ได้กล่าวไว้ว่า เครื่องฉายสไลด์มีประโยชน์ต่อการสอนศิลปะอย่างมาก เพราะภาพที่นำเสนอชัดเจนและเหมือนความจริงที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด เหมาะสมต่อการสอนศิลปะในทุกๆ วิชา ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การนำเสนอผลงานด้วยเครื่องฉายสไลด์ จัดว่าเป็นการนำเสนอที่ชัดเจนและได้รับผลดีที่สุดในวิธีการหนึ่ง ดังที่ สุพิน บุญชูวงศ์ (2538) ได้กล่าวถึงลักษณะการสอนที่ดีไว้ในข้อหนึ่งว่า มีการใช้สื่อการสอน ได้แก่ สื่อการสอนจำพวกสไลด์ทัศนวัสดุต่างๆ เพื่อสร้างความสนใจ หรือช่วยให้ นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายด้วย นอกจากนี้ อัจฉรา ทองพลาย (2530) ยังกล่าวไว้ว่า ครูควรเลือกวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ซึ่งวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ครูสามารถนำมาใช้และดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นถิ่นมีอยู่ด้วยกันหลายวิธี วิธีหนึ่งก็คือ การฉายภาพยนตร์ สไลด์ ฟิล์มสตริปที่บ้านที่ภาพศิลปะและวัฒนธรรมไทยมาฉายให้นักเรียนชมในช่วงเวลาเรียน หรือในงานนิทรรศการที่จัดขึ้นในโรงเรียน และในข้อที่ 2.3.4 การจัดทัศนศึกษาสถานนอกสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหนและภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมือง ดังที่ อุบล ตูจินดา (2532) ได้กล่าวว่า วิธีสอนศิลปะโดยการศึกษานอกสถานที่ หมายถึง การสอนที่ผู้สอนนำผู้เรียนไปนอกโรงเรียนเพื่อศึกษาศิลปะในสถานที่ต่างๆ เรียกว่า ทัศนศึกษาสถานนอกสถานที่ (Field Trip) นับว่าเป็นการสอนที่มีคุณค่ามากอย่างหนึ่งในการเรียนศิลปะเพราะเป็นการได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Robert E. King (1978) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยวิธีการจัดทัศนศึกษาร่วมกับการสอนในชั้นเรียนปกตินั้น ผู้เรียนจะสามารถมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีเจตคติไปในทางที่ดีขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ

สุวรรณภา ฤทธิมนตรี (2535) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทย นั้นควรให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้ง เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย และตระหนักต่อปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและงานวิจัยของ วิไลวรรณ มีสุวรรณ (2540) ที่พบว่า การปฏิบัติดังกล่าวจะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความห่วงแหน และภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนมากยิ่งขึ้น เพราะเน้นประสบการณ์ตรง

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ในส่วนที่อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ การนำสื่อของจริงมาใช้ประกอบการสอน อันได้แก่ ตัวอย่างผ้าพื้นเมืองประเภทต่างๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสื่อของจริงมีความเป็นรูปธรรมมากที่สุด ชัดเจนและง่ายต่อการทำความเข้าใจ สามารถสัมผัสได้ จึงน่าจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบและลักษณะของผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภทได้ดียิ่งขึ้น ส่วนประเด็นที่ผู้สอนให้ความสำคัญรองลงมามี 2 ประเด็น ประเด็นแรกคือ การนำภาพถ่าย/สไลด์/วิดีโอเทปและสารคดีที่เกี่ยวกับเรื่องราวของผ้าพื้นเมืองมาประกอบการสอน ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้สอนอาจเห็นว่าสื่อดังกล่าวเป็นสื่อที่ให้ภาพเหมือนจริงและมีความเป็นรูปธรรมใกล้เคียงกับสื่อของจริง อีกทั้งยังหาได้ง่าย ประหยัดค่าใช้จ่าย สะดวกและรวดเร็วในการนำมาใช้ ส่วนประเด็นต่อมาคือ การจัดทำทัศนศึกษาออกสถานที่ เนื่องจากเป็นการให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง ผู้เรียนจะได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน อันจะสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความห่วงแหน และภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่อไปได้

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนก็คือ วัสดุหรือวิธีการประเภทต่างๆที่ผู้สามารถนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอน เนื่องจากสื่อเหล่านั้นเป็นตัวกลางที่ช่วยในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และทัศนคติของครูผู้สอนไปยังผู้เรียน ทำให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนควรเลือกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีสอน ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อีกทั้งยังต้องมีความเหมาะสมกับผู้เรียน สะดวกต่อการใช้งาน และควรเป็นสื่อที่มีความน่าสนใจ ซึ่ง สันติ คุณประเสริฐ (2538) ได้กล่าวว่า ในการสอนศิลปศึกษา สื่อการเรียนการสอนจึงถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เพราะเป็นเสมือนเครื่องมือจำเป็นที่ต้องใช้ประกอบการสอน เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สำหรับสื่อการเรียนการสอน

เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ญัฐภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้กล่าวว่า ควรมีตัวอย่างของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต และควรมีภาพยนตร์หรือสารคดีเกี่ยวกับการผลิต ผ้าทอพื้นเมืองประเภทต่างๆที่มีสาระตามขั้นตอนอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากขึ้น ดังนั้นการพิจารณาคัดเลือกสื่อที่จะนำมาใช้ควรดูที่ความเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและสภาพการเรียนรู้การสอน ซึ่งสื่อแต่ละชนิดก็มีข้อดีข้อเสียด้วยกันทั้งนั้น สอดคล้องกับที่ กิดานันท์ มะลิทอง (2531) ได้กล่าวไว้ว่า สื่อการสอนจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อมีผู้สอนนำไปใช้อย่างเหมาะสมและ ถูกวิธี ดังนั้นก่อนที่จะนำสื่อแต่ละอย่างไปใช้ ผู้สอนจึงควรที่จะได้ศึกษาถึงลักษณะและคุณสมบัติ ของสื่อการสอน ข้อดีและข้อจำกัดเกี่ยวเนื่องกับตัวสื่อและการใช้สื่อแต่ละอย่าง ตลอดจนใช้ สื่ออย่างเหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้การสอนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน บรรลุตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

ข้อที่ 3 การวัดและประเมินผล ในข้อที่ 3.1 วิธีวัดและประเมินผลควรมีความสอดคล้อง และเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้การสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ดังที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการวัดและประเมินผลการเรียนไว้ข้อหนึ่งว่า การ กำหนดจุดประสงค์ในการวัดและประเมินผลการเรียน กล่าวคือ ก่อนที่จะวัดและประเมินผลการ เรียนของนักเรียน ครูผู้สอนควรที่จะกำหนดจุดประสงค์ก่อนว่าจะวัดอะไร วัดแค่ไหน และวัดเพื่อ อะไร ซึ่งการกำหนดจุดประสงค์ในการวัดและประเมินผลการเรียนควรให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ ในการสอน เพราะการสอนกับการวัดและประเมินผลเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องกัน ดังนั้นเมื่อ จุดประสงค์ในการสอนช่วยครูผู้สอนให้มีเป้าหมายในการสอนชัดเจน ก็ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการ วัดและประเมินผลด้วย สอดคล้องกับที่ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2535) ได้กล่าวถึงหลักการวัดและ ประเมินผลการเรียนไว้ข้อหนึ่งว่า การประเมินผลการเรียนต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอน กล่าวคือ ประเมินว่าผู้เรียนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์เพียงใด เช่นเดียวกับที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (1993) ได้กล่าวถึงการประเมินผลการเรียนไว้ว่า ครูจะทำการประเมินผลการเรียน ที่เสร็จสิ้นลงไปแล้วว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยกำหนดผ่านเกณฑ์หรือพิจารณา จากมาตรฐานที่กำหนด ส่วนประเด็นที่สำคัญรองลงมาคือ ในข้อที่ 3.2 การวัดและประเมินผล จากความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนที่มีต่อหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในรูปแบบต่างๆ ดังที่ กิดานันท์ มะลิทอง (2536) ได้กล่าวว่า การประเมินผลความสำเร็จของผู้เรียนขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้ว่ามีเกณฑ์เท่าใด การวัดผลอาจทำได้ด้วยการทดสอบ การสอบปากเปล่า หรือดูจาก ผลงานของผู้เรียน สิ่งสำคัญที่จะทราบได้ว่าผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนมากน้อยเพียงใด คือ สังเกตจากการปฏิบัติและการแสดงออกของผู้เรียนนั้น เช่นเดียวกับที่ ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2543) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลเพื่อดูความก้าวหน้าของผู้เรียน มีจุดประสงค์ที่ต้องการจะทราบว่า

ผู้เรียนได้เรียนไปแค่ไหนเมื่อเทียบกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ รวมทั้งต้องการจะดูจุดเด่นและจุดด้อยในตัวผู้เรียน เพื่อที่ผู้สอนจะได้หาทางปรับปรุงการสอนให้ดียิ่งขึ้น การประเมินผลในลักษณะนี้ต้องทำไปตลอดเวลาเพื่อที่จะรู้ผลทั้งผู้เรียนและผู้สอน ผู้ผลการสอนของตนเอง ซึ่งอาจทำได้หลายอย่าง เช่น การสอบกลางภาคเรียน การสอบย่อยของแต่ละหน่วยบทเรียน การให้ทำรายงานทั้งกลุ่มและเดี่ยว การอภิปรายในชั้นเรียน เป็นต้น

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการวัดและประเมินผลในการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ในส่วนที่อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ วิธีวัดและประเมินผลควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสอนกับการวัดและประเมินผลเป็นกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องกัน ดังนั้นวิธีวัดและประเมินผลจึงควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าผู้เรียนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด ส่วนประเด็นที่ผู้สอนให้ความสำคัญรองลงมาคือ การวัดและประเมินผลจากความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนที่มีต่อหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่สอนถือเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกที่ผู้สอนมุ่งหวังให้เกิดแก่ตัวผู้เรียน ซึ่งต้องอาศัยการทดสอบในรูปแบบต่างๆ เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ว่าผู้เรียนได้บรรลุผลมากน้อยเพียงใด

สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลนั้นถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา เนื่องจากเมื่อมีการจัดการเรียนการสอนก็จำเป็นต้องมีการประเมินผลเพื่อติดตามผลการปฏิบัติว่าได้ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และเพื่อสรุปหาคุณภาพของการดำเนินการสอนนั้นๆออกมา ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนจะขาดการวัดผลและประเมินผลไม่ได้ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่จะต้องทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อหาข้อบกพร่องและแก้ปัญหาให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและนำมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งการประเมินผลก็มีอยู่หลายวิธีด้วยกัน จึงถือเป็นหน้าที่สำคัญของครูผู้สอนที่จะต้องศึกษาเทคนิคและวิธีการต่างๆ เหล่านั้นอย่างละเอียดก่อนที่จะนำมาใช้ให้เหมาะกับเนื้อหาและผู้เรียน โดยต้องคำนึงให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเป็นสำคัญ สำหรับด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ญัฐสุภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้ให้แนวทางว่า ควรให้ผู้เรียนทำข้อสอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เช่น การนำตัวอย่างผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภทมาให้ชม และซักถามผู้เรียนว่าเป็นผ้าชนิดใด ชื่ออะไร เป็นผ้าทอในท้องถิ่นใด เป็นต้น

3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้านมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีประเด็นที่ให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ในข้อที่ 3 เกิดความร่วมมือกันระหว่างสถาบันการศึกษา ประชาชน และปราชญ์ท้องถิ่น ในการที่จะช่วยกันอนุรักษ์มรดกผ้าพื้นเมืองของไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของเนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว (2538) ที่ได้สรุปถึงบทบาทของสถาบันราชภัฏในการที่จะอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไว้ประการหนึ่งว่า ร่วมมือกับทางราชการและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่นเดียวกับที่ ญัฐสุภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินงานต้องประกอบทั้งสถาบันราชภัฏ ครู อาจารย์ นักศึกษา และประชาชนในท้องถิ่นที่เห็นคุณค่าในภูมิปัญญาของคนไทยในแต่ละภูมิภาค ตลอดจนต้องร่วมกันส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจที่จะใช้สิ่งท้องถิ่นซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนในชาติ อันจะเป็นผลทำให้เกิดการสนับสนุนและเพิ่มพูนความสำคัญของผ้าพื้นเมือง เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ที่ยั่งยืนต่อไป ส่วนประเด็นที่สำคัญรองลงมา มี 2 ข้อคือ ในข้อที่ 2 สถาบันราชภัฏจักเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ในการนำเสนอเรื่องราวสาระที่เกี่ยวกับคุณค่าและการอนุรักษ์มรดกของชุมชน ดังที่ พระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 มาตรา 7 หมวด 1 ได้กล่าวว่า “ให้สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวិชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้การบริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู” (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2541) เช่นเดียวกับที่ปรัชญาของสถาบันราชภัฏตามพระราชบัญญัติที่แปรออกเป็นพันธกิจคือ มุ่งเป็นมหาวิทยาลัยในภูมิภาค มุ่งให้สถาบันราชภัฏต้องผูกพันกับท้องถิ่นอย่างเหนียวแน่น ต้องรู้จักข้อมูลปัญหาของท้องถิ่นเป็นอย่างดี พยายามที่จะโยงเอาสาระของวิชาด้วยการจัดการศึกษาและกิจกรรมทั้งปวงให้สามารถนำเข้าไปบูรณาการกับข้อมูลปัญหาของท้องถิ่น และสามารถช่วยแก้ปัญหาของท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากลจากภายนอกให้เกิดปัญญาที่เหมาะสม นำไปสู่การแก้ปัญหาของกลุ่มคนและท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เรืองชัย ทวีพันธ์วันตร์, 2544) สอดคล้องกับที่ Costin (1993) ได้กล่าวว่า การให้ความรู้ ให้การศึกษาแก่ประชาชนจะช่วยปกป้องไม่ให้เกิดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติสูญหายไป เพราะระบบการศึกษาสามารถให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนให้รู้ถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมได้ ซึ่งสนธิ คชสิทธิ์ (2527) ได้ให้แนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมไว้ประการหนึ่งว่า นอกจากสถานศึกษาจะทำการสอนให้การอบรมโดยตรงเพื่อให้ผู้เรียนรู้ถึงเนื้อหาสาระของวัฒนธรรมประจำชาติแล้ว ก็ควรที่จะจัดกิจกรรมในหลายรูปแบบด้วย ทั้งนี้อาจสนับสนุนให้มีการตั้งชมรมในสถานศึกษา ตั้งศูนย์วัฒนธรรม การจัดนิทรรศการใน

โอกาสสำคัญๆ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย และการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกับชุมชนและท้องถิ่น เป็นต้น และในข้อที่ 5 เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์งานมรดกของชุมชนให้มีชีวิตโดยการเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์แบบยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของเนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว (2538) ที่ได้สรุปถึงบทบาทของสถาบันราชภัฏในการที่จะอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไว้ประการหนึ่งว่า เป็นผู้นำในการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันราชภัฏเป็นสถาบันการศึกษาหนึ่งที่มีหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541) และหน้าที่หลักอย่างหนึ่งของการศึกษาคือ การถ่ายทอดคุณค่าของสังคมและพฤติกรรมของสังคมไปยังอนุชนและสมาชิกของสังคมโดยการอบรมสั่งสอนให้คนเห็นคุณค่า เกิดทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมและช่วยกันสืบต่อไป ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม (The Conservative Function of Education) ของสังคมให้แก่สมาชิกที่เกิดใหม่ (Emile Durkheim อ้างถึงใน ถาวร เกิดเกียรติพงศ์, 2522)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผลที่คาดหวังต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ในส่วนที่อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ เกิดความร่วมมือกันระหว่างสถาบันการศึกษา ประชาชน และปราชญ์ท้องถิ่น ในการที่จะช่วยกันอนุรักษ์มรดกผ้าพื้นเมืองของไทย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการได้รับความร่วมมือและให้การสนับสนุนจากบุคคลทุกฝ่าย น่าจะส่งผลให้การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยนั้นบังเกิดผลได้อย่างสมบูรณ์ และเกิดการคงอยู่ของมรดกทางวัฒนธรรมในแขนงนี้สืบต่อไป

ส่วนประเด็นที่อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญรองลงมา มี 2 ประเด็น ประเด็นแรกคือ สถาบันราชภัฏจักเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ในการนำเสนอเรื่องราวสาระที่เกี่ยวกับคุณค่าและการอนุรักษ์มรดกของชุมชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนโยบายหลักของสถาบันราชภัฏนั้นมีเป้าหมายสำคัญก็คือ การเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ทำหน้าที่ให้บริการทางด้านวิชาการแก่ประชาชนทั่วไป พร้อมทั้งทำนุบำรุงมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่ จึงน่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สอนเห็นความสำคัญของการคาดหวังผลในลักษณะดังกล่าว

ประเด็นต่อมาคือ เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์งานมรดกของชุมชนให้มีชีวิตโดยการเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์แบบยั่งยืน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผ้าพื้นเมืองของไทยเกิดการแพร่หลายและกลายเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่นนั้น น่าจะเป็นสิ่งที่ส่งผลให้ประชาชนเห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญดังกล่าว อันจะสามารถก่อให้เกิดการอนุรักษ์สืบต่อไป

สรุปได้ว่า สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันการศึกษาหนึ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดศิลปะท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย โดยมีลักษณะเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่น ซึ่งอุดมการณ์ของการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่นของสถาบันราชภัฏนั้นได้กล่าวไว้ อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 มาตรา 7 หมวด 1(บททั่วไป) ว่า “ให้สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา วิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้การบริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและ พัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู” สถาบันราชภัฏ จึงแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วไปก็คือ มีจุดเน้นที่การสนองต่อการแก้ปัญหาของท้องถิ่น หรือเอาท้องถิ่นเป็นฐาน และการบูรณาการภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาต่างชาติมาใช้ อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังมีทำหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องตามความต้องการของท้องถิ่น จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นแหล่งให้ความรู้สำหรับประชาชนทั่วไป ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการแก้ปัญหาของท้องถิ่น

2.1.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของอาจารย์ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ของไทยในการจัดการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา

จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของอาจารย์ พบว่า มีประเด็นที่สำคัญใน แต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน

ด้านผู้สอนและผู้เรียน ในเรื่องคุณลักษณะของผู้สอน ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีความรู้ ในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉรา ทองพลาย (2530) ที่ได้เสนอแนะถึงวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้โดยสรุปว่า ครูควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับ แก่นสารของวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เข้าใจและควรเป็นไปด้วยความรอบคอบถูกต้องตาม หลักวิชาการ เพื่อนำมาถ่ายทอดให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียน เช่นเดียวกับ งานวิจัยของสน วัฒนสิน (2544) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ครูศิลปศึกษาควรศึกษาศิลปะพื้นบ้าน ให้เข้าใจ อย่างถ่องแท้ก่อนทำการสอน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ใน ศิลปะพื้นบ้าน อันจะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ส่วนในเรื่องคุณลักษณะ ของผู้เรียน ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีความสนใจ ใฝ่รู้ ดังที่ อภรณ์ ใจเที่ยง (2537) ได้กล่าว ไว้ในหลักการเรียนรู้ข้อหนึ่งว่า ถ้าผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนถนัด ตรงกับความสามารถและความ สนใจ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี เช่นเดียวกับที่ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2544) ได้กล่าว

ไว้ว่า การที่ผู้เรียนสนใจวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้เรียนบังเกิดความมุ่งมั่นที่จะศึกษาเล่าเรียนในวิชานั้นให้สำเร็จ

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ด้านการจัดการเรียนการสอน ในเรื่องของการกำหนดวัตถุประสงค์ ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรกำหนดเพื่อส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์และสืบทอดงานผ้าพื้นเมือง ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ในลักษณะดังกล่าวก็เพื่อให้เกิดความชัดเจน และสอดคล้องกับการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ได้กล่าวว่า วัตถุประสงค์การเรียนการสอน คือ ความคาดหวังของการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นจุดประสงค์การเรียนจึงมีความชัดเจนกว่าจุดประสงค์ของหลักสูตรและในรายวิชา จุดประสงค์จะระบุว่าให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับใด เพื่อที่จะสามารถทำการประเมินตรวจสอบได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้น เป็นไปตามเป้าหมายจริงหรือไม่

ส่วนในเรื่องของการดำเนินการสอน ประเด็นแรกคือ การคัดเลือกเนื้อหา ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรให้สอดคล้องกับแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการคัดเลือกเนื้อหาในลักษณะดังกล่าวก็เพื่อให้ตรงตามปรัชญาของสถาบันราชภัฏที่มีนโยบายหลักว่า มุ่งเป็นมหาวิทยาลัยในภูมิภาค มุ่งให้สถาบันราชภัฏต้องผูกพันกับท้องถิ่นอย่างเหนียวแน่น ต้องรู้จักข้อมูลปัญหาของท้องถิ่นเป็น อย่างดี พอที่จะโยงเอาสาระของวิชาด้วยการจัดการศึกษาและกิจกรรมทั้งปวงให้ สามารถนำไปบูรณาการกับข้อมูลปัญหาของท้องถิ่น และสามารถช่วยแก้ปัญหาของท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากลจากภายนอกให้เกิด ปัญหาที่เหมาะสม นำไปสู่การแก้ปัญหาของกลุ่มคนและท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์, 2544) ประเด็นต่อมาคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจัดทัศนศึกษาเพื่อศึกษาจากสถานที่จริง ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการจัดทัศนศึกษาออก สถานที่นั้นจะสามารถทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดความรัก ความห่วงแหนและภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของ ท้องถิ่นนั้น ดังที่ อุบล ตูจินดา (2532) ได้กล่าวว่า วิธีสอนศิลปะโดยการศึกษานอกสถานที่ หมายถึง การสอนที่ผู้สอนนำผู้เรียนไปนอกโรงเรียน เพื่อศึกษาศิลปะในสถานที่ต่างๆ เรียกว่า ทัศนศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) นับว่าเป็นการสอนที่มีคุณค่ามากอย่างหนึ่งในการเรียนศิลปะ เพราะเป็นการได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน สอดคล้อง กับงานวิจัยของ Robert E. King (1978) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยวิธีการจัด ทัศนศึกษาร่วมกับการสอนในชั้นเรียนปกตินั้น ผู้เรียนจะสามารถมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

และมีเจตคติไปในทางที่ดีขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของสุวรรณา ฤทธิมนตรี (2535) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทยนั้นควรให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด โคนเน้นให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้ง เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย และตระหนักต่อปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและงานวิจัยของวิไลวรรณ มีสวรรค์ (2540) ที่พบว่า การปฏิบัติดังกล่าวจะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหน และภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนมากยิ่งขึ้น เพราะเน้นประสบการณ์ตรง และประเด็นสุดท้ายคือ สื่อการเรียนการสอน ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีตัวอย่างผลงานผ้าพื้นเมือง ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การใช้สื่อของจริงในลักษณะดังกล่าวจะสามารถส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบและลักษณะของผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภทได้ดีและชัดเจนยิ่งขึ้น ดังที่วุฒิ วัฒนสิน (2541) ได้กล่าวไว้ว่า ของจริงถือเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่งที่ดีที่สุด หากเป็นไปได้ในการสอนศิลปะทุกจุดประสงค์ ถ้าต้องการให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ควรจัดให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับของจริง ซึ่งสุพิน บุญชูวงศ์ (2538) ได้กล่าวถึงลักษณะการสอนที่ดีไว้ในข้อหนึ่งว่า มีการใช้สื่อการสอน ได้แก่สื่อการสอนจำพวกโสตทัศนวัสดุต่างๆเพื่อสร้างความสนใจ หรือช่วยให้ นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายด้วย

สำหรับเรื่องของการวัดและประเมินผล ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้เรียนสามารถนำเสนอแนวทางในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การวัดและประเมินผลในลักษณะดังกล่าวจะสามารถทำให้ทราบว่าผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองมากน้อยเพียงใด และบรรลุผลตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองหรือไม่ ซึ่งณัฐรภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้ให้แนวทางว่า ควรให้ผู้เรียนทำข้อสอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เช่น การนำตัวอย่างผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภทมาให้ชม และซักถามผู้เรียนว่าเป็นผ้าชนิดใด ชื่ออะไร เป็นผ้าทอในท้องถิ่นใด เป็นต้น

3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ให้ข้อเสนอแนะว่า นักศึกษาควรเกิดการตระหนักในคุณค่าและเกิดจิตสำนึกรักในการอนุรักษ์ และสืบทอดผ้าพื้นเมือง ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การคาดหวังในลักษณะดังกล่าวอาจเนื่องมาจาก แนวทางของสถาบันราชภัฏนั้นได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นจึงต้องทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตตามความต้องการของท้องถิ่น ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนเพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่น บัณฑิตจากสถาบันราชภัฏจึงเป็นเสมือนบุคลากรในท้องถิ่น ศึกษาและนำความรู้สู่ภูมิภาคของตน เป็นเสมือนผู้นำความรู้ พัททกษและชี้ให้เห็น

คุณค่ากับบุคคลในท้องถิ่น (เอกวิทย์ ฤ ฤกลาง, 2534) อีกทั้งจากจุดประสงค์เฉพาะของโปรแกรม วิชาศิลปศึกษาในข้อหกได้กล่าวไว้ว่า “เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนารวดทางศิลปะและ วัฒนธรรมอันดีของชาติ” (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, สำนักมาตรฐานการศึกษา, 2543) ดังนั้น ผู้เรียนจึงต้องสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น อันจะนำไปสู่การเกิดประโยชน์แก่มรดกของชาติ และยังมีส่วนทำให้ผู้เรียนรู้จักพัฒนาเพื่อให้เกิด การอนุรักษ์มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมเหล่านั้นต่อไปได้

2.2 อภิปรายผลการวิจัยจากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา มีประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

2.2.1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากสรุปผลการวิจัยในส่วนของสถานภาพทั่วไปของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ โปรแกรม วิชาศิลปศึกษา ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ในสถาบันราชภัฏ 7 สถาบัน ได้แก่ สถาบันราชภัฏ เชียงใหม่ เพชรบูรณ์ เลย บุรีรัมย์ สุรินทร์ จำไพพรรณีและสุราษฎร์ธานี จำนวน 145 คน พบว่า มีนักศึกษาชายมากกว่าหญิง ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 21-25 ปี และส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย จึงคาดว่าอาจเนื่องมาจากนักศึกษาที่ใช้เป็นกลุ่มประชากร ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาในชั้นปีที่ 3 และ 4 ซึ่งเคยผ่านการเรียนในรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน มาแล้ว โดยในคำอธิบายรายวิชาตลอดจนเนื้อหาและวิธีการเรียนการสอนส่วนใหญ่มุ่งเน้นในเรื่อง ประวัติความเป็นมา ลักษณะ รูปแบบ วิธีการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปะพื้นบ้านในสาขาต่างๆของ แต่ละท้องถิ่น ทำให้นักศึกษาอาจได้รับความรู้ในเรื่องผ้าพื้นเมืองมาบ้าง และแหล่งความรู้ที่ นักศึกษาได้รับเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยนั้นส่วนใหญ่มาจากโทรทัศน์ ทั้งนี้อาจเป็น เพราะในปัจจุบันรายการโทรทัศน์ส่วนมากมีการส่งเสริมและเผยแพร่ให้เห็นถึงความสำคัญของ ผ้าพื้นเมืองในแต่ละท้องถิ่นมากขึ้น นับเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่มีความแพร่หลาย น่าสนใจ ชัดเจน และเข้าใจง่ายจากการสัมผัสทั้งทางภาพและเสียง ดังที่ วาสนา ชาวหา (2533) ได้กล่าวว่า โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่ให้ทั้งภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน สามารถถ่ายทอดเหตุการณ์ที่กำลัง เกิดขึ้นให้ผู้ดูได้ชมเสมือนหนึ่งได้ร่วมอยู่ในเหตุการณ์จริง อำนวยความสะดวกสบายเพราะ สามารถแพร่ภาพและเสียงมาถึงที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่าน่าจะเป็นสาเหตุ หนึ่งที่ทำให้แหล่งความรู้จากโทรทัศน์ได้รับเลือกมากที่สุดเป็นอันดับแรก ส่วนแหล่งความรู้ใน

อันดับรองลงมาได้แก่ หนังสือพิมพ์ เอกสารเผยแพร่ และจากการฟังบรรยายในชั้นเรียน ตามลำดับ ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวได้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในงานวิจัยของ กมล รอดคล้าย (2526) ในข้อที่ 7 ที่ได้กล่าวว่า สื่อมวลชนทั้งทางโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ควรมีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมและสร้างค่านิยมที่ดีให้เกิดขึ้นแก่คนในสังคม โดยมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้และเสนอผลงานที่ให้แนวคิดสร้างสรรค์เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและผู้ใหญ่

2.2.2 ความคิดเห็นนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอน 3 ด้าน คือ ด้านผู้สอนและผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน

นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในด้านผู้สอนและผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 คุณลักษณะของผู้สอน พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีประเด็นที่ให้ความสำคัญในแต่ละด้าน คือ

ด้านความรู้ ในข้อที่ 1.1.1 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมือง ดังที่ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2523) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีว่า ผู้สอนควรมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน รู้ถึงเหตุผลที่มาของความรู้ มองเห็นความสำคัญ ความสัมพันธ์ของความรู้ นั้น เช่นเดียวกับที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ได้กล่าวไว้โดยสรุปว่า เนื้อหาสาระของการสอน ถ้าผู้สอนรู้จริง รู้อย่างลุ่มลึกและรู้กว้าง จะเป็นการเสริมสร้างให้การเรียนการสอนดำเนินไปโดยราบรื่น และยังเป็น การเสริมสร้างความมั่นใจและบุคลิกภาพของผู้สอนด้วย ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนย่อมคาดหวังไว้สูงว่า ผู้สอนจะมีความพร้อมทางด้านวิชาการ สามารถจะให้ข้อมูล สอน อธิบาย หลักเกณฑ์ ทฤษฎี และข้อสงสัยต่างๆ ให้ผู้เรียนได้กระจ่างชัด (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2544) ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ผู้สอนจึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมือง ซึ่ง จำเนียร ศิลปวานิช (ม.ป.ป.) ได้กล่าวไว้ว่า การมีความรู้ดีจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูได้ศึกษาเล่าเรียนและค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉรา ทองพลาย (2530) ที่ได้เสนอแนะถึงวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้โดยสรุปว่า ครูควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับแก่นสารของวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เข้าใจ และควรเป็นไปด้วยความรอบคอบ ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อนำมาถ่ายทอดให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของ ผู้เรียน เช่นเดียวกับงานวิจัยของสน วัฒนสิน (2544) ที่ได้ขอเสนอแนะว่า ครูศิลปศึกษาควรศึกษาศิลปะพื้นบ้านให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนทำการสอน เพื่อให้เกิดความ

รู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในศิลปะพื้นบ้าน อันจะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

ด้านทัศนคติ ในข้อที่ 1.2.3 เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชนควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ ดังที่ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2523) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีว่า ผู้สอนควรมีความรักและศรัทธาในวิชาที่ตนสอน เช่นเดียวกับที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบการเรียนการสอนในด้านผู้สอนไว้ว่า สิ่งจำเป็นพื้นฐานสำหรับผู้สอนที่จะต้องมีส่วนหนึ่งก็คือ ทรรศนะต่อการสอน ได้แก่ รักในวิชาที่จะสอนและรวมถึงรักการสอน ซึ่งจะเป็นเครื่องที่บ่งชี้ถึงคุณภาพของการสอนได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ผู้สอนจึงควรตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมือง ดังที่ สิทธิชัย ธาตานิติ (2524) ได้เสนอวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านภายในสถาบันการศึกษาไว้ตอนหนึ่งว่า ครูผู้สอนซึ่งมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านจำเป็นจะต้องเป็นผู้ที่มีค่านิยมและทัศนคติที่ดี เหมาะสมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย ซึ่งสุพิน บุญชูวงศ์ (2538) ได้กล่าวไว้ว่า การเห็นคุณค่าสังเกตได้จากพฤติกรรมที่ยอมรับค่านิยมใดค่านิยมหนึ่ง การชื่นชมค่านิยมและการปฏิบัติตนตามค่านิยม

ด้านพฤติกรรม ในข้อที่ 1.3.1 มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา และเห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมือง ดังที่ สุจิต เพียรชอบ (2514) ได้ให้แนวคิดว่าคุณครูควรเป็นแบบฉบับที่ดีทั้งแก่นักเรียนและบุคคลทั่วไป โดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดียอมรับรับการยอมรับจากนักเรียนและประชาชนในชุมชน การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านของคุณครูก็จะสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับที่ ชีรวัดน์ นิจนตร (2528) ได้เสนอแนวทางในการถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่เยาวชนเพื่อให้เกิดผลอันสมบูรณ์ไว้ตอนหนึ่งว่า ครูต้องทำตัวเป็นแบบอย่างและเข้าไปร่วมกิจกรรมกับผู้เรียน เพื่อสร้างความมั่นใจและศรัทธาแก่ผู้เรียนว่าสิ่งที่เขาได้รับการอบรมสั่งสอนนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสมและมีคุณค่าแก่การปฏิบัติ และชนิดารักษ์พลเมือง (2531) ยังได้กล่าวถึงอิทธิพลของครูที่มีผลต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมไว้ในตอนหนึ่งว่า ครูสามารถเป็นตัวแบบ (Model) ที่เด็กจะถือเอาเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของชิต แก้วเพ็ง (2532) ที่พบว่า แนวทางในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของครูวิธีหนึ่งก็คือ การปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง โดยกล่าวว่า การทำตนเป็นแบบอย่างของครูเป็นสิ่งสำคัญที่ครูพึงปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธา ซาบซึ้ง นำไปปฏิบัติ การที่ครูสอนอย่างหนึ่งแต่กลับทำอีกอย่างหนึ่งย่อมไม่เกิดผลดีต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม

ด้านทักษะการสอน ในข้อที่ 1.4.3 มีความสามารถในการปลูกฝังค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้แก่ผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและเกิดจิตสำนึกรักในงานผ้าพื้นเมือง

ดังที่ สจ๊วต อูทธานันท์ (2532) ได้กล่าวว่า ค่านิยม (Values) เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ยอมรับกันว่ามีคุณค่ามาก มีความดี ความงามและเป็นที่ยอมรับของทุกคนในสังคมนั้นๆ จึงเป็นสิ่งที่โรงเรียนจะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เช่นเดียวกับที่ สุพิน บุญชูวงศ์ (2538) ได้กล่าวว่า เจตคติของนักเรียนมีผลต่อการจัดการเรียนการสอน ครูมีหน้าที่สร้างสมหรือปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อตัวครูต่อการเรียนและต่อโรงเรียนให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพื่อให้เจตคติที่ดีเกิดขึ้นกับนักเรียน ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ถ้าครูสามารถสร้างเจตคติที่ดีได้ จะมีผลให้นักเรียนมีความปรารถนาที่จะเรียน อ่าน คิด เพิ่มพูนความรู้และทักษะตลอดไป สำหรับ เฉลียว มณีเลิศ (2528) ได้กล่าวถึง บทบาทของการศึกษาในการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมที่สถานศึกษาและโรงเรียนควรจะทำได้ดีคือ การปลูกฝังค่านิยมให้แก่เยาวชน ทั้งนี้เพราะว่าครูและอาจารย์มีความรู้ในเรื่องจิตวิทยาการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการปลูกฝังค่านิยมที่พึงปรารถนา

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าคุณลักษณะของผู้สอนในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้นก็เช่นเดียวกับผู้สอนในรายวิชาอื่นๆ คือ จะต้องมีความพร้อมในทุกๆด้าน ประการแรก ได้แก่ ด้านความรู้ ในส่วนที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ การมีความรู้ความเข้าใจในงานศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมือง แสดงให้เห็นว่านักศึกษาให้ความสำคัญผู้สอนในเรื่องความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน เพราะอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยความราบรื่นและเกิดประโยชน์แก่ตัวผู้เรียนมากที่สุด

ประการต่อมา ได้แก่ ด้านทัศนคติ ในส่วนที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดคือการเห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชนควรค่าแก่อนุรักษ์ไว้ แสดงให้เห็นว่านักศึกษาให้ความสำคัญกับผู้สอนในเรื่องการตระหนักในคุณค่าในสิ่งที่สอน เพราะอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้สอนเกิดความตั้งใจและพยายามที่จะถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนได้เข้าใจในความรู้ที่

ประการที่สาม ได้แก่ ด้านพฤติกรรม ในส่วนที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดคือการมีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้แก่ผู้เรียน แสดงให้เห็นว่านักศึกษาให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตนของผู้สอน เพราะอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา และเห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองได้ เนื่องจากในการเรียนการสอนผู้สอนถือเป็นผู้ที่มีบทบาทและมีอิทธิพลมากที่สุดต่อผู้เรียน

ประการสุดท้าย ได้แก่ ด้านทักษะการสอน ในส่วนที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ มีความสามารถในการปลูกฝังค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและเกิดจิตสำนึกรักในงานผ้าพื้นเมือง เนื่องจากนักศึกษามองเห็นว่า

ผู้สอนสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองได้นั้น ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญดังกล่าวได้

สรุปได้ว่า ผู้สอน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณลักษณะหลายประการ ได้แก่ คุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย เช่น ความรู้ ความสามารถ ความรู้จำแนกเป็นความรู้ในเนื้อหาสาระที่สอน ความรู้ในเทคนิคการสอนต่างๆ ความรู้ในสภาวะแวดล้อมอื่นๆ ประการต่อมา คือขึ้นอยู่กับคุณลักษณะด้านจิตพิสัย เช่น ความตั้งใจในการสอน ฯลฯ (บุญชม ศรีสะอาด, 2537) สำหรับคุณลักษณะของผู้สอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ญัฐฐภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้ให้แนวทางว่า ต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจในประวัติศาสตร์ของชาติและมีความภาคภูมิใจใน ภูมิปัญญาของบรรพชน อยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และเห็นคุณค่าของวิถีชีวิตของบรรพชนไทยโดยการสืบค้นด้วยวิธีการต่างๆ ตลอดจนการดูงาน สัมภาษณ์ตามท้องถิ่นต่างๆด้วยตนเอง เพื่อจะได้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง จึงจะสามารถ ถ่ายทอดให้ผู้อื่นมีความรู้ความเข้าใจตามได้

ข้อที่ 2 คุณลักษณะของผู้เรียน พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีประเด็นที่ให้ความสำคัญในแต่ละด้าน คือ

ด้านความรู้ ในข้อที่ 2.1.1 มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน ดังที่ อารภรณ์ ใจเที่ยง (2537) ได้กล่าวไว้โดยสรุปว่า สิ่งที่ควรพิจารณาในตัวผู้เรียนข้อหนึ่งก็คือ ประสบการณ์เดิม กล่าวคือ ผู้ที่มีประสบการณ์มากก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆได้มาก เร็ว และดีกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อย เนื่องจากประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมเป็นพื้นฐานในการเรียนเรื่องใหม่ได้สะดวก และรวดเร็วขึ้น ถ้าผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่เคยมีประสบการณ์มาแล้วจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี เช่นเดียวกับที่ สุรพันธ์ พันศรีวงศ์ (2538) ได้กล่าวว่า ความรู้และทักษะเดิม เป็นสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องทำการทดสอบ หรือประเมินก่อนการสอน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องระหว่างความรู้หรือทักษะเดิมกับความรู้หรือทักษะใหม่ เพื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ศึกษาได้ด้วยความเข้าใจอย่างราบรื่น

ด้านทัศนคติ ในข้อที่ 2.2.2 มีค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ดังที่ พันธ์ หันนาคินทร์ (2526) ได้กล่าวว่า ค่านิยม หมายถึง การยอมรับนับถือและพร้อมที่จะปฏิบัติตามคุณค่าที่คนหรือกลุ่มคนมีอยู่ต่อสิ่งต่างๆ โดยได้ทำการประเมินค่าจากทัศนคติต่างๆโดยถี่ถ้วนและรอบคอบแล้ว เช่นเดียวกับที่ สัจด์ อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวว่า ค่านิยม (Values) เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ยอมรับว่ามีคุณค่ามาก มีความดี ความงาม และเป็นที่ยังปรารถนาของคนในสังคมนั้นๆ ซึ่งสุพิน บุญชูวงศ์ (2538) ได้กล่าวไว้ว่า การพิจารณาคุณลักษณะจากค่านิยม เป็นความ

ประพจน์ คุณสมบัติ และคุณลักษณะของแต่ละบุคคลที่เป็นผลของความรู้สึกรู้สึก ความคิดและการสร้างค่านิยม เช่น นักเรียนสามารถสร้างค่านิยมต่อวัฒนธรรม ตรงกับที่สุมิตร คุณานุกร (2518) ได้กล่าวว่า ในการที่บุคคลจะเกิดการเรียนรู้ทางด้านจิตใจที่แสดงออกมาในรูปของค่านิยม ความสนใจและความซาบซึ้งนั้น ขบวนการเรียนรู้เริ่มจากการรับรู้สิ่งแวดล้อมก่อน หลังจากนั้นบุคคลจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อม เมื่อมีผลปรากฏออกมาอย่างไรก็ตาม จะนำไปสู่การสร้างความรู้สึกรู้สึกต่อสิ่งนั้นๆและพัฒนาต่อไปเป็นค่านิยมต่างๆ ซึ่งคุณลักษณะของผู้เรียนในข้อนี้ถือเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาประการหนึ่ง ดังที่ อภรณ์ ใจเที่ยง (2537) ได้กล่าวไว้ในหลักการเรียนรู้ข้อหนึ่งว่า ถ้าผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนถนัด ตรงกับความสามารถและความสนใจ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี เช่นเดียวกับที่ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2544) ได้กล่าวไว้ว่า การที่ผู้เรียนสนใจวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้เรียนบังเกิดความมุ่งมั่นที่จะศึกษาเล่าเรียนในวิชานั้นให้สำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของลักษณะ อินทจักร (2529) ที่พบว่า การที่เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมไทยย่อมก่อให้เกิดความสนใจ ฟังพอใจ และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย เด็กก็จะนำไปถ่ายทอดสู่บุคคลอื่นๆต่อไปได้ ซึ่งนับว่าเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยอันเป็นมรดกของชาติให้คงอยู่สืบต่อไป

ด้านความสามารถ ในข้อที่ 2.3.3 มีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังที่ สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบทางด้านสติปัญญาของผู้เรียนไว้โดยสรุปว่า ความสามารถทาง สติปัญญาเป็นความสามารถทางการเรียนของเด็ก โดยธรรมชาติแล้วเด็กแต่ละคนจะมีความสามารถไม่เหมือนกัน ดังนั้นความสามารถทางการเรียนจึงมีผลต่อการเรียนของเด็กโดยตรง กล่าวคือ คนไหนมีความสามารถในวิชาใดก็ย่อมจะสามารถเรียนได้ดีในวิชานั้นๆ สำหรับการคิด ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นความเฉียบแหลมในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่อาจพบได้ง่ายๆในบุคคลโดยทั่วไป การคิดสร้างสรรค์จะเป็นการพยายามหาวิธีการแก้ปัญหาหลายๆอย่าง และจะมีความแตกต่างกันไปโดยขึ้นอยู่กับตัวของผู้เรียนแต่ละคน

ด้านพฤติกรรม ในข้อที่ 2.4.2 มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานศิลปะท้องถิ่น ดังที่ วราภรณ์ ศุภนาลัย (2535) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของผู้เรียนไว้ข้อหนึ่งว่า รักการเรียน และรู้จักศึกษาค้นคว้าใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ เช่นเดียวกับที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ได้กล่าวถึงข้อมูลของผู้เรียนที่อาจศึกษาได้ข้อมูลหนึ่ง เช่น การแสวงหาความรู้ กล่าวคือ ความพยายามที่จะเรียนรู้และหาข้อมูลต่างๆ เพื่อสรุปเป็นแนวคิดและหลักการที่จะนำไปใช้กับชีวิตจริง จะมีอิทธิพลและส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมากกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันในหลายๆด้าน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าคุณลักษณะของผู้เรียนในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้นจะต้องมีประสบการณ์เดิมในหลายๆด้าน ประการแรก ได้แก่ ด้านความรู้ ในส่วนที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน เนื่องจากการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองถือเป็นเรื่องเฉพาะเจาะจง และผ้าพื้นเมืองจัดเป็นงานศิลปะพื้นบ้านประเภทหนึ่ง จึงอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาเห็นว่าผู้เรียนควรมีพื้นฐานในเรื่องศิลปะพื้นบ้านมาบ้างเพราะจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและรวดเร็วขึ้น

ประการต่อมา ได้แก่ ด้านทัศนคติ ในส่วนที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ มี ค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง เนื่องจากนักศึกษาอาจเห็นว่าการที่ผู้เรียนยอมรับในคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองน่าจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และเกิดความมุ่งมั่นที่จะศึกษาเล่าเรียนให้สำเร็จ

ประการที่สาม ได้แก่ ด้านความสามารถ ในส่วนที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดคือ มีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ลักษณะดังกล่าวถือเป็นความสามารถทางด้านสติปัญญาของผู้เรียนและเป็นพื้นฐานสำคัญของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้นเป็นเรื่องที่ต้องใช้เหตุผลในอธิบายและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ จึงน่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาเห็นว่าผู้เรียนต้องเป็นผู้ที่มีพัฒนาเต็มที่พอที่จะเรียนรู้ทำความเข้าใจ และมีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองต่อไปได้

ประการสุดท้าย ได้แก่ ด้านพฤติกรรม ในส่วนที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดคือ มีการเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานศิลปะท้องถิ่น เนื่องจากนักศึกษาอาจเห็นว่าการที่ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้า ใฝ่หาความรู้และข้อมูลในเรื่องที่จะเรียนอยู่เสมออันถือเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถบ่งบอกได้ถึงความพร้อมของผู้เรียนอันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองได้ดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในระบบการเรียนการสอน ซึ่งจะบรรลุผลสำเร็จได้ย่อมขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้เรียนหลายประการ เช่น ความถนัด ความรู้พื้นฐานเดิม ความพร้อม ความสนใจและความพากเพียรในการเรียน ทักษะในการเรียนรู้ ความสามารถในการเข้าใจสิ่งที่เรียน (บุญชม ศรีสะอาด, 2537) ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบทางด้านผู้เรียนซึ่งก็คือข้อมูลส่วนตัวและพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนจะต้องศึกษาอย่างละเอียด ข้อมูลนี้จะเป็นส่วนกำหนดในการจัดระบบการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกับความต้องการ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนในหลักสูตร ดังนั้น การประเมินผู้เรียนก่อนการเรียนเป็น

การแสดงให้ผู้สอนทราบว่า ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถพื้นฐานในการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ได้มากน้อยเพียงใด ถ้าประเมินออกมาแล้วผู้เรียนมีความสามารถพอเพียง ผู้สอนก็ดำเนินการสอนในบทเรียนนั้นๆ ได้เลย แต่ถ้ายังไม่เพียงพอผู้สอนก็ควรสอนความรู้พื้นฐานเดิมเพิ่มเติมให้ก่อน (วราภรณ์ ศุภาลัย, 2535) สำหรับคุณลักษณะของผู้เรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ญัฐภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้ให้แนวทางว่า ต้องมีความสนใจเกี่ยวกับผ้าทอที่ประชาชนทำขึ้นเพื่อใช้ทั้งในชีวิตประจำวันและเพื่อใช้ในเทศกาลต่างๆ เมื่อมีความสนใจเป็นพื้นฐานแล้วก็จะทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษา สอบถามเพื่อทำความเข้าใจ และเรียนด้วยตนเองโดยฝึกหัดกับช่างผู้ชำนาญต่อไป อันจะทำให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาแห่งบรรพชน และร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญานี้ รวมทั้งชิ้นงานที่เป็นโบราณวัตถุไว้เป็นงานครุควรค่าแก่การเชิดชูและเป็นประวัติศาสตร์อารยธรรมของชาติและท้องถิ่นต่อไป

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในด้านการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์ พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีประเด็นที่ให้ความสำคัญ คือ ในข้อที่ 1.3.1 เพื่อให้เกิดจิตสำนึกรัก ห่วงแหน และร่วมมือกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบต่อไป ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์ในลักษณะนี้ถือเป็นการมุ่งหวังในสิ่งที่จะประโยชน์เกิดแก่สังคม เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ดังที่ ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2543) ได้กล่าวว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายนั้นเราอาจพิจารณาได้จากประการหนึ่งคือ สภาพและความจำเป็นของสังคมที่มีความจำเป็นต้องใช้บัณฑิต หรือใช้ความรู้เพื่อประโยชน์อย่างไร โดยเฉพาะในปัจจุบันต้องใช้ความรู้และบัณฑิตเพื่อแก้ปัญหาของสังคม จึงจำเป็นต้องใช้บัณฑิตในการแก้ปัญหาของสังคมด้วย จุดเน้นข้อนี้จึงควรชัดเจนขึ้น ดังจะเห็นได้จาก อัจฉรา ทองพลาย (2530) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตที่สำคัญของสมาชิกในแต่ละสังคม ช่วยควบคุมความประพฤติและให้การศึกษแก่ประชาชน ทำให้สังคมมีความมั่นคงยิ่งขึ้น และยังช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมด้วย เช่นเดียวกับที่ George F. Kneller (อ้างถึงใน สนธิ คชสิทธิ์, 2527) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดค่านิยมอันดีงามของสังคมให้แก่สมาชิก หน้าที่ของการศึกษาคือ ฝึกฝนสติปัญญาของคนให้เฉียบแหลม มีคุณธรรมประจำใจ เรียนรู้มรดกที่ดีงามของสังคม และรู้จักปรับตัวเข้ากับสังคมในปัจจุบันได้ โดยวิธีนี้การศึกษาไม่มีหน้าที่ในการเปลี่ยนแปลงสังคม แต่มีหน้าที่เปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดของคนไปในแนวทางที่ดีงาม โดยถือว่าถ้าคนแต่ละคนดีแล้วสังคมโดยรวมก็จะดีเอง

ส่วนประเด็นที่สำคัญรองลงมาคือ ในข้อที่ 1.2.1 เพื่อให้เกิดการตระหนักในความสำคัญ และเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในทางการศึกษา อันเกิดจากการถ่ายทอด การปลูกฝังค่านิยม การส่งเสริม การปรับปรุงพัฒนา และการเผยแพร่ ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์ในลักษณะนี้ถือเป็นการมุ่งหวังประโยชน์จากการอนุรักษ์ในบริบทของการศึกษา ดังที่ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2543) ได้กล่าวว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายนั้นเราอาจพิจารณาได้จากประการหนึ่งคือ รูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตรหรือโปรแกรมการศึกษาว่ามีลักษณะหรือปรัชญาอย่างใดก็จะเป็นแนวทางให้กำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนขึ้น ซึ่งคณะครุศาสตร์ โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา เป็นคณะวิชาหนึ่งในสังกัดสถาบันราชภัฏที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาที่สามารถเอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้ ดังระบุไว้อย่างชัดเจนในจุดประสงค์เฉพาะของหลักสูตรโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาพุทธศักราช 2543 ในข้อที่ 6 ว่า “เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนามรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ” (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, สำนักมาตรฐานการศึกษา, 2543) ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการต่างๆของการศึกษาดังที่ วิจิตร ศรีสอ้าน (2522) ได้กล่าวว่า การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมอย่างหนึ่งซึ่งแนวคิดทางมนุษยวิทยาถือว่าการศึกษาเป็นกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม ส่วน สุเทพ การุณดิษฐ์กร (2526) ได้กล่าวว่า การศึกษามีชื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ปลูกฝังให้พลเมืองเป็นคนดี และการศึกษายังช่วยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในส่วนที่ควรแก่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น สำหรับ นิคม ทาแดง (2523) ได้กล่าวว่า การศึกษานอกจากจะทำหน้าที่เผยแพร่วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปให้แก่สังคม บางครั้งการศึกษายังเป็นตัวการหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ทางวัฒนธรรมให้แก่สังคม เป็นแหล่งผลิตวัฒนธรรมใหม่ๆและเผยแพร่สิ่งที่ได้สร้างสรรค์นี้ให้แก่สังคมภายนอก นอกจากนี้ สุลักษณ์ ศรีบุรี (2536) ยังได้กล่าวถึงบทบาทของการศึกษาว่า การศึกษาเป็นการสร้างพื้นฐานที่ดีของตนเองและสังคม ผลที่สะท้อนตามมาก็คือ การรู้จักคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างสมไว้อย่างต่อเนื่องให้สืบทอดไปแก่เยาวชนลูกหลานอย่างไม่รู้จักจบสิ้น

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยนั้น ในส่วนที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกรัก ห่วงแหน และร่วมมือกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบต่อไป ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์ในลักษณะนี้ถือเป็นการมุ่งหวังในสิ่งที่จะประโยชน์เกิดแก่สังคม เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากวัตถุประสงค์การสอนเป็นข้อความระบุพฤติกรรมของผู้เรียนตามที่คุณสอนได้คาดหวังให้เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้เรียนได้ผ่านการเรียนการ

สอนแล้ว การที่ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกรัก ห่วงแทน และร่วมมือกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง น่าจะส่งผลให้มรดกทางวัฒนธรรมในแขนงเกิดการคงอยู่คู่กับชุมชนสืบต่อไป

ส่วนประเด็นที่นักศึกษาให้ความสำคัญรองลงมาคือ เพื่อให้เกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในทางการศึกษา อันเกิดจากการถ่ายทอด การปลูกฝังค่านิยม การส่งเสริม การปรับปรุงพัฒนา และการเผยแพร่ ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์ ในลักษณะนี้ถือเป็นการมุ่งหวังประโยชน์จากการอนุรักษ์ในบริบทของการศึกษา เนื่องจาก วัตถุประสงค์การสอนเป็นข้อความระบุพฤติกรรมของผู้เรียนตามที่คุณสอนได้คาดหวังให้เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้เรียนได้ผ่านการเรียนการสอนแล้ว การที่ผู้เรียนเกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในทางการศึกษา อันเกิดจากกระบวนการต่างๆ น่าจะส่งผลให้เกิดการสืบทอดต่อไปได้ในอนาคต เพราะว่าบัณฑิตจากสถาบันราชภัฏเป็นเสมือนบุคลากรในท้องถิ่น ที่ทำหน้าที่ศึกษาและนำความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่สู่ภูมิภาคของตน

สรุปได้ว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนถือเป็นสิ่งแรกที่ต้องพิจารณาในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งว่าจะสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดอะไร ต้องมีจุดประสงค์ที่ชัดเจนและเหมาะสม จึงจะสามารถดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ แชปแมน (Chapman, 1978) ได้ให้แนวคิดในการจัดการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาไว้ว่า จะต้องสร้างความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของศิลปะที่มีต่อบุคคลและสังคม โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ 1) สนับสนุนให้ผู้เรียนบรรลุความพึงพอใจในแบบอย่างเฉพาะตัว 2) ปลูกฝังความรัก ชาบซึ้ง และเห็นคุณค่าในมรดกทางศิลปะ 3) พัฒนาความตระหนักถึงบทบาทของศิลปะในสังคม สำหรับการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ญัฐภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้แนวทางว่า ควรกำหนดให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวกับผ้าทอพื้นเมือง ทั้งกรรมวิธีการทำเส้นใย การย้อมสี ขั้นตอนการทอ และขั้นตอนการผลิตด้วยวิธีต่างๆ ตลอดจนรูปแบบและองค์ประกอบของตัวผ้า ลายผ้า ความหมายของตัวลาย และความเชื่อถือเกี่ยวกับการใช้ลายในผ้าทอแต่ละประเภท

ข้อที่ 2 การดำเนินการสอน พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีประเด็นที่ให้ความสำคัญในแต่ละเรื่อง คือ

การคัดเลือกเนื้อหา ในข้อที่ 2.1.1 เนื้อหาควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ดังที่ สุมิตร คุณานุกร (2518) ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อทราบแล้วว่าต้องการให้เกิดผลเช่นไรต่อผู้เรียน ผู้เลือกก็ควรเน้นเนื้อหาที่มี

ลักษณะของความมุ่งหมายนั้น ผลที่ได้ย่อมเป็นเนื้อหาและประสบการณ์ที่มีค่ามากกว่าการเลือกโดยยึดความรู้สึก หรือแรงผลักดันจากเสียงเรียกของสังคมเป็นหลักดังที่เคยปฏิบัติมา เช่นเดียวกับที่ ไพทอร์ย สีนลาวัตน์ (2528) ได้กล่าวว่า เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายแล้ว ผู้สอนจะต้องจัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยทั่วไปการคัดเลือกเนื้อหาจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่ต้องรู้ก่อน หลังจากนั้นจึงตามด้วยความรู้ และนำรู้ แล้วจึงคัดเลือกให้เหมาะสมกับเวลา สถานที่ และกลุ่มผู้เรียน สอดคล้องกับที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้สรุปหลักเกณฑ์สำคัญที่ต้องคำนึงในการเลือกเนื้อหาวิชาไว้ข้อหนึ่งว่า เนื้อหาวิชาควรมีความสอดคล้องและตอบสนองจุดประสงค์ ดังที่บุญชม ศรีสะอาด (2537) ได้กล่าวว่า ในการเลือกเนื้อหาวิชาจะต้องพิจารณาว่า เนื้อหาวิชานั้นสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ต้องการ โดยพิจารณาให้สัมพันธ์กับวิธีการและกิจกรรม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการคัดเลือกเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ในส่วนที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ เนื้อหาควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเนื้อหาวิชาถือเป็นสิ่งที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการบรรลุผลได้ตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ การที่เนื้อหาวิชามีความสอดคล้องกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองย่อมส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าวตามมา

สรุปได้ว่า การคัดเลือกเนื้อหาวิชานั้นเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญของการดำเนินการสอน เนื่องจากเนื้อหาวิชาถือเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดแก่ ผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายลักษณะ เช่น 1) ข้อมูลที่เป็นความรู้ 2) เจตคติ 3) ทักษะ (Gagne and Briggs, 1974) ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องกำหนดให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ทั้งยังต้องมีความทันสมัยเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและสภาพสังคมนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เนื้อหาที่คัดเลือกมานั้นจะต้องมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนที่ผู้สอนได้ตั้งเอาไว้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในข้อที่ 2.2.4 มีการจัดทัศนศึกษาออกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหน และภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ดังที่ อุบล ตูจินดา (2532) ได้กล่าวว่า วิธีสอนศิลปะโดยการศึกษานอกสถานที่ หมายถึง การสอนที่ผู้สอนนำผู้เรียนไปนอกโรงเรียน เพื่อศึกษาศิลปะในสถานที่ต่างๆ เรียกว่า ทัศนศึกษานอกสถานที่ (Field Trip)

นับว่าเป็นการสอนที่มีคุณค่ามากอย่างหนึ่งในการเรียนศิลปะเพราะเป็นการได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Robert E. King (1978) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยวิธีการจัดทัศนศึกษาร่วมกับการสอนในชั้นเรียนปกตินั้น ผู้เรียนจะสามารถมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีเจตคติไปในทางที่ดีขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของสุวรรณมา ฤทธิมนตรี (2535) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทยนั้นควรให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้ง เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย และตระหนักต่อปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และงานวิจัยของวิไลวรรณ มีสุวรรณ (2540) ที่พบว่า การปฏิบัติดังกล่าวจะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหน และภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนมากยิ่งขึ้น เพราะเน้นประสบการณ์ตรง ส่วนประเด็นที่สำคัญรองลงมาคือ ในข้อที่ 2.2.1 การใช้วิธีสอนโดยการสอดแทรกในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย สอดคล้องกับที่ พเยาว์ ไวยโรจน์ (2530) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาเจตคติในการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทยว่า ครูควรจัดกิจกรรมที่เป็นการกระตุ้นเตือนนักเรียนและสอดแทรกให้นักเรียนเห็นคุณค่าเห็นคุณค่าและความสำคัญของโบราณสถานและโบราณวัตถุในการเรียนการสอนด้านการอนุรักษ์โดยตรงและการสอนด้านอื่นๆด้วย เช่นเดียวกับที่ สุจริต เพียรชอบ (2514) ได้กล่าวถึงวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ข้อหนึ่งคือ การสอนในชั้นเรียนหรือสอดแทรกในวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม นอกจากนี้ ชีรวัดน์ นิจนตร (2528) ยังได้เสนอแนวทางในการถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่เยาวชนไว้แนวทางหนึ่งว่า ควรสอดแทรกวัฒนธรรมไว้ในการเรียนการสอนของทุกวิชา โดยการใช้สื่อทัศนูปกรณ์เข้าช่วยเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นเป็นแบบอย่างหรือมีประสบการณ์ตรง

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ในส่วนที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ การจัดทัศนศึกษา นอกสถานที่ เนื่องจากเป็นการให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง ผู้เรียนจะได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน อันจะสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหน และภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่อไปได้ ส่วนประเด็นที่นักศึกษาให้ความสำคัญรองลงมาคือ การใช้วิธีสอนโดยการสอดแทรกในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย เนื่องจากวิธีสอนในลักษณะดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนสามารถซึมซับและเข้าใจถึงความสำคัญของผ้าพื้นเมืองอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนเกิดการเห็นคุณค่าและเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ได้ในที่สุด

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้นจำเป็นต้องมีวิธีการที่เหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทักษะมากที่สุด ครูผู้สอนจึงต้องใช้ความสามารถในการพิจารณาให้สิ่งเหล่านี้สอดคล้องกัน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นถือเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ที่ดี ทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างราบรื่นเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ญัฐสุภัทร จันทวิษ (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้ให้แนวทางว่า ควรให้ผู้เรียนได้ทดลองทำด้วยตนเองตามขั้นตอนโดยให้ไปร่วมกับกลุ่มแม่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามท้องถิ่นในบางโอกาส

สื่อการเรียนการสอน ในข้อที่ 2.3.1 การนำสื่อของจริงมาใช้ประกอบการสอน อันได้แก่ ตัวอย่างผ้าพื้นเมืองประเภทต่างๆเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบและลักษณะของผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภท สอดคล้องกับที่วุฒิ วัฒนสิน (2541) ได้กล่าวไว้ว่า ของจริงถือเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่งที่ดีที่สุด หากเป็นไปได้ในการสอนศิลปะทุกจุดประสงค์ ถ้าต้องการให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ควรจัดให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับของจริง เช่นเดียวกับที่ ประมาณ ฮะก็มี (2535) ได้กล่าวถึงสื่อประเภทวัสดุที่เป็นของจริงว่า เป็นตัวการที่ให้การเรียนรู้ที่สำคัญ เพราะเป็นแหล่งที่ผู้เรียนจะหาความรู้ได้อย่างแท้จริงและกว้างขวาง ส่วนประเด็นที่สำคัญรองลงมาคือ ในข้อที่ 2.3.2 การนำภาพถ่าย/สไลด์/วิดีโอเทปและสารคดีที่เกี่ยวกับเรื่องราวของผ้าพื้นเมืองมาประกอบการสอน สอดคล้องกับที่ Wittich and Schuller (1967) ได้กล่าวว่า ภาพถ่ายหรือภาพโปสเตอร์ แม้จะเป็นวัสดุ 2 มิติ แต่ก็สามารถทำให้ผู้ดูเข้าใจในลักษณะ 3 มิติได้ ซึ่งใช้เทคนิคทางทัศนมิติ (Perspective) แสงเงาและสี ทำให้ภาพมองดูลึกตื้น ใกล้ไกลได้ และสามารถใช้ในการประกอบการสอนได้หลายวิชา และใช้ได้กับเด็กทุกระดับชั้น สำหรับวุฒิ วัฒนสิน (2541) ได้กล่าวไว้ว่า เครื่องฉายสไลด์มีประโยชน์ต่อการสอนศิลปะอย่างมาก เพราะภาพที่นำเสนอชัดเจนและเหมือนความจริงที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด เหมาะสมต่อการสอนศิลปะในทุกๆรายวิชา ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การนำเสนอผลงานด้วยเครื่องฉายสไลด์ จัดว่าเป็นการนำเสนอที่ชัดเจนและได้รับผลดีที่สุดในวิธีการหนึ่ง เช่นเดียวกับที่ สุพิน บุญชูวงศ์ (2538) ได้กล่าวถึงลักษณะการสอนที่ดีไว้ในข้อหนึ่งว่า มีการใช้สื่อการสอน ได้แก่ สื่อการสอนจำพวกโสตทัศนวัสดุต่างๆเพื่อสร้างความสนใจ หรือช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายด้วย นอกจากนี้ อัจฉรา ทองพลาย (2530) ยังกล่าวไว้ว่า ครูควรเลือกวิธีการถ่ายทอด วัฒนธรรมพื้นบ้านให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ซึ่งวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ครูสามารถนำมาใช้และดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่นั้นมี

อยู่ด้วยกันหลายวิธี วิธีหนึ่งก็คือ การฉายภาพยนตร์ สไลด์ फिल्मสตริปที่บันทึกภาพศิลปะและวัฒนธรรมไทยมาฉายให้นักเรียนชมในชั่วโมงเรียน หรือในงานนิทรรศการที่จัดขึ้นในโรงเรียน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ในส่วนที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ การนำสื่อของจริงมาใช้ประกอบการสอน อันได้แก่ ตัวอย่างผ้าพื้นเมืองประเภทต่างๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสื่อของจริงมีความเป็นรูปธรรมมากที่สุด ชัดเจนและง่ายต่อการทำความเข้าใจ สามารถสัมผัสได้ จึงน่าจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบและลักษณะของผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภทได้ดียิ่งขึ้น ส่วนประเด็นที่นักศึกษาให้ความสำคัญรองลงมาคือ การนำภาพถ่าย/สไลด์/วิดีโอเทปและสารคดีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของผ้าพื้นเมืองมาประกอบการสอน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสื่อการสอนในลักษณะดังกล่าวสามารถสร้างความสนใจได้ดี มีความชัดเจนและมีความเป็นรูปธรรมใกล้เคียงกับสื่อของจริงมากที่สุด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายด้วย

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนก็คือ วัสดุหรือวิธีการประเภทต่างๆที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอน เนื่องจากสื่อชิ้นนั้นเป็นตัวกลางที่ช่วยในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และทัศนคติของครูผู้สอนไปยังผู้เรียน ทำให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนควรเลือกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีสอน ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อีกทั้งยังต้องมีความเหมาะสมกับผู้เรียน สะดวกต่อการใช้งานและควรเป็นสื่อที่มีความน่าสนใจ ซึ่ง สันติ คุณประเสริฐ (2538) ได้กล่าวว่า ในการสอนศิลปศึกษา สื่อการเรียนการสอนจึงถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เพราะเป็นเสมือนเครื่องมือจำเป็นที่ต้องใช้ประกอบการสอน เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สำหรับสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ญัฐภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้กล่าวว่า ควรมีตัวอย่างของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต และควรมีภาพยนตร์หรือสารคดีเกี่ยวกับการผลิตผ้าทอพื้นเมืองประเภทต่างๆที่มีสาระตามขั้นตอนอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากขึ้น

ข้อที่ 3 การวัดและประเมินผล ในข้อที่ 3.1 วิธีวัดและประเมินผลควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ดังที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการวัดและประเมินผลการเรียนไว้ข้อหนึ่งว่า การกำหนดจุดประสงค์ในการวัดและประเมินผลการเรียน กล่าวคือ ก่อนที่จะวัดและประเมินผลการ

เรียนของนักเรียน ครูผู้สอนควรที่จะกำหนดจุดประสงค์ก่อนว่าจะวัดอะไร วัดแคไหน และวัดเพื่ออะไร ซึ่งการกำหนดจุดประสงค์ในการวัดและประเมินผลการเรียนควรให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการสอน เพราะการสอนกับการวัดและประเมินผลเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องกัน ดังนั้นเมื่อจุดประสงค์ในการสอนช่วยครูผู้สอนให้มีเป้าหมายในการสอนชัดเจน ก็ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการวัดและประเมินผลด้วย สอดคล้องกับที่ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2535) ได้กล่าวถึงหลักการวัดและประเมินผลการเรียนไว้ข้อหนึ่งว่า การประเมินผลการเรียนต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอน กล่าวคือ ประเมินว่าผู้เรียนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์เพียงใดเช่นเดียวกับที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (1993) ได้กล่าวถึงการประเมินผลการเรียนไว้ว่า ครูจะทำการประเมินผลการเรียนที่เสร็จสิ้นลงไปแล้วว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยกำหนดผ่านเกณฑ์หรือพิจารณาจากมาตรฐานที่กำหนด ส่วนประเด็นที่สำคัญรองลงมาคือ ในข้อที่ 3.3 การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ซึ่งการวัดและประเมินผลในด้านความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน ดังที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวไว้โดยสรุปได้ว่า การวัดคุณลักษณะด้านความรู้สึกหรือจิตพิสัย เช่น เจตคติ ค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ ฯลฯ และวัดบุคลิกภาพของบุคคล เช่น การปรับตัวในสังคม ฯลฯ ใช้เครื่องมือในการวัดเป็นแบบทดสอบบุคลิกภาพ (Personality Test) หรือวัดการปรับตัว (Adjustment Test) บางตำราเรียกว่า แบบทดสอบบุคลิกภาพและสถานภาพทางสังคม (Personal-social Test)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ในส่วนที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ วิธีวัดและประเมินผลควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสอนกับการวัดและประเมินผลเป็นกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องกัน ดังนั้นวิธีวัดและประเมินผลจึงควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าผู้เรียนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด ส่วนประเด็นที่นักศึกษาให้ความสำคัญรองลงมาคือ การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในจุดประสงค์เฉพาะของหลักสูตรโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาพุทธศักราช 2543 ในข้อที่ 6 ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า “เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนามรดกทางศิลปและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ” (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, สำนักมาตรฐานการศึกษา, 2543) ดังนั้นจึงควรมีการวัดและประเมินผลว่าผู้เรียนสามารถเกิดพฤติกรรมในลักษณะดังกล่าวได้มากน้อยเพียงใด และเพื่อผู้สอนจะได้ทราบว่าผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตรงตามแนวทางของวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะได้หาทางปรับปรุงการสอนให้ดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลนั้นถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา เนื่องจากเมื่อมีการจัดการเรียนการสอนก็จำเป็นจะต้องมีการประเมินผลเพื่อติดตามผลการปฏิบัติว่าได้ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และเพื่อสรุปหาคุณภาพของการดำเนินการสอนนั้นๆออกมา ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนจะขาดการวัดผลและประเมินผลไม่ได้ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อหาข้อบกพร่องและแก้ปัญหาให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและนำมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งการประเมินผลก็มีอยู่หลายวิธีด้วยกัน จึงถือเป็นหน้าที่สำคัญของครูผู้สอนที่จะต้องศึกษาเทคนิคและวิธีการต่างๆเหล่านั้นอย่างละเอียด ก่อนที่จะนำมาใช้ให้เหมาะกับเนื้อหาและผู้เรียน โดยต้องคำนึงให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเป็นสำคัญ สำหรับด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ญัฐสุภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้ให้แนวทางว่า ควรให้ผู้เรียนทำข้อสอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เช่น การนำตัวอย่างผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภทมาให้ชม และซักถาม ผู้เรียนว่าเป็นผ้าชนิดใด ชื่ออะไร เป็นผ้าทอในท้องถิ่นใด เป็นต้น

3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

นักศึกษามีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีประเด็นที่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ ในข้อที่ 5 เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์งานมรดกของชุมชนให้มีชีวิตโดยการเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์แบบยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของเนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว (2538) ที่ได้สรุปถึงบทบาทของสถาบันราชภัฏในการที่จะอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไว้ประการหนึ่งว่า เป็นผู้นำในการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันราชภัฏเป็นสถาบันการศึกษาหนึ่งที่มีหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541) และหน้าที่หลักอย่างหนึ่งของการศึกษาคือการถ่ายทอดคุณค่าของสังคมและพฤติกรรมของสังคมไปยังอนุชนและสมาชิกของสังคมโดยการอบรมสั่งสอนให้คนเห็นคุณค่า เกิดทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมและช่วยกันสืบต่อกันไป ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม (The Conservative Function of Education) ของสังคมให้แก่สมาชิกที่เกิดขึ้นใหม่ (Emile Durkheim อ้างถึงใน ถาวร เกิดเกียรติพงศ์, 2522) ส่วนประเด็นที่สำคัญรองลงมาคือ ในข้อที่ 1 สถาบันราชภัฏ, การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนอาจารย์และนักศึกษาเกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่สืบไป ดังที่ สุลักษณ์ ศรีบุรี (2536) ได้กล่าว

ถึงบทบาทของการศึกษาว่า การศึกษาเป็นการสร้างพื้นฐานที่ดีของตนเองและสังคม ผลที่สะท้อนตามมาก็คือ การ รู้คุณค่าในศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่ บรรพบุรุษได้สร้างสมไว้อย่างต่อเนื่องให้สืบทอดไปแก่เยาวชนลูกหลานอย่างไม่รู้จักจบสิ้น เช่นเดียวกับที่ เสวภา ไพทยรัตน์ (2538) ได้กล่าวถึงบทบาทของการศึกษาในด้านดังกล่าวไว้โดยสรุปว่า สถาบันการศึกษาทุกระดับนั้นเป็นแหล่งการให้ความรู้และหล่อหลอมบุคลิกภาพ การสร้างทัศนคติและจิตสำนึกที่ดี พร้อมการชี้นำบทบาทและหน้าที่ที่เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ นอกเหนือจากนั้นหลักสูตรของสถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนให้รู้จักท้องถิ่นของตนเอง ภูมิปัญญาของคนไทย การดำรงชีวิตแบบไทย และการเรียนรู้วัฒนธรรมไทย เพื่อเป็นหลักการในการปฏิบัติในฐานะผู้อนุรักษ์และรู้จัก เลือกสรรวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ซึ่งสถาบันราชภัฏแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วไปก็คือ การเป็นสถาบันเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (พนม พงษ์ไพบูลย์, 2543) สอดคล้องกับที่ วิจิตร จันทรากุล (อ้างถึงใน ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2540) ได้อธิบายแนวทางของการพัฒนาสถาบันราชภัฏให้สามารถทำหน้าที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นว่า จะต้องทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตตามความต้องการของท้องถิ่น ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนเพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของเนืออ่อน ขว้ทองเขียว (2538) ที่พบว่า บทบาทของสถาบันราชภัฏในการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านได้แก่ การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนและส่งเสริมกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ตลอดจนการผลิตบุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผลที่คาดหวังต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองนั้น ในส่วนที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์งานมรดกของชุมชนให้มีชีวิตโดยการเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์แบบยั่งยืน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผ้าพื้นเมืองของไทยเกิดการแพร่หลายและกลายเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่นนั้น น่าจะเป็นสิ่งที่ส่งผลให้ประชาชนเห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญดังกล่าว อันจะสามารถก่อให้เกิดการอนุรักษ์สืบต่อไป

ส่วนประเด็นที่นักศึกษาให้ความสำคัญรองลงมาก็คือ สถาบันราชภัฏ, การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนอาจารย์และนักศึกษาเกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่สืบไป ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกที่สำคัญทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่นั้นต้องอาศัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ โดยเฉพาะสถาบันราชภัฏซึ่งมีอุดมการณ์ที่ชัดเจนคือ การเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ทำหน้าที่ปกป้องรักษา ศึกษาและทำนุบำรุงเกี่ยวกับสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนจึงควรส่งเสริมและ

จัดกิจกรรมที่สอดคล้องและเชื้ออำนวยการนโยบายดังกล่าว ตลอดจนอาจารย์และนักศึกษาซึ่งถือเป็น บุคคลากรของท้องถิ่นนั้นควรตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่าของงานผ้าพื้นเมือง รวมทั้งเป็นผู้นำในการส่งเสริม การปลูกฝังความรู้ การสร้างทัศนคติและจิตสำนึกที่ดีเพื่อให้เยาวชนและคนในท้องถิ่นเกิดความรักความหวงแหนและร่วมกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้ดำรงอยู่สืบไป

สรุปได้ว่า สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันการศึกษาหนึ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดศิลปะท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย โดยมีลักษณะเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่น ซึ่งอุดมการณ์ของการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่นของสถาบันราชภัฏนั้นได้กล่าวไว้ อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 มาตรา 7 หมวด 1(บททั่วไป) ว่า “ให้สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้การบริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู” สถาบันราชภัฏ จึงแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วไปก็คือ มีจุดเน้นที่การสนองต่อการแก้ปัญหาของท้องถิ่น หรือเอาท้องถิ่นเป็นฐาน และการบูรณาการภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาต่างชาติมาใช้ อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังมีทำหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องตามความต้องการของท้องถิ่น จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่ ทำหน้าที่เป็นแหล่งให้ความรู้สำหรับประชาชนทั่วไป ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาของท้องถิ่น

2.1.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ ผ้าพื้นเมืองของไทยในการจัดการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา

จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของนักศึกษา พบว่ามีประเด็นที่สำคัญในแต่ละ ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน

ด้านผู้สอนและผู้เรียน ในเรื่องคุณลักษณะของผู้สอน ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ขั้นตอนการผลิตตลอดจนวิธีการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน และผ้าพื้นเมืองเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉรา ทองพลาย (2530) ที่ได้เสนอแนะ ถึงวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้โดยสรุปว่า ครูควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับแก่นสารของ วัฒนธรรมพื้นบ้านให้เข้าใจ และควรเป็นไปด้วยความรอบคอบ ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อนำ มาถ่ายทอดให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียน เช่นเดียวกับงานวิจัยของสน วัฒนสิน

(2544) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ครูศิลปศึกษาควรศึกษาศิลปะพื้นบ้านให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนทำการสอน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในศิลปะพื้นบ้าน อันจะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ส่วนในเรื่องคุณลักษณะของผู้เรียน ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีความสนใจและชื่นชอบในเรื่องศิลปะพื้นบ้านและผ้าพื้นเมืองเป็นพิเศษ ดังที่ อภรณ์ใจเที่ยง (2537) ได้กล่าวไว้ในหลักการเรียนรู้ข้อหนึ่งว่า ถ้าผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนถนัด ตรงกับความสามารถและความสนใจ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี เช่นเดียวกับที่ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2544) ได้กล่าวไว้ว่า การที่ผู้เรียนสนใจวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้เรียนบังเกิดความมุ่งมั่นที่จะศึกษาเล่าเรียนในวิชานั้นให้สำเร็จ

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ด้านการจัดการเรียนการสอน ในเรื่องของการกำหนดวัตถุประสงค์ ให้ข้อเสนอแนะว่า เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ในลักษณะดังกล่าวนอกจากจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองแล้ว สิ่งตามมาก็คือ ทำให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ดังที่ บลูม และคณะ (Bloom, 1956 ; Krathwohl, Bloom and Masia, 1956 อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2542) ได้กล่าวว่า พุทธิพิสัย หรือความรู้ความเข้าใจ (Cognitive domain) เป็นด้านที่เน้นความจำ การจดจำ และสามารถนึกย้อนนำเอาสิ่งที่เรียนไปแล้วกลับมาใหม่ เพื่อที่จะใช้ได้อีกในภายหลัง หมายถึงถึงเขาวินิจฉัยปัญหาในการแก้ปัญหา ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การที่บุคคลสามารถพิจารณาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วเปลี่ยนแปลงระบบวิธีการวัสดุที่ใช้อยู่เดิมเสียใหม่เพื่อแก้ปัญหานั้นๆ จุดมุ่งหมายในด้านนี้มีหลายระดับหลายขั้นตอน ตั้งแต่ความสามารถในการจำสิ่งที่เรียนไปแล้วไปจนถึงระดับที่สูงขึ้น เช่น การสร้างสรรค์หรือนำเอาความคิดที่ได้จากการเรียนรู้ไปแล้วมาผสมผสานให้เกิดความคิดใหม่ๆขึ้น วัตถุประสงค์ทางการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในด้านนี้

ส่วนในเรื่องของการดำเนินการสอน ในด้านการคัดเลือกเนื้อหา ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของอาจารย์ ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) ได้เสนอแนะว่า เนื้อหาสาระที่จะให้เด็กได้เรียนจะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของชีวิตและชุมชน ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการคัดเลือกเนื้อหาในลักษณะดังกล่าวก็เพื่อให้ตรงตามปรัชญาของสถาบันราชภัฏที่มีนโยบายหลักว่า มุ่งเป็นมหาวิทยาลัยในภูมิภาค มุ่งให้สถาบันราชภัฏต้องผูกพันกับท้องถิ่นอย่างเหนียวแน่น ต้องรู้จักข้อมูลปัญหาของท้องถิ่นเป็น อย่างดี พอที่จะโยงเอาสาระของวิชาด้วยการจัดการศึกษาและ กิจกรรมทั้งปวงให้สามารถนำไปบูรณาการกับข้อมูลปัญหาของท้องถิ่น และสามารถช่วยแก้ปัญหาของท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล

จากภายนอกให้เกิดปัญหาที่เหมาะสม นำไปสู่การแก้ปัญหาของกลุ่มคนและท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์, 2544) ประเด็นต่อมาคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดทัศนศึกษาออกสถานที่ตามแหล่งทอผ้าในท้องถิ่น ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจัดทัศนศึกษาออกสถานที่นั้นจะสามารถทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหนและภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมือง ซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ดังที่ ดังที่ อุบล ตูจินดา (2532) ได้กล่าวว่า วิธีสอนศิลปะโดยการศึกษานอกสถานที่ หมายถึง การสอนที่ผู้สอนนำผู้เรียนไปนอกโรงเรียนเพื่อศึกษาศิลปะในสถานที่ต่างๆ เรียกว่า ทัศนศึกษาออกสถานที่ (Field Trip) นับว่าเป็นการสอนที่มีคุณค่ามากอย่างหนึ่งในการเรียนศิลปะเพราะเป็นการได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Robert E. King (1978) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยวิธีการจัดทัศนศึกษาร่วมกับการสอนในชั้นเรียนปกตินั้น ผู้เรียนจะสามารถมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีเจตคติไปในทางที่ดีขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สุวรรณา ฤทธิมนตรี (2535) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทยนั้นควรให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด โดนเน้นให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้ง เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย และตระหนักต่อปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและงานวิจัยของ วิไลวรรณ มีสุวรรณ (2540) ที่พบว่า การปฏิบัติดังกล่าวจะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหนและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนมากยิ่งขึ้น เพราะเน้นประสบการณ์ตรง และประเด็นสุดท้ายคือ สื่อการเรียนการสอน ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีตัวอย่างผลงานผ้าพื้นเมือง ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การใช้สื่อของจริงในลักษณะดังกล่าวจะสามารถส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบและลักษณะของผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภทได้ดีและชัดเจนยิ่งขึ้น ดังที่ วุฒิวัฒน์สิน (2541) ได้กล่าวไว้ว่า ของจริงถือเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่งที่ดีที่สุด หากเป็นไปได้ในการสอนศิลปะทุกจุดประสงค์ ถ้าต้องการให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ควรจัดให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับของจริง ซึ่งสุพิน บุญชูวงศ์ (2538) ได้กล่าวถึงลักษณะการสอนที่ดีไว้ในข้อหนึ่งว่า มีการใช้สื่อการสอน ได้แก่สื่อการสอนจำพวกวัสดุทัศนวัสดุต่างๆเพื่อเร้าความสนใจ หรือช่วยให้ นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายด้วย

และในเรื่องของการวัดและประเมินผล ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรวัดและประเมินผลจากความรู้ความเข้าใจในเรื่องผ้าพื้นเมืองและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง โดยการทดสอบในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การวัดและประเมินผลในลักษณะดังกล่าวจะสามารถทำให้ทราบว่าผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองมากน้อยเพียงใด และบรรลุผลตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองหรือไม่

ซึ่ง ญัฎฐภัทร จันทวิช (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2545) ได้ให้แนวทางว่า ควรให้ผู้เรียนทำข้อสอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เช่น การนำตัวอย่างผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภทมาให้ชม และซักถามผู้เรียนว่าเป็นผ้าชนิดใด ชื่ออะไร เป็นผ้าทอในท้องถิ่นใด เป็นต้น

3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย

ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ให้ข้อเสนอแนะว่า ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า เกิดความหวงแหนและร่วมมือกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของอาจารย์ ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการคาดหวังในลักษณะดังกล่าวอาจเนื่องมาจากแนวทางของสถาบันราชภัฏนั้นได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นจึงต้องทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตตามความต้องการของท้องถิ่น ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนเพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่น บัณฑิตจากสถาบันราชภัฏจึงเป็นเสมือนบุคลากรในท้องถิ่น ศึกษาและนำความรู้สู่ภูมิภาคของตน เป็นเสมือนผู้นำความรู้ พินิจและชี้ให้เห็นคุณค่ากับบุคคลในท้องถิ่น (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2534) อีกทั้งจากจุดประสงค์เฉพาะของโปรแกรมศิลปศึกษาในข้อหกได้กล่าวไว้ว่า “เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนามรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมอันดีของชาติ” (สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญาตรี, 2543) ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น อันจะนำไปสู่การเกิดประโยชน์แก่มรดกของชาติ และยังมีส่วนทำให้ผู้เรียนรู้จักพัฒนาเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์มรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมเหล่านั้นต่อไปได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับอาจารย์ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน

1. อาจารย์ควรศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับงานศิลปะท้องถิ่นและผ้าพื้นเมืองอย่างถ่องแท้ก่อนทำการสอน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในคุณค่าและตระหนักในความสำคัญของงานศิลปะท้องถิ่นและผ้าพื้นเมือง อันจะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่ตัวผู้เรียนมากที่สุด
2. อาจารย์ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบ โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์จริงหรือประสบการณ์ตรง เช่น การศึกษานอกสถานที่หรือทัศนศึกษา เนื่องจากเป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถรับรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ได้เข้าไปอยู่ในสถานการณ์จริงและได้สัมผัสด้วยตนเอง
3. อาจารย์ควรปลูกฝังและเน้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของงานผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยพยายามสอดแทรกในรายวิชาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการซึบซับ เกิดทัศนคติและมีจิตสำนึกที่ดี อันจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองได้ เพื่อทำหน้าที่เผยแพร่ให้ความรู้แก่เยาวชนและคนในท้องถิ่นต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันราชภัฏ

1. ในการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ ควรเปิดรายวิชาการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ซึ่งอาจจัดเป็นวิชาเลือกเสรีสำหรับนักศึกษาที่สนใจในเรื่องดังกล่าว
2. ควรส่งเสริมให้คณาจารย์ของสถาบันราชภัฏได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการอนุรักษ์และสืบทอดงานผ้าพื้นเมือง โดยการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้ประเภทต่างๆ เพื่อนำประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
3. ควรสนับสนุนให้อาจารย์และนักศึกษามีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นทั้งของภาครัฐและเอกชน
4. ควรให้การสนับสนุน ร่วมมือ และประสานงานกับประชาชน ประชาชนท้องถิ่นและหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ในการที่จะช่วยกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองและงานศิลปะท้องถิ่นในแขนงอื่นๆ

5. ควรส่งเสริมการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง รวมทั้งงานมรดกของชุมชนประเภทอื่นๆ ให้มีชีวิต โดยการเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์แบบยั่งยืน
6. สถาบันราชภัฏควรเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ในการนำเสนอเรื่องราวสาระที่เกี่ยวกับคุณค่าและการอนุรักษ์มรดกของชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์งานศิลปะท้องถิ่นแขนงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาในระดับอื่นๆ
2. ควรมีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์และสืบทอดงานผ้าพื้นเมือง ตลอดจนศิลปะท้องถิ่นในแขนงอื่นๆ อย่างเป็นแบบแผน
3. ควรศึกษาวิจัยถึงผลกระทบจากสาเหตุต่างๆ ที่มีต่อผ้าพื้นเมืองของไทยในปัจจุบัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมล รอดคล้าย. 2525. ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของครูในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรอุณา เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา. (ม.ป.ป). สิ่งทอไทย. กรุงเทพมหานคร : เดอะลิเบอร์ตีเรเตอร์ จำกัด.

กฤษณา วงษาสันต์. 2542. วิถีไทย. กรุงเทพมหานคร : เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.

ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. 2535. มองการศึกษา : เส้นทางที่เท่าเทียมของคนไทย.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กานดา พูนลาภทวี. 2528. การประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาครุศาสตร์ เทคโนโลยี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

กาญจนา เกียรติประวัติ. 2524. วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน. มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.

กาญจนา คุณารักษ์. 2543. พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร. เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2535. "เทอดหัตถา" สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

พระบรมราชินีนาถกับงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านไทย.

กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์พลชัย.

กิดานันท์ มลิทอง. 2531. เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิดานันท์ มลิทอง. 2536. เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเรสไพเรดกส์.

เกษร ธิตะจारी. 2542. การสอนศิลปะในระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาศิลปศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกษร ธิตะจारी. (ม.ป.ป). การสอนศิลปะในระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชา

ศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกษร ธิตะจारी. 2542. ศิลปะขั้นนำ. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา).

เกษร ธิตะจารี. 2543. กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โกวิท ประวาลพุกษ์ และสมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์. 2523. การประเมินในชั้นเรียน.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.

ไชแสง สุขวัฒน์. 2530. การอนุรักษ์โบราณสถานและงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทาง
วัฒนธรรม. ใน เอกสารประกอบการบรรยายสัมมนาการอนุรักษ์โบราณสถาน ในฐานะ
เป็นหลักฐานทางวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร ท่าพระ.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2523. การศึกษาและการเสริมสร้างวัฒนธรรม.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2539. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8
(2540-2544). กรุงเทพมหานคร : อรรถผลการพิมพ์.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2541. แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัด
การศึกษา. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี จำกัด.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2523. คู่มือปฏิบัติการวัฒนธรรมพื้นบ้าน.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2529. นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ และแนวทางใน
การรักษาส่งเสริมพัฒนาวัฒนธรรม พ.ศ.2529. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2537. ผ้าไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. 2525. การศึกษากับการสืบทอดและการเสริมสร้างวัฒนธรรม.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. 2526. การประยุกต์ศาสนาและปรัชญา เพื่อการพัฒนาชีวิตและสังคมไทย.
กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.

จำเนียร ศิลปวานิช. 2538. หลักและวิธีการสอน. นนทบุรี : เจริญรุ่งเรืองการพิมพ์.

จำรัส น้อยแสงสี. 2520. คู่มือการศึกษาเทคนิคและวิธีสอนของครู. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
วิทยาการ.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คณะครุศาสตร์, ภาควิชาสารัตถศึกษา. 2526. บทบาทของการศึกษา
ในการสร้างเสริมวัฒนธรรมไทย. ใน รายงานการสัมมนาวิชาพื้นฐานการศึกษา.
กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (วันที่ 13 กันยายน 2536).

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์. ศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา. ระบบสืบค้นข้อมูลจากฐานวิทยานิพนธ์ไทย (ออนไลน์). ศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. แหล่งที่มา : <http://libb.edu.chula.ac.th> (2 สิงหาคม 2544)
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539. การพัฒนาหลักสูตร : หลักสูตรและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : อลินเพลส.
- ฉันทนา จรุงวิทย์. 2520. ศิลปะพื้นบ้าน. ใน อำนาจ เย็นสบาย (บรรณาธิการ), สุนทรียภาพ, หน้า 104-116. เอกสารการนิเทศการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศน์กรมการฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญธรรม.
- เฉลียว มณีเลิศ. 2528. บทบาทของการศึกษาในการพัฒนาวัฒนธรรม. วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 20,1(ตุลาคม-พฤศจิกายน) : 17-35.
- ชนิดา ตั้งถาวรสิริกุล. 2537. ลวดลายผ้า : สัญลักษณ์ของลาวเวียง (จันท). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชนิดา รัชทรัพย์เมือง. 2531. สังคมวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชำนาญ แก้วคะตา. 2526. ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยภาคตะวันออก เชียงเหนือในการอนุรักษ์สืบทอดคติชาวบ้านอีสาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชิต แก้วเพ็ง. 2532. การศึกษาบทบาทของครูในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก เรื่อง การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชีรวัดณ์ นิจนตร. 2528. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- เชียรศรี วิวิธศิริ. 2530. การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน : เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทองคำดี ปรางค์วัฒนากุล และ แพทรีเซีย ซีสแมน แน่นหนา. 2536. นิทรรศการ ผ้าเอเซีย : มรดกร่วมทางวัฒนธรรม. ใน ผ้าเอเซีย : มรดกร่วมทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ทิตนา เขมมณี. 2526. หลักและแนวปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

- ทองเอื้อน อภินทรมิต. 2534. การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ชายฝั่งตะวันออก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพศิริ สุขโสภาและคณะ. 2523. การศึกษากับศิลปพื้นบ้าน. วารสารศึกษาศาสตร์ (กรกฎาคม-กันยายน) : 69-81.
- ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. 2534. จุดหมายสำหรับการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตร : แนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธีรศักดิ์ อัครบวร. 2540. กิจกรรมการศึกษาเพื่อท้องถิ่น : การศึกษาเพื่อทรัพยากรมนุษย์. ภูเก็ต : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏภูเก็ต.
- ธำรง บัวศรี. 2532. ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เอร่าวัฒนาการพิมพ์.
- ฐานิศ กุลขจรพันธ์. 2539 แนวทางการอนุรักษ์ผ้าฝ้ายทอมือที่ย้อมด้วยวัสดุจากธรรมชาติ : กรณีศึกษาอำเภอจอมทองและอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฐิระ ประवालพุกษ์. ที่ปรึกษาฝ่ายวิชาการและหลักสูตร สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2544.
- ถาวร เกิดเกียรติพงศ์. 2522. สังคมวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : เอร่าวัฒนาการพิมพ์.
- นิคม ทาแดง. 2523. การศึกษากับวัฒนธรรมในชุมชน. ใน การศึกษากับชีวิตและชุมชน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นิยม ออไอศูรย์. 2538. การศึกษาศิลปะทอผ้าของกลุ่มชนไทยทรงดำในจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนื่ออ่อน ขรัวทองเขียว. 2538. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2537. การพัฒนาการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ประคอง กรรณสูตร. 2538. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ประมาณ สะกิมี่. 2535. สื่อการสอน. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 12 สิงหาคม 2535. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประภัสสร วงศ์วรรณ. 2531. หลักและวิธีการสอน 241-301. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา.
- ปราณี วงษ์เทศ. 2527. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน : ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม. วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 ก.ย. : 8-24.
- ปฤถต์ แสงสว่าง. 2541. การศึกษาคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ ปูนปั้นและนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต ในสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์. 1993. การนิเทศการสอน. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. 2525. มานุษยวิทยากับการศึกษาคหิชาชาวบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ และคณะ. 2535. ปริทรรศน์วัฒนธรรมผ้าไทยและจักสานงานศิลป์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- พงศ์ศิริ นาคพงศ์. 2536. อันเนื่องมาจากลวดลายและสีเส้นบนผืนผ้าไทยพื้นเมืองในภาคกลาง. ใน ผ้าไทย : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต : สัมมนาทางวิชาการ. (ม.ป.ท.).
- พนม พงษ์ไพบูลย์. การปฏิรูปสถาบันราชภัฏเพื่อให้เป็นสถาบันเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (ออนไลน์). สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2543. แหล่งที่มา : <http://www.rajabhat.go.th> (25 กรกฎาคม 2544)
- พนัส หันนาคินทร์. 2526. การสอนค่านิยมและจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิชเนศ.
- พยนต์ เตียมสำอางค์. 2527. ความคิดเห็นของนักศึกษาวิทยาลัยครุภาคตะวันตกที่มีต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาคศึกษารัตนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพชรวิ ไวยโรจน์. 2530. ปัญหาของครูสังคมศึกษาในการพัฒนาเจตคติต่อการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาคศึกษามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พียาลิน สาริยา. 2542. การศึกษาคำรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทัศนศิลป์พื้นบ้านของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครราชสีมา. รายงานการวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.

- แพทรีเซีย ซีสมแมน แน่นหนา และวิถี พานิชพันธ์. 2536. สายใยแห่งวัฒนธรรมไทในศิลปะบน
ผืนผ้า. ใน ผ้าเอเชีย : มรดกร่วมทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์
พับลิชชิ่ง.
- ไพฑูริย์ สีนลาร์ตน์. 2523. หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :
ไทยวัฒนาพานิช.
- ไพฑูริย์ สีนลาร์ตน์. 2523. การสอนระดับอุดมศึกษา. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาอาจารย์
เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพทางการเรียนการสอน. (อัดสำเนา).
- ไพฑูริย์ สีนลาร์ตน์. 2528. ประมวลบทความทางวิชาการ เทคนิคการสอน.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพฑูริย์ สีนลาร์ตน์. 2543. เทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา. สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา
ทบวงมหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- ยนต์ ชุ่มจิต. 2526. ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- ภัทรา นิคมานนท์. 2538. การประเมินผลการเรียน. กรุงเทพมหานคร : อักษรภาพิพัฒนา.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. โครงการพัฒนาผ้าพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศ. 2444.
ผ้าทอพื้นเมือง : การสำรวจผู้ผลิตทั่วประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มนตรี แย้มกสิกร. 2526. เอกสารประกอบการสอนการใช้เทคโนโลยีทางการสอนในห้องเรียน.
สงขลา : ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2524. พัฒนศึกษา. เอกสารการสอนชุดวิชา สาขาวิชา
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ไมตรี เกตุขาว. 2540. การศึกษาลวดลายผ้าตีนจกในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- มะลิฉัตร เอื้ออนันท์. 2542. ศิลปศึกษา : ความเป็นมา ปรัชญา หลักการ วิวัฒนาการด้าน
หลักสูตร ทฤษฎี การเรียนการสอนและการค้นคว้าวิจัย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ตำราและ
เอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มโน พิสุทธิรัตนานนท์. (2539). เอกสารประกอบการสอน วิชาศิลปะพื้นบ้าน. สงขลา : ภาควิชา
ทัศนศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.
- มูลนิธิช่างศิลป์ไทย. 2538. รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร :
ด้านสุทธาการพิมพ์.

- ยนต์ ชุมจิต. 2526. ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- รัชพล ปัญญาพิบูลย์. 2537. กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยทรงดำ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษาจากระบบ คณะศึกษาศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2538. พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525.
กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- เรือง เจริญชัย. 2529. มอการศึกษา. วารสารการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 20 (สิงหาคม-กันยายน)
: 5-7.
- เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์. 2544. ราชภัฏ : มหาวิทยาลัยของประชาชน. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์มติชน.
- ลักขณา เรขาศิลา. 2526. บทบาทของวิทยาลัยครูในเขตภาคกลางที่มีต่อการทำนุบำรุงวัฒนธรรม
ของชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลักขณา อินทะจักร. (2529) การจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ตามการรับรู้ของผู้บริหาร ครู
และนักเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลำพอง บุญช่วย. 2524. การสอนเชิงระบบ. นนทบุรี : ชัยศิริการพิมพ์.
- เลขาธิการวุฒิสภา, สำนักงาน. 2541. นิติบัญญัติฉบับที่ 20 : พระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ.
2538. กรุงเทพมหานคร : กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- วราภรณ์ ศุนาลัย. 2535. หลักสูตรและหลักการสอน. กรุงเทพมหานคร : สามิตรการพิมพ์.
- วรรณภา วุฒฑะกุล และยุรรัตน์ พันธุ์ยุรา. (ม.ป.ป.). รายงานการวิจัย เรื่อง ผ้าทอกับวิถีชีวิต
ชาวไทย. (ม.ป.ท.).
- วรรณภา วุฒฑะกุล. 2538. ผ้าทอกับวิถีชีวิตชาวไทยยวน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคูบัว
อำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี. ใน รายงานการวิจัยคณะครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณณี มณฑารักษ์. 2534. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทยของนักศึกษาระดับ
ปริญญาตรี คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2544. การพัฒนาการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษา
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วรวิทย์ องศ์ครุฑรักษา. 2536. กระบวนการถ่ายทอดศิลปะการปักผ้าของชาวเขาเผ่าเย้าบ้านห้วยแม่ซ้าย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาสนา ชาวหา. 2533. สื่อการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- วิจิตร ศรีสอ้าน. 2522. สังคมศาสตร์ที่เกี่ยวกับการศึกษา. วารสารสังคมศาสตร์กับการศึกษา (12 กุมภาพันธ์) : 18-22.
- วิจิต ลือพีช. 2531. การศึกษาบทบาทของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดปราจีนบุรี ที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2537. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สวีริยาสาน.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2525. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทย. วารสารสังเคราะห์ ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (ตุลาคม-มกราคม) : 93-100.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2527. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปณายา.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2530. ผ้าไทย : พัฒนาการทางอุตสาหกรรมและสังคม. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2532. ศิลปหัตถกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธากาการพิมพ์.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2535. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2536. มรดกพื้นบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2544. ศิลปะพื้นบ้าน. ใน เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง "ศิลปะพื้นบ้าน". คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูลย์. 2520. ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูลย์. 2534. ความเข้าใจศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิไลวรรณ มีสุวรรณค์. 2540. การศึกษากำหนดวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระ บำรุงรักษ์. 2525. การศึกษากับการพัฒนาวัฒนธรรมสมัยรัตนโกสินทร์ 200 ปี. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

- วีระ บำรุงรักษ์. 2526. นโยบายและแผนปฏิบัติงานในด้านวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติโดยใช้การศึกษานอกโรงเรียนเป็นสื่อ. ใน รายงานการสัมมนาวิชาพื้นฐานการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระ บำรุงรักษ์. 2528. การพัฒนาวัฒนธรรมไทยในศตวรรษใหม่. กรุงเทพมหานคร : เอราวัณการพิมพ์.
- วัฒน์ จุฑะวิภาต. 2537. ศิลปะพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กล้วยน้ำไทย.
- วัฒน์ จุฑะวิภาต. 2537. ศิลปะพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิค.
- วุฒิ วัฒนสิน. 2541. ศิลปะระดับมัธยมศึกษา. ปัตตานี : แผนกวิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ศูนย์ข้อมูลเมืองโบราณ. 2534 . รายงานผ้าไท : ลีกลงไปในลวดลายและสีสัน. เมืองโบราณ ฉบับที่ 3 ปีที่ 17 (ก.ค.-ก.ย.) : 132-135.
- ศิลปากร, กรม. 2529 . การอนุรักษ์ในแง่วิชา. โบราณ ฉบับที่ 4 ปีที่ 6 (เม.ย.-พ.ค.) : 16-20.
- ศิลปากร, กรม. 2531. การอนุรักษ์มรดกไทยกับ 77 ปีแห่งการสถาปนากรมศิลปากร. กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- ศิลปากร, กรม. 2532. ศิลปะและหัตถกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พรินติ้งกรุ๊ป.
- ศิลปากร, กรม. 2539. การดูแลรักษาศิลปโบราณวัตถุ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิลปากร, กรม. 2540. ผ้าพื้นเมืองอีสาน. (บทสรุป : ณีฐฎภัทร จันทวิช) กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน. 2541. แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ.2540-2544). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม13. 2532. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม15. 2534. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม16. 2535. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม19. 2538. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม21. 2540. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- สงัด อุทรานันท์. 2532. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาร สาระทศนันท์. 2543. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน. วารสารวัฒนธรรมไทย. ปีที่ 38 (ธันวาคม 2543-มกราคม 2544) : 15-18.

สธน วิจารณ์ตระกูล. 2526. บทบาทของวิทยาลัยครูในเขตภาคกลางที่มีต่อการทำนุบำรุงวัฒนธรรมของชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. 2538. การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม. ฉบับพิเศษ กันยายน : 7-8.

สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2543. หลักสูตรสถาบันราชภัฏ พุทธศักราช 2543 สาขาวิชาการศึกษา. (ม.ป.ท.). (อัคราเน).

สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2543 รหัสและคำอธิบายรายวิชา หลักสูตรสถาบันราชภัฏ พุทธศักราช 2543. เล่มที่ 1/2. (ม.ป.ท.). (อัคราเน).

สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. กระบวนการทัศน์ใหม่ของราชภัฏ (ออนไลน์). สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2544. แหล่งที่มา : <http://www.rajabhat.go.th> (20 พฤศจิกายน 2544)

สมใจ ทองเรือง. 2538. กศน.กับการถ่ายทอดวัฒนธรรม. วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

สมหวัง คงประยูร. 2524. ศิลปะพื้นบ้าน. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ส่งเสริมธุรกิจ.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2525. การวัดและประเมินผลทางการศึกษา. ใน สรุปการอภิปรายเรื่อง บนเส้นทางการพัฒนาศิลปศึกษา. ลพบุรี : ศูนย์การพิมพ์วิทยาลัยครูเทพสตรี. หน้า 44-45.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2535. หลักการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตร Mini M. ED สำหรับอาจารย์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ สามพราน จ.นครปฐม.

สมบูรณ์ ชิตพงศ์. 2530. การประเมินผลการเรียน. ใน รายงานการสัมมนาเรื่อง การสอนในระดับ อุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัยและสมาคมอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย.

สมบูรณ์ สงวนญาติ. 2535. เทคโนโลยีทางการเรียนการสอน. ตำราเอกสารวิชาการ ฉบับที่ 41 ภาคพัฒนาตำราและเอกสารทางวิชาการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.

สัมฤทธิ์ เพชรคง. 2543. การศึกษาระบบการเรียนการสอนวิชาจิตกรรม สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สันต์ ธรรมบำรุง. 2526. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

สันติภาพ เจนกระบวนหัด, เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, ทรงวิทย์ ดลประสิทธิ์ และสุจิตต์ วงษ์เทศ.

2524. คำประกาศของศิลปินวัฒนธรรม. ศิลปินวัฒนธรรม ปีที่ 2 ฉบับที่ 16 : หน้าพิเศษ.

ลำลี ทองธิว. 2528. ระบบการพัฒนาหลักสูตร ใน ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (บรรณานุกรม). การพัฒนาหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : หน่วยพัฒนาคณาจารย์ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 1-17.

สิทธิชัย ธาดานิติ. 2524. การศึกษากับสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สุจิตต์ เพียรชอบ. 2514. บทบาทของครูในสังคม. วารสารครูศาสตร์ 1 (มิ.ย.-ก.ย.) : หน้า 108-117.

สุจิตต์ บัวพิมพ์. 2529. การศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านในสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรพันธ์ พันศรีวงษ์. 2538. วิถีสอน. ปทุมธานี : สกายบุ๊กส์.

สุพิน บุญชูวงศ์. 2538. หลักการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายเอกสารตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

สุพิศวง ธรรมพันทา. 2532. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : ดี ดี บุ๊คสโตร์.

สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์. 2537. วงจรรศพ์ในวัฒนธรรมการทอผ้าของไทยพวน. ใน ผ้าไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สุมน อมรวิวัฒน์. 2531. เอกสารประกอบการสอนวิชาสัมมนาการประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุมาลย์ ไหม้ส. 2525. ผ้าพื้นเมือง. เอกสารวิชาการหมายเลข 34 สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (ม.ป.ท.).

สุมิตร คุณานุกร. 2518. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

สุเทพ การุณดิษฐ์จร. 2526. บทบาทของการศึกษาในการพัฒนาวัฒนธรรม. วารสารพวงแสง ฉบับที่ 5 (มิถุนายน) : 34-39.

สุลักษณ์ ศรีบุรี. 2530. การประเมินผลศิลปศึกษา. ใน สรุปการอภิปรายเรื่อง บนเส้นทาง การพัฒนาศิลปศึกษา. ลพบุรี : ศูนย์การพิมพ์วิทยาลัยครูเทพสตรี.

สุลักษณ์ ศรีบุรี. 2536. คุณค่าของศิลปะจากทัศนะของบุคคลต่างๆ. วารสารครูศาสตร์ ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (ก.ค.-ก.ย.) : 51-63.

สุวรรณภา ฤทธิมนตรี. 2535. สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออนุรักษ์ วัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เสฐียรโกเศศ. (นามแฝง) 2515. ศิลปสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร.
- เสริมศรี ไชยศร. 2526. ระบบหลักสูตร-การสอน. เชียงใหม่ : พระสิงห์การพิมพ์.
- เสริมศรี ไชยศร. 2528. ระบบหลักสูตรและการสอน. เชียงใหม่ : พระสิงห์การพิมพ์.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. 2535. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไชน่เต็ดโปรดักชั่น.
- เสาวภา ไพทยรัตน์. 2539. สถาบันราชภัฏ : บทบาทการสนับสนุนเพื่อการอนุรักษ์มรดกโลก.
วารสารวิชาการอุดมศึกษา. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (กันยายน-ธันวาคม).
- อนุমানราชธน, พระยา. 2515. วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บรรณาคาร.
- อนุমানราชธน, พระยา. 2516. วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆของไทย. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์คลังวิทยา.
- อนุমানราชธน, พระยา. 2524. วัฒนธรรมเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร :
ราชบัณฑิตยสถานการพิมพ์.
- อภัย นาคคง. 2526. ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านและการบำรุงรักษา. วัฒนธรรมไทย 3
(มีนาคม) : 66-77.
- อะคิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. 2522. มานุษยวิทยากับการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อุดม สมพร. 2540. ผ้าจกไท-ยวน ราชบุรี : รายงานการศึกษาเชิงวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- อุบล ตูจันดา. 2532. หลักและวิธีสอนศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- เอกชัย สุนทรพงศ์และเสาวนิตย์ แสงวิเชียร. 2529. ความงามสุนทรียศาสตร์สำหรับผู้ใฝ่รู้.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- เอกวิทย์ ณ ถกลาง. 2534. เพื่อความเข้าใจวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ.
- อัจฉรา ทองปลาย. 2530. บทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา
เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. 2537. หลักการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. 2540. หลักการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- อารี สุทธิพันธ์. 2528. ศิลปพื้นบ้านดีเด่น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.

อำไพ ตีรณสาร. 2530. การวัดและการประเมินผลทางศิลปศึกษา. ใน เอกสารสรุปการอภิปราย
เรื่องบนเส้นทางพัฒนาศิลปศึกษา. หน้า 60-62. ลพบุรี : ศูนย์การพิมพ์
วิทยาลัยครูเทพสตรี.

อุทุมพร จามรมาน. 2530. การวัดและประเมินผลการเรียนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร :
โครงการตำราวิทยาศาสตร์อุตสาหกรรม.

อำไพ มหาสิทธิ์ระกุล. 2525. การทดลองถ่ายถอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นใน
จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

เซอร์เบิร์ต ริด. 2530. ความหมายของศิลปะ. แปลโดย กิติมา อมรทัต. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ภาษาอังกฤษ

Alexander-Minister, Rae. 1982. Boundary living : Black and White Students and Adults
Study their Community through and Ethnographic Ethnohistoric Perspective.
Dissertation Abstracts International. 42(April) : 4262-A.

Beauchamp, Georege A. 1975. Curriculum Theory. Wilmette, Illinois : Press.

Chapman, Laura H. 1978. Approaches to Art in Education. U.S.A.Harcourt Brace
Jovanovich.

Costin, Cathy Lynne. (n.d.) Legal and Policy Issues in the Protection of Cultural Heritage
in South Asia and the Pacific in Magaret G,H,MacLean (ed), Cultural Heritage in
South Asia and the Pacific : Conversation and Policy. pp.37-46. The Getty
Conversation Institute.

Gagne, Robert M. and Briggs, leslie J. 1974. Principles of Instructional Design.
New York : Holt Rinehart.

Gagne, RH. 1974. Essentials of Learning for Instruction. Hinsdale : The Dryder.

Glasser, R. 1962. Teaching machine and Program Learning II. Pittsburgh : University
of Pittsburgh Press.

Gerlach, Vernon S. and Donald P. Ely. 1971. Teaching and Media : A Systematic
Approach. Englewood Cliffs. New Jersey : Prentice Hall.

- Good, C.V. 1973. Dictionary of Education : Prepared under the Auspices of Phi Delta Kappa. C.V. Good, ed. W.R. Menkel, assistant editor. 3 ed. New York : Mc Graw – Hill Book.
- Gordon, Kristin Goranson. 1983. A theoretical model for teaching folk art in the art education setting. University of oregon.
- Hyman, R.T. 1971. Contemporary thoughts on Teaching.
- Kolar and Walter W. 1979. Bulgarians : Arts and Crafts. DIALOG File 1 : ERIC-69-92/NOV 1991.
- Leesuwan, Viboon. 1985. Thai Art : Past and Present. American Press.
- Maddowell, K.R. 1982. Folk Art Study in Higher Education in North America. Doctors Thesis, The University of Michigan.
- Paston, Herbert S. 1973. Learning to teaching art. London : Professional Educator.
- Robert E. King. 1978. "The Impact on Knowledge, Attitude and Achievement Motivation Scores of Various Sequences of Field Trip and Classroom Instruction Using Selected Energy Education Concepts." Dissertation Abstracts International. 7(February) : 4116-A.
- Taba, Hilda. 1962. Curriculum Development : Theory and Practice. New York : Brace&World.
- Tahaza, Khalil Nemer. 1989. A Theoretical Model for Preserving The Jodanian Traditional Folk Handicrafts through Art Education. Dissertation Abstracts International. A 49/08 Feb.
- Wittich, W.A., and Schuller, C.F. 1967. Audio Visual Material, Their Nature and Use. 3rded. New York : Harper and Brothers.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
หนังสือขอความร่วมมือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ทม.0302(2770.0603)2294

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

24 กันยายน 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน รองผู้อำนวยการสถาบันไทยคดีศึกษา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวพรเพ็ญ พุทธิ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ" โดยมี รองศาสตราจารย์ปิยะชาติ แสงอรุณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

ที่ ทม.0302(2700.0603)2297

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

24 กันยายน 2545

เรื่อง ขออนุญาตทดลองใช้เครื่องมือวิจัย

เรียน คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวพรเพ็ญ พุดติ นิสิตชั้นปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ" โดยมี รองศาสตราจารย์ปิยะชาติ แสงอรุณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องทดลองใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม กับอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน และนักศึกษาคณะศิลปกรรมศาสตร์ ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวพรเพ็ญ พุดติ ได้ทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

ที่ ทม.0302(2770.0603)2835

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

21 พฤศจิกายน 2545

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน คณบดีคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวพรเพ็ญ พุดติ นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ" โดยมี รองศาสตราจารย์ปิยะชาติ แสงอรุณ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสอบถาม กับอาจารย์สอนศิลปพื้นบ้าน และนักศึกษาชั้นปีที่ 3-4 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานใน รายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวพรเพ็ญ พุดติ ได้ทำการเก็บข้อมูล วิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

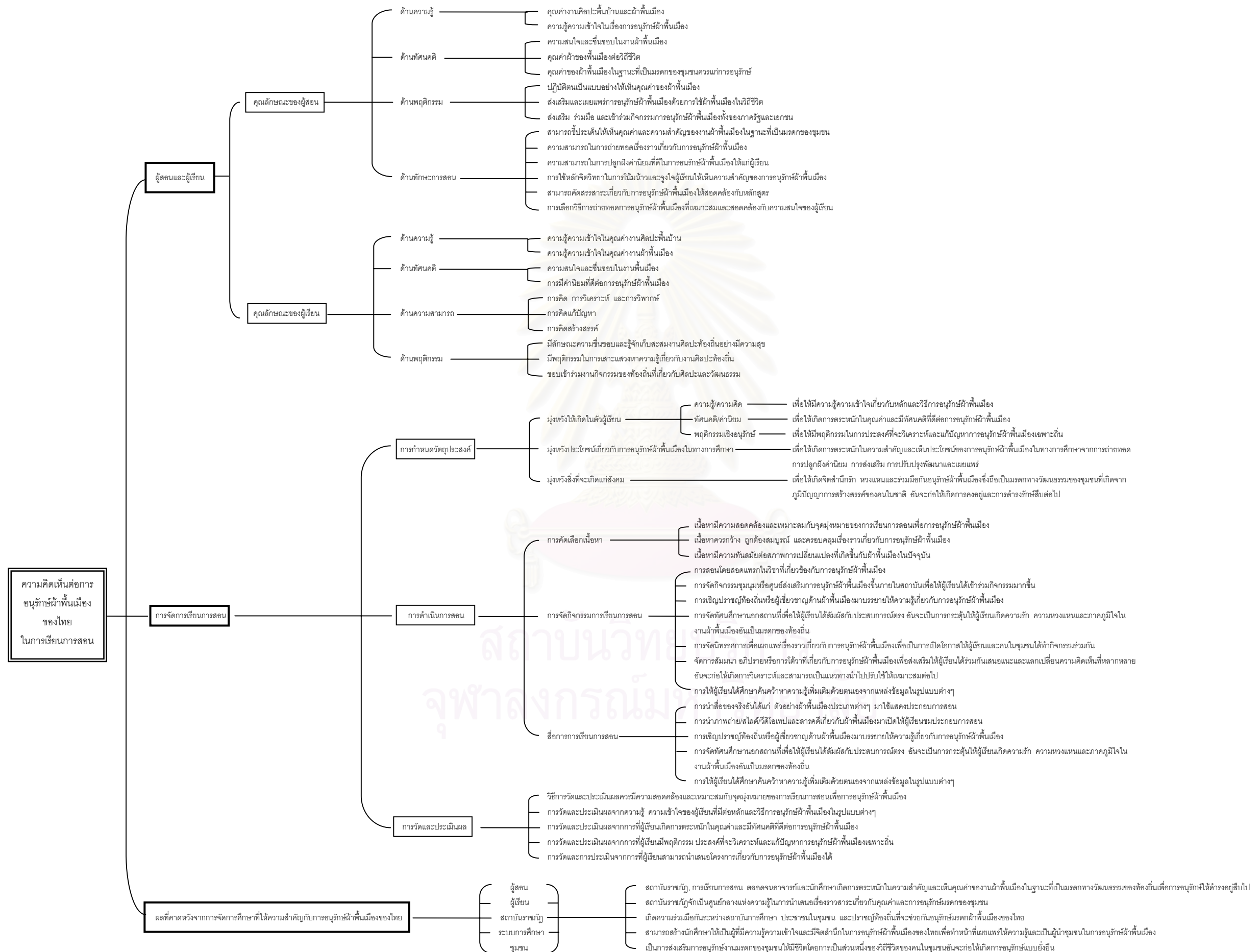
โทร. 0-2218-2680

ภาคผนวก ข
กรอบแนวคิดในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

• กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ”

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถาม **อาจารย์** (ผู้สอนรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน)

เพื่อการวิจัย เรื่อง

ค ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา
ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย
ในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา
ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะประสบผลสำเร็จและลุล่วงไปได้ด้วยดีนั้น อันเนื่องมาจากความอนุเคราะห์ของท่านในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและตอบคำถามให้ครบทุกข้อ ทุกตอน ซึ่งจะส่งผลต่อความสมบูรณ์ของผลการวิจัย โดยผลที่ได้รับนั้นคาดว่าจะประโยชน์อย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเป็นแนวทางแก่อาจารย์และนักศึกษาในการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านในแขนงอื่นๆต่อไป

ขอขอบพระคุณอย่างสูงในความร่วมมือ

ผู้วิจัย : นางสาวพรเพ็ญ พุดติ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รองศาสตราจารย์ ปิยะชาติ แสงอรุณ

ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

➡ คำชี้แจง

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย
ในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี
สถาบันราชภัฏ ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน
 - 1.1 คุณลักษณะของผู้สอน
 - 1.2 คุณลักษณะของผู้เรียน
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์
 - 2.2 การดำเนินการสอน
 - 2.2.1 การคัดเลือกเนื้อหา
 - 2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.2.3 สื่อการเรียนการสอน
 - 2.3 การวัดและประเมินผล
3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง
ของไทย

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป

➡ คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษาเพื่อให้คงคุณค่าไว้และให้หมายรวมถึงการสงวน
รักษา ตลอดจนส่งเสริมและเผยแพร่ให้คนทั่วไปรู้จักและเห็นคุณค่า

ผ้าพื้นเมืองของไทย หมายถึง ผ้าที่ทอขึ้นในแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทย ซึ่งเป็นผ้าที่
ทอขึ้นจากเส้นใยธรรมชาติ และผลิตขึ้นจากที่ทอมือหรือที่พื้นบ้านเท่านั้น โดยมีรูปแบบที่สะท้อน
ให้เห็นถึงวิถีการดำรงชีวิตและมีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนต่างๆ

การเรียนการสอน หมายถึง การจัดให้ผู้เรียนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์
ในสถาบันราชภัฏเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์เพื่อสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้
เหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

ตอนที่ 1

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

☉ คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หรือกรอกข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ
 - 20-25 ปี
 - 26-30 ปี
 - 30-35 ปี
 - 36-40 ปี
 - 41-45 ปี
 - 46-50 ปี
 - 51 ปีขึ้นไป
3. ปัจจุบันท่านกำลังสอนอยู่ที่สถาบันราชภัฏ.....
4. ประสบการณ์ในการสอน
 - ต่ำกว่า 5 ปี
 - 5-10 ปี
 - 11-15 ปี
 - มากกว่า 15 ปี
5. วุฒิการศึกษาสูงสุดของท่าน
 - ปริญญาตรี
 - ปริญญาโท
 - ปริญญาเอก
 - อื่นๆ (โปรดระบุ)

แบบสอบถาม **นักศึกษา**

เพื่อการวิจัย เรื่อง

คความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะประสบผลสำเร็จและลุล่วงไปได้ด้วยดีนั้น อันเนื่องมาจากความอนุเคราะห์ของท่านในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและตอบคำถามให้ครบทุกข้อ ทุกตอน ซึ่งจะส่งผลต่อความสมบูรณ์ของผลการวิจัย โดยผลที่ได้รับนั้นคาดว่าจะประโยชน์อย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในส่วนของส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเป็นแนวทางแก่อาจารย์และนักศึกษาในการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านในแขนงอื่นๆต่อไป

ขอขอบพระคุณอย่างสูงในความร่วมมือ

ผู้วิจัย : นางสาวพรเพ็ญ พุดติ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รองศาสตราจารย์ ปิยะชาติ แสงอรุณ

ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

➡ คำชี้แจง

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย
ในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี
สถาบันราชภัฏ ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

1. ด้านผู้สอนและผู้เรียน
 - 1.1 คุณลักษณะของผู้สอน
 - 1.2 คุณลักษณะของผู้เรียน
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์
 - 2.2 การดำเนินการสอน
 - 2.2.1 การคัดเลือกเนื้อหา
 - 2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.2.3 สื่อการเรียนการสอน
 - 2.3 การวัดและประเมินผล
3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง
ของไทย

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป

➡ คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษาเพื่อให้คงคุณค่าไว้และให้หมายรวมถึงการสงวน
รักษา ตลอดจนส่งเสริมและเผยแพร่ให้คนทั่วไปรู้จักและเห็นคุณค่า

ผ้าพื้นเมืองของไทย หมายถึง ผ้าที่ทอขึ้นในแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทย ซึ่งเป็นผ้าที่
ทอขึ้นจากเส้นใยธรรมชาติ และผลิตขึ้นจากที่ทอมือหรือที่พื้นบ้านเท่านั้น โดยมีรูปแบบที่สะท้อน
ให้เห็นถึงวิถีการดำรงชีวิตและมีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนต่างๆ

การเรียนการสอน หมายถึง การจัดให้ผู้เรียนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์
ในสถาบันราชภัฏเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์เพื่อสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้
เหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

ตอนที่ 1

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

☉ คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หรือกรอกข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ต่ำกว่า 21 ปี
 21-25 ปี
 26-30 ปี
 31-35 ปี
 36 ปีขึ้นไป
3. ปัจจุบันท่านกำลังศึกษาอยู่ที่สถาบันราชภัฏ.....
4. ปัจจุบันท่านกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี
 ชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 4
5. ท่านเคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยหรือไม่
 เคย ไม่เคย

หากท่านเคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยท่านได้รับจาก
 (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- การฟังบรรยายในชั้นเรียน
- การเข้าสัมมนา
- หนังสือพิมพ์
- โทรทัศน์
- วิทยู
- เอกสารเผยแพร่
- อื่นๆ (โปรดระบุ)

ตอนที่ 2

ความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอน
โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

◎ คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ต้องการศึกษาความคิดเห็น ความเข้าใจ ตลอดจนความรู้สึกที่มี
ต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับ
ปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ โปรดตอบคำถามโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตาราง
ประมาณค่าระดับความคิดเห็นที่กำหนดให้ตามความคิดเห็นของท่านเพียงข้อละหนึ่ง
ระดับความคิดเห็น และตอบให้ครบทุกข้อ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
◎ ด้านผู้สอนและผู้เรียน					
1. คุณลักษณะของผู้สอน					
1.1 ด้านความรู้					
1.1.1 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่างานศิลปะ พื้นบ้านและผ้าพื้นเมือง					
1.1.2 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและขั้นตอนของ การผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่นของตนเอง					
1.1.3 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการการ อนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง					
1.2 ด้านทัศนคติ					
1.2.1 มีความสนใจ และความชื่นชอบในเรื่องผ้าพื้นเมือง					
1.2.2 เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองที่มีต่อวิถีชีวิต					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1.2 ด้านทัศนคติ (ต่อ) 1.2.3 เห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชนควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้					
1.3 ด้านพฤติกรรม 1.3.1 มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา และเห็นคุณค่าของผ้าพื้นเมือง					
1.3.2 มีการส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองโดยการใช้นำผ้าพื้นเมืองในชีวิตประจำวัน					
1.3.3 มีการส่งเสริมการให้ความร่วมมือและเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน					
1.4 ด้านทักษะการสอน 1.4.1 มีความสามารถในการชี้ประเด็นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกของชุมชน					
1.4.2 มีความสามารถในการถ่ายทอดให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองตลอดจนที่มาและขั้นตอนการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น					
1.4.3 มีความสามารถในการปลูกฝังค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและเกิดจิตสำนึกรักในงานผ้าพื้นเมือง					
1.4.4 มีความสามารถในการใช้หลักจิตวิทยาในมน้าวและจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1.4 ด้านทักษะการสอน (ต่อ)					
1.4.5 มีความสามารถในการคัดสรรสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองให้สอดคล้องกับหลักสูตร					
1.4.6 มีความสามารถในการเลือกวิธีการถ่ายทอดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน					
2. คุณลักษณะของผู้เรียน					
2.1 ด้านความรู้					
2.1.1 มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน					
2.1.2 มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่างานผ้าพื้นเมือง					
2.2 ด้านทัศนคติ					
2.2.1 มีความสนใจและความชื่นชอบในงานผ้าพื้นเมือง					
2.2.2 มีค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง					
2.3 ด้านความสามารถ					
2.3.1 มีความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ และ การวิพากษ์					
2.3.2 มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา					
2.3.3 มีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
2.4 ด้านพฤติกรรม					
2.4.1 มีลักษณะความชื่นชอบและรู้จักเก็บสะสมงานศิลปะท้องถิ่น					
2.4.2 มีการเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานศิลปะท้องถิ่น					
2.4.3 เข้าร่วมกิจกรรมของท้องถิ่นที่เกี่ยวกับด้านศิลปะและวัฒนธรรม					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
◎ ด้านการจัดการเรียนการสอน					
1. การกำหนดวัตถุประสงค์					
1.1 มุ่งหวังให้เกิดในตัวผู้เรียน					
1.1.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย ตลอดจนที่มาและขั้นตอนการผลิตผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น					
1.1.2 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง					
1.1.3 เพื่อให้มีพฤติกรรมมุ่งประสงค์ที่จะวิเคราะห์และแก้ปัญหาการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเฉพาะถิ่น					
1.2 มุ่งหวังประโยชน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองทางการศึกษา					
1.2.1 เพื่อให้เกิดการตระหนักในความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในทางการศึกษา อันเกิดจากการถ่ายทอด การปลูกฝังค่านิยม การส่งเสริม การปรับปรุงพัฒนา และการเผยแพร่					
1.3 มุ่งหวังในสิ่งที่จะเกิดแก่สังคม					
1.3.1 เพื่อให้เกิดจิตสำนึกรัก ห่วงแหนและร่วมมือกันอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่สืบต่อไป					
2. การดำเนินการสอน					
2.1 การคัดเลือกเนื้อหา					
2.1.1 เนื้อหาควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
2.1 การคัดเลือกเนื้อหา (ต่อ) 2.1.2 เนื้อหาควรมีความกว้างขวาง ถูกต้อง สมบูรณ์และครอบคลุมเรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในด้านต่างๆ					
2.1.3 เนื้อหาควรมีความทันสมัย เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผ้าพื้นเมืองในปัจจุบัน					
2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2.2.1 การใช้วิธีสอนโดยการสอดแทรกในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง					
2.2.2 การจัดกิจกรรมชุมนุมหรือศูนย์ส่งเสริมการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองขึ้นภายในสถาบันเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้น					
2.2.3 การเชิญปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นเมืองมาบรรยายเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง					
2.2.4 มีการจัดทัศนศึกษาสถานที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหนและภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมืองซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น					
2.2.5 มีการจัดนิทรรศการเผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและคนในชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
<p>2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)</p> <p>2.2.6 มีการจัดสัมมนา/อภิปราย/โต้วาทีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลาย อันจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางได้อย่างเหมาะสมต่อไป</p>					
<p>2.2.7 มีการให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลในรูปแบบต่างๆ</p>					
<p>2.3 สื่อการเรียนการสอน</p> <p>2.3.1 การนำสื่อของจริงมาใช้ประกอบการสอน อันได้แก่ ตัวอย่างผ้าพื้นเมืองประเภทต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบและลักษณะของผ้าพื้นเมืองแต่ละประเภท</p>					
<p>2.3.2 การนำภาพถ่าย/สไลด์/วิดีโอเทป และสารคดีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของผ้าพื้นเมืองมาประกอบการสอน</p>					
<p>2.3.3 การเชิญปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าพื้นเมืองมาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เพิ่มเติมในมุมมองที่กว้างขวางขึ้น</p>					
<p>2.3.4 การจัดทัศนศึกษาสถานศึกษาที่เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง อันจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความหวงแหนและภาคภูมิใจในงานผ้าพื้นเมือง</p>					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
2.3 สื่อการเรียนการสอน (ต่อ)					
2.3.5 การให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลในรูปแบบต่างๆอันได้แก่ เอกสารในห้องสมุดของสถาบัน ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ แหล่งทอผ้าในท้องถิ่น และการสืบค้นข้อมูลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต					
3. การวัดและประเมินผล					
3.1 วิธีการวัดและการประเมินผลควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง					
3.2 การวัดและประเมินผลจากความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนที่มีต่อหลักและวิธีการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองในรูปแบบต่างๆ					
3.3 การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง					
3.4 การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนมีพฤติกรรมประสงค์ที่จะวิเคราะห์และแก้ปัญหาการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองเฉพาะถิ่น					
3.5 การวัดและประเมินผลจากการที่ผู้เรียนสามารถนำเสนอโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองได้					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
<p>◎ ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทย</p>					
1. สถาบันราชภัฏ, การจัดการเรียนการสอน ตลอดจน อาจารย์และนักศึกษาเกิดการตระหนักในความสำคัญ และเห็นคุณค่าของงานผ้าพื้นเมืองในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่สืบไป					
2. สถาบันราชภัฏจักเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ในการนำเสนอเรื่องราวสาระที่เกี่ยวกับคุณค่าและการอนุรักษ์มรดกของชุมชน					
3. เกิดความร่วมมือกับระหว่างสถาบันการศึกษาประชาชน และปราชญ์ท้องถิ่นในการที่จะช่วยกันอนุรักษ์มรดกผ้าพื้นเมืองของไทย					
4. สามารถสร้างนักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยเพื่อสามารถทำหน้าที่เผยแพร่ให้ความรู้และเป็นผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง					
5. เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์งานมรดกของชุมชนให้มีชีวิต โดยการเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์แบบยั่งยืน					

ตอนที่ 3

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป

◎ คำชี้แจง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองของไทยในการเรียนการสอน
โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ

1. ด้านผู้สอน - ผู้เรียน

1.1 คุณลักษณะของผู้สอน.....

.....

1.2 คุณลักษณะของผู้เรียน.....

.....

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์.....

.....

2.2 การดำเนินการสอน

2.2.1 การคัดเลือกเนื้อหา.....

.....

2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....

.....

2.2.3 สื่อการเรียนการสอน.....

.....

2.3 การวัดและประเมินผล.....

3. ด้านผลที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง
ของไทย

*****ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในการตอบแบบสอบถาม*****

พรเพ็ญ พุดติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นางสาวพรเพ็ญ พุดติ เกิดเมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2521 ที่จังหวัดเพชรบุรี สำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาตรีจากภาควิชาประยุกต์ศิลปศึกษา คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร เมื่อปีการศึกษา 2541 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2543

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย